

TIGHT BINDING BOOK

brown book

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204198

UNIVERSAL
LIBRARY

.. శ్రీమదామాయణం చైవ దక్షిణామాయాభివ్యక్తా స్తోత్రపాత్రే
పాపహరే వాల్మీకి వ్యాసయోగి

(౧౩ అధ్యాయము.)

భీనుఖండము, భీమేశ్వరపురాణము
భీమేశ్వరమాహాత్మ్యము నామాంతరములుగల

దక్షిణామాయణము

భాగవతుల లక్ష్మీసతీశాస్త్రిచే రచింపబడి

దక్షిణామాయాభివ్యక్తా

శ్రీరాజా రాధీర్థపూడి గోపాలచంద్రరాజా ఉహదిరువారి

ధనసాహాయ్యము చే

రాజమహేంద్రవరము

సరస్వతీ పనరు ప్రెస్ నందు ముద్రింపబడి

ప్రకటింపబడియును.

మొదటిసారి ౧౯౧౭ ప్రతులు.

1926

All rights reserved]

[నెం. ౧౬౧౨౦

శ్రీ దక్ష రామభీమేశ ధర్మకర్తలగు
 శ్రీరాజా కాకర్లపూడి గోపాలనరసరాజు బహదర్ వాగు
 రామచంద్రపురము

உத. ௨௩.

“అస్తి నాస్తి దిష్టం మతిః (౪-౪-౬౦)” అనిడి పాణినీయ
సూత్రమండలి ప్రథమపదమునకు లక్ష్యులుగు వారలకు నిట్టి మహా
గ్రంథ విశేషముల నెత్తి ప్రత్యేకముగా నాదువాక్యవల్లతోఁ
దెలుపుటకంటఁ బూర్వులు రచించిన పృథ్విములకు గొన్నిటి నిందుఁ
జూపెదను.

కం. శ్రీ రామాయణమును ద

తాగమతులు వాస్తవికే

(3 ප. 902)

గౌరవము:—

గ్రానాదభూదసా దేవో భీమశబ్దముదాకీతః

కం. భీమ మగు గళకూటము

భీమగిరి ముంగిరె గావున

(୪ ଓକ୍ଟ. ୪୯)

నశ్వగోమహిషరూప్యసువర్ణనస్త్రుంబు

లెన్ని వెచ్చించిన నేమిఫలము

సంతతంబును గృచ్ఛచాంద్రాయణాదుల

వరటుచునుంట యెవ్వరికి మెచ్చు

గీ. దూరముననండి తలఁచిన దురితహరునిఁ

జేసి కొలిచిన సకలార్థసిద్ధిగరుని

సంత్యమానస్థమోక్షదీక్షైకగురుని

భీమనాథేశ్వరేశ్వరస్వామిఁ గొలుఁడు

(౪ ఆ. ౩౨)

మనజునిరక్షింప శివభక్తియే కాని కల్పవృక్షాదు లక్కఱలేదనుటకు:-

శ్లో. కిం కల్పవృక్షైర్భహుభిః కామధేశ్వతైశ్చ కిమ్ |

చిత్తం యదీ స్వాస్థ్యైర్ద్యస్య శివభక్తిప్రపూరితమ్ ||

(-౧౬ ఆధ్య. ౪౪ పత్ర)

గీ. కల్పవృక్షంబజేటికిఁ గామధేవు

సముదయంబే, యిష్టానంపదలకు

నిశ్చయంబుగ మనసులో నిల్చినేని

చాలదా మర్త్యురక్షింప శంభుభక్తి

(౫ ఆధ్య. ౧౪౩)

దక్షవాటమునందే సకలము కలదనుటకు:-

శ్లో. శ్రీదక్షవాటీనగరీ స్థానే యన్నాస్తి దైవతమ్

స్థానే నాస్తి తదవ్యస్మిన్కుతాపి వసుధాతలే

శ్లో. శ్రీదక్షవాటీనగరీ స్థానే నామృతమస్తి యత్

స్థానే నాస్తి తదవ్యస్మిన్కుతాపి వసుధాతలే

శ్లో. శ్రీదక్షవాటీనగరీ స్థానే యన్నాస్తి శాసనమ్

శ్రీదక్షవాటీనగరీ సర్వక్షేత్రనివాసభూః

శ్లో. శ్రీదక్షవాటీ నగరీ సమస్తవిబుధాశ్రయ

శ్రీదక్షవాతీనగరీ శివస్వాంతఃపురం మహత్

(32 ఆధ్యా. ౧౦ ౮ పత్ర)

సీ. దక్షవాతీమహాస్థానంబులోలేని
యమరులే స్థానంబునందు లేరు
దక్షవాతీమహాస్థానంబులో లేని
యర్థమేస్థానంబునందు లేదు
దక్షవాతీమహాస్థానంబులో లేని
యమృతమేస్థానంబునందు లేదు
దక్షవాతీమహాస్థానంబులో లేని
యజ్ఞమేస్థానంబునందు లేదు

తే. దక్షవాతిక నక్షత్రముల కిరపు
దక్షవాతిక నక్షత్రములకు గరిడి
దక్షవాతిక విభవంబు తానకంబు
దక్షవాతికశివునియంతఃపురంబు.

(అథ్యా. ౧౦౫)

పుడమిపై దక్షరామమునకు నమనున తీర్థము లేదనుటకు:—

శ్లో. వచసా కిం నహస్రేణ నర్కజ్ఞస్య వచో మమ

ఇదిం నశ్యమివం నశ్యమివం నశ్యం శరీరీవామ్.

శ్లో. జయఘటానాదపూర్వం మయోచ్చైస్ఫుటముచ్యతే

దాక్షరామనమం తీర్థం నాస్త్యేవ భువనశ్రయే.

(30 ఆధ్యా. ౯౯ పత్ర)

క. మాటలు వేయునేటికి

జాటింఁచెన్ శివుఁడు వేడ్క జగములలో ము

న్నీటిదరి దక్షవాతికి

సాటిగఁ దీర్థములు లేవు నశ్యమునుండీ.

(అథ్యా. ౫3)

శ్లో. భీమేశధామభూకాంతా భూషాం దక్షిణకాళికామ్
దాతౌరామపురం స్తోత్రం న శక్తిః పద్మభూరపి.

(౮ అధ్య. ౨౩)

క. దక్షిణకాళీనగరము

దాతౌరామంబు భీమధామము ధన్య

త్కుక్షిక్షోణీమండల

రతౌమణి దానిఁ బొగడఁ బ్రహ్మకువశమే.

(౩ అ. ౩౦)

భీమశునికంటెఁ బెద్దవేల్పు లేఁడనుటకు :—

శ్లో. భీమేశాదుత్తమం దైవం దాతౌరామాత్పరం పదమ్
న ప్రగోదావనాచ్ఛేషం తీర్థం చ న మహితలే.

గీ. భీమనాభునికన్నను పెద్దవేల్పు

దక్షిణాటంబుకంటె నుత్తమపదంబు

న ప్రగోదావరముకంటె నకలతిర్థ

సారమగు తీర్థంబు జగతి లేదు.

(౨ అ. ౧౫)

దక్షిణకాళి యన దాతౌరామమేకాని కాళహస్తిశ్రీశైలాది
క్షేత్రములు కావు.

ఇందులకు నిపిర్చినముగా :—

శ్లో. “భీమేశధామభూకాంతా భూషాం దక్షిణకాళికామ్
దాతౌరామపురం స్తోత్రం న శక్తిః పద్మభూరపి”

(భీమ. ౮ అధ్య. ౨౩)

క. దక్షిణకాళీనగరము

దాతౌరామంబు భీమధామము ధన్య

త్కుక్షిక్షోణీమండల

రతౌమణి దానిఁ బొగడఁ బ్రహ్మకువశమే ”

(౩ అ. ౩౦)

అనెడి భీమఖండపద్యముల నటుంచినను గాకీఖండమండలి
మూడవ యాశ్వాసమునందుఁ గానిపించెడి గద్యపద్యములే దక్షిణ
కాశీ యన దక్షరామమే యని ముమ్మాటికి నొక్క చెప్పుచున్నవి.

“ఇన్ద్రియబునం భువనోపద్రవంబుఁ బ్రశాంతిఁబొందించి దక్షిణ
కాశీనందర్యవంబుం గాని కాశీవియోగ వేదనాభారంబు డిందుపడదని
దెందంబున నిశ్చయించి.....ఆంధ్ర దేశంబున కరుగునన్నడు.

(కాశీఖండము 3. అ.)

“క. దక్షిణవారాణసి యగు

దక్షరామంబు సొచ్చి తరుణేందుధరున్

వీక్షించిన గోలెనుఁ గా

శీతైత్యాలోకసుఖము చేకూర్చె ఋషికిన్.”

(కాశీఖండము 3 అ. ౨౫)

“క. క్లేశంబును సౌఖ్యంబును

నాశువునను గుంభజన్మం దభిమర్చించెన్

గాశీవిరహము దక్షిణ

కాశీసంగమము వరుసఁ గలిగిన 'కతనన్”

(కాశీఖండము. 3 అ. ౨౬)

కొన్ని పామరజనవాక్యములు.

భీమలింగ మాంసమునంటు బెరుగునవుడు బంగారుచీల
కొట్టిరనిడి వాక్యము పామరజనవాక్యమే కాని భీమఖండమునందుఁ
గాన్పించదు. ముప్పదియొకండవ యధ్యాయమునందుఁ గాన్పించెడి
క్రిందివిషయమును బట్టి యట్లుగిల్పించిరనుకొనవచ్చును. “భీమేశ్వర
స్వామి మహావ్రభావముతో బ్రహ్మాండకర్తృముదాఁకి బెరిగినపుడు
బ్రహ్మాండదేవతలు భయపడి “స్వామీ నీవు పొట్టివాడవైనఁ గాని
నిన్నుఁ బూజింపనేరమ”నఁగాఁ దనరూపమును ప్రాస్థము గావించి
నాడనిమాత్రము కలదు”

ఈ భీమలింగము మొదట క్షీరసాగరమున జనింపఁ (దిపురానున
లకుఁ గలదైవతముగ నుండినట్లును, ద్రిపురాసురసంహారమునకుఁ బిఠవఁ
బంచఖండములుగా నొసర్పఁబడినట్లు రాచూదిపంచారామములందుఁ
బ్రతిష్ఠింపఁబడినట్లును నీక్రింది ప్రమాణములవలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది;
కానితారకుని మెడలోనిలింగమని యెందును గానరాదు:—

శ్లో. అమృతాంభోదిసుధ్యాంతసమద్యూత మనిష్ఠిశిమ్
మహాద్యూతం జగద్భీను భోగ మోక్షప్రదాః కుకమ్.
(౨౩ ఆధ్యాయ. ౭౪ పుట)

శ్లో. క్షీరాంభోరాశిసంజాతం మహాలింగం సుధామయమ్
త్యామాశ్రయే మహాదేవ నక్షవాటాధిపాయక.
(౧౪ ఆధ్యాయ. ౫౭ పుట)

శ్లో. సుధాపాథోనిధిర్మధ్యే స్వయం ప్రాప్తసోదయం
ప్రక్షిణేన సూర్యేణ సస్తభిశ్చ మహాభిః.
(౨౯ ఆధ్యాయ. ౯౪ పుట)

శ్లో. తతస్త్రిసురువైతేయ గణానాం కలదైహిమ్
తద్గివ్యలింగం పరిమం నిర్మలం నిరుపద్రవమ్.

శ్లో. పంచాక్షరీకంచతత్త్వం పంచబ్రహ్మయం ప్రభుమ్
పంచఖండాని కృత్వాథ పంచస్వరామభూమిషు.
(౧౯ ఆధ్యాయ. ౬౨ పుట)

కొన్ని పరీశోధనములవలనఁ దేలెడి విషయములు

దాతౌరామమని వ్యవహరింపఁబడు నగర మొకప్పుడు గత
వాటికయనియు, దాతౌరామమనియు డాకరేమియనియుఁ బిలువఁబడి
విశేషప్రఖ్యాతి గాంచియుండెను. మొదట నీపురమునకు డాకరేమి
యను పేరుండటను బట్టి దక్షప్రజాపతి గూగముచేయుటయు, దాతౌ
యణి యగ్నిప్రవేశచుగుటయు నీనగరికి ముడివెల్లఁబడియుండును. అప్పటి
నుండియుఁ దెలుగుననున్న డాకరేమి యనెడి నామము సంస్కృతంపఁ

బడిన గీర్వాణభాషయందు దక్షవాటిక యనియు దక్షరామమనియు
మాటియుండును. ఆనగరమునకు మొదటినుండియు దక్షునినామధేయ
ముతో సంబంధమున్నట్లుగాన్పింపదు. అదియట్లుండనిండు! మ. మానవల్లి
రామకృష్ణకవిగారికి లభించిన 'లీలావతి' అనేడి ప్రాకృత కావ్యమును
బట్టి యీ పత్తనము మొదట (క్రీ. పూ. ౨౦౦) శైవమతభేదమైన
పాశుపతాధనమునకు ముఖ్యక్షేత్రముగానుండెననియు, నిచ్చట నగ్న
పాశుపతమూర్తి భీముండెన. పేర వెలసియున్నాడనియు, పిందురమారమి
రెండువేల సంవత్సరములక్రిందట హలశాతవాహనుడు శృంగశర్వీప
రాజకన్యక యగు లీలావతి యను నామెను బెడ్లగిరూడెననియుం
దెలియుచున్నది. ఆగ్రంధమునందు దక్షరామమునకును దక్షునియజ్ఞ
మునకును సంబంధముగాన్పింపదు. దక్షవాటిక కొంతకాలము భౌద్ధ
క్షేత్రముగా గూడ నుండినట్లు గాన్పించుచున్నది. అట్లు భౌద్ధక్షేత్ర
ముగానుండినపుడు గూడ భీమేశ్వరుడు పాశుపతమూర్తిగా బూజిం
పబడెను. శైవాగమములు విశేషముగాఁ బ్రచారములోనికివచ్చినపు
డీక్షేత్రమున కాధిక్యమెక్కువయ్యెను. అప్పుడే దక్షవాటిక దక్షుని
కథతో ముడిపెట్టబడియుండును. ఇయ్యది క్రీ. ౪ వ శతాబ్దియందో
గి ౪ వ శతాబ్దియందో జరిగియుండును. ఆ నగరము పిమ్మటఁ బల్లవుల
కాలమునాడును, శాలంకాయనఁ ప్పుకుండినల కాలమునందును, దరు
వాతి శతాబ్దాలలోఁ బూర్వచాళుక్యులయొక్కయు, వెలనాటిచోడుల
యొక్కయు, గాకలియులయొక్కయు, రెడ్లయొక్కయుఁ బరిపాలన
మందును విశేష ప్రఖ్యాతిగలనగరముగానుండుటయే కాక దక్షిణ
కాశీయని ప్రఖ్యాతి వడసెను. ఆ కాలముననే సంస్కృతస్కాంద
పురాణమందలి యీ భీమఖండము రచింపబడియుండును. ఆ భీమేశ్వర
మాహాత్యమును రచించినవాడు భీమమండలవాసియే కావచ్చును.
ఆ భీమపురాణరచనకాలమును బూర్వచాళుక్యరాజుల పరిపాలనారంభ

కాలమును నొకటియై యుండనచ్చును. నక్షవాటిక వంచారామ డ్డేత్రములలో నొకటియని పురాణప్రసిద్ధమైయున్నది. ఈనగరవైభవమును దెలుపుటకా దేవాలయమునందున్న శిలాశాసనములే చాలియున్నవి.

ప్రసిద్ధిచెప్పబడినట్లు సర్వవిధముల సధికముగు డ్డేత్రమాహాత్మ్యమును నాడేత్రేశునకు ధర్మకర్తలగు శ్రీరాజాకాకర్లపూడి రాజగోపాలనరసరాజాబహదరువారు తమ యాత్మీయబంధువులగు శ్రీరాజాకాకర్లపూడి వెంకటసీతారామచంద్రరాజుగారు లోనగు వారలతోడను ధీనచివులగు పట్టినపు సూర్యనారాయణగారు లోనగు వారలతోడనుగూడి యాగ్రాధమును విని ముద్రించ నాకళజ్ఞయైనగిరి.

ప్రమాదనశమున “శ్రీరాజా కాకర్లపూడి రాజగోపాలనరసరాజా బహదరువార” నుటకు బదులుగా “శ్రీరాజా కాకర్లపూడి గోపాలనరసరాజాబహదరువారు” అని ముద్రించబడినది.

మఱియుఁ జిన్నతనమున బ్రహ్మశ్రీ భాగవతి లక్ష్మీస్థంభసంహసోమయాజులుగారిచెంతఁ జదువుకొనుచుండినపుడు నన్నఁ గన్నతల్లిదండ్రులకంటె సధికముగాఁజూచిన బ్ర. మద్దిపాల వెంకటరత్నముగారిని అన్నపూర్ణనుబోలిన వారి ధర్మపత్నియగు నుబ్బెంబగారిని విది నెన్నుచున్నాడను.

మంగళానుశాసనము.

సీ. అనసూయకున్దియౌ ననసూయయీ పినా

నతిగన్న జానకీనతి భజింపఁ

గుశిలవత్సము గిన్న కొమరులు రామచం

ద్రుఁడు సూర్యనారాయణుండుఁ గొలువ

వరంగనాయకాంభాభర్త వేంకట

కృష్ణరాజునీడై కీర్తిఁబెనుప

ధీగాగ్రవర్తి సీతారామచంద్రగ

జాత్య బాంధవుడై సహాయపడఁగ

తే. నలరిపట్టససూర్యనారాయణుడు

ధీనచివుడైన నీదండఁదిరుగుచుండ

నాయురాగోగ్యభాగ్యంబులందుమయ్య !

రాజగోపాల సరసింహరాజవర్య !

కాటకూటేశ్వరము }
7—6—26

ఇట్లు,
భాగవతుల లక్ష్మీపతిశాస్త్రి.

కథాసారము

ఒకప్పుడు వ్యాసుఁడు మున్నూఱుగురు శిష్యులను వెంట నిడి కొని పుడమిపెఁగల చాణ్యతీర్థములెల్లను దిరిగితిరిగి కాశియే మోక్ష స్థానమరుకొని యలఁక నసింపఁబోయెను. అప్పుడు విశ్వేశ్వరుఁడా వ్యాసుని మనస్సు పరీక్షింపవలెంచి మున్నూఱుగురు శిష్యులతోడ నున్న యా బాది రాయణున కేమదిసమలన్నము లేకుండఁజేసెను. అత్తఱి నాచూసంగుఁడు కాశికాపురమునందున్న యేవిప్రునింటికిఁ బోయినను “లేదు! లేదు! నమవుండు! నమవుండు!” అనెడి నుడువులే వినవచ్చుటచే కోపించి “కాశికాపురమునందుండు వారలకు మూఁడుతరములదనుకను విద్యయు ధనమును భక్తియు నుండకుండుఁ గాక!” అని శపింపఁజూచునపుడు కాశికాగ్రహస్థానువీధిలో నొక ముంటునను యేఁబదియేండ్లప్రాయము గల యొక ముత్తైదువ యాతనిని బిలిచి మిట్లనియెను:— “ఓచూసీంద్రి! శాంతింపుము! శాంతింపుము! విశ్వేశ్వరుఁడు నీమనస్సుదెట్టిదోయని పరీక్షింపనె

చెను; కాని కాశికాపురమున నన్నము దొరకకుండునా! మధ్యాహ్న సమయమునం దన్నపూర్ణాదేవి బంగారు తేడ్డుతో నమృతపాయస మతిథులకుఁ జెట్టుచుండుననుమాట నీవు విసలేదుకాఁబోలును! ఈ మాటలన్నియు నేల? పాపమేడనాళ్ళనుండి శుష్కపవాన మొనగ్గుచున్నాడు. నేను మీకందఱకు భోజనము పెట్టెదను! రండు!” అని సంతనే వారెల్లరును నామెయింట భుజించి చేతులు కడుగుకొని యొక యరుగుపైఁ గూర్చుండియుండఁగా పశ్వేశుఁడు విశాలాక్షీసహితుఁడై వచ్చి కోపమాతో నిట్లనియెను:—“ఓదగృతి! కారణములేకయే కాశికాపురమును శపింప నచ్చితివా? ఇప్పుడే యందుండి కదలి నేటొకస్థలమునకుఁ బోము!” అని కోపించి కొన్ని కాయలు పల్కఁగా నా వ్యాసుఁడు చింతాక్రాతుఁడయ్యెను. అప్పు డన్నపూర్ణాదేవి యిట్లనియెను:—వత్సా! విచారించకుము! పుణ్యతీర్థములలో నీకాశికాపురమే గొప్పదనుకొనుచున్ననాఁడవు. ఇంతకన్న మిన్నయగు దక్షరామమున్నది. అందు దక్షుఁడు యజ్ఞమొనర్చెను. అది భోగ మోక్షములకుఁ బుట్టినిల్లు. కాన నీవెచ్చటకును బోవలగు! అచ్చటికే పోయి యందే వసింపును.” అని చెప్పఁగాఁ గాశికాపురమునందుండి కదలి ప్రయాగక్షేత్రమానకువచ్చి యందున్న మాధవుని దర్శించి యట నుండి పయనమై క్రమక్రమముగా జగన్నాథమందలిజగన్నాథస్వామిని, శ్రీకృష్ణుని, కూర్మరాయకస్వామిని, సింహాచలమందలి లక్ష్మీ సృసింహస్వామిని, వీతి కాపురమందలి కుక్కు శేషుని, సర్పచరమందలి భావనారాయణస్వామిని, దుత్యభాగాతీరమందలి యగస్త్యేశ్వరసంగమేశులను, సాంపరాయమగ్రామ (సంపర) సమీపముననున్న ముక్తిశ్వరుని భజించి దక్షరామమునకుఁ బోనున్నపుడు భీమేశ్వరుని నేవించి దక్షరామమునుండి వీతి కాపురమునకుఁ గుక్కు శేషుని నేవింప లోపాముద్రను వెంటనిడుకొని పోవుచుండినయగస్త్యునిఁ

గాంచి యెనురేగి తోడితెచ్చి యా మహేశాలయము ముంగల సున్నయొక చంద్రకాంతశిలపైఁ గూర్చుండఁబెట్టెను. అంత నిష్టాలాపములతోఁ గొంతప్రాద్దువుచ్చిన పిదప నగస్త్రుఁడు వ్యాసునిఁ జూచి యిట్లనియెను:—“వ్యాసా! నీమోమును గాంచి నంతనే మహావిచార మేదియో నీమనస్సునం దున్నట్లు గాన్పించుచున్నది. కాశికాపురము నుండివచ్చుచున్నాడనని చెప్పుచున్నవాడవు; అందు విశ్వేశాచులతో నీవేమియువైరపడి వచ్చుచుండుట లేదు కదా?” అని యనినంతనే వ్యాసుఁడు కాశికాపురమున జరిగినంతయుఁ బూనగూర్చిచ్చినట్లు విన్నవించి యిట్లనియెను:—

ఆగస్త్య! దక్షపురీశ్వరుఁడు భీనునాయకుఁడు నాకు నిక్క నాదుఃఖమును దీర్చునా? సప్తగోదానరమున వేసఁగిని సమృద్ధముగా జలముఁడునా? భీమేశ్వరునిఁ బూజింపఁ బుష్పములు దళములు దొరకుచుండునా? మధ్యాహ్న వేళయందు విప్రకాంతలాఁగలిదీట భిక్షయిడుదురా? మహాత్మా! ఆ భీమేశ్వరమాహాత్మ్యమును నాకుఁ జెప్పవలయును” అని యనఁగా సగస్త్రుఁడు దక్షయాగాదివిషయములను వివరించి చెప్పి యిట్లనియెను:—“ఓవ్యాస! నేడు మన మందఱమును గూడి దక్షవాటమునకే పోదము! నిన్ను విడిచి పోవ నాకు బుద్ధిపుట్టకున్నది” అని యగస్త్యుఁ డనఁగా వా రందఱును సాంపగాయమహా గ్రామమునకుఁ బోవుదారిని బట్టి వచ్చుచుఁ జూతాటవిని చాటి సోమేశుని భజించిరి; ఓంకారనగరము (ఓదూరు) ననున్న బ్రహ్మను విష్ణుని, శంకరుని సుతించిరి; శిలాగ్రామము (శివల) ననున్న శంకరునకు మ్రొక్కిరి. అంత వ్యాసుఁడు దక్షరామమును బ్రవేశించుటకుఁ దగిన కాలమభిజత్తని నిర్ణయించినపిదప సగస్త్రుఁ డిట్లనియెను:—
వ్యాసా! సూర్యుఁ డాకాశమధ్యమమునకు వచ్చెడి వేళయగు నభిజిత్తాలము వఱకు నిచ్చటనే యుండనేల? ప్రాద్దుపొడిచి యిప్పటికి రెండేగడి

యల్లెనది; దక్షరామమా మిగుల దాచుననున్నది. మనమీలోపున నాకనమునకెగసి భీసుమండలమునంతయును గాంచవచ్చును!” అన వ్యాసుఁ డందులకు సమ్మతించెను. అంతలోపాముద్రయు, నగస్త్వఁడు ను, వ్యాసుఁడును యోగవిద్యాబలముచే నాకనమున కెగసిరి. అంత నగస్త్వఁడు వ్యాసునితో నిట్లనియెను:—“ఈభీసుమండలియందుగౌత మీసింధుకౌంతేయకణ్వనదులు మనోహరజలపూరితములయి ప్రసహించుచుండును. అదే! బ్రహ్మసంవేద్యము; అందు బ్రహ్మసంవేద్యస్వామి కాశిలోమృతినొందినఁగాని పడయరాని కైవల్యసుఖమిచ్చును. అదే! శోటివల్లి; అందు శోమేశుఁడున్నాఁడు. అదే! భోగమోక్షసాధన మగు దక్షరామము. అదియే! ఆకనము నంటుచుండిన భీమేశ్వర ప్రాసాదము. అదియే! సప్తగురులును దెచ్చిన సప్తగోదావరము. అదే! పట్టిసమహస్థానము; అందు వీరభద్రేశ్వరుఁడు వెలసియున్న వాఁడు. అదే! పద్మపర్వతము (రాజమహేంద్రవరము); అందు మార్కండేయేశ్వరుఁడున్నాఁడు. అదే! కుమారారామము; అందుఁ గుమారభీమేశ్వరుఁడున్నాఁడు. అదియే! కుక్కుటేశ్వరాదు లుండిన పీఠాపురము. అతఁడే! మాకులదైవతమగు పల్వలపురీశుఁడు. అదియే! సంగమేశ్వరస్వామియుండెడి కుండలాముఖక్షేత్రము” అని హస్తముతోఁ జూపించెప్పి సూర్యునివంకఁ జూచి యిట్లనియెను:—“ఓవ్యాసా! మనము దక్షవాటికకుఁ బోవ నభిజిత్కాల మానన్నమగు చున్నది. ఇక నిందు మనలంజనది”ని నారు మువ్వగును శిష్యులుండిన త్రికూటోదరమునకుఁ దిగి దక్షరామమునకుఁ బోయిరి. సప్తగోదావరమున స్నాన మొనర్చిరి. అంత వ్యాసుఁ డగస్త్వనితో నిట్లనియెను:—“ఓయగస్త్య! ఇందున్న పంచతీర్థములకంటెను ముందుగా ద్వాదశ (౧౨) క్షేత్రములందుండు శివలింగములను సేవింపవలయును గాన వానిని గూర్చి చెప్పినపిదపఁ బంచతీర్థములసంగతిఁ జెప్పుము”

అనినంతనే వ్యాసుడిట్లనియెను :—ఓవ్యాసా! నేనీ కథయెల్ల మున్ను కుమారునివలన వింటిని. అట్లే నీకును జెప్పచున్నాఁడను. అందించేశ తీర్థము మొకటిగి. పూర్వము దేవేంద్రుఁడందుఁ దనపేర నొకలింగ మును బ్రతిష్ఠించెను. ఆపాక కానకేశ్వరుని సేవించువారల కైద్రవదే మబ్బును. సిద్ధలింగముండిన సిద్ధేశ్వరస్థానము రెండవది. అందు సిద్ధులసిద్ధలింగమును బ్రతిష్ఠించిరి. అది దక్షప్రజాపతియొగదేశము నకుఁ దూర్పుక్కున నున్నది. అందు సల్యడి యజ్ఞదానాదులొక్కొక్కటి కోటిగుణితమగును. యోగీశ్వరుఁడుండిన యోగీశ్వరస్థానము మూడవది. అందు సనకాదియోగు లాయోగీశ్వరలింగమును బ్రతిష్ఠించిరి. అది యణిమాదిసిద్ధులను గలిగించును. మంకణుఁ డాయోగీశ్వరేశ్వరునిఁ బూజించి బ్రహ్మజ్ఞానమును బడసెను. మర్త్యుఁ డొకమాటు సప్తగోదావరమున మునిగి యాదేవుని సేవించిన నమర్త్యపదవి సంభవించును. యమేశ్వరుఁడుండిన యమేశ్వరస్థానము నాల్గవది. అందు యమునిచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడిన యమేశ్వర లింగము గలదు. మానవుఁ డొకమాటాయమేశుని భజించిన మహాభయము లేకుండును. యజ్ఞ తటాకమున మునిగి యాయమలింగసన్నిధిని నూటెనిమిదిమాటులు మృత్యుంజయజప మొనర్చినవారలకు సపమృత్యుభయము లేకుండును. ఆ యమేశ్వరస్థానమున శ్రాద్ధపిండోదకాదులిచ్చిన నరుఁడు పితరులను సరకకూపములనుండి తేనెనెత్తును. కాళేశ్వరస్థాన మైదవది. అందున్న మహాకాలుఁ డగు కాళేశ్వరుఁడు కోరిన కోరికలెల్ల నిచ్చును. ఆదేవుని చెంతఁ జేయు దాసహోమాదు లొక్కొక్కటి కోటిఫలమునిచ్చును. వీరభద్రస్థానమూఱవది. అందు శ్రీవీరభద్రాదిదేవదేవులు ప్రతిష్ఠించిన శ్రీవీరభద్రలింగమును సేవించిన భుక్తిముక్తులు కలుగును. ఆదేవుని చెంతఁ జేయు సగ్నిహోత్రాదిక్రియలు బహుఫలమునిచ్చును. శ్రేయమును గోరువారు యజ్ఞతటాకతీర్థమునందును, బడమరనున్న పద్మిని

యందును మునిగి యావీరభద్రేశుని నేనింపవలయును. బ్రహ్మేశ్వర స్థాన మేడవది. అందు బ్రహ్మచే బ్రతిష్ఠింపబడిన బ్రహ్మేశలింగ మును నేనించువారలు బ్రహ్మనిష్ఠీశధామములందు నుఖింతురు. బ్రహ్మలింగనన్నిధిని దపోధ్యయనాదులచే సాధింపబడని కార్య మొక్కటియు నుండదు. కపాలేశ్వరస్థాన మెనిమిదవది. పూర్వము కాలభైరవునిచేతిలోనున్న బ్రహ్మకపాలపాత్రము జాతి సప్తగోదావర జలమాలందుఁ బడెను. అంత నాస్థానమునందుఁ గపాలేశ్వరుఁ డుద్భవించెను. ఆ దేవుని నేనించినవారల పాతకములెల్ల నశించును. ఆ మహేశ్వరునిచేతఁ జేసిన దానహోమజపాదులు కోటిఫలమునిచ్చును. * వరుణేశస్థాన మొకటి కలదు. అందు వరుణునిచేఁ బ్రతిష్ఠింపబడిన వరుణేశ్వరుఁడు గలఁడు. వానలు లేనపుడా దేవునకు సహస్ర ఘటాభిషేక మొనర్చిన వానలు మెండుగఁ గురియును. కుక్కుటేశ్వర స్థానము తొమ్మిదవది. పూర్వము కుక్కుటము (కోళ్ళు) లా దేవునకుఁ బ్రదత్తీణ మొనర్చి మోక్షమందినవి. ఆ కుక్కుటేశ్వరస్థానము కాశీ

* పదమ యధ్యాయమునగు ను ద్వాదశ (౧౨) త్రైత్రములను జెప్పనపు డీవరుణేశస్థానమును జెప్పియుండలేను. మరలఁ బనునొకండువ యధ్యాయమునందుఁ దీర్థక్రిమమును వివరింపుగాఁ జెప్పనపుడు వరుణేశస్థానమును జెప్పఁబడియున్నది. ద్వాదశత్రైత్రములనుచున్నాము గదా దీనిని గూడఁజేర్చినఁ బనుమాడగునని నదలియుండురేమో తెలియవచ్చుది. అట్లయినఁ బనునొకండువ యధ్యాయమునఁ జెప్పనేల? ఇదియు గొన్ని తీర్థవిశేషములను జెలియఁగోరువారలు ముప్పదిరెండవ యధ్యాయ మును జూపవలయును సుఖియుఁ బదవ యధ్యాయమునందు గాశీతీర్థము నాల్గవది గను, బనునొకండువ యధ్యాయమునం దైదవదిగను జెప్పఁబడియున్నది.

శ్లో. ఇంద్రేశతీర్థం నిఖ్యాతమృషిసంఘునిషేవితమ్

సిద్ధేశ్వరం మహాతీర్థం సర్వసిద్ధికరం నృణామ్.

శ్లో. యోగీశతీర్థం పరమం యోగలక్ష్మీప్రదాయకమ్

కాళేశతీర్థం భక్తానాం మనోభీష్టఫలప్రదమ్.

కేదారగోకర్ణకుంభ ఘోణములకు సాటియైనది. అందొనర్చెడి హోమ దేవార్చనాదులు కోటిగుణితములు. సోమేశ్వరస్థానము పదవది; అందు సోమునిచే నాసోమలింగము నిలుపఁబడినది. ఆ సోమతీర్థమున మునిగి సోమేశుని భజించువారలు కైలాసమున కరుగుదురు. మాహేశ్వర యాస్థానముపడునొకండవది. అందు సిద్ధాదులమహాలింగమునునిల్పిరి. ఆ దేవుని సన్నిధియందొనర్చునది యెల్ల బహుఫలమునిచ్చును. గయ యందు వలె మాహేశ్వరతీర్థమునందు మానవులు శ్రాద్ధపిండప్రదానాదులచే బితకులగు దృష్టి కావింతురు. రామేశ్వరతీర్థము పండ్రెండవది. ఆరామేశ్వరుని చెత నున్న రుద్రపాదగయయందు బిత్తి యజ్ఞ మొనర్చినవారలకు మహాఫలము కలుగును. ఓవ్యాసా! పండ్రెండు తీర్థములే యని పలుకనేల? గతువాటమునఁ దీర్థముగాని ప్రదేశమే లేదని చెప్పి పంచతీర్థములు గూర్చి యిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను:—
వ్యాసా! పంచతీర్థములు గూర్చి చెప్పుదున్నాఁడను సావధానముగా

శ్లో. యమేశ్వరతీర్థం విమలం శాంతిదాంతిప్రదాయకమ్

వీరభద్రేశ్వరం తీర్థం విశ్వస్తుశ్చ సుపావనమ్.

శ్లో. బ్రహ్మేశ్వరతీర్థం పరమం బ్రహ్మర్షిగణసంకులమ్

కపాలేశ్వరతీర్థం తతః కుమార్యప్రభూతిదమ్.

శ్లో. కుక్కుటేశ్వరతీర్థం తత్కాశికాగరోపమమ్

సోమనాథేశ్వరం తీర్థమపనర్గఫలప్రసమ్.

శ్లో. శ్రీసుమేశ్వరతీర్థం తత్సేవానుగ్రహకారణమ్

రామేశ్వరం శివం తీర్థం త్రిషు లోకేషు విశ్రుతమ్.

(౧౦ అధ్యాయము. ౨౯ పత్ర)

శ్లో. తతో జగన్నుతం స్థానం వరుణేశ్వరనామకమ్

వరుణేశమహాలింగం వరుణేన ప్రతిష్ఠితమ్,

(౧౧ అధ్యాయము. ౩౧ పత్ర)

వినుము! సతీసతి తన తండ్రి యగు దక్షుఁడు కావించిన యవమానమును సహింపలేక యజ్ఞముచేయు స్థలమున యోగాగ్నిచేఁ బ్రాణమును ద్యజించినది. అది మొదలా స్థానము నక్షయగాగ్నిత్రయతీర్థమనఁబడుచున్నది. అచ్చటఁ గావించెడి యగ్ననాథులు సాధకుల కనంత ఫలమునిచ్చును. అఖిలేష్వనంసిద్ధినామక మచ తీర్థము రెండవది. అందు నరులకు నకలాభీష్టములు సిద్ధించును. అచ్చట నే సార్వతి దీర్ఘతపము గావించి శంకరునకర్థాగి యయ్యెను. ఆ తీర్థమున మునిగి యందలి మహేశుని భజించువారలు కోరెడి యర్థము దుర్లభమున దయ్యును బడయుదురు. అందొనర్చెడి హవ్యకవ్యాదిపూజక మగు కర్మము మేరుతుల్యమగును. సోమేశ్వరతీర్థము మూడవది. అచ్చట సోముఁడు (చంద్రుఁడు) మహాదేవు నారాధించి వరముఁడెను. ఆసోమ తీర్థమునమునిగి యాదేవునకు మ్రొక్కి నసకలపాపములడఁగును. భక్తి యుతుల కాశంకరుఁడు కల్పవృక్షమే! హైచువతతీర్థము నాల్గవది. “మహాదేవుఁడు తనకల్లుఁడు కానలయునని యెంచి పంచనాలుగేండ్లు తపము గావించెను. అంత మహేశుఁడందుగ్భంగించెను. ఆహిమాద్రీశుని మధ్యాహ్నభోగకాలమునందు వాయిించెడి ఘంటానాదము వినువారలు ముక్తికల్యాణఘంటానాదము పొందురు. ఉపహారమునర్చునప్పటి ఘంటారావము వినువారలకు యమునిమహిమకలిత ఘంటారావము వినరాదు. సప్తగోదానరసి మైదవది. శంభుఁడు లోకహితమునకై న్వయముగా నందుదగ్భవించెను. పూర్వము సప్తమహర్షులు దానిని భీమేశ్వరాభిషేకమునకై తీసికొనివచ్చిరి. ఆ భీమేశ్వరుఁడు తన్ను భజించువారలకుఁ గల్పవృక్షమై యున్నవాఁడు. ఒకమాతాదేవున కభిషేకించినను, బూలతోఁ బూజించినను దలఁచినతలఁపులు తలకూడును. భీమేశనగరమునందున్న యగస్త్యేశ రామేశ నాకులేశ గణేశ పాతాళభైరవులను, బంచతీర్థములను గాంచిన ద్వాదశక్షేత్రము

లను సంపదించిన మహాఫలము కలుదును. అదిమూల మగు మూల
స్థానేశ్వరలింగమును వీక్షించిన నీక్షేత్రమండలి సకలలింగములను
దర్శించిన ఫల ముబ్బును. సప్తగోదావరమును, భీమేశుని, నాకులే
శ్వరుని, సుద్రపాదస్థలమును సంస్మరించిన వాడు ధన్యతముండ
గు న" ని యగస్త్యుడు దత్తుని ధాన్యమును, భీమేశ్వరభవ
మును, సప్తగోదావరోత్కర్షమును, ద్వాదశక్షేత్రశారవమును, బంచ
తీర్థప్రభావమును వినిపించి యిట్లనియెను:—“ఓకృష్ణద్వైపాయన!
మధ్యాహ్నభోగవేళ యగుచున్నది. మనమెల్లరమును భీమేశుని సేవిం
పఁ బోదమ"ని వారందఱును భీమేశాలయమంటపద్వారమును
బ్రవేశించిరి. కళ్యాణాచలమంటపమును గూచిరి; దానికిఁ బూర్వ
భాగమున నున్న గూస్థానమంటపము నెఱలోకించిరి. బహిర్గేహమున
నున్న పరివారదేవతలకుఁ బ్రణామిల్లిరి. దండపాణీశ్వరునకు దండమిడిరి.
అంత శ్రీభీమేశమహాసభుని మందిరద్వారమును జొచ్చిరి; అంతర్గహ
మునకుఁ బ్రదక్షిణ మొనర్చిరి; భీమనాయకవత్సకిఁ బూర్వతికిఁ బ్రణా
మ మొనర్చిరి; కుమారస్వామిని గొల్చిరి; గజాననుని సేవించిరి;
దుర్గానుహదేవిని నమించిరి; వటుకభైరవుని పరికించిరి; చతుర్ముఖ
నకుఁ జేమాడ్చిరి; లక్ష్మీపతిని సేవించిరి. అంత భీమనాథుని స్వర్గప్రా
సాదమెక్కి భీమేశ్వరునకు సాష్టాంగదండప్రణామమాచరించి పలు
తెఱఁగుల నుతించిరి; బంగారుపూవులతోఁ బూజించిరి; సప్తగోదా
వరకనకకమలపూజ గావించిరి; ప్రార్థించిరి. అంత వ్యాసుఁ డగస్త్యునితో
నిట్లనియెను:—“ఓ యగస్త్యమునీంద్రా! నీ యుగ్రహముచే భీమ
మండలమును, ద్వాదశక్షేత్రాదులను, భీమనాయకునిఁ గాంచితిని;
దన్యుండవైతిని. నీవును నీ దివ్యక్షేత్రమునందే యొకవోలఁ బత్నీసహ
తముగా నుండి తపమాచరింపును"ని చెప్పి యాముగస్త్యుని వీడ్చొల్పి
శిష్యులతోడఁ గూడి భీమేశ్వరుని సేవించెను; పలుతెఱఁగుల నుతిం

చెను. అంత నాకాశవాణి యిట్లనెను:—“ఓ ముసీంద్రా! భీమేశుడు నిన్ననుగ్రహించెను; సుఖముగా నిందు నివసింపుము” నెను. అంత వ్యాసుడు పైలాదిశిష్యులతోడ “భీమేశ్వరుడు మనలను గరుణించెను” అని చెప్పి దక్షా రామమునందే నివసించెను.

మరల నైమిశారణ్యమునందలి ముసలు సూతునితో నిట్లనిరి:—“సూతా! నీవలననే భీమలింగసముద్భవమును, సప్తర్షులు సప్తగోదావరమును దెచ్చుటయును, భీమేశప్రతిష్ఠయును గూడి విన నెంచితిమి” అని వేడికొనగా నాతఁడీట్లనియెను:—ఇదివఱకు మీకుఁ జెప్పినది యగస్త్యుడు వ్యాసునకుఁ జెప్పిన యాత్రాక్రమము. ఇంక నారదుడు మునులకుఁ జెప్పినదంతయును జెప్పెను:—మొదట వ్యాసుడు మున్నూఱుగురు శిష్యులతోడను గాశికాపురమునకుఁ బోయెనని వసిష్ఠాత్రిభరణ్యజభార్గవాంఁరసాదిమునులును “మేమును వ్యాసుఁడుండిన కాశికాపురమునకే పోయెదమ”ని ప్రయాణమై పుణ్యతీర్థములను గాంచుచుఁ బోయిపోయి కాశికాపురమునకుఁ జేరిరి; గంగలో స్నాన మొనర్చిరి; విశ్వేశుని దర్శించిరి. అంత వ్యాసుని జాడ దెలయఁ గోరి యందు వసించెడి యతులనడుగఁగా వారలిట్లనిరి:—అయ్యా! ఆవిశ్వేశద్రోహిస్థి మాకేల? అతఁ డిందుండఁ దగిన వాఁడా! అతని యుబుసు మాకేమియుఁ దెలియదు. పొండు! పొండు!” అని పల్కి యా వ్యాసుఁ డొనర్చినదంతయుఁ జెప్పఁగా నావసిష్ఠాదులిట్లనుకొనిరి:—ఆ వ్యాసునే యిందుండనీక పెడలనడచిన కోపగాఁడు మనలను మాత్ర మిందుండ నిచ్చునా! ఆ కృష్ణద్వైపాయనుఁ డుండిన తావుననే మనమును సుఖముగా జీవింప వచ్చు ననుకొని వ్యాసుఁడు వచ్చిన మార్గమును బట్టి దక్షా రామమునకు విచ్చేసి నారదునితో నిట్లనిరి:—ఓనారద! మా కిప్పుడు దక్ష వాటి తీర్థమాహత్యదులను జెప్పుము!” అనఁగా నా నారదుఁ

డిట్లనియెను:—నష్టగోదావరతీర్థము సర్వ తీర్థములలో నుత్తమమైనది. భీమనాథేశ్వరస్వామి దానితీరమున నున్నాడు. ఆ దేవుని దర్శించిన సప్తజన్మకృతపాతకములు నశించును. దక్షవాటమున దేవేంద్రాదులు ప్రతిష్ఠించిన లింగములు లెక్కింప నలవి కాకున్నవి. అందలి ద్వాదశక్షేత్రములను దర్శించిన పుణ్యము రామలింగేశుని దర్శించిన గాఁగలదు. ద్వాదశక్షేత్రములను నేమించిన సగుడు పాపి యయ్యను యమాలయమునకుఁ బోడు” అని చెప్పుగా వారందఱును సప్తగోదావరమున స్నానమొనర్చి భీమేశుని దర్శించిరి; మహానదముతో నచ్చట వసించిరి ; వ్యాసునిఁ గొనిచిరి; అగస్త్యుని వీక్షించిరి; వారివలనను నా దక్షరామగౌరవమును వినిరి. అంత నామును లెల్లఱును వసిష్ఠుని ముందిఁకొని యొక స్థలమునఁ గూర్చుండి యుండఁగా మంకణుఁ డిట్లనియెను:—ఓమహాత్ములారా! మీలో నొకరివలన భీమనాథమాహాత్మ్యమును వినఁగోరుచున్నాఁడను” అనియనిసంతనే మునులు వసిష్ఠుని వేడికొనఁగా నాతఁడాభీమేశమాహాత్మ్యము నిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను:—మంకణా! భీమ మగు గరళము భూమియు గగనమును దిశలను నిండి యుండునపుడు భీమ గతిని మ్రొగెను గావున భీమేశ్వరుఁ డయ్యెను” అనిన నామంకణుఁడది యంతయుఁ జెప్పుచునఁగా నిట్లనియెను:—మంకణా! పూర్వము జలంధరాదిరాక్షసులకును దేవేంద్రాదిదేవతలకును వైరము పొడమఁగా దేవేంద్రుడు పాలనముద్రమునఁ బవ్వలించిన విష్ణునకు విన్న వింపఁగా నా నారాయణుడు విచ్చేసి దేవదానవులను రావించి యిట్లనియెను:—ఓదేవదానవులారా! అన్నదమ్ము లగు మీ రిట్లు కలహింపఁజనదు ! ముదిమియును జావును లేని స్థితిని సంపాదింపవలయును గాని యిట్లొండొరులు కలహింపఁ జనదు. అస్థితి యమృతపాన మొనర్చిన రాఁగలదని వారలను బోత్సహించి

మంథరనగరాదిసాధనములను సమకూర్చెను. అంతదేవదానవులు సాగరమును మధింపనారంభింపఁగా నందు భయంకరమగు హాలాహల ముద్భవించి జగము లెల్ల నాక్రమింపఁదొడఁగెను. అకాశకుపచ్ఛగ నుండెడి విష్ణువు కృష్ణవర్ణుఁ డయ్యెను. అంతదేవతలునుబూర్వదేవత లును బరుగిడివచ్చి దాక్షా రామాధినాథునకు విన్నవింప భయపడవల దని వారల కభయ మొనఁగి యా వినము సఱచేత నుంచుకొనఁగా నొకమధుకరమువలెఁ గాన్పించెను. దానినిమ్రొంగఁజూచునపుడు పార్వతి కోరిన తీరున కంఠకోణమున నిల్పెను. దేవతలును బూర్వదేవతలును బహుప్రకారముల నుతింప భీమేశ్వరుఁడిట్లనియెను:—“ఓదేవదానవు లారా! సముద్రమథనారంభమున విఘ్నేశునిఁ బూజింప మఱచితిరి. కాన యిట్టి చేటు వాటిల్లెను. ఆ గణనాయకునిఁ బూజించి మరల సాగరమును ద్రచ్చనిచ్చగింతురేని వాంఛితము నెఱవేఱును” అని చెప్ప వారందఱా గణనాయకునిఁ బూజించి మరల సముద్రమును మధింపఁగా జంద్రాదులును, అమృతకలశముతో ధన్వంతరియు, లక్ష్మీయును జనించిరి. ఆ వద్దాలయపద్మనాభుని వరించెను. అంత రాక్షసులు ధన్వంతరికరమున నున్న యమృతకలశమును హరింపఁగా దానినిమరలవిష్ణుఁడు మాయాఁగనయై వారలనువచించితెచ్చిదేవతల కిచ్చెను. అంత రాక్షసులు విచారముతో నొకచోటఁ గూడియుండఁగా నారదుఁడు వారలను గాంచి యిట్లనియెను:—“ఓత్రిపురాసురులారా? మీరేలవిచారించెదరు? అమృతపానమునఁగలిగినవానికంటెసధికమగువ రములుమీరలు భీమేశునిఁ బూజించినఁబడయఁ గలరు” అని నారదుఁడు చెప్ప నారక్కసులందఱును భీమేశ్వరు నతినిష్ఠతోఁబూజించి వరము లంది దేవతలను బీడింప నారంభింపఁగా బ్రహ్మాండ్రాదిదేవతలు మరల భీమేశ్వరునిచెంతకువచ్చి యిట్లు వేడికొనిరి:—భీమనాథ! మొదటహాలాహలమును ద్రావి రాక్షసులను దేవతలను సమముగాఁ

గాచినాడవు! పిమ్మట గాతునులకు వరములొనగితివి! వారలిప్పుడు మమ్ములను బీడించుచున్నారు. ఇత్తఱి మమ్ములను రక్షింపకున్న వారే యీజగములనేకచ్ఛత్రముగా నేలఁగలరు" అని విన్నవింపఁగా భీమేశ్వరుఁడు భూమ్యాదులను రథాదులుగఁ జేసికొని త్రిపురములను దహించెను. అప్పుడు త్రిపురాసురులకుఁ గులదైవతమగు లింగము విష్ణుబాణాగ్నిజ్వాలలంటక ప్రకాశించుచుండెను. అది పంచతత్త్వ మయచుగుటచే నైదు ఖండములుగా నొనర్చి యందునాల్గటిని నమ్రేశ్వరరామసోమారామక్షీరారామ కుమారారామములని విఖ్యాతము లగు తేత్రములందుఁ బ్రతిష్ఠింపఁజేసి తాను దత్తారామమునందు భీమేశ్వరలింగమునందువసింప నిచ్చుగించెను. అంతనప్తమహర్షులు నాభీమలింగముచు బ్రతిష్ఠింప ముహూర్తము నిశ్చయించికొని యిట్లచుకొనిరి:—“ముందుగా మనము భీమేశ్వరాభీషేకమునకై యొక నదిని దేవలయును" అనకొని మహానందముతో గౌతమీతీరమున కేగి యిట్లు ప్రార్థించిరి: —“అమ్మా! గోదావరి! దక్షవాటమున మాప్రభుఁడు భీమేశ్వరుఁడు ప్రతిష్ఠఁ గైకొని సిద్ధముగా నున్నాఁడు! కిదలిరమ్మ.” అని ప్రార్థించినంతనే యాగోదావరి వారివెంటవచ్చుచుండెను. అప్పుడు తుల్యభాగాతీరమునందుఁ గొందఱు దైత్యములు గృహములు నిర్మించుకొని తపము గావించుచుండిరి. ఆనప్తమునులామార్గమునవచ్చుటచే నాదైత్యమునులసర్వస్వమునువరద పాలైపోఁగా వారలు దేవమునులు తెచ్చుచుండిన గోదావరమునకుఁ బ్రవాహము లేకుండునట్లు శపించిరి. ఆ దేవమునులును నాతుల్యభాగయపూజ్యులుగఁ గాక మని శపింపఁగా నస్వర్థనామకుఁ డగు తుల్యభాగుఁ డిట్లనియెను:—మీరలు కలహించి పుణ్యజీవన లగు నీనదులను శపింపఁదగదు! శాపములను మరల్పుడి!” అన వారలు మామాట మరల్పరాదని దేవమునులు తుల్యభాగపుణ్యకాలములందు మాత్రమే

పూజ్యులుగునట్లును, దైత్యమునులు సప్తమునులు తెచ్చెడి గోదావరి
యందఱకుఁ గనఁబడునట్లుగాఁ బైకిఁ బ్రవహింపక భూమిలోనే ప్రవ
హించునట్లును గరుణించిరి. అంత నాసప్తములు గోదావరిని
నోదొంగుచు వచ్చి దక్షరాసుము ప్రవేశించునప్పటికి భీమలింగము
ప్రతిష్ఠనొంది పూజింపఁబడి యుండెను. అది కాంచి యాముఖులిట్ల
నిది:—మేముప్రతిష్ఠింపఁనెంచిన భీమలింగమునెవ్వరోమమ్ములెక్కచేయక
ప్రతిష్ఠించి పూజించిరని కోపింపఁగా సూర్యుడు వచ్చి యిట్లనెను:—
మహాత్ములారా! మీరు ప్రతిష్ఠింపఁనెంచిన దివ్యలింగమును వేటొకరు
ప్రతిష్ఠింపఁగలరా! దారిలో జరిగినజగడముచే మీకుఁ గాలవిలంబము
కాఁగా స్వామియే తనకుఁదాను బ్రతిష్ఠఁగొనినను. బ్రహ్మాదులును నేనును
బూజించితిమి” అని యనఁగా నాకాశవాణియు ముచులకిట్లనియెను:—
ఓముచులారా! మీరు విచారపడవలదు; మీరునిర్ణయించుకొనిన
ముహూర్తమునకే స్వామి తనకుఁ దాను బ్రతిష్ఠఁగొనియెను.
అంత దివాకరాదులు పూజించిరి. మీరలెనమఁడుగురును భీమలింగ
మును బ్రతిష్ఠించినవారలే యగుదురు కాన మర్చనమునకై యష్ట
మూర్తివంశజులను నియమింపుఁడి! ఇతరులు తత్త్వవేత్తలైనను
స్వామిని ముట్టుకొనఁదగరు; వారలో మూఁఢులైనను బనికివత్తురు”
అని చెప్పినంతనే యామునులు తాముతెచ్చిన గోదావరీజలముతో
భీమేశ్వరునకభిషేకము గావించి పూజించిరి. సప్తమునులు తెచ్చిన
గోదావరము కాన సప్తగోదావరమయ్యెను. అంత సూర్యుడు కైలా
సమునకుఁగి శంకరుని బ్రార్థింపఁగా నామహాదేవుడు వచ్చి
మార్గశిర శుక్లచతుర్దశియందు భీమలింగమునం దైక్యమయ్యెను.
అంత గారిలక్ష్మి మొదలగు పతివ్రతలు స్తోత్రమొనర్చిరి. అంత సప్త
గోదావరమును దెచ్చుచుండినపుడు దేవతలను వెంటనిడుకొని గగన
మార్గమునవచ్చిన దేవేంద్రునకు బృహస్పతి “భూదానమేదానమ” ని

చెప్పఁగా భీమేశ్వరునకుఁ గొంతభూభాగమొసఁగి దానికి భీమమండల మని పేరిడియెను. అంత భీమేశ్వరుఁడు వసంతోత్సవము నవధరించెను. సప్తమునులును భీమేశ్వరుని నుతించిరి. అంతఁ బరమేశ్వరుఁడు పార్వతికి శివభక్తియుఁ, గలియుగలక్షణములగు, యోగసాధనమును, బ్రహ్మోపాసనవిధానమును, దక్షరామగౌరవమును వివరించి చెప్పెను. అంత జలంధరవ్యాఘ్రాదిరాక్షసులు ముల్లోకములను నాక్రమించి బాధింపఁదొడఁగఁగా దేవేంద్రాదులు విష్ణునికడకేగి మొరయిడఁగా నిట్లనియెను:—దేవతలారా! దక్షయాగమున వీరభద్రుఁడు నాచక్రమును చక్కిలముపగిది మెక్కినదిమొదలు నిరాయుధుఁడనైయేమియుఁజేయలేకున్నవాడను; ఇప్పుడు భీమేశ్వరునిఁబూజించియూ చక్రమునుమరలబడసి మిమ్ములను రక్షించెనని చెప్పివిభూతిరుద్రాక్షమాలాదులను ధరించి నిత్యమును సహస్రపద్మములతోఁ బూజించుచుండఁగా నొకనాఁడు భీమేశ్వరుఁడాపద్మకేతుని భక్తిని బరీక్షింప నెంచి యొకమలమును హరింపఁగా నావిష్టుఁడు తననేత్రకమలముతో నర్పించెను. దానికి భీమశంకరుఁడు మెచ్చి నేత్రమును జక్రమును గూడ నిచ్చెను. అంత వ్యాసాదులకు భీమేశ్వరుఁడు ప్రసన్నుడై దక్షరామమహిమమిట్లు కొనియాడెను : ..“దక్షరామమునకు సాటి యగు తీర్థమువేటొందులేదుకావున వేటొకయెడకుఁ జనకుండ నిందేయుండు నట్లు కండ్లాడఁబెటకుకొనియుఁబాదములు ఖండించుకొనియు నుండవలయును.” అని వివిధవిశేషములను బేర్కొనియంతర్ధానమందెను.

- భీమేశ్వరున కొనఁగిన భూభాగమునకు భీమమండల
మని పేరిడుట 115—122
౨౧. భీమేశ్వరుఁడు వసంతోత్సవము నవధరించుట 132—127
౨౨. నప్తమహర్షులు భీమేశ్వరునిఁ బూజించుట ; వసి
ష్ఠుఁడు మంకణునకు శివభక్తిమాహాత్మ్యమును
జెప్పుట 137—132
౨౩. పరమేశ్వరుఁడు పార్వతికిఁగలిలక్షణములనుఁ ద్రోగ
విధానమును జెప్పుట 133—139
౨౪. పరమేశ్వరుఁడు పార్వతికి బ్రహ్మము నుపాసించు
విధానమును చెలుపుట , 139—144
౨౫. పరమేశ్వరుఁడు పార్వతికి దక్షరామగౌరవమును
జెప్పుట 144—150
౩౦. సూతుఁడు శౌనకాదులకు దక్షరామమాహాత్మ్య
మును జెప్పుట 150—153
౩౧. దక్షయాగమునఁ గోల్పోయిన తనచక్రలాభము
నకై విష్ణువు విభూతిధారణాదులొనర్చి భీమేశుని
సేవించుట 153—158
౩౨. భీమేశ్వరుఁడు వ్యాసాదులకుఁ బ్రసన్నుఁడై దక్ష
రామమాహాత్మ్యమును జెప్పుట 159—167

భీమఖండిము, భీమేశ్వరపురాణము, భీమేశ్వరమాహాత్మ్యమును నామాంతరములుగల

దక్షరామాయణము

కథోపకృతము

ప్రథమాధ్యాయము

నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రమునఁ బండ్రెండేండ్లు జరుగు దీర్ఘసత్ర
యాగమునకు శౌనకాదిమునులెల్లరును విచ్చేసిరి. అందు రోమహర్షికి
బుత్రిండును బౌదరాయణునకుఁ బ్రియశిష్యుండును నగు సూతునిఁ
గాంచి మును లిట్లనిరి:—“మహాత్మా! నీవు పౌరాణికుండవు; వాగ్వి
దుల కెల్లను మేటివి. మే మిదినఱకు బహుసంహితాక్షేత్రమును సపాద
లక్షగ్రంథసంఖ్యాసమన్వితమును బంచాశత్యండమండితమును నగు
స్కాందపురాణమునందలి పూర్వఖండమునందు వ్యాసుండు తన యవ
రాధమువలన విశ్వేశునిచే వెడలఁగొట్టఁబడి వారణాశి వదలనని
మాత్రము వింటిమి. అంత మోక్షపాత్రమగు నావ్యాసుండు మోక్ష
పదమగు నా కాశిఁబ్రాసి శిష్యవర్గముతో నెచట వసియించెనో! ఎచ్చ
టనేమి చేసెనో! ఏతీర్థమాడెనో! అది యెల్ల మాకు నానతిదగుదు
ననిరి. అంత నాకథకుండు శౌనకాది మునులతో నిట్లనియెను:—
“తాపసులారా వినుఁడి! సకల ధర్మజ్ఞుండును నాకు గురువును నగు
ద్వైపాయన మానివిశ్వేశ్వరుని కోపముచేఁ గాశికాపురమునందుండి
కదలి గంగదరికిఁజేరి ప్రాజ్ఞులగు శిష్యులతోఁ గలసి పుడమిపైఁ గల
పుణ్యతీర్థములనెల్ల లెక్కించి చూచి సారార్థసంపన్నముగా నీమాట
మాటాడియెను:—“శిష్యులారా! విశ్వేశ్వరుండు వీడువెడలి పొమ్మని

నంతనే నేను విచారించుచుండఁగా నంబయగు గౌరి కనికరమున నాతో నిట్లనియెను:—వత్సా! తీర్థబృందమంతటిలో నీ కాశిగరీయసి. ఇట్టి కాశికాపురముకన్న దక్షిణాతీపురమే మిన్న. అది సదా భోగమోక్షములకుఁ బుట్టినిల్లు. అందు ముందు దక్షప్రజాపతి యజ్ఞము చేయ నెంచి బ్రహ్మాండ్రాదిదేవతలను నల్లుండ్రగు చంద్రాదులను మాత్రమే యాహ్వానించి యా యాగమహోత్సవమున సత్కారములచే దని పెను, గాని దర్పముచే దర్పకారాతియగు కాలకంఠుని రుద్రుడనియు జగదేశగురుడనియు సదాశివుడనియు నెఱుంగక దురాశయుండై పిలువకుండెను. అల్పబుద్ధియగు నాతఁడజ్ఞానముచే మహాదేవు ననాదరించి దేవతల యానతిఁ బడసి కర్మవశమున నాజన్మము చేయనమ కట్టెను; గాని యట్టి పనులు పురోభివృద్ధి గాంచఁగలుగునా! అటులు కావరమునఁ గన్నగానని దక్షుఁడు దేవదేవుఁడు లేకయే యధ్వరము చేసి దేవగణముతోఁగోపియునుసాక్షాత్సంహారరుద్రుఁడునునగు వీర భద్రునివలన దుర్గశల నందెను. పదపడి దీనబంధువగు నామహేశ్వరుని పాదపద్మములఁ జేరి శరణమువేడి దేవతావాతముతోడ ముక్తుడయ్యెను. మహానుభావు లెందును సమయము కొలఁదిని నిగ్రహానుగ్రహములను జూపుదురు గాని దీర్ఘకోపులుగారు. అంత భూతేశుఁడా దక్షుని యపరాధములతోఁ గొనికృపాయత్తుండై దేవతల నానందపఱచెను; భయవిహ్వలుగగు ఋషుల కభయ మొనఁగెను; రోసముచేతను నీనుచేతను నంతర్హితయగు తన దేవిని మరల విభుఁడు వామాంగమున వహించెను. యజ్ఞమృగశిరమును జెండి గివివేలఁగట్టిన సయనిధియగు నాభీమనాథుఁడేదేవుఁడు! భూమంధలమున దక్షవాటమే తీర్థము! సర్వదేవరాజగు శ్రీభీమేశ్వరునకు నిగ్రహానుగ్రహ స్థైర్యము లద్భుతములా యేమి? అతఁడు కాలకూటము నుపసంహరించినవాఁడు; త్రిపురాసురులనుమర్దించినవాఁడు. ఆ గుహాదే

వుని కడకంటి చూపుననే యీజగమెల్లఁ గలుగుచుండుట లేదా! ఆ లోకేశుఁడు తన్ను బ్రహ్మాదులు సంస్తుతింప విశ్వమోహినియు, మహామాయయు, స్వదేహార్థ వాసినియునగు తనదుదేవిని హిమాచలతపో ఫలసిద్ధికిని మేనకాభాగధేయమునకును దేవహితమునకును హిమాలయమున జనియింపనియమించెను. ఆభువనేశ్వరియుమహేశ్వరునిదేహమును విడనాడి గట్టులయెకి మీనికిఁబట్టి యైవుట్టెను. అందుచేఁ బుడమిపై దత్తారామమే ముక్తిక్షేత్రమని కీర్తింపఁబడు చున్నది. దత్తుని యజ్ఞగృహమాటచే నాపురమునకు దత్తారామమచు పేరువచ్చెను.

అచ్చట సదాశివుఁడు సాక్షాత్కరించుటచే నాపురజనులకు భోగమోక్షఫలమన నెంతటిది! ఈమహితలము నందలి తీర్థములలోఁ గొన్ని భోగమునే యొసఁగుచుండును; మఱికొన్ని మోక్షమునే యొసఁగుచుండును. ఈసక్షువుమన్ననో భోగమును మోక్షమును గూడ నిచ్చును. శ్రీభీమేశ్వరుని కన్నునత్తమదేవునిని దత్తారామము కన్న ను బరమపరమును సప్తగోదావరము కన్న సారమగు తీర్థమును నీజగా సఁగానెఱుఁగెను. అందలి వారలకు భోగమోక్షములు కరతలామలకములు శ్రీభీమేశ్వరముసంతోషించుటగాని మృతినొందుట గాని శ్రేయమే! నకలలోకనాథునిచే భీమనాథునిచే నాపురము సంశోభించు చున్నది. అతఁడు పాల్కడలిని బొడమిన వినమును మెనవికాలగళుఁడయ్యెను. గట్టులతేని పట్టి బటువు పాలిండ్ల కొనలొత్తుకొన బిగ్గఁగొగిలించుకొనుమేటి. ఉయ్యెలలను బోలుమిన్నేటి తరఁగల నూగులాడు లేనెలను సిగపూవుగఁ జేసికొనిన ప్రోడ; నలువయై దేవతలను గత్తికొటను గండ్రించిన గండఁడు; ఆప్రభుని గండమండలమునాగ కుండలములచే నందీపించుచుండునని యిట్లు తపోధాశ్రేష్ఠుఁడగు నావ్యాసుఁడు దత్తారామకౌరవమును హృదయవ్యధశాంతింప సభివర్ణింపుచుఁ బ్రయాణింప సంసిద్ధుఁడై ముచ్చటలు చెప్పుచు సమృతజలతరంగిణి యగు నాభాగీ

రథీరము నందుండఁగనే భానుఁడస్తమించెను. అంతటఁ గృష్ణుఁడై పాయనుఁడు నాగంగా తటముననే సంధ్యాకాలోచిత క్రియలు నిర్వర్తించుకొని యొకనిర్మల సైకతస్థలమున శిష్యసందోహ సహితుఁడై కూర్చుండియుండి విశ్వేశ్వరుఁడు చేసినధిక్కారమును దలఁచికొని తలఁచికొని యంతఃపరితాపము నడంచుకొనియెను; గాని యామునివరునకు మానసవ్యధచే నారేయి చాలనేపటికిఁ గాని కన్నులకుఁ గూర్కురాదయ్యెను. అంతసూర్యోదయము కాఁగా సంయమిశ్వరుఁడు ప్రాతఃకాలోచిత క్రియలు జఱపుకొని శిష్యబృందము తోడ దక్షవాటీసగరమునకుఁ బో నాయిత్ర పడుచుఁ గాశీవియోగమునఁ గలిగిన మహావేదనచే డెందమునందు గుందుచు నెట్టకేలకు ధైర్యమవలంబించి కనకోత్తుంగసౌధ గోపురశాలియు, మణిప్రాకారకలితమును, జిత్రధ్వజనమంచితమును, బుణ్యనారీనరాక్షీర్ణమును గజాశ్వరథ సంకులమును, దేవస్థానశతాక్షీర్ణమును, దటాక వనశోభితమును, నానాతీర్థప్రకాశితమును, వేదశాస్త్ర పురాణవిద్యా సత్తద్విజాకులమును దహియోగరతానేకముముక్షుగణ సేవితమును, శివతత్త్వ పరిజ్ఞాత్పమాహేశ్వర విభూషితమునుగోవిందక్షీర్తనాసక్త వైష్ణవప్రాతసంకులమును గణేశసారశాక్తాది దేవసముపాసితమును, సుఖసర్వజ్ఞ కైలాసవసతి విస్మృతమును, గైవల్యకారియునగు కాశికాపురమును సంయమింద్రుఁడగు వ్యాసుఁడు భక్తిపురస్కరముగఁ బ్రదక్షిణ క్రమమునఁ బోవుచు బాలాదిత్యునకు నమస్కరించెను. కేశవునకుఁ గేలు మోడ్చెను; భాగీరథికిఁ బ్రణమిల్లెను; విశ్వనాథునకు వెన్నెల కోలలిడియెను; విశాలాక్షిని వినుతించెను; మోక్షమండపమునకు మొక్కెను; అంతర్బహమునా మతించెను; భైరవుని శరణందెను; ధుండివిఘ్నేశ్వరు నారాధించెను. దండపాణికిదండమిడియెను. కుక్కుటచతుష్టయమున కేటికోల్పిడియెను. సర్వదేవతలకుఁ జేమోఁచుటొనంగెను. పిమ్మటనామునిపుంగవుఁడా

కాశికానగరము నుండి యెట్టకేని నిర్గమించి ఋషిసంఘుని షేవిత మగు బ్రయాగక్షేత్రమునకుఁ బోయెను. అందు దేవేశుండును, భక్త వత్సలుడును గిరీటాద్యలంకృతుఁడును, బురాణపురుషుఁడును నగుమాధవునిఁ గాంచియావేద వ్యాసుఁడు పలుమాఱి మొక్కుచు వేదార్థ రచిత వాక్యముల వినుతించియు, నాదేవుని ప్రసాద తులసీతీర్థముల నేవించియుఁ గాశీవియోగమువలనఁ గలిగినసంతాపమునుజాలనేపటికిఁ గాని శాంతింపఁజేసి కొనలేకపోయెను. పిమ్మటనామునివరుఁడు శిష్యులతోడఁ బయనమై పురుషోత్తముడుండిన జగన్నాథముదారిఁ బట్టెను.

ఇది స్యుండపురాణమునందలి ఖేమఖండమునఁ బ్రథమాధ్యాయము.

ద్వితీయాధ్యాయము.

—శ్రీ వ్యాసుఁడు శిష్యులతోడఁ గూడి జగన్నాథమునకుఁ బోవుట ౧—

సూతుఁడుశౌనకాదిమునులతో నిట్లనియెను:—

“మునినాథుఁడగు వ్యాసుఁడు సప్రభావముతో జగన్నాథమును జూడఁగోరి పయనమైపోవునప్పుడు మార్గమధ్యమున మహాద్భుతములును, మహాపుణ్యములునునగు జగన్నాథవర్ణనములచే శిష్యులను సంతసింపఁజేయుచుఁ బోయిపోయి మిరిసినంతలచుండిన జగన్నాథాలయమును గాంచెను. దానిని గగనమున దూరమునుండియే వైమానికులు ప్రతిక్షణమును విస్మయమందుచు వీక్షించుచుండును. అది దర్శన మాత్రముచేతనే మహాపాతకులగు నరులకుఁగూడను మోక్ష మొసఁగుచుండును. భక్తీపతి కది సుధాసాగరముకిన్నను, సూర్యమండలము కన్నను ధరిత్రీమండలమునఁ బ్రయమై యుండును. అత్తతీభానుమంతుఁడంధకారమును హరించినటుల జగన్నాథాలయ కనకశృంగ ప్రకాశ

మాహానిచంద్రుని మనఃక్లేశాంధకారమును హరించినది. అంత నెదుట సాక్షాద్వైకుంఠమగు శ్రీజగన్నాథమును గనులారఁ గాంచెను. అది విశ్వాధ్యక్షునిచే రక్షింపఁబడుచున్నది; మోక్షలక్ష్మికి భవనమైనది; అనవరతమనేక కల్యాణములకు స్థానమైనది. పరమపావనమైనది; జగన్నాథుని ప్రసాదాన్నముచే నకలవర్ణములను సంకీర్ణమొనర్చునది; బ్రహ్మాదులకు నగణ్యమైనది; మనుజుల కలుషసాగరతరణికి యాననాత్రీమైనది; మండభాగ్యులకు దుర్లభమైనది; భాగ్యశాలురకు సులభమైనది. అత్తతీ నాపరాశరతనూభవుఁడు పరిమానంగమునంది శిష్యులతోడఁ బరమందుఁజొచ్చి యచ్చట నియుంచు భాగవతోత్తములను జూచెను. వారెల్లపుడునుభుజములపై శంఖచక్రముల గురుతులు కలిగియుందురు. తులసీదామభూషణములను దాల్చురు. లలాట ఫలకమున దేదీప్యమానముగా నూర్ధ్వపుండ్రములను ధరియింతురు; శోభయొసఁగ వక్షములపైఁ దులసీ పద్మాక్షమాలికలను వైచుకొందురు. హస్తములందుఁ బద్మాక్షమాల లిడికొని భగవన్నామమనె నదా జపియింతురు. అవ్యయమగు భగవత్తత్త్వమునే పరస్పరమును బోధించుకొనుచు భగవంతునిఁ గీర్తించుచుందురు. భగవద్భాసము సందాసక్తి గలిగియుందురు; భగవంతునిదక్క బాహ్యవిషయములపై నాసక్తి పరిత్యజింతురు; భగవద్గుణమును వర్ణించునెడ వారి శిరములు కంపించుచుండును; భగవత్కథలను వినునపుడు హర్షముచే వారి యాననము లానందాశ్రువులతో నిండియుండును. కంఠములందు గద్గద స్వసము బయలు వెడలును; అంగములందుఁ బులకాంకురములు పొడచూపును; దంభాహంకారములను దరికి రానీయరు. మఱియు సందలి వాఁడఁడును న్యాయమార్గాసక్తులును విష్ణుపరాయణులును నై యుందురు. అచ్చటి బుద్ధోత్తములు వైష్ణవశాస్త్రములనే నదా పఠించుచుందురు. అందును గొండఁడు రామాయణమును, గొండఁడు హరి

భక్తిసుతోడయమును, గొందఱు విష్ణుపురాణమును, గొందఱు భాగవతమును, గొందఱు విష్ణుధర్మోత్తరమును, గొందఱు గీతాశాస్త్రమును, గొందఱు పాద్మోత్తరఖండమును, గొందఱు హరివంశమును, గొందఱు విష్ణుసాహస్రనామములును, కొందఱు స్తోత్రరశతమును గొందఱు విష్ణుసంబంధమగు పాంచరాత్రిక ముఖ్యగ్రంథములను బఠించుచుందురు. ఇట్లనుదినమును భగవదాసక్తిలో నిరస్తమనస్కులై పెక్కిండు భాగవతోత్తము లచ్చటనే వసియించుచుందురు. భగవద్భక్తితత్పరులగు బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రులు తీర్థయాత్రాపరాయణులై సకలదేశములనుండియు సచ్చటికి వచ్చుచుందురు. దూరమయ్యును బ్రయత్నముతో శ్రీరంగశ్రీనివాసాది క్షేత్రములనుండియు మహాధన్యులగువారలు స్వజనులతోడను నాపులతోడను జగన్నాథేశ్వరుని జ్యేష్ఠాభిషేకమును రథయాత్రామహోత్సవమును, శోలావర్వతమును నిత్యావసరవైభవమును జూడఁగోరి జగన్నాథమునకు విచ్చేయుదురు. అంత వారు మార్కండేయ మహాలింగ సన్నిధియందలి తీర్థజలములందుఁ మునిగి భక్తితో నానీలకంధరుని సేవింతురు, మఱియు సచ్చటి యక్షయవటపాత్రమందలి నిర్మల జలములందు నీరాడుదురు. శ్రీ జగన్నాథ చరణకమల సమీపముననున్న నదీజలముల మునుకవైచి భక్తవత్సలుడగు నాదేవునిభజింతురు. అట్లే రాశిణీకుండమునందు విగాహింతురు; ఇంద్రద్యుమ్న సరస్సునందుఁ బ్రుంగుదురు; మహోదధియందు మజ్జనమాచరింతురు; యత్నముతో ముక్తినిసేక్షింతురు. కాన నా మానవులకు సకలకల్మషములును క్షీణింప ముక్తికలుగును. పుణ్యకర్ముడైనను బాపకర్ముడైనను ఘుఁగడైనను నల్పుడైనను గులవంతుడైనను గులహీనుడైనను జ్ఞానవంతుడైనను జడుడైనను నాపురుషోత్తముని సేవింప ముక్తుడగును. పురుషున కాపురుషోత్తమ సేవచే మోక్షమన నెంతటిది! అన్యమానవుడైనను నాదేవునిదర్శ

నాదులవలన ముక్తుఁడగును. ఒక్కమాటు మనస్సునందైనను జగన్నాథమునకుఁ బోవలయు ననెడి తలఁపు గలవానికిఁ గూడను గుణలేశ పరీక్షకుఁడగు నావిష్ణువు ముక్తి నొసఁగును. అంతియేకాదు పురుషోత్తమ యాత్రనాకు లేకపోయెనే యని పరితపించువానికిఁగూడ మహాకారుణికుఁడగు నాహని ముక్తినిచ్చును. విధివశమున జగన్నాథ ప్రశంస నెత్తి ముచ్చటించినవానికిని నిర్వేతుక బాంధవుఁడగు హరి మోక్షమొసఁగును. అయ్యో! వీరు నాయానతిఁ బాలింపకున్నారు. చెడిపోవుచున్నారే యని వైషమ్యమును నిర్దయతయులేని శ్రీపతి తన్ను సేవింపని వారలకై శోకించును. అహహ! జగత్పతియగు నాపురుషోత్తముని ప్రసాదసంధానచాతుర్యము. ఒండొరులకుఁ గలియకయైనను లేని వివిధ వర్ణములవారి నైక్యమొనరించుచున్నది! ఏమి! ఆక్షేత్రమందలి మృత్తి కాసారము! అది దేహమున సోకినంతనే మహాదామలు ధనాధ్యులగుదురు. కుచేలురును నచేలురును గుభూషులును నగు వారలు స్వర్ణాంబరులును గిరిటాది మహాభూషణభూషితులును నగుదును. అట్టి జగన్నాథ మాహాత్మ్యమును జెప్పనేరకగును? లయకాలాంతకునకే కాదు మఱి యెవ్వరికిఁ గూడ జెప్పశక్యముకాదు. ఇట్లు సర్వవిధములు సమృద్ధమై యున్న పురుషోత్తమపురమునందుఁ బరాశరాత్మజుఁడు సర్వతీర్థములను సేవించెను. అంతనంతేవాసులతోడఁ గూడి యాతపోధన శిఖామణి తాపనతపోఫలుఁడును, సవ్యయుఁడును, నాదిమధ్యాంతరహితుఁడును, మేఘశ్యాముఁడును, జహ్నుజుఁడును, దయార్ద్రినయనుఁడును, శాంతుఁడును, బ్రసన్నవదనాంబుజుఁడును, గొస్తుభ విరాజితుఁడును, శంఖచక్రగదాధరుఁడును, సర్వాలంకారసంయుక్తుఁడును, వనమాలావిభూషితుఁడును, బీతాంబరధరుఁడును, ధ్యేయుఁడును, నారాధయప్రదుఁడును, బన్నగాధీశయనుఁడును, బన్నగాశనవాహనుఁడును, నారాయణుఁడును, మహాత్ముఁడును, నిత్యానందుఁడును

సనామయుడును, బుర్రాణపురుషుడును, విష్ణుడును, సర్వదేవమయుడును; శివుడును, సర్వాత్మకుడును, వేదవేద్యుడును, బలితపావనుడును, గళ్యాణగుణసంపన్నుడును, దాకుబ్రహ్మసనాతనుడును, స్వభక్తాత్మ ప్రదుడును, సుభద్రాబలభద్రాసహితుడును, యోగినీవీతుడును, సనాధనాధుడును, నీలాద్రినాధుడును, దేవనాధుడును, రమానాధుడును సగు జగన్నాథుని మునినాధుడును, కన్నులకటవుదీపిగాంచెను. అంతః బట్టరానిసంతసముచే దేహమునఁ బులకాంకురములు వొడమభక్తితో మరలమరల మ్రొక్కుమ నిట్లని నుతియించెను:—

కరుణాసాగరా! నీకు కేలుమోషు! దీనబాంధవా! నీకు మ్రొక్కు! పుండరీకాక్ష నీకు వందనము! పురుషోత్తమా! నీకు సమస్కారము! జగదాధారా! నీకు జేమోషు! ధరణీధరా! నీకు వండము! భక్తమంగారా! నీకు భజన! పావనాకారా! నీకు మోషుపు! పాపసంహార! నీకు పానన! పుణ్యచారిత్రా! నీకు కేకిసలు! నీవొక్కడనయ్యును నీటికుండలందు సూర్యుడు బహురూపుడై కాన్పించునటుల భూతములందు బహురూపుడవై కాన్పించుచున్నవాడవు. గాలించే దూలెడి దూదినలె నీప్రేరణచే నిది యెల్లఁ జలించుచున్నది. ప్రభూ! నీవు చిరాత్మకుడవు గాన మఱి యొక ప్రభునగుట నీకు వలదు! అట్టికోరిక నీకెంతయు దవ్వునుమీ! నామరూపాత్మకమగు నీజగత్తట్టి ప్రభుచేఁ బ్రకాశించుచున్నది. నీమాయచే మోహితుడగు వాడెవ్వఁడు నీతత్త్వము నెఱుఁగును? ఆహా! నీవొక్కడవు; సర్వమవు; హరివి; యహుఁడవు; సూక్ష్ముడవు; స్థూలుడవు; గుణమవు; గుణివి. అద్భుతములైన ధర్మములు సక్కులు నీయందుఁ బ్రయుక్తములైయున్న యవి. ఇట్లట్లని నిన్నుఁ గొలఁది యిడుటకుఁ బ్రాజ్ఞుడగు వాడెవ్వఁడు గలఁడు నీ వీ జగమును బ్రహ్మవై సృజింతువు; సృష్టుడవై రక్షింతువు;

శివుడవై సంహరింతువు; నీవొక్కడవయ్యును సత్త్వాదిగుణభీష్ణము
లయిన మూర్తి భేదములచేత మూడు దెలుగులుగాఁ జూడఁబడు
దువు. చిదాత్మకులగువారలు భేదమోహములను బురస్కరించుకొని
నిన్నయిరువుర (శివబ్రహ్మల) కంటెనన్యునిగాఁ దలఁతురు. వారి
కుత్తమమగు నీభక్తి యెక్కడిది? మఱి కొందఱు మూఢులు నీయవ
తార విగ్రహములను గొన్నిటిని జూచి మత్స్యము మొదలగుసవిగా
బుద్ధిగొని యట్లే పంకుదురు కాని ప్రభూ! నీవు కాని వస్తు వెక్క
డిది? వాక్కుల కగోచరుడవగు నిన్ను నుతియింప మొదలిడిన
నాసాహసమును మన్నించుము! దేహులకు ముక్త్యపాయము నీవు
దక్క మఱొక్కఁడు లేడు. ఇట్లు సత్యవతీ సుతుఁడు శిష్యులతోడఁ
ద్రిలోక్తకృతసిస్తుతియించి యాదేవుని పాదతీర్థమును నేవించి కృతా
ర్థుడయ్యెను.

ఇది స్కాందపురాణమునందలి భీష్మపర్వమున యువసోత్తమ నరసమతుని
వర్ణనాధ్యాయము

శ్రీ యా ధ్యాయము

—శ్రీ న్యాయుడు శ్రీకూర్మసింహాసన సీతకౌఠరి ష్టేత్రిమలను దర్శించుట. ౪—

సూతుఁడు శౌనకాచిమునులతో నిట్లనియెను:— తాపస
లాగా! అంత నామానీశుఁ డనఘమగు శ్రీకూర్మమునకుఁబోయి
శ్రీకూర్మనాయక దేవుని నేవించెను. సంపుల్లహల్లకోదారమాలికా వన
మాలియగు నాదేవుని ప్రసాదమామానీంద్రునకుఁ గలిగిం కాశీవిరహ
సంతాపమును శాంతింపఁజేసినది. అంత దేవతామునిగణసేవితమై,
గంగానదృశపుణ్యజలధారనూ పనితంబకమై, సర్వపాపవిచారము, కుం

దచండసమంగార చాంపీయాదివనాకులమై, లక్ష్మీవిద్యుల్లతాయుక్త భగవన్నీరదాశ్రయమై, సర్వసిద్ధికరమై, నిత్యోత్సవసమన్వితమై, గగన చుంబిశిఖరమై, సర్వజైలోత్తమమైయున్న సింహాచలమునకుఁ జని యెను. అందు భక్తోక్తకారియు, నార్చితాణపరాయణుఁడును, దయా నిధియు, జగద్వింద్యుఁడును సగు శ్రీసృసింహదేవునిఁగాంచి భక్తిసమన్వితుఁడగుచు మ్రొక్కి నుతియించెను. ఆదేవుని ప్రసాదమగు చండస మును గైకొని గాఢరాయణుఁడు కాశీఁబాసివచ్చిన కిష్కమును గడ ముట్టించుకొనియెను. అంత మునినాథుఁడటనుండి కిరలి నిటశిష్యు లతోడఁ ద్రిలింగోత్కళదేశములకు సంతియందు వింధ్యాచలమునకును భీమమండలమునకును దాచుననున్న పీఠాపురముఁ బ్రవేశించెను. ఆగ్రోత్తమము సుపఖండాన్వితాఖండ క్షోణీశంకలమునకు మండన మై నానా సమృద్ధసంపన్నమై కేదాఁకుంధకోణాది పుణ్యక్షేత్ర సమ మైయున్న యుత్తమక్షేత్రము. ఆగ్రమున దేవతలు మున్నూట యజ్ఞుని మూర్తిభేదములతో నుండి సాధకులకు సకలఫలసిద్ధిని సగు కూర్చుండును. పీఠాపూజనఖయగు నుర్గ సదావ్రతాపర తయై యాపు రము పొంతనాయుధములను ధరించియుండును. క్షేత్రపాలకుఁడు దేవ మొలతో విశాఖోత్తంగమగుబహిర్భాగమున నుండును. మణియు నాపురమున మేఘయత్తయగు గొంతిలో మాధవుఁడు మోదమందు చుండును. ఏలానది తనతీరస్వయభూమిలందలి సస్యములను జక్కఁ గాఫలింపఁ జేయుచు నసుధాసుండరికి ముత్యాలహంకవల్లివలె నాపత్త సముచేతన సంతతమును బాఱుచుండును. బ్రహ్మనరులకు భోగమున కైదక్షిణమునందీ యేలానదిని, మోక్షమునకై యుత్తరమున గంగా నదిని మాత్రమేసృజియించెను. నాగరమికిననికపోవచ్చును. గాని యాయేలేటిమాత్ర మడుగంటక లోకుల కుపకరింప సస్యములకు సదా సలిలమొసఁగు చుండును. అందుఁ బ్రాచులను హింసించు మకరాది

క్రూరజలజంతువు లుండివు సరియేకదా జనులుదా? పోవ నాకాప్ర
 యత్నమును సక్కజలేదు. అందెప్పుడును మధురోదకమే కాని లవ
 ణోదకముండదు. ఆహా! ఈయేలేటికి బెటయేటలెట్లు జితపడగలవు?
 విశువక పాటుచుండెడి యాయేలేటి నీటితో, నాలుకారుమలుకారు
 లు పెండునుజక్కరా బండుచుండును. సరిశుద్ధసువర్ణకణమును బరి
 హసించునూత్మతర ధాన్యరాసు లచ్చట బర్హతోపములై యుం
 డును, ఆయాపగతీర గ్రామములను బుణ్యక్షత్రియులు పాలించుచుం
 దురు. అనేకబ్రాహ్మణాధారయగు నాతటిసీ వీరభూమి వృష్టిశ్లేత్ర
 ములతోడను, నిఘ్రులతోడను విరాజిల్లుచుండును. రాజపాలనముచే
 గోదావరీచుధ్యదేశ సమానమైన యాయేలానది యాకాశగంగయే;
 వీశికాహరము స్వర్గమే; యంబలివారలు దేవతలుల్వలే, వారాంగనలు
 సురాంగనలే; వీటికి నలు కలుగుల నలకారు నన్యములు సందనోన్యము
 ల్యములే. అందుచుములపాకునీవియ లల్లిబిల్లిగనల్లుకొనిన పోతమా
 కులు, జాబీ కేతకి చంపకములు, నారికేళములు, పనసలు, నారంగములు,
 నాగకేసరములు, కాంచనములు, వకుళములు చూతములు, గర్భికార
 ములు, కురంటకీములు కృతమాలములు, కంచరాళిములు, తమాలములు,
 నర్జకములు, నటములు, తొళిములు, కపిశములశ్వేతములు కదంబములు,
 దేవదారువు ల, జంబీరములు, శీలకములు, సాలములు, కదళులు, శుంబర
 ములు, సుచుమందము, లామలకములు, కుందములు, ద్రాక్షలిత్తువులు,
 తింత్రిణులు, కుంచకములు, జంబువులు, మేకువులు మొదలగు వృక్ష
 ములు లెక్కకుమిక్కిలి పూలతోడను బండ్లతోడను నిండియుండెను.
 మఱియు నవ్వీట, గంప చేను మొదలగు వానితో, నూడియుండినకూర
 తోలులును, కానులతోడను గలుచలతోడను నల్లుగలుచల తోడను
 జెన్నోందు నెఱువును దేలునతో, నూడినడిగియలును, నూతులు
 ను, నల్వలును మొదలగు బానిచ్చికి పాడి మొలవులును, దొలిచదువు

లను దుదముట్టఁ జదివిన పాఠులును, శౌర్యగాంభీర్య ధైర్యాదార్య
గుణాన్వితులగు క్షత్రియులును, మిక్కిలి కొక్కిముగల కోమటులును,
ద్విజనేవకులగు గూఢ్రులును, గల్ఫాణాభి రామములగు స్పృహమందిర
ములును, నాకసము కొరసికొను మేఘలును, బ్రోశ్వలములగు దేవళ
ములును, ఊకిసి భూతభేతాళ భైరవప్రాతనిర్మిశము లై చూచువార
లకుజ్యోత్యముకొలుపు నుత్తంగప్రాకారములుగలవు. ఆవిధముగ భాను
రిమగుచు శివ పీఠికాపురమును మునివశ్యుఁడును శిష్యులును గాంచివిస్మ
యచునది. ఆవిటి చెంగటిచదుకునఁ గైటభాంశకపత్ని సేతాంబాశక్తి
హస్త సన్నములతో ఖేటకమును, లోహపిండమును, సుషక్వమును మా
తులుంగమును, గనకపాత్రమును బూని యున్నది. ఎల్లలోకములకుఁ
దల్లియగు నాలక్ష్మికిఁ భక్తితో నాచునిచక్రుఁడు ప్రణమిల్లెను. పద
సజిదేవేశుఁడును, భక్తనత్పలుఁడును శాశ్వతుఁడును, విశ్వాత్మకుఁ
డును, మహాభాగుఁడును నగుకుక్కు శశునిఁగొలిచెను. దైత్యసేనావిదా
రిణియై శిష్యమియై, సీతాంబికాసఖియై యున్న పంచంకారిణీ మహా
శక్తిని నేనించెను. పురక్షేత్రాధిదేవతలను బూజించెను. వాక్సప్యము
లతోఁ గుంతిమాధవుఁ బూజించెను. అత నాచునిపుంగవుడు ప్రస
న్నయు, సూర్యసంపన్నయునై యేలాత్రిమును నెరిపి యున్న యేలా
మహాశక్తిని గీర్తించెను. సకల యాచూనిచక్రుఁడు శిష్యగణ
ముతోఁ బయనమై వింధ్యోపనితజగతీలామమును, సరోవరాభి
రామమును, బహుశ్రేణావస శ్వానుమును బ్రాకారభాసురుమును, భూరి
దేవాగారవిరాజితమును, గళేశవీరభద్రుఁ డేవతాశ్రేణిశోభిషమును,
ధానూగ్రభీనుజూటేందు చంద్రకాధోతిసాధిషమును నగు కుమారా
రామమును గాంచెను. అచ్చటి కొనుతేటిపిటచుండిన బంగారు తామ
రలవాసనలనుగ్రసియుంచెను, నాగి కేలసహిషస్పృహలుగని బంగరం
భించెను, ఎప్పుడో హేమవాక్ష్మేంద్రునిబాంబులను లోచించెను,

భీమేశ్వరతో జభోగ్గిం ద్రహారమునకు హారము పెట్టియు రాజనారాయణ
గారతార్థ్యకేతాల్లికిలాశ్యము గఱపియు, వీచెడి కుమారననమాటత
ములా మాసింద్రుని మార్గాయాసమును మాన్పినది. అంత దివ్య
మగు కుమారసదయందు గ్రుంకి శిష్యసహితంబై భక్తితో గుమార
భీమేశ్వరుని నుతియించెను.

ఇది స్థానమున గల ముఖ్య లిఖితమునకు స్వీయము

ద త్త రా మా య న ము

నామమును పేర్కొని శ్లోకములను పేర్కొని పోవును. ఇట్టి గాథలమున
కథారామమును పేర్కొని శ్లోకములను పేర్కొని గాథలము

సూత్రము. కౌసలమునకు లోక నిత్యనియెను. — ఓ తా. సూ
లారా! అటమాసింద్రుడు కుమారామమునకు బయలు వెడిలి
ముముక్షువులని పేర్కొనెను, త్రిలింగక్షోణికి నేనుండు మైయున్న సర్పచర
క్షేత్రమును పేర్కొనెను. అందున్న చాపహాణియను నాగని కుండ కా
జలములు మజ్జన మాచరించెను. శుభదర్శనముగ భావనారాయణుని
దర్శించెను. ఆ దేవుని నేవామహాత్మవాలోకమునకు గలిగిన
ప్రమోదముచే గాళికాపరహక్లేశమును బాధుకొనెను. సంతయునందు
బహిర్భాగచార్మ్యములందు శిఖచక్రములు లేని స్మహములేదు; ఫల
భాగము. సూర్యచంద్రములేని మనజాడు లేడు; సాక్షికులగు వైష్ణ
వుల గోష్ఠి లేని వేదకలేదు; శ్రీహరి కైంకర్యములేని క్రియాంతము
లేదు; భావనారాయణుని కన్నబరిమిదైవతములేదు. మోక్షమునకు
స్థానమై, శుభమానకాశ్రయమై, గాఢ యెన్నిది నిష్ఠుక్షేత్రములందు
విఖ్యాతమైయున్న మానవసర్పచక్షేత్రమున మునిపుగివుడు శిష్యుల

తోడిగూడి సుప్రతుండగుచు హృద్యములగు భక్ష్యవిశేషములతో
 డను, నియ్యని పాచునముతోడను, శుభ్రమగు కలమాన్నముతోడను
 ఖండశర్కరలతోడను, సుపక్వములగు రంభాఫలముతోడను, నింక
 సర్వములగు ఫలములతోడను భావనాగాయత్రుని ప్రీతికై బాదగా
 యలుగు నినివాగోత్సరమాచరించెను. న్యాదశాక్షరమంత్రమును
 బరిచి యిది రాసుదిరీ కాశుచకుం జెంగలున పూగండయిడెను.
 అష్టాక్షరీమంత్రమున జపించుచు సుహచిరసువర్ణపుష్పములతో
 నాదేవుని బూజించెను. అంత నా మునివసుండగునుండి కదలి శుభం
 బగు తుల్యభాగాతీరముననున్న యజ్ఞస్తుత్యుండగు సగ్గస్త్యేశునిచి, సదా
 శివుండగు సంగమేశునిని గూచెను. వేదశాఖావిభాగకర్తయగు నా
 మానిచంద్రుని భక్తితో బ్రావయు క్తమగు పంచాక్షరీ మంత్రమును
 జపించుచు సమంజసములగు దివ్యదళములతో మహాలింగమగు
 సగస్త్యేశుని సాశివుండగు సంగమేశుని బూజించెను. అంతట మా
 రేమయడపులనే సలకగుచు కుల్యభాగాతీరమున నున్న సాంప
 గాయ (పంచ) మహాగ్రామమునకు సమీపమందున్న వాడగు, సమా
 కాశునిపై, సవ్యయుగమున నున్న ముక్తిశ్వరుని జూచి భక్తిపరవ
 శుండై శిష్యపంథుసహితముగా నాచరికొండ యల్లుని బేల్చదళముల
 నర్చించెను. నాగామాన్వహాపూడిగు నాచ్యాసాగు పదియాలుచన్నె
 బుగానును పరికించి విడిసిందిన జేలుపూలతో సాంపగాయమహా
 గ్రామసమీపస్థాయుయై యున్న శివరేవప్రభుని బూజించెను. పంచమ
 వేదకర్తయగు నా మాని పంచబ్రహ్మ పంచాక్షరాదిమంత్రములను
 బరిచుచు బ్రాచాసనుని బుండరీకములతో బూజించెను. ఆ సత్య
 వతీసూను డక్ష్ణా నీలకంకుచి బ్రాహ్మకాలాచ్చనక్రియను నిర్వర్తించు
 కొని నక్షత్రాబమునకుం బోన నాయత్తపడుచుండి మహాశ్శుండగు
 సగస్త్యమహాసింద్రుడు లోపాముద్రాసహితుండై సాంపగాయమహా

గ్రామసమీపమునకు వెనుచుండెను. ఆ హాసీంద్రుడు నింధ్యాద్రి
 గర్వమును చూస్తంభి పడేసిన విచక్షణుడు; కలగ బాటిన జల
 పూరిమ నకుఁ గడక పుట్టెననాడు; శివుఁడే సూతపోధున కోం
 కారయునుగు నందామీరి నుహానుత్ర ముపదేశించెను; జలరాశి
 జీవనమాతని హస్తమున జాతు భూతిమయ్యెను; ఆతాపన శ్రేష్ఠునకు
 మలయపర్వత సహాయే గేహమా: అతఁడు తామ్రవర్ణిజలముఁ
 గుంకికిసేసినాడు; కగనాగ్రమణి అంత సచ్చట ద్వీపోద్భవుఁడగు
 వ్యాసుఁడు సనుచుక్రియలు నిర్వర్తింతుకొని ప్రాతఃకాలమున దక్షిణా
 యాత్రోద్యుక్తుఁడగుచు నోంకారపునము (ఓమారు) గనకనుబోవు
 దారినిబట్టి భార్యయును లోపాముద్రను వెంటనిడుకొని వచ్చుచుండిన
 మునిచమ్యునిఁ గొంత వున్ననె కరుగొనియెను. ఆయగస్త్వుఁడును భీమ
 మండలమునందలి ద్వాపశత్రేష్ఠ స్తీర్థచూతార్థుఁడు చరియించి కుక్కు
 లేశ్వరుని దర్శింపఁ నిక కాపగమునకుఁ బోవుచుండెను. అట్లు ప్రాతః
 కాలమునఁ బూజయ ప్తమునందు శ్రీ భీమేశ్వరునినిల్పి జపించి
 సాయంత్రమునకును, దీర్ఘోదకములందు మునిగి వీణాపురీ కుక్కు
 లేశస్థానమునఁ కాపముతోఁ బోవుచుండిన మహామహేశ్వరునిఁ దుల్య
 భాగా నదీప్రాంతమునలి మహేశభవనాంగణమునఁ సపోధన శిఖా
 మణియును వ్యాసుఁడు గాంచి ప్రత్యుత్థానముచేసి యెదుర్కొనియెను.
 ఆకలశోద్భవుఁడును భిన్నత్రిపుండ్రాంక ఫాలదేశుండై సువర్ణసుండ్లై
 రుద్రాక్షమాలికా చా: పాతీనుండై, పడధారియై, కృష్ణాశినోత్తరా
 నంగుండై, బాలాగ్నాశు జూఘాక్షై, ప్రాప్తపేష్ట్యాంబుదిశ్యా
 ముండై, స్థూపాస్తాంగుళీయకుండై, సాలానీరుహప్రాంత చారుదే
 హుండై, భానతాగ్రగణ్యుండై, శ్రవత్రుండై, వీరమాహేశ్వరా
 చారవీక్షి ధికుండై, సుత్యుండై, సమస్త నీవారముష్టియై, పంచ
 శిఖానుశియై యున్న ద్వీపోద్భవుఁడు (వ్యాసుఁడు) వచ్చుచుండుటను

గాంచెను. అంతనాపురుషశ్రేష్ఠు లిగువురును నొకరినొకఁగు జూచుకొనుటనలనఁ గలిగిన మనః సంతోషభాగము భరింపలేకపోయిరి. అప్పుడు వారు నిరాఘాటమును నిర్దంభముచునగు స్నేహసంపదచేఁ బరస్పరము మహాభావములతో బిగియారఁ గొంగిలించుకొనిరి. ఆకరముతో నొకరి నొకఁగు కుశలప్రశ్నములు చేసికొనిరి. పిమ్మట వ్యాసశిష్యులు వైశంపాయనాదులు సంగ్రహమును భక్తిసౌహార్ద విషయములుగలిగి యగస్త్యునకు సమస్కరించిరి. అంత మహాత్ములగు నాద్యీప్రోక్షున ఘటోద్భవు లిగువురును దుర్యభాగాతీరముచలి. బిల్వారణ్యచుధ్యమమునల దొక చంద్రకాంత శిలాశలమునఁ గూర్చుండియుండి ప్రియసల్లాపములతోఁ గాంత ప్రాప్తువుచ్చిరి.

ఇది స్కందపురాణమునఁ గలి ఖండఖండమున నాలప యధ్యాయము.

పంచమాధ్యాయము

—అగస్త్యుఁడు వాసుదేవాని బాసిచ్చిన కారణముడుగుట.—

సూతుఁడు శౌనకాదిమునుల కిట్లుచెప్పఁ దొడఁగెను:—

అంత వాతాపిదమునఁగు పరాశరితసూభవుని నిలోకించి చెలిమిచే నిట్లనియెను:—వ్యాసా! ఏమిది! మానసవ్యధచే నీమోమున విన్నదసమును, నేత్రముల దైన్యమును జూపట్టుచున్నవి. నాకిదియెల్లను దాచక చెప్పవలయును! వారిజాశియందు లోలార్కునితో నీకేమియును వాగ్వాదము కలుగదు కదా! కోపముచే ఘోషివిఘ్నేశ్వరుఁడు నిన్నేమియు ధిక్కరింపఁడుకదా! ఆతలిగొన్నపుడు విశాలాక్షిచే నీవేమియు పఁచింపఁబడ లేదుగదా! వ్యర్థముగా నీయెడను భైరవుఁడేమియు సనుచిత మొనర్పలేదుగదా! ఆమిన్నేటి ఎనుకలిన్నియల నెట్లు

విడనాడఁ గలిగితివి! పరమస్థానమైన యాశ్రోశపంచకము నెట్లుపరిత్యజింపఁ గలిగితివి! ప్రాప్యమగునా యవిముక్త వసుంధర నెట్లువదలనేర్చితివి! సత్పురుషధనంబగు నావిశ్వేశ్వరు నెట్లువిడిచి వచ్చితివి! బానగాయణ! దినదినమును దివ్యర్విగణము విశ్వేశుని సేవింపముక్తి మంటపమునకు వచ్చుచుండునుగదా! ప్రతివాసరమును సచ్చటమహోత్సవములు ప్రవర్తిల్లుచుండునుగదా! ఆపాతాళగభీరయగు నాకాశగంగకు శుభంబే గదా! అచ్చటివారలు మా లోపముదగ్గియిడిన యాటశోటల యందలి మల్లెపూవుల నీశపూజకై కల్పింతురు గదా! పుణ్యజీవనయు, నర్వలోకై క పావనియునగు నాగంగానదిని, నాశ్రవణీరశనమును, నా బాహ్యకర్మోస్థలమును, నామధ్యాంతగకర్మలను, భగవంతుడై, భక్త శేషధియై, జ్యోతిర్లింగ విగ్రహుడైయున్న యావిశ్వేశ్వరస్వామినిఁ దలంచినంతనే యాకాశీపత్త స మెల్లనాకిపుడునన్ను లకుఁ గట్టినట్లున్నది. ఓనువ్రత! ఆనందకాననమునఁ జంద్రికాదీపములుచే నలరారుచుండెడి యిసుకదిన్నెలపై నడుగేయు కాశికాపత్తనాధీశుడును గళానిధిశిఖామణియు నగు విశ్వేశ్వర ప్రభుని గూర్చి పాడుచుఁ బులకాంకుని సం దోహభూపాలంకృత విగ్రహుడనై యాదిత్యసరిత్తునందు నిత్యమశ్యం తప్రీతితోనృత్య మొనర్చెడివాడను. ఆకాశికా సగరిప్రాంత జగతీ హరవల్లికయు, సశేషలోక విఖ్యాతనానాసింధుమతల్లికయు, గాజశే ఖరచూడాగ్రీమల్లికాపుష్పమాలినయు, యోగీంద్ర విపలస్వాంతః ద్భాకర మరాళికయు, ముక్తిఘోషవతి ముక్తసాధసోపాన పాళికయు, నజ్ఞానతిమిరవాత చంద్రికయుఁ బుణ్యపేటికయు, మజ్జతస్త్వ సాధాగ్య జనికాసుర దీర్ఘికయు, ముకుందకన్యకయు నగు గంగ మాకు సుగళ మొసఁగుఁగాత! సుహృదన్యుడగు కుంభసంభవుడు భక్త్యావేశముచే నిట్లువర్ణించివర్ణించివ్యాసునిహస్తమును దనహస్తమునఁబట్టుకొని యిట్లు నియెను:—వ్యాసా! నేనిప్పుడు భక్త్యావేశమునఁ బారవశ్యముగా ప్రస

గముచే నిన్ను జూచి మాట్లాడఁదగినవిషయమెల్లనతకరించితిని. ఓనత్య
వతీపుత్ర! నీ కీక్లాని సంప్రాప్తమైన తెఱఁగెల్ల నెఱిగింపుము! నేనును
మునిసేవితమును గంగాయమునలకు సంగమమును నైన ప్రయాగ
యందు సంగుప్తము మాత్రమే నేలమోపి నిశ్చలుఁడనై యోగీశ్వర
ధ్యేయుఁడును, సదాశివుఁడును సగు విశ్వనాథుని ధ్యానించుచు ఘోర
తపమొనరించితిని. అంతఁగృహనిధియగు నావిశ్వేశుని ప్రసాదముచే
శక్తిమంతుఁడనై ముక్తిభూమియ ను సుఖింబుంటిని. అంతలోనాత్మ
సంచకములగు సముద్రపానాది వినోగములచే లోకమున కెఱుకయగుట
లగున దైవప్రేరితుఁడనై నిగద్యకారణముగాఁ గాశినిఁ బాయవలసి
వచ్చెను. నేనెల్లపుడును గై వల్యరాశియగు శ్రీగాశికా పురముననే నివ
సింపవలయునని నిచ్చుగించితిని; గాని పులులందులకు విఘ్నపటచిరి. పర
మపర్రజ్ఞ! నీవటనుండి కడలిరా నీకీబుద్ధియెట్లు పొడమినది! అనికుంభ
జుఁడుకుగఁగా న్యాయుఁడు కాశీవిరహకారణము నీట్లు చెప్పనారంభిం
చును:—సంభూత! కాశీవిడిచి వచ్చిరకారణమును వివరింపుచున్నాఁడ
నునును! నేనుతీర్థరూత్రాపరుఁడనై శమనమాన్వితులును, సాధువు
లునును జైమిని ప్రాదిశిష్యులతోడ భూమిపడల మెల్లను గ్రుమ్మరి
గ్రుమ్మరి బహుతీర్థములను గాంచితిని. మహాత్మకా! నేనంత భయభక్తి
యుతాత్ములగు నాశిష్యసంఘముతోడఁ బుణ్యరాశియగు కాశికా
పురమున బ్రవేశించితిని. మేము ప్రవేశించిన ముహూర్త మెట్టిదో
గాని యానంద్యేశవత్తనమున మేమెల్లర మేమిదనము లుపవాసార్తు
లమై మిక్కిలి చింతిలితిమి. ఆదినములలో మేమెల్లరముచుగూడి
యిల్లెల్లు దొరిగి తిరిగి “భిక్షాం దేహి” బిచ్చముపట్టుఁడని యాచించు
నపుడదేమి చిత్రమోగాని యొక కడి యన్నమైనను దొరకకుండవల
యునా! శ్రీవిశ్వేశ్వర కామణ్యమునకు విషయమై, నివోదాన మహా
రాజ బాహునిల రక్షితమై, సుధాన్యాయు రారోగ్య ప్రజా పశ్వాది

తుందిలమై, నిత్యాన్న దానసంపన్నబ్రాహ్మణమంగిరసంకులమై, నిత్యోత్సవస్థిరతరమైయున్న కాళికాపురమున భిక్ష దొరకకుండుట యద్భుతముకాదే! కలశోద్భవా! అంత నేనేమి చెప్పుదును! సైపగాని యాకటిచిచ్చుచే వైశంపాయనుడు సుడివడియెను. సుమంతుడు వాడు వాణెను; పైలుడు పరితపించెను; జైమిని క్లేశపడియెను; దేవలుడు పంచేవించెను; దాల్భ్యుడు దిక్కులు చూడఁ దొడఁగెను. అగస్త్యమానీంద్రా! అట్లా కాళికాపురమునఁ దెన్ని విప్రగృహములున్నన భిక్షులబి లేకుండుటచే తుధాతురులమై యేడు నాళ్ళు గంగాతీరమున నిష్కారణముగా శుష్కోపవాస మొనర్చితిమి. అంత నష్టమ దనసమానఁ బ్రాతఃకాలమునందు మిన్నేటి యిసుకఁగిన్నె లందు మేము పండుకొనియుండిన కుశశయ్యలనుండి మేల్కొంచి యనుస్థానతత్పరులమగుచుఁ గొంచెము ప్రొద్దువొడువ మణికర్ణికకుఁ బోయి యఘమర్షణన్నాన మాచరించితిమి; వాలుకాలింగసంతతికి వందస మొనర్చితిమి. వీతార్చనాశంభులింగశ్రేణికి జేమొచ్చితిమి. పంచబ్రహ్మపంచాక్షరాదికము లగు మంత్రోత్తమములను జపించితిమి. నానాసిద్ధిమునివ్రాతసాంద్రియమున్న ఘంటాపథమునకుఁ బోయి యంతర్మహావీధిని బహిర్గేహమును దాటి లోలార్కునకును, భైరవునకును, ధుంధీపన యకునకును, విశాలాక్షీప్రముఖదేవతాకోటికిని భక్తికోఁ గ్రమక్రమముగ సమస్త రించుచుఁ బోయి విరూపాక్షుఁ డును మోక్షలక్ష్మీప్రదాతయు, భక్తాభీష్టప్రదుఁడును, భక్తాపధ్వాంత భాస్కరుఁడును, తారకోపదేవయు, సర్వజ్ఞుఁడును, సర్వకారణుఁడును నగు విశ్వేశ్వరుని సంద్రక్షిణసాష్టాంగదండప్రణతిపూర్వకముగా నేవించి ముక్తిమంటపమున నుంటిమి. అంత మధ్యాహ్నసమయము కాఁగా మేమెల్లర మెప్పటియట్ల భిక్షాపాత్రములను గరములను గ్రహించి పోవునపుడు సెచ్చుచుఁ గు మా యాకటి చిచ్చునకుఁ జండ

మార్తాండతీవ్రాంశుకాండము నెచ్చెలియై మమ్మెంత వేధించినదని చెప్పుదును. ఏవిప్రునింటికిఁబోయినను లేదులేదు! నడువుండు! నడువుండు! పొండు! పొండు! కూడదు! కూడదనెడి పలుకులు ములుకులై చెవిసోఁకెడివి. అట్లు ప్రతివిప్రగృహమునకును బోయిపోయి యాచించి యాచించి విభ్రాంతి చెందితిమి; కోపించితిమి; బడలితిమి; అడలితిమి; శోషిల్లితిమి. అట్లు కాఁగాక్షుధార్తిచే నాహృదయమునందెంతయో కోపముప్పటిల్లినది. అత్తైఱుఁగుఁ బెరుఁగు క్రోధాంధకారముచేఁ ద్రుల్లిపడుచు నేమియుఁ జూడకయే యొక ఏక శిష్యులు గడగడ పడక భిక్షోపాశ్రము నొలువెక్కిలు గా నొక పాపాణముపైఁ బటుకునఁ బడవైచితిని. అట్లు వైచిన నాకుఁ గ్రోధావేశమున నుదుటఁ జెములు పట్టినది; కటముకంపించినది; బొమముడి వంకర వోయినది. ఓలోపాముద్రాహృదిశ్వరా! అప్పుడు నేనేమిని చెప్పుదును! బుద్ధినాశమునకుఁ గాఁబోలు నామది నెన్ననులేని నైశ్యము పొడమినది. అప్పుడు మోక్షదాయకుఁడు విశ్వనాథుఁడని విచారించునా! హిమాచలశిఖరోచ్ఛవ గుంగయని కాంచునా! మంధీమండూక జఠరుఁడు వినాయకుఁడని వీక్షించునా! వ్రీడాశూన్యకటియని కాలభైరవుని గుంగొందునా! సకలకళ్యాణైక వ్యోమయ్య నాకాశికాపురమున నెంత యన్నించినను గడి యన్నమైనను దొరకకున్నపుడు చర్చతో నేమిపనియని నపియింపఁబూని కమండలాపు నిండియుండిన గంగాజలములను గైకొంటిని. అత్తరి తపోధనులగు శిష్యులు లలాటమున నంజలులుఘటియించి “మునీంద్రా! క్రోధ మునసంహరింపుమ”ని నాకెంతయో బోధించిరి; కాని భర్మజులైన వారెంత తెలుపుచున్నను నోరిమిలేమిచే మాగుపలుకక కరమున శాపజలములను గైకొనియే యుంటిని. ఏడుదినమాలు నిట్లుపాస ముండుటవలనఁ బొలిసిన నీన దుఃఖముచే నట్లు గర్వించి కుశపవిత్రముచే నొప్పు హస్తముతో భాగిరథి

జలముల నందుకొనియుండి దుర్వారోపకలుషీకృతమగు మానసముతో విచారణావిదూరుడైన యిట్లుశపియింప నుపక్రమించితిని:—

“మాభూతైపురుషీ విద్యా మాభూతైపురుషం ధనమ్ |

మాభూతైపురుషీ భక్తిః కాశ్యాం నివసతాం సతమ్ ||

కాశికాపురమునఁ గాపురముండు బుధులకు మూఁడుతరముల వనుకను విద్యయు, ధనమును, భక్తియు గుండకుండుఁగాక! యని శపియింపఁబూనఁగాఁ జెప్ప నేమియున్నది! చుచలించు నాకరము శాపజలములను వహియింపలేక పోయినది.

ఇది స్కాంద పురాణమునందలి భీష్మపాండవుల

బంధమాధ్యాయము.

షష్ఠాధ్యాయము

—శ్రీకృష్ణుని యేడుదినముల శిష్యులతోఁగ నాపనసించిన వ్యాసునకు న్నమిడుట—

మానిశ్రేష్ఠా ! ఆత్మేత్రమునఁ గాశికానగరమందలి సోమవీధీ భవనాళి యందొకయింట నెఱయుచుండు తలయు, నేఁబడయేడ్ల ప్రాయమునుగల యొకసతీమతల్లినినందర్పించితిని. ఆ మనకనమోతయో సొంపునింపారుచున్నది. అంత నావెడదకంటి యాఁకటనకనకలాడు సన్నగాఁచి కంకణములు మెఱయుచుండ నింటితలుపు తెఱచి యంగుళీభూషణములతోడను ఘల్లుఘల్లుని మ్రోయు నందియలతోడను నింపుసొంపాచెడుయగుగుండెదామర గడపముందరనిగి వీణాక్వాణాను కారియగు న్నుచ్చైస్వరమున “ఓవిప్రోత్తమా ! శాప ముపసంహరించి యిటురమ్మ”నిపిలిచెను. ఆచూటచెవినిబడినంతనే సంతసమున నాశాప

జలములు నానలఁ బెఱజల్లి భక్తిపూరితమానసుడనగుచు నామె
చెంతకుఁ జేరితిని. ఆ సెకులమును గాని నామమునుగాని శీలమునుగాని
తలచెట్టకయే వేదోపనిషద్వేద్యము, శుభాకారము, వరాననయా,
నితాంతకరుణాపూర్ణవీక్షణయుఁ, బుణ్యలతాణయు, వృద్ధసీమంతినియు,
గాళికానగరమధ్యనివాసినియునగు నామెను విశ్వనాథగుర్ధాంతముగా
మనసారభావించి మొక్కితిని. పసులయాధిక్యమును బరీక్షించుటయందు
మనస్సే సమర్థమైనదిగదా! అంత నావృద్ధసీమంతిని మంజుభాషిణియై
చెంతనున్న నున్న వీక్షించి యిట్లనియెను:—ఈ కాళియందు భిక్ష
పుట్టలేదనికోపింపవలదు! నీమనశ్శుద్ధిని దెలియఁగోరి విశ్వనాథుఁ
డిట్లు వెడఁగుపడఁజేసెను; గాని కాళికాపురిమునఁ గూటికిఁగఱవా!
ఈవారణాశియందు మధ్యాహ్న సమయమున బంగారుశెడ్డుతో నమృత
పాయసము నన్నపూర్ణాదేవియతిథులకుఁ బెట్టుచుండుననుమాట నీచెప్పి
బడలేదే! ఓతాపనపుంగవా! పురుడినములన్నము దొరకకుఁడినంత
మాత్రముచే బడలియడలుచున్నవాడవే! తీవ్రకోపమున నీ ధైర్యవివేక
ములు ధ్వంసమైపోయెనే! శివభాగ్యయగు కాళిని హుంకరింపఁ జూచి
తివి? అయ్యో! మునికుఁగో శ్లోన! శాలచంద్ర శిఖాసాగికిఁ బ్రియ
భోగపరంధియగు నీఁగకోత్తమమును నీకింత కిమకయా! ఇట్లగుటయు
సత్యమే! “అఁగొన్ననాఁ డేపాపము చేయఁడ”ను నీతివాక్యము కేవ
లమైనదా! అట్లయ్యును గాళిపై నీకుఁ గోపింపఁజనదు. ఇంతకు నింత
గా నిందుమాళికి పీసై నెంతకోపము జనియించునో! విప్రుడవౌటచే
నించుకైనను నీ నేరమెంచరాదు! నలుమాటలేల! భిక్షుకైకొన
రమ్మ”ని కారుణ్యాయత్తచిత్తయగుచు నావృద్ధకామిని యనినంతనే
శిష్యులతోడ క్షుధార్తుడనై యున్న నేనిట్లంటిని:—“అమ్మా! ఎంత
కాలమున కీనగరమున హృదయోల్లాసకారణమును, సుధారస స్రావ
మును నగు వాక్యమెట్లో వినఁగలిగితిని. తల్లీ! మీ నియమునకు

భిక్షుకే నేనొక్కడనే రావలయునో! శిష్యులందఱతోడ రావలయునో యేర్పరింపుము! అమ్మా! ఎట్లునును నీవు పెట్టిన భిక్షమును తుఢా తురులనుగు మేమెల్లరమును బుచ్చుకొని తిని ప్రాణములు నిలుపు కొందుము! వీరందఱవి మాత్రము ప్రాణములు కావే! నావియేనా ప్రాణములు. కాన వీరల నందఱను నిచ్చటనే విడనాడి మెక్క నేనొక్కడనేమి యిస్కొక్కఁడేరఁగలనా!” యని యనుటయు నాచంద్రవదన మంగళ స్మితసమ్ముఖయగుచు నాతో నిట్లనియెను:—“ఓస వ్రతా! శిష్యునదోహ సహితుడవై శీఘ్రముగా గంగాతరంగిణియందు మధ్యాహ్నాన్నాస మొనర్చి రమ్మ! ఇంతలో నేనీ యంతర్లహమున కరిగినమగ్రముగాభోజనము కల్పించిమీకందఱకు భూరిభోజనములిడి సంతృప్తిగావించెదను. పాపము! ఏడు నాళ్ళచుండి యొక కడియన్నమైనను దొరకక మాకఱిచిఁ బీడింపబడుచున్నారు. నేఁడీ మందిరమున మీకెల్లరును గడుపార మాగరింపనిచ్చవచ్చిన యన్నమును సంపూర్ణముగాఁ గల్పింతున”ని సంతనే మేమెల్లరమును బట్టరాని సంతసమున “నమ్మా! అట్లేకానిమ్మ”ని వేగిరమేగి గంగానదిలో స్నాన మొనర్చి వేదములను బఠించుచు మరల నాపె యింటికి వచ్చి సున్నము వేసిన జోడగుగుల్పై మొకట నేనుఁ గూర్చుండి యుండఁగా ముగ్గులు శిష్యులును గూర్చుండిరి. అంత లోన నుండి వచ్చుచు బోవుచు నుండెడి మచ్చెకంటుకుఁ జెప్పఁగా వారిలు మాయాగమన మాదేవికి విన్నవించుఁగా సకలాతిథి సత్పుణయగు నామె తన యంతిపురమునుండి బంగారు సావితి నొప్పుకొని మెచ్చివీయుచు బురడించు మేని కాంతిగల మొక కొమ్మ తమ్మపడిగను బట్టుకొని కైదండయిడ మాయండకుండజ యానయైనచ్చి బహుమానపురస్కరముగ బ్రయోక్తుల నిట్లనియెను:—“మహాత్ములారా! యదు! దయచేయుడ”ని నమ్మాదింపఁ జేయుచు జంద్రికాసుందరకాశేయవితానశోభితమై,

కాలాగరుల సద్భూమధూపసారభ్యసంకులమై, కర్పూర రచితాగంధ రంగవల్లీ విరాజితమై, కస్తూరి చర్మాసురభిచంద్రప్రస్థర కుట్టమమై, యుత్తమమై, యున్న యొకచతుఃశాలాభోజనగృహము సకుమమెల్లరను దోడ్పొనిపోయెను. అంత నాదేవి మాజ్ఞను శిరమున దాల్చి దివ్య పురంద్రులు మాకెల్లరకును మాణిక్య కలితారమ్యములగు కనకవీరక లిడిరి. అప్పుడాదేవి యానతిబట్టి మేమెల్లరను నృద్ధానుపూర్వకముగా బీరములపైఁ గూర్చుండి యుండగా వారిలు మిగులపొడవులు, నాగ్రములు, మృదువూచ్చిద్రములు, నవీనములు నగు నరటియా కులు వేసిరి. అత్తతీనాపిశాలాక్షి పంక్తిపంక్తికి విచ్చేసి గంధపుష్పాక్షతల తోడ నర్పించినది. ప్రయత్న పూర్వకముగాఁ గాలాగరుజధూపముతో ధూపమిశ్రితది. దీపములఁ గర్పూరనిరాజనముల నర్పించినది. ఓవిప్రోత్తములారా! మీకెల్లరును శాంతిపతియింపుడి! చంద్రరేఖాశిఖామణికి భక్తితో నభిషేకింపుడి! కలయన్మతాన్నములును నీ సకలదార్ధములును నిచ్చనచ్చిపాలుల మెల్లమెల్లఁగా భుజియించి తనివినొందుడి! శివగుడగుకాశీపురవిశ్వేశుఁడు నానిరముగఁ జేయు నీప్రసంతర్పణమువలనఁ బ్రీతినొందుఁగాక! యని మంజుభాషిణియై విప్రులుకూర్చుండిన పంక్తి పంక్తికిని ఇగుగుచు నాదేవి భక్తివిశ్వాస తాత్పర్యాదరపూర్వకముగా నుర్వీగీర్వాణనర్గమును సంమోదింపఁచేసి యూపోశనములుపోయింపఁ దరుణులను బ్రేరేచెను. ఆయనసరమున నేనును బైలు సునుతజైమిని వై శ.పాయనాదిశిష్యనర్గమును సమ్మోహముల నిట్లునితర్కింప నారంభించితిమి:—ఏమిది! నడినవిధమా కానిపింపదు; భయ్యోదలదానన యా బయలుపడదు; పొగయా పొడ చూపదు; భాండనన్మద్ధియా కానరాదు; సర్వమునుభద్రముగానున్నది. అయ్యో! ఈదేవియును శుష్కప్రియములాడుచున్నది. నేడునుమనకు భోజనములేకుండుట నిజము. (ఏటిమాటలివి!) శారదాబ్రహ్మసమన్వయగు నీమెకు మాయ

ములు మృదులములునగు గుడాన్నములను, హృద్యములగు బహువిధ శాకిములును సాపడిరి. ఈవధు నన్నపూర్ణయేకాని మతెవతియుఁ గాదనుకొని పంచభక్ష్యాన్నములను బరమప్రీతితో భక్షించితిమి. మఱియు సత్తతీ మేమెల్లర మాఁకలితీకు ద్రాక్షేక్షుపానకములతో ఖండశర్కరాకనలీఫలములతో, హైయఁగవీఁముతో, గోక్షీరములతో, సూపములతో, మధువులతో, మోదకములతో, జంద్రధవళమగు పిఠితో నిశ్చంకముగాఁ గడుపార నారగించితిమి. మఱియు ససం దేవ్యఁ దేవదార్ధము నెంత వాంఛించుచో యతనికంత పదార్థ ముఁగిటియూఁకునై నవతరించెడిది. మహాత్మా! అట్టి స్రభావమెన్నడును జూడఁబోదు. అనుగుదానులందు రిశనవుటందియలు గల్లుగల్లుని మెరయుచుండ, బలువుపాలిండ్ల బరువుఁ గొనిసియాడ, లేనెలకు నాటియగు నుదాటఁ బొడమిన చమట ముత్తియములు సొంపునింప, మోదమువీడఁ జీసచేల గొటఁగుజాటువాటి, నీలాలియగు నన్నపూర్ణ కృపామయ సుధాధారాసారసారవిరీక్షణయై స్వయముగా నమృతాన్నము లిడుచుఁ బ్రతిబంధిని విచ్ఛలవిగ్గిగాఁ బడరించినది. అట్టి భోజనసమయమున నాజ్యధారాప్రవాహప్రా తశర్చరాసైకతాఁ చితమై సాయసాపూపసంపన్న శాల్యన్నరూచిరాభాసురమై స్వర్ణాభసూపస పన్నమై, స్వాదువ్యంజనమ జలమై, ద్రాక్షగోక్షీర పుండ్రేక్షుఖండక్షాద్రవిరాజితమై, నారి కేళఫలాస్తోకపాకపాకల్యకోభితమై, రసానలీపాన కాదిరసోత్కర్ష విష్కృభితమై, శరత్సుధాకరజ్యో తస్నీస్ఫరద్ధధిపరిష్కృతమై యొప్పు భోజనోత్సవము దేవలునకు మోదమొనఁబ్చెను; సూతునకుఁ గాతుక హేతువయ్యెను; గోమహద్గునకు హర్షము నాపాది చెను. నాయుల్లసము కుల్లాసముగలిగించెను. అంత మే మెల్లరమును గరములు గడుగుకొని యాచమించియాయ మ్మికపనుపున యాసాధవేదిమీఱి విశ్రమి చితిమి. అద్భుతముగు సే

యన్న పూర్ణా మాహాత్మ్యమును బఠించువారలకు నెట్టి కలపులం దైనను గోరిన కూడునమ కూడును.

ఇది స్కాందపురాణమందలి యన్న పూర్ణామహిమావర్ణనమనునది శ్లోకాధ్యాయము

స ప్త మా ధ్యా య ము.

—శ్రీవిష్ణువాసుడు వ్యాసుని గాళిబాసి పొమ్మనుట—

శ్రీవేద వ్యాసుడు కుంభసంభవునితో మరల నిట్లనియెను.—
కుంభ! అత నాయుంటిలో నుండి మేము విశ్రమించియున్న
చంద్రమునకు విశాలాక్షి చిశ్వేశులు సువర్ణపాదుకామాధు
లై చట్టలుపట్టుకొని యొక్కొక్క యిండ్లలో నిచ్చేసిరి. ఆమె పృష్ఠ
ప్రభాన, ఆయనదాశివుడు; ఆమెహరినీలస్ఫూర్ణ ద్వేణి, ఆయన హరినీల
స్ఫూర్ణగుండ; ఆమెదండ్రబింబోపముఖ; ఆయన చంద్రరేఖా శిఖామణి
ఆమెముక్తామణిల గన్నాన, ఆయన ముక్తా హరీకృతాజగుడు; ఆమె
కర్ణశోభితతాటక ఆయన కర్ణ చక్రశకుంపలుడు; ఆమెలలాటచా
గుతిలక, ఆయన లలాటస్థలలోచుడు; ఆమె సారంగవిలసన్నేత్ర,
ఆయన సారంగ విలసత్కుండ; ఆమెసల్లవ ప్రతిబింబోష్ఠి, ఆయనవల్ల
వాభజటాధరుడు; ఆమెసునర్కగుంభ చక్రోజ, ఆయనసువర్ణాంచలకా
ర్మకరుడు; ఆమెపాణిచర్పాదీప్తాగ్ని, ఆయన పాణిరధవశాంగకుడు;
ఆమెకరకింకణశోభిధ్య, ఆయన కిరాయుధసముజ్జ్వలుడు; ఆమెతా
రావధలస్మగ్ధ్య; ఆయన తారావధిశిరోమలకుడు; ఆమె నాగభాను
గరోమాళి; ఆయన నాగభూషణ భూషితుడు; ఆమె త్రిణీచక్రసమ
శ్రోణి, ఆయన త్రిణీచక్రతాగరుడు; ఆమె కరిరాజకరాంభోరువు,

ఆయన కరిరాజముఖప్రియుడు; ఆమెనివంగజంఘాయుగళ, ఆయన నివంగాయితసారగుడు; ఆమెపాదావధీరితాంభోజ, ఆయనపాదా హతయమాననుడు; ఆమెవేదండ రాజగమన, ఆయన వేదండాద్వ్రాజి నాంబగుడు; ఆమెపంచసాయక జీవాతువు, ఆయన పంచసాయక సంహారుడు; ఆమెగిరిరాజ తనూజాత, ఆయనగిరిరాజనికేతనుడు; ఆమెసమస్త లోకమాత, ఆయన సమస్తలోకపిత. ఆయాదిమనఃపతులు పార్వతీపరమేశ్వరులు మేముకూర్చుండి యున్న సౌధవేదికి విచ్చేయుచును ముందు గణాగ్రజుడు పండికేశుడుగాని పార్వముల ననుయాయుగణముగాని లేకయుండుట చూచిమేమెల్లర మాశ్చర్యపడితిమి. ఓకుంభోద్భవా! మహాదేవిని గాలినింతనే మహాకాగుణ్య నుపత్తియు సంతోషమును, మహాదేవునిగా చింతితనే మహారోషసంరంభమును సంత్రాసమును మాయంతిరంగములను మొండుగ నిండుకొని యుండెను. కాశికానూరికుంకు శుద్ధాత కాతకాన యామెపైఁ గోపి చి యాయసకుం గోపపాత్రమును, ఆమెకునవతియగు గౌరికిఁ బ్రేమపాత్రమును నెత్తిని. అంతిమేము ప్రశ్నార్థతానముచేసి యాయాది మహాపతులకు మొక్కిమడిన ముంగుర జేతులినుకొని యొకప్రక్క కొడిగియుంటిమి. అప్పు నశేషుని స్పృశ్యులగు నాపార్వతీ పరమేశ్వరు లిద్దఱిని సౌధాగ్రవేదికపైఁ గూర్చుండిరి. అంతశరంభుండు కోపసంరంభుండగుచు నున్న వీక్షించి ధిక్కారపూర్వకముగాఁ గఱకుమాట మూలాడెను:—ఓరీ! వాచయచూ బాస! సత్యనత్యగ్రహణ! దేవరిన్ద్రాయ సంకేతదుర్విప్రసారపరాయణ! బహుసంహితావృధాపాతవాచాటనాయక! భారతస్మరణచినా హానితంమస్య! దుర్మతీ! నవాక్రైవల్య కల్యాణజన్మభూమియై నాకుఁబట్నియై యున్న శ్రీకాశికాపురి నకారణముగా శిపింపవచ్చితివా! నీశిష్యులను వెటనిడుకొని నేడేమూవీడు వీడివేఱుకయెడకు వడలిపొమ్ము! ఇదిగో, పక్షం జూడుము! అట్లుపోక

యిచ్చటనే మనలఁ జూతువాయటై యీచట్టున నీ మోముపై
 నొక పెట్టుపెట్టెదను. నీచక్క! శ్రీకాశీపురిని నిండి పఁ
 జూచిన నీకిప్పుడి ట్టిడండన యెట్టుచాలున" నికోపించి సర్వేశ్వ
 రుఁడు కఠినముగాఁ బల్కె. నే నాపురాణ దఁ పతుల
 యడుగులఁబడి యటకుఁడి కడలి వేళ్లొక యెడకుఁ బోనున్నయెడ
 నంబిక నాతో నిట్లనియెను:—“కుమారా! వెఱునకుము! కృపగల్గి
 పదివేల విధములన్నెన పృథ్వియును నిన్నెన్నటికిని చుఱునను. మఱే
 డకును జనుటమాని సుఖముగా శ్రీనాథవాటికి కుఁబోయి ప్రమాదా
 పూర్ణమానసుఁడ నగుచు శరణాగత నత్సంబంధగు శ్రీభీమేశుని శర
 ణము వేడుము! ఆదేవుని యరుగహమున నీకు సకలాభ్యుదయము
 లును సమకూడున” నని గూయుమ్మికిమాట విశ్వేశుఁడు కోపి చి
 పలికిన పలు కను వేనఁగించే వేగుచుండిన డెఱుముతో నుజ్జిన నాకు
 సుధావర్షమెససె. అంత నాయఁబికా నాకృములఁడు గట్టినన్మక
 ముచుకొని శిష్యసంఘసమన్వితుఁడై కాశీకానగరమునుండి కడలి
 “ప్రణతక్లేశహరియగు భీమేశు వెన్నడుకాంగునా! నా ముచ్చక్షేప
 మెన్నడు శాంతించునా!” యని యువ్విభూఁగుచు నచ్చుచుండగా
 భాగ్యవశమున మహామహేశ్వరుఁడవగు నిన్నిప్పు డిచ్చటఁ గను
 గొంటిని. నిజముగా నాకోరిక కొనలుసాగినద” ని వ్యాసుఁడు స్వప్న
 త్కృతము సగన్మ్యనకు నివేదించి కన్నీరు కాన్పెను. నిస్తుండెను
 లోపాముద్రియ నట్లు చేతపరితాపముచే దుఃఖించుచుండిన మిత్రుని
 గాంచి కన్నీరు నించిరి. అట్లు వారంతరంగముల జనియించిన సంతాప
 ము నెట్టికేలకు శాంతిఁపఁ జేసికొని మెల్లఁగాఁ గమండలువు నందలి
 జలముతోఁ గన్నీరు దుడిచికొని నిట్టూర్పులు పుచ్చిరి. అంతఁ గాశీ
 వియోగ క్లేశమునఁ ననతోఁ దులఁదూగెడి కుంభసంభవునితో వేస
 వ్యాసుఁడిట్టులనియెను:—“న యరూత్వ గా! నీవును నావలె భాగ్యము

లేమి గాశీవిరహానంతాపమున గుండివి. నాకుదారి చెప్పుమయ్య! మహాత్మా! శంభుడాగ్యాధీనుడు నక్షత్రపరీశ్వరుడు భీమనాథుడాశ్రయ మొనగునా! నేను చేసెడి నేవ యుగ్రహముతో స్వీకరించునా! ఓకలశోద్ధన! ఆదేవుడు సర్వలోకసంసేవ్యుడగు పరమేశ్వరుడుగదా! యోగీవతంసభాషణయగు కాశికానగరిని బాసినకారణమున నాకునునీకును నీకోమలానికి నీదుఃఖము సంపాప్తమైనది. మునీంద్ర! ముగ్గురినిగూర్చిన ముండద్వైవమునకుమోమోటలేదాయేమి! భూతలమున దీర్ఘరాజుమని పేరుగాంచిన సప్తగోదావరము వేసగినినమృద్ధుగా జలముండునా! మట్కలములందు శివునిబూజింప యారామభూములందు సశప్రసూనసామగ్రి సమకూడుచుండునా! నిత్యమూఢిధ్యవేశన విప్రకాంత లాణలిదీర భిక్షువుదురా! కుసుమాత్రమహారాజరాజ్యలక్ష్మణుని దేవేంద్రుడర్పించిన యప్పరసలు తపోవిష్ణుము చేయకుండురా! కార్యసాధకులకు గాలభైరవ విఘ్నేశ్వర వీరభద్రాదులు స్వాగతముచేయుదురా? ఒక్కవాగ్మాత్రదోషమునకై గోసించి కండ్లెఱ్ఱచేసి పొన్నుని ధిక్కరింప గాశికాపురము నుండి వచ్చితివి. నా కాదుఃఖము భీమనాథుడు దొక్కతీర్చునా? నా తల్లి విశ్వనాథకుటుంబిని, యన్నపూర్ణాదేవియేవంపగా నననేవార్థమువచ్చినాడను. అందుచే నేచేసిననేవ యార్యానుకూలమనస్కునకు భీమేశ్వమహాప్రభునకు స్వీకరింపదగదా! మహాశైవశిఖామణి! నక్షత్రవాటిపురాధీశుడు నయూలక్షీతపీఠచే బ్రసన్నుడనగు నన్ను వీక్షించునా? ఓయిల్వలాసురసంహర! సప్తగోదావరోత్సరణుడు శరణాగతుడనగు నన్ను జేపట్టినా! ఓవిషయోవరతాత్మకా! సప్తపాతాళవిష్కంభమూలస్తంభము భయాకులుడనగు నన్ను గాలించునా? ఓబ్రహ్మవిద్వర! దక్షిణాబ్ధితటక్షోణీమండలప్రభువాశీతుడనగునన్ను గనికరమూని కంటికితెప్పవలె గాచునా? ఓవి. ధ్యాహర్య

మహాపహ! హాలాహాలానలాహరి దుస్సహమైన నాను హృదయ
తాపము హరించునా? ఓకలశశంభవా! మూర్తాండ పూజితుఁడు
కాశిలోబద్ధమానభంగము మూయించి నన్నొరడించునా? ఓయగస్త్య
మహామూని! భుక్తిమక్తి ప్రదాయకుఁడగు శ్రీ భీమనాయకస్వామి
నాతలఁపును చలకొనఁ జేయునా? యచిపలువిధములఁ జలచల చిత్త
ముతో నటవగఁ గలశజుఁడు శ్రీ భీమేశ్వర మాహాత్మ్యమును జెప్పఁ
దొడఁగెను.

ఇది స్మృతదపురాణమునందలి భీమకండమున సప్తమాధ్యాయము

అష్టమాధ్యాయము

—* అగస్త్యుఁడు వ్యాసునకు భీమేశ్వరమాహాత్మ్యమును జెప్పట *—

అగస్త్యుఁడు వ్యాసునితో నిట్లనియెను — ఓముసీంద్రా! నీవు
సకలధర్మముల నెఱిగినవాఁడవు; సర్వవిద్యలను నృద్ధి నొందించిన వాఁడవు;
పురాణములచే గౌరవ భారతాత్మాయమును నిర్మించిన చతురగాననుఁ
డవు. నీకుఁ దెలియనితీర్థ మీభూతలమున వెంచుచున్నది? నీకే చింతా
భరమేల? భీమేశ్వరమాహాత్మ్యము మాత్రము నీకుఁ దెలియనిదియా?
దక్షపురక్షేత్రము జగమునందెల్లఁగా చు నెవ్వనిధముకాదే! నీవునునో
విషాదముచేఁ దోయినవాఁడవు బలె న్నగుచున్నవాఁడవు. అట్ల
య్యను బలఁగుభాగ్యమగు భీమనాథగౌరవమును గాబుద్ధికి గోచరించి
నంతనట్లు భావించెదను. ఓమనీషావిద్యజోత్రమా! న్నానాగరముంచి
యానింపుము ' మోక్షమునకు స్థానమై, సముద్రమునకు భూమియై, స
త్కాన్ద్రహృదవనమై, సవ్యస్వరమై, త్రిలోలోచనానానాదముయై, భీమ

నాథమహాధామమై యున్న దక్షరామము నక్షీణాబ్ధితటమునఁ దన
 రాచుచున్నది. అందలినప్తమునిరాట్పుతాప సంప్రాప్త సప్తగోదావర
 ముతో భగీరథుడను నొకరాజన్యునిచేఁ దేబడిన గంగ యెట్లుపమిం
 పఁజూచును! దక్షబ్రహ్మ మహాయజ్ఞదీక్షకు విఖ్యాతపుణ్యభూమియై,
 హరిబ్రహ్మాండగీర్వాణమునందుల కాస్థానమంటపమై, సతీయోగాన
 లోస్నేహమునకు సామిధేనియై, వీరభద్రనిరాఘాటధాటీనటనమునకు
 రంగభూమియై దివ్యామృతమయోద్ధామభీమలింగమునకు నికేతనమై,
 భోగమోక్షమునకు స్థానమైయున్న దక్షరామ మహాపురము
 త్కేత్రాధిరాజమని నకలలోకములందు విశ్రుతమై యున్నది. నకలనమృ
 ద్ధిచే నాపత్తనమునకు సాటి మతేడనులేదు. అతులప్రకాశసూర్యప్రతిష్ఠి
 తుఁడును, దేవమాళిప్రభారాజనీరాజితపదాంబుజుఁడును, సప్తసాతాశ
 విష్కంభనిర్భేదననిజోద్యవుఁడును, దివ్యామృతస్వయంభూరుజ్జ్యోతిర్లిం
 గమయాకృతియునగుభీమేశ్వరుఁడు భోగమోక్షవితరణవిచక్షణుడై
 యానగరమునధివసించి యున్నవాఁడు. మఱియుఁబండ్రెండుయోజన
 ములు విస్తీర్ణముగలిగిన పుణ్యక్షేత్రము ప్రసన్నుఁడు భక్తవత్సలుఁడు
 నగు భీమేశ్వరునిచేఁ బరమపావనమయినదియాటచే భీమమండలమనఁ
 బడుచున్నది. అదిముక్తిచంద్రికకుఁ జంద్రమండలమై భోగలక్ష్మీవిలాసి
 నికి లీలానదన పద్మమై యుత్తమములగు కుండలాముఖము, సంవేద
 ము, శార్దూలము మొదలగు శాఖోపశాఖా తీర్థములతోఁ గూడిన
 దక్షిణసాగరముచేఁ జెన్నారుచున్నది. అంజలి సప్తగోదావర తీరము
 నఁ గ్రడించెడి గజములముఖమునండియుఁ, గరములనుండియు
 జలబిందువులు విడువమార్తాండ మండలముక్లిన్న మగును; తుల్యభాగా
 మహానదీ ప్రవాహధ్వనిచే దిగ్గజముల శ్రోత్రములు చెవుడువడుచుండు
 ను; ఏలానదీతటక్షేత్రములందుఁ బండిన పంటల రాసులు పర్వతములు
 పగిదిగాన్పించును. బహిర్ధరణిమండలము కాపురనమిపోద్యానము

లరదలి వివిధపాదపమేదురమున నల్లనగుచుండును. గోదావరీతీరభూ
 ములందలి యగ్రహారము లందువసియించు బ్రాహ్మణులు తాముచేయు
 యాగములకుఁ బిలువ దేవతామండలము వచ్చుచుండును; కాం
 తేయ నదీప్రాంతములందలి కాంతారమధ్య స్థలములందు మునిమండ
 లము మహేశ్వర పదధ్యానము సందానక్తిగలిగి యుండును; కణ్వనది
 యందలి యుత్తంగస్థైర్యకతస్థలములందు నిరంతరము సిద్ధమండలము
 లీర్థసూహత్మము కఠించుచుండును; అట్లుపలు తెఱఁగుల వన్నె కాంచెడి
 యాభీమమండలము భూమండలమునకు సారభూతమై, సుప్రకాశ
 మగు జంబూద్వీపమునకుఁ బ్రధానమాణిక్య ప్రదీపమై, రమ్యమగు
 భారతవర్షాఖ్యశాఖ కుత్తమఫలమై, భరతఖండేతువునకు మనోహర
 నుధ్య ఖండమై, యాంధ్రావనీ మానవతికుత్తమ కంఠభూషయై, కైవ
 ల్యఫలమునకుఁ బాదపమై, యశ్రాంతానంత కళ్యాణములకు స్థానమై,
 కైలాసాశ్రమికి బ్రతీనిధియై యశ్వరమహేశ్వర్యమై, యనిందిత ప్రజా
 క్షీరమై, యసమానాధిక వైభవమై, గణనాతీత విఖ్యాతప్రమథ వ్రాత
 సంకులమై, యవాజ్ఞాసనగోచరమై, మహాలింగనివాసభూమియై,
 దక్షిణకాశియై యెల్లచుండును సగ్వసామగ్రితో విరాజిల్లుచుండును.
 అందు సంధ్యారుణజటాజూటవిశంకటస్థలమందలి సుధామరంద
 నిస్తండ్ర నవేందుసుమము గానఁబడును; విశాలభూమందలి యగ్ని
 శిఖాతిలక శ్రీప్రకాశించును; కంబుప్రతీకాశమగు కంఠమందలి నీల
 శోభవిజృంభించును; చారుకర్ణయుగ మందలి భోగికుండల ద్వయము
 నుతియింపఁబడును. మఱియు ఘోరసంసార దుఃఖవ్రాతాంధకారము
 నకు మార్తాండ్ల మండలమగు నాభీమమండలమునందుఁ గ్రిమికీటనరాది
 సకలశరీరులకుఁ బ్రాణప్రయాణ వేశయందు భీమేశుఁడు చెవిలోఁదూరి
 కమంత్రమును జెప్పును. ఒకచోటఁ గోటివల్లసోమేశప్రకాశితమగు
 సమీపభూమియు, నొకచోటఁ దైర్ధికానందవర్ధనియగు సృద్ధగౌత

మియు, నొకచోటఁ బీఠాంబికా పీఠతుంగస్తన వీడితయై సాంద్రసన్యాసి
శాలియై యున్న యేలాతరంగిణియు, నొకచోటఁ దీరాగణితలింగాఘ
పూజారాజుని జాంబుజయై పుణ్యసలిలయైయున్న తుల్యభాగా మహా
ననియు, నొకచోట స్నానాగతామరవ్రాతమహర్షిగణసంకులమై
పావనతీర్థమై యున్న సప్తగోదానరమునుగలవు. ఈనదులన్నియు సత
తము ప్రపూర్ణజలశోభితములగుచు శ్రీభీమమండల భూమిభామినికి
భూషణాయితములై యున్నవి. పాననియగు గౌతమీగంగ త్ర్యంబకా
చలశిఖరమునఁ బుట్టియు నార్యావర్తము నంటియు పండకారణ్యవసు
ధామార్గము నందియుఁ బ్రసవణ శైలమును దనతరంగములతోఁ
దాడసమునర్చియుఁ బట్టినముఁ వెలసిన శ్రీవీరభద్రమహాప్రభుని
నేవించియుఁ దీరమున నున్న సోమేశ్వరాలయ సమీపభూభాగమునకుఁ
బోయియు, ననంతభోగేశ నికటధరిణికిఁ జేరియు, రుద్రపాదస్థలమును
స్పృశిచియుఁ గోటిపల్లిపురనాయకునకు సోమేశునకు మ్రొక్కియు
గుహసముఖతీర్థమును గుస్తరిచియు, నామభాగమున శరణులు
భీమము జలముచే శోభించుచును నాగరిమున సంగమించు
చున్నది. శ్రీభీమమండల భాసచూస యగు గౌతమీగంగతో
లోకమునందలి యస్యనదులు గౌరవముఁ బెట్టునాటిరాఁగలవు? ఇల
కు బ్రహ్మహత్యాది పాతకములెల్లను శ్రీభీమనాయక స్వామి కళ్యా
ణోత్సవమును గాంచిఁ తనే శియించును. భీమనగరమునఁ గార్తికి
యందు శ్వాలాతోరణము దూరువాఁడు దేహాంతమున యమపురతో
రణముదూఁడు. భీమేశ్వరునకు నివాసస్థానమగు నాదక్షవాటికయందు
బావనములగు పండ్రెండు తీర్థములును, సప్తగోదానరమును గలవు
ఆనగరవిస్తీర్ణము మూడుయోజనములు. అందులనుండగావులు నూతు
లులోనగు వానియందలి జలములూ భాగీరథీజలములే. ఆనగరరోద్యా
సములందలి వృక్షములు సప్తగోదానర సలిలములచేఁ బెరిగి ఫల

పుష్పములతో నొప్పారుచుండును. అందువసి యిం చెడి గోరవంకలు పంచాక్షరీ మహామంత్ర జపమొనర్చును. మదించిన మగకోవెలలు నీలకంఠస్తోత్రమును బఠించును. తుమ్మెదకొదములు శతరుద్రీయపాఠము ను వల్లవేయుచుండును. పన్నగభోగులాసక్తితోఁ బ్రణవోచ్చారణ మభ్యసించుచుండును. ఆనగరోత్తమము విఖ్యాతములగు పుణ్యక్షేత్రములలో నుత్తమోత్తమమైనది. వింద్రసంపదకుఁ బుడమికంతకునా ధారభూతమైనది. దత్తప్రజానాథునకు మహాయజ్ఞోచితస్థలము. మరియు నది ప్రశస్తములగు పండ్రెండు క్షేత్రములతోడను, బుణ్యతీర్థములతోడను జెన్నానుచున్నది. భోగమోక్షములకు నెలవైనది; యాత్రా మాత్రాసక్తులగు వారలయశేష దోషముల నపహరింపఁ జాలినది; స్వయంభునగు శ్రీభీమేశలింగమున కధి నానమైనది. అట్టిదత్తవాటమును వర్ణింపమావంటి వారలకు నశమా ? భీమేశధామ భూకాంతకు భూవయ్య, దక్షిణకాశియై యొప్పునాతౌరామ పురమును నుతియింపఁ బన్నిభవుండైనను జాలఁడు ! ఓనత్యవతీనుత ! దత్త పురమున నున్న శ్రీ భీమనాయక స్వామి భగవంతుఁడగు విశ్వనాయకుండే ! సప్తగోదావరము సాక్షాజ్ఞహ్నుకస్యకయే ! విఘ్ననాయకుఁడు ఘంఠీవిఘ్నేశ్వరుండే. దండపాణీకుఁడుదండపాణీకుండే ! శ్రీకాలభైరవస్వామి కాలభైరవుండే ! నందికేశుఁడు నందికేశుండే కాన దత్తవాతీనగరి కాశికానగరియేల కాకుండును ? ఓపులి నోద్యవ ! భీమమండలభూమికిఁ బూర్వాదిదిక్కులందుఁ గల సీమా సంవిభాగమునవివరిమాగా విసిపించెడనువినమా ! తూర్పునకు సీమసాగరమే ! దక్షిణమునకు వృద్ధశాతమియే, పడమరకు శాతమిగంగయే ; ఉత్తరమునకుఁ దుల్యభాగయే. మఱియు సిద్ధసాధ్యామరాదులు భోగమోక్షమహేశ్వర్యములను గాఢించి భీమమండలమున మర్త్యులై పుట్టవలయును. మహేంద్రుఁడు రింభాద్యవృక్షప్రీతితోడఁ గూడి నాక

మువలననుండివచ్చి భీమమండలినుండిన ద్వాదశతీర్థములందు నుత్సవము లొనర్చును. గ్రహమండలరాజుచే మార్తాండుచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁ బడిన వాఁడు, సప్తర్షివ్రవరులు తెచ్చిన సప్తగోదావరజలముచే నిత్యమభిషేకింప బడువాఁడు, దివ్యమూర్తి, మహాప్రభుఁడు, తొలిమామయగు దత్తుని భవనా రామభూమధ్యమున విహరించు వేడ్క కాఁడు సర్వగణాధీశుఁడు, సకలలోకైకనాథుఁడు కృపానిధి కర్తయగు భీమేశ్వరస్వామి సదాయందు భక్తులకుభోగ మోక్షములొసఁగును. అందుచే భీమమండలము నసుమతీ మండలమై వాసికెక్కియున్నది. మఱియునందే యధ్వరము సాధ్వసము లో నిట్టిరూపముదాల్చి పరుగిడెననియు, భాషావధూటికి జుగుప్సిత యగు నంగవికృతి సంభవించెననియు, ముచ్చించు నేడు నాల్గులుకోయ బడిననియు, బూషారువదనము బోసినోయెననియు, భీమమండలి నుండిఁ జ్రాపెద్దిమునులు వీరభద్ర విజృంభణమును విని పంతుర. ఓ వ్యాస! ప్రిసంగసశిముస నేనించుక తెల్పితిని, గాని శ్రీభీమేశ్వర మాహాత్మ్యమునెల్ల బేర్కొనఁగల నేర్పుకాఁ డెవఁడు? విశ్వేశుఁడు చేసిన యవమానముచే విహ్వలుఁడనైయున్న వాడవుగాన నేడు నేను నిన్నిచ్చటఁజించి పోవుట యుచితముకాదు. నునమిద్దఱమును గలసి ద్వాదశక్షేత్రీర్థయాత్రా ససంగమునఁ గుక్కుటేశ్వరుని దర్శింతము. నేడు నీతోఁగూడియే నురల దత్తునాటమునకే పోనెంచితిని' ని యగన్త్యమునీంద్రుఁడు దత్తుపురీముఖుడుకాఁగా మునిశార్దూలులిద్దరును లోపాముద్రీయు శిష్యులందరును యధేష్టాలాసతత్పరులగుచు దత్తు పురికిఁ బయనమైరి.

ఇది స్కందపురాణమండలి భీమమండలమునందలి మిషిపి యధ్యాయము.

న న మా ధ్యా య ము.

—♦ న్యాసాదులు సంపరియోదాగు శివల మొదలగు సానములను జూచి

దక్షవాటమునకు జోవుట ♦—

అట్లు వ్యాసుడును నగస్త్యుడును లోపామృదయును శిష్య సంఘమును దుల్యభాగాతీరి మండలి పృక్షిశ్రేణిచే విరాజిల్లు సాంప రాయురీ మార్గమును బట్టిపోవుచుఁ జూతాటనిని దాటిరి. సోమేశ్వ రుని నర్పించిరి. ఓంకారసగరము (ఓదూరు) న నున్న బ్రహ్మను విష్ణు వును నీశానుని నుతియించిరి. శిలా (శివల) గ్రామవరాగారుడగు ఫణి భూషణునకు మ్రొక్కిరి. అంతభీమేశ్వరుని విలోకింప మిగుల వేడుకపడుచు వ్యాసుడు దక్షవాటికిఁ గు బ్రవేశించుట కొకసుముహూర్తము గనుఁగొన నొకానొకసువిభక్తస్థలమునఁ గూర్చుండియుండిరి. సర్వ తంత్రవేత్తయగు మైత్రావరుణి చూసచు మునునఁ గాలశుద్ధిని విమర్శించి బాదరాయణుని కిట్లయెఱఁ:—ఓసత్యవతీ శనీనాజ! ఉషఃకాలము గాగ్నిసిద్ధాంతము; శకునము బృహస్పతిమతము; చిత్తనైస్కెల్యము నీమత ము; విప్రనాశ్యము విష్ణుమతము. అభిజిత్కాలము సర్వసిద్ధాంత సమ్మతమైనది. ఆకాలముననే విరూపాక్షుడు త్రిపురములను జనుంచెను దేవతావ్రాతము పాల్కుడలినిద్రచ్చియమృతమును జడిసెను; దేవేంద్రు డు దివ్యసింహాసన మెక్కెను; కాన యిప్పుడు ముసుముంబి చేయుద ము! నీవును యోగింపుము! ఇచ్చటనేయుండి యోగవిద్యామహాబల మున నాకాశమార్గమునఁ బోయిపుణ్యమగు భీమమండలము నెల్లను సూర్యుఁడొకాశమస్యమునకు నచ్చెడివేళయగు నభిజిత్కాలము వఱకును వీక్షింతము! ఓమునిశ్వరా! నీవునునేనును లోపామృదయును యో గశక్తిచే గగనముననుండి సాగరముతోఁగూడిన భీమధామమును

జూడఁగలము. ప్రొద్దుపొడిచియిప్పటికిరెండుగడియలుమాత్రమేయైనది. నక్షత్రము మిక్కిలిదాఁపున నున్నది. చెచ్చరఁబోయి చేరవచ్చును. పుణ్యక్షేత్రముగు నీయోంకార సగరమున మనోహరమగుచు నుండిన త్రికూటదివ్యభవనమునందు మూరులనెల్లర నుండనిండు? లోపాముద్రయును మనమిరువురము మాత్రమే యాకసమున కెగసిలోచనసుఖ ముయున్న భీమమండలము సతయును గాంతమని యగస్త్యుఁడనినంతనే మహాదరపూర్వకముగాఁ గృష్ణద్వైపాయనుఁడును సంగీకరించెను. అంతఁబరమగ్నిచేఁ గలిగినపరమ హర్షముతోఁ గూడిమహాప్రభావముతో గగనమండలమున నుండి భుక్తిపూర్ణరమాకాంతకులీలాభవన పద్మముగుచు గన్నులపండువు గావించు భీమమండలమునంతయుఁ దిలకించిరి. అప్పుడు కుంభసంభవుఁడా భీమమండలమును సంవీక్షించి డెండమీస మిగులసబ్బరచగుచు వ్యాసునితో నిట్లనియెను:—

‘ఆంధ్రభూమండలః మధ్యమ మొక విడిసించిన పద్మము, అందునస్తగోదావరతీర్థము మనోరమమైవ మకరందము; బ్రహ్మసంవేద్యముఖ్యములగుతీర్థములు రేకులు: సిన్ధుస్థలములుకిరిజల్కములు, మహాదధివేలనాళము, కళ్యాణభాగకై నల్యసామగ్రి శారభము? పుణ్య సగరియగు నక్షవాటికకర్ణిక? శ్రీభీమనాయకస్వామి శుభాకృతియగు గాజహంస. మఱియు మనోహరజల పూరితములై జగత్ప్రసిద్ధిగన్న గౌతమీ సింధుకౌంతేయ కణ్వనదులును చుల్కభాగయు నేతేలునుగలయీపుణ్య భూమిభవతాపమునుశమింపజేయునౌషధమైయున్నది. ఓపారాశర్యముని! పరికింపుము! ఆపారావారిము మహత్తరమగుచులక్ష్మీపతికి శయ్యాగృహమును నల్లుఁడునుమామయునునై, శంకరునకు నిషంగమును, బుష్పవనమును మహానసమునునై, విబుధులకు మహాన్నదానగృహమై, పక్షముగల సర్వతములకు నిర్భరాశ్రయమై, వాహినులకు గమ్యస్థానమై, ముత్తియములనునక్షత్రములకాకసమైయవిచ్చిన్న బడఁబాసలమునకు ఘనపానీయ

శాలికయై, దేవేంద్రునకు గజాశ్వాదిఫలప్రాప్తియై, కూటకచ్ఛపరాజన్యునకు వేశంతస్థానమై, వసుంధరావిలాసినికి మేఘులాదామభూషణమై, మత్స్యకచ్ఛపనక్కాది మహాసత్వ సమాకులమై, తరంగనికరాభంగధ్వని వ్యాప్తదిగంతమై, యారసాతలగంభీర వారిపూరవిశాలమై, డిండీరఖండసందోహప్రభాధవళితాంబరమైయున్నది. మునీంద్రా! కాంచితినా! ఆసాగరవీచీపరంపర బ్రహ్మాండగుండలీ సౌధమునకింద్రనీలస్థంభపంక్తులై పారిక్షితభుజంగ యాగప్రాప్తసర్పావళికి సమములై నజ్రభిన్నాంజనాపర్వత శ్రేణికుపమములై, ప్రళయజంగ్ఘామారుత ప్రోద్ధూతమేఘములకు సన్నిభములై యంబుదాయనమును జంబించుచున్నవి. మఱియు నోమానవులారా! కాశికాపురమునఁ గడతేరిన యంతఃగాని పడయఃగారాని కైవల్యసుఖమును దురంతభవ సంతాప శాంతిసంధాః చతురుఁడు, చంద్రమాళియునుగు బ్రహ్మసంవేద్యస్వామి క్లేశమక్కఱలేకయే లీలాగణిని బ్రాముకుఁగలిగించుచున్నాఁడు; కాశీశ్రీఘ్రముగ గూడు! రండని పిలిచెడివడువునఁ గౌతమీనదిసాగరమునఁ గలయు స్థలమునఁ బుట్టిన యలలరవళి నిననచ్చుచున్నది. అనిగో! సంవేద్యమహాక్షేత్రము అచ్చట బ్రహ్మేశుఁడు వెలసియున్నవాఁడు. అదే! కోటిపల్లి. అందు మోక్షదుఁడగుసోమేశుఁడు మొగరించియున్నవాఁడు. అనిగో! భోగమోక్షసాధనమగు దత్తరామము. అదియే! అభంగషమగు భీమనాథప్రాసాదముండిన ధనశి. అనిగో! సప్తమునులు తెచ్చిన సప్తగోదానరత్నములు. అదే! పట్టినమహాస్థానము. అందుఁ జంద్రకళాధరుఁడు సుభద్రాధరుఁడు కాశించుచున్నవాఁడు. అదే! పద్మపర్వతము. అందు మార్కండేయమహామునికుల దైవతమగు మహాదేవుఁడు మరగియున్నవాఁడు. అదియే! భాసమానమగు కుమారా రామము. ఆహర్మ్యరేఖ భీమేశస్వామి సుందరవాటిక. అదే! కుక్కుటేశ్వరస్థానము; దానిచెంత నున్న సముత్తరసౌధముహుంకా

గిణీ శక్తియోస్థానభవనము. అతఁడే! లోకనాయకుఁడు, భక్తవరదుఁడు
 మాకుల్లదైవతమునునగు సర్వలభురీశుఁడు, అతఁడే! కుండలీశ్వరుం
 డలుఁ డగు సంగమేశ్వరస్వామి. అనియే పుణ్యమగు కుండలాముఖియై
 శ్రమచి హస్తముతోఁ జూపించెప్పి దివాళరుని వీక్షించి నక్షవాటికకుఁ
 బోవనుముహూర్త మాసన్నమగుచున్నదికాన వేగముగఁ బోదమని
 నారు మువ్వరొక్కమాటు మునులముంగలిగిరి. అంతసంసితవ్రతు
 లగునా మునులెల్లరునుగూడి సాక్షాత్కైలాసకుధరమగు దాక్షరామ
 పురమునకుఁ బోయిరి. అది ద్రాక్షాగుద్రాక్షతిలకస్థితామలక
 చంపకములతోడను, నారంగనాగ పున్నాగనాగ కేసరకేసరములతో
 డను, మల్లీమధూక మాకండకుండమందారచండనములతోడను,
 గక్కొలతాలహింతాలతమాలకృత మాలకములతోడను, గుదాల
 సాలహింతాలకరవీరకురుంట్లకములతోడను, గవళీబదరీభూర్లభుస్సారా
 గునవన్దకములతోడను, శమీశారద శాండిల్యశింశు పాశోకకింశుకముల
 తోడను, వలీదుంబుర జంబీరజంబూనింబకదంబకములతోడను,
 లవంగైలాలతాలుంగ లవలీమాళులుంగకములతోడను, గపిత్థలోద్ర
 పసనపాట లీపారిభద్రకములతోడను, ఫలపుష్పనళానతములగు వివిధ
 పృక్షములతోడను విరాళిలు నుద్యాసననములతో శోభిల్లుచున్నది.
 సుతీయు సగ్వతస్సంద్రపుండ్రేక్షుకాంతారశశిసుంధీశమును, నళాసి
 లోక న్యాకీర్ణ బిల్వకాననభాసురమును, దిగ్భాగవ్యాపిసారభ్య
 కుసుమారామరాతమును నాగవల్లీతాల్గిష్ట క్రముకోద్యానదీపిత
 మును, నుదారఫలసంపన్న నారికేళవనాంచితమును, సుబోతకీసూర
 కాదిశాకమూల వనాకులమును, గమలోత్పలకల్వార చారుకాసార
 మంజులమును, నానాసస్యచయూనానఫల సంపత్సముజ్వలమును, బహు
 క్షీరప్రదానేక గోబృందశతసంకులమును, వేదశాస్త్ర పురాణాదివిద్యా
 సంపన్నజోత్సమమును, నౌదార్యకౌర్యక ధీర్యవిరాజితజమండల

మును, ధనాధీశ్వరసాదృశ్యబృందసహస్రకమును, నశ్రాంతద్విత్తుశ్రూ
పానమాన క్తజఘన్యజమును, నూపలావణ్యతారుణ్యగణ్యపణ్యాంగనాం
గణమును, గంధకర్పూర కిష్కారీసౌరభవ్యాప్తనిజ్ముఖమును, మణిన్వ
ర్ణాదినద్యన్తు ప్రపూర్ణవిఫులాపణమును, జగమాచలవిభ్రాంతిప్రగాయ
మదవారణమును, మనోమరుత్వరారంగదభంగురతురంగమును, మా
ర్తాండశ్యందనోద్దామచుణిహేమశతాంగకమును, హర్యక్షశౌర్యదుర్వార
మహావీరభటవృజమును, సుధాంసుస్సృష్టప్రాసాదసౌధప్రాకారగోపుర
మును, నాకనాతలగంభీర పరిభాకారసాగరమును, నిత్యకళ్యాణసంపన్న
నానాసదనవాటకమును, నానాదేశాగ తానేకవ్యవహరిసమాకులమును
నానాతైర్థికమహావిస్మయకారణమును, బుణ్యాంబుపూర సంపూర్ణతీర్థ
కుండ శోజ్జ్వలమును, ననేక దేవతాగారసహస్రికవిరాజితమును
మహేశ్వరధ్యానసక్తతపస్విప్రకరాశ్రయమును, శైవవైష్ణవగాణేశతౌ
రశాక్త ప్రకాశితమును, వందిమాగధసందోహ క్రోహాలవిజృంభిత
మును సర్తకీనర్తక వ్రాతనాట్యోత్సవసమంచితమును, సశేషవాద్యవి
నిర్ఘోషబరీకృత దిగ్గజమును, సురకిన్నర గంధర్వసిద్ధసాధ్యాది సేవిత
మును, నిత్యోత్సవేక్షనాన క్తవైమానికవృతాంబరమును, నానావిధ
మహాభోగ మోక్షసంపదలంకృతమును, నానాభవన విఖ్యాతనానా
క్షేత్రోత్తమోత్తమమును, జతుగుత్సవదాయకమును సగు శ్రీదక్షిణాక్షీ
నగరమును వీక్షించి మనులెల్లరును బరమహర్షము నందిరి.

౨౪౧ స్క. న త్తారామమునందలి భీమఖండమున నానమాహ్యము.

—* వ్యాసాదులు దక్షిణామము ప్రవేశించుట. *—

అట్లు ద్వైపాయన ఘటోన్నపు లిద్దఱును రమ్యమగు దక్ష
పురమును జొచ్చి కర్ణికారాంబికా (గోగులమ్మ) మహాకాళి గుడికి
నూలుపట్టిన విధముగానున్న సూర్యవీధికిఁ జనిరి. అంత నావరమ
మునలకు నానందము సచ్చుచుండఁగ భీమశంకరాలయ పశ్చిమద్వార
ము నాశ్రయించిరి. అప్పుడు శిష్యులతోడఁ బరమహర్షము చెందుచున్న
సత్యవతీసూనుని గాంచి యగస్త్యుఁ డిట్లనియెను:—ఓ సత్యవతీ
తనూజా! కాంచితివా! ఈ దక్షవాతీపురము దక్షిణానందకాననమై
వీక్షణానంద జనకమై స్వర్గవాసులకును గామ్యమై యున్నది. కనుఁ
గొంటివా! గోపురములు గోమేధికమయములై యాకాశము నంటు
చున్నవి. అందలి స్వర్ణకుంభశతాసేకము దేజమున నాదిత్యమండల
మును దిరిస్కరించుచున్నది. ఇచ్చట నివ్రతన్న నిబద్ధములగు దేవా
లయములందు దేవతావర్గము నిసియించుచుండును. అచ్చటఁ బ్రతి
దినమును సచ్చరలు నృత్య మొనర్చుచుండును. వివిధవస్తు పూర్ణము
లగు సంశ్లేయరుంగులపై గంధర్వ యక్షవిద్యాధరాదులు కూర్చుం
చుదురు. ఉత్సవములందు వినపచ్చెడి శంఖభేరిమృదంగాది ధ్వనిలను
వినవారలకు సకల పాపములు సమసిపోవును. శింభుని యవసరము
లందు సూర్యమండలనిభములగు స్వర్గవాసుల విమానములు గణనా
తీతములై యుండును. పవనునిభార్య కరాగ్రజాగ్రన్మాణిక్యకంకణక్వాణ
మంజులముగాఁ గనపూడ్చును. ఇందిరాసుందరికెంకేలి లీలారవింద
మునఁ గమ్మదేనియ కలయంపి చల్లును. ఆకాశగంగ తామ్రపల్లీ
సమన్వితయై స్ఫరన్మాణిక్యములతో రంగవల్లి తీర్చును. కాలుని
యంతఃపురకామిని కాలాగరుజహమముతోఁ గనునియముగా సంత

టను ధూపమిడును. నప్తపాతాళ నాగేంద్రచంద్రములు ఫణిమణి
 ప్రభాదీపస్తంభములగుదురు. ఇంకను దేవతానతిలు ప్రతిమహోత్స
 వమునందును నమకుఁ దగిన క్రియలయందు దాసక్తలగుచు భీమేశుని
 శుద్ధాంతమగు నీ నక్షత్రవాణీపురమున నుండురు. సంధ్యాకాలములందు
 సమస్తలోకపాలురును సద్భక్తితో సర్వేశనందర్యః సముత్సుకులై
 చనువెందురు. గాంధర్వనిద్యా నివాసులగు గంధర్వులును దేవ
 తలునుగరియమగు గాంధర్వముతో గరళకంఠుని మాహాత్మ్య
 మును గానమాచేయుచు చురు. తపస్వులగువాలఖిల్యాది మహాత్ము
 లెప్పుడును మిగుల నాసక్తికిలిగి బ్రహ్మమునే ధ్యానించుచుండురు.
 మఱియు నిందలి ద్వాదశశతీర్థములును సకలజనుల కిచ్ఛామాత్రమున
 భోగమోక్షములనిచ్చును. ముజ్జగములందును నన్నెగాంచిన పంచ
 తీర్థములునుగలవు. వానిని నలంచినంతనే సర్వపాపములును ననునె
 పోవును. అందు గారిమానినియై యోగగ్నిచే దేహమును ద్యోమచిహ్న
 యు, జగన్నుతమునునగు నక్షయగాగ్నిత్రయతీర్థము మొదటిది. ఆమె
 యే తనమహాభీష్టమునందినదియు, సుతమముననగు నఖిలీష్టసంసిద్ధి
 నామకిమను తీర్థము నుండినది. లోకపాపనమగు సోమేశ్వరతీర్థము
 మూడవది. అండవగాహించిననగుల సకలపాపముల నదక్షిణింపఁ
 జేయును. ధాత్రీధనోత్తముఁడు హిమవంతుఁడు నరమందినదియు, ఫల
 దాయకముననగు నైమనశతీర్థము నాలవది. మనుజులకు సకలకల్యా
 ణములను సిద్ధింపఁజేయునదియు సర్వసాధనమైనదియు నగు సప్తగోదా
 వరితీర్థ మైదివది. మఱియు నీపంచతీర్థములందును మునిగిన పంచజనుని
 పంచేంద్రియసముద్భవమగు పాపభంజముపాయుచు. శిష్టులును, విభూ
 థులును నగు పుణ్యమానవులూ తీర్థములను ముక్తకాంక్షచే నేమితురు.
 బాదరాయా! ఈతీర్థములకింత నేనెట్లు వెల్లొననేర్చిను! వానిష్టముఁజి
 వెడలెక వాయువుసోకినఁ జినుకును ముక్తికిలుగును. ఇట్లుగిస్తుండు

దక్షవాటిమాహత్యము సభివర్ణింపుచుండ బాదరాముడును శిష్యులతోడ నానరముగ వినుచు బ్రహ్మణప్రకమముగ భీమేశ్వరాలయ మానకుఁ బోవునపుడు దక్షిణభాగముననున్న సప్తగోదానరమునకుఁ జనిరి. ఆమహాపుణ్యజలములందు యథావిధిగా స్నానమొనర్చి సత్య నతీసునుఁడగస్త్యునితో నిట్లనియెను:—“ఓకుంభజా! మున్నుండుగా గావదశక్షేత్ర శివలింగములును సర్పిండుట యుత్తమపక్షము; కాన నాకాశివలింగములును వీక్షించుకమును, వానిమాహత్యమును సవిష్కరిముగాఁ జెప్పుము! ఓసుహేవ్యగోత్రమా! నీవింతకుమున్ను చిరకాల మీదక్ష నాటము; నివసించియుండినకతన నీకాత్మరములెల్ల నాడినవి కావే!” యని ధీమంతుఁడగు పానాశగ్గుఁడు వెలుకఁగా భగవానుఁ డగస్త్యుఁడు సాప్రీతుఁడగుచు నిట్లనియెను:—“ఓపానాశర్యా! పూర్వ సస్త్రిపుణ్యపరిపాకమున భవమోచయగు శివసంధి విసనిచ్చునాడము చున్నది. పూర్వము నేను కుమారముఖమున విన్నవిధముగాఁ దీగ్ర మాహత్యమును నీకుఁ దెల్పెను. ఋషినంఘనిపే.విశేమై, విఖ్యాత మైయున్న యుగదేశతీర్థమును, సగులుకు సకలసిద్ధులొనఁగు శిశ్నేశ్వర మహాతీర్థమును, యోగలక్ష్మీప్రణాయుఁడుగు యోగీశతీర్థమును, భక్త మనోభీష్టస్వమగు కాశేశతీర్థమును, శాంతిదాంతిప్రదానకమై విమల మైయున్న యమేశతీర్థమును, పిశ్వస్తుత్యమును, బావనముచుఁగు నీర భద్రదేశతీర్థమును, బ్రహ్మగణసంకులముగు బ్రహ్మేశతీర్థమును, సణి మూర్తిష్టభూతులచిచ్చుకపా లేశ్వరతీర్థమును, గాశికానగరోపమముగు కుక్కు-లేశ్వరతీర్థమును, సుందరఫలప్రదముగు సోమనాథేశ్వరతీర్థమును, సేవానుగ్రహకారిణుగు శ్రీమాహేశ్వరతీర్థమును, లోకత్రయవిశ్రుత మగు కామేశ్వరతీర్థముగు గలసి సంత్రాత తీర్థములు. మఱియు నీనక్ష వాటముని గూఢములును నిగూఢములును గూఢాగూఢములును నిధి సిద్ధులును నగు తీర్థములు కుక్కులున్నవి. ఓపులిచోప్పవా! గ ధర్మ

లును, గిన్నరులును, సిద్ధులును, సాధ్యులును, విద్యాధరులును, సుగలును, గరుడులును, భేదరులను, నాగులును, యక్షులును, దాసవులును ద్వాదశక్షేత్రతీర్థమధ్యమహితలమున భక్తితో నిలిపిన శివలింగములు కోట్లకోలది నున్నవి. పరివేషమునకు మధ్యమమున నున్న భాస్కరునిపగిది భీమనాథుడు ద్వాదశక్షేత్ర పరివేషోదరమునఁ బరిభవిల్లుచున్నవాఁడు. ద్వాదశక్షేత్రములను వికసించిన పత్రములతోడను సప్తగోదావరపురమును మనోహరమకరగదముతోడను గూఢియున్న దక్షవాటీసగరమును నూతనపద్మమునకు నడుమను భీమనాయకుఁడు రాజహంసయై యున్నవాఁడు. అనాదినిధనమై సముజ్వలమై యున్న భీమలింగజ్యోతిషద్గ జాంబుని రత్నదీపాంకురమై యున్నది. అది నకలజనప్రియసర్ధనమై, సకతాపహరణ దక్షమై, శుభ్రశోభావిభావమువై యమృతసాగరమున నుడయించెను. నిజముగా సుధాకరకళాధరుఁడు సుధాకరుఁడై యవతరింపకుండిన బృహరకమహా మానిబృంద హస్తపద్మములు ముకుళించునా? అమృతాబ్ధి హతుఁడై యమృతాత్ముఁడై యున్న భీమేశునకు నేవకవారిత భవరోగ విభంజన మెంతటిది? లోకనాథుఁడై, శారీనాథుఁడై, కృపానిధియై, శ్రీనాథనాథుఁడై త్రయీనాథుఁడై, మన్నాథుఁడై యున్న భీమనాథుని భజింతును. భవుఁడు, భవానీ భర్త, భవభంజనుఁడు, భవరోగా గదంకారుఁడు భోలాత్ముఁడు, భోగమోక్షదుఁడు, భుజంగ భూషణుఁడు, భర్గుఁడు, భగవంతుఁడు, భగవంతుఁడు, భూమితాంగుఁడు, భగనేత్రపితామహుఁడు, భద్రుఁడు భువనస్థుత్యుఁడు, భక్తాభీష్టఫల ప్రదుఁడు, భస్మాంగరాగ దీప్తాంగుఁడు భూతేశుఁడు, భూవిక్రముఁడు, భాగీరథీచారుమాళి, భార్తృతపతిసేవితుఁడు, భామాసేవిత వామాంగుఁడునగు భీమనాథుని భజింతు చున్నవాడను. భవ్యబుద్ధులు భీశాత్మికై భజింతురు. భువిని భీమేశుని భజింతువారలకు భావనాతీత భద్రములు సంభవించును. రాజాధి

రాజశిఖామణియై, రాజలెడు దక్షపురీరాజును నేవింపవిబుధో
త్తములు విచ్చేయుచుండును. ప్రియశుద్ధాంతవనితా సహితులై మహీ
ధరులు పూరారిసేవకై యరుదెంతును. ఆయుధములను బూనియవ
హితులై శైలకన్యకకుఁ గావలియున్న నందిముఖ్యగణేశు లెల్లరును
దక్షవాటికకును గావుండురు. కల్పాంతసమయములందు స్వశుద్ధాం
తమగు నక్షవాటికయందు ద్వాదశ మార్తాండ మండలో
దగ్రతాపము కలుగకుండుఁగాక ! అనర్గళోదగ్ర సప్తజంఘూమారు
తోద్ధతి లేకుండుఁగాక ! పుష్కలాదిమేఘము లద్భుతముగ వర్షింప
కుండుఁగాక ! సప్తసాగరము నిరాఘాటముగాఁ బ్రసరింపకుండుగాక !
యని విశ్వాధ్యక్షుఁడగు భీమేశ్వరుఁ డవహితస్వాంతుఁ డగుచుఁ
బ్రమథనాయకులచేఁ నన యానతిని జాటింపఁ జేయును. సమస్త
భువనప్రభుఁడగు భీమనాయకునకుఁ ధరాధిరాజకన్యయందున్న యాద
రమే నక్షవాటికయందును గలదు. భైరవుఁ డర్థరాత్రమునఁ బ్రహరి
దిరుగుచుండును. ప్రమథగణమును, బూర్వాది ద్వాదశపాలురును,
వాసవాది దిక్పాలురును నక్షవాటి మహాపురియందు నడురేయి భీమ
నాయకాలయమును బాయకుండురని శినభక్తిపరాయణుఁడగు నగస్త్యుఁ
డట్లు ప్రసంగవశమునఁ జెప్పినపిదపఁ త్రిలోకవనుధానతికి మంగళ
భూషణమై, సరమసాననమైయున్న భీమమండలమునఁ బుధోత్తముల
చేఁ బరిగణింపబడి ద్వాదశక్షేత్ర శివలింగముల నర్చింప నాత్మక్తి
గలిగి యిట్లని చెప్ప మొదలిడియెను:—“మహోత్సవములందు దేవ
తలు భీమేశుని నేవింప శాంబరీశక్తితో మర్త్య వేషమును చాల్చి
దక్షవాటికి విచ్చేయుదురు. అచ్చటి మహోత్సవములందుఁ గుమారు
ని మయూరము మేఘనిర్ఘోషగంభీరమగు డిండిమధ్వని విని కౌతుక
ముతో నర్చింపును. మఱియు నా భీమేశనగరమున మహోత్సవములు
ప్రవర్తిల్లునపుడు గలసి వర్తించెడి మర్త్యాంగసలయొక్కయు సమర్త్యాం

గనలయొక్కయు భేదము కృజ్జీమేషానిమేషములవలననే తెలియ
శక్యమగును. రాత్రులందు మణిహర్షాభ్యాసములను ముగ్ధాంగనలు
తారకలను ముత్తయములచి పట్టబోవునెడ చల్లభుజు వారలను
గాంచి హసించును. దక్షిణజాధినాథున కుత్తమగృహగ్రామమై సర్వ
లోకాధినాథునకు శ్రీ భీమేశ్వరునకు మహాంతఃపురమై, కైవల్యఫల
మునకుఁ బాదపద్మమై యెవఁగెను సత్సవాదీనగరియొద్దెల్లయెడలను
దేవతలు దిరుగాడుచు దానిని గాంచుచుందురు. శ్రీ భీమనాథునకు
గారియు, గంగన గంగయు, గాళియు, శ్రీరాకాళియు నను నామములే
సమముగాఁ బ్రియము లైనవి.

ఇది స్కందపురాణమునందలి భీమఖండమున

న తో రా మా య ణ ము

న తో రా మా య ణ ము

—• కేవలముగా దాక్షిణ్యమున శివలింగములను ప్రతిష్ఠింపుట

నక్కావలయు నష్టము —

: అగస్త్యుడు వాగ్దానితో నిట్లనెను:—“దేవేంద్రుఁ డాక
పుడు స్వర్గమునుండి సత్సవాదమునకు విచ్చేసి దృఢాదగుడగుచు
సుమహారమున భక్తాభిష్టప్రదాయి యగు శివభునిఁ బ్రతిష్ఠించి మ
హోత్సవము గావించెను. ఆ దేవునిప్రసాదమున మనోభిలషితమునం
దెను. అంత నాదేవగాట్టలోక పాలునను దేవతలనుగాంచి పుమహి
తుండై మిట్లనియెను:—“దేవతలారా! క్షాల్వలారా! మీఁకెల్ల
గును జగత్సభుండగు భీమనాథునినిగరమునం దాగమముతో శివభులిం

గములను బ్రతిష్ఠింపుండి! జగద్గురుడగు నీలకంఠునిఁ బ్రతిష్ఠించువాఁడు
 పాపాత్ముడయ్యును నిస్సంశయముగా శంభుపదము గాంచును. సాధా
 రణస్థలముందును శివలింగస్థానమూత్రకాని శివలింగవిలోకనముకాని,
 శివలింగస్పర్శనముకాని, శివలింగసమర్పణముకాని, స్వర్గసంప్రాప్తిహే
 తువగునపుడు భోగమోక్షనికేతనమగు దక్షిణావతీకాయందెంత విశేష
 ముండునో చెప్పనగునా! కాన మీరెల్లరును దక్షిణాబ్ధితటక్షితి
 యందు లోకప్రభుఁడు, చంద్రవశాలియు నగు నీశానుని నిలుపుఁడు!
 అట్లైనర్చి వేదోపనిషద్వేద్యమును రహస్యమును నగుశివాఖ్యవస్తు
 వును నేవింపుండి! అందుచే మీరెల్లరకు నిష్ఠసంస్థి కాఁగలదు. దర్శ
 నమునకంటె స్పర్శనము శ్రేష్ఠము; స్పర్శనమునకంటెఁ బూజనముమే
 లు; పూజనముకంటెఁ బ్రతిష్ఠ యనంతఫలము నొసఁగును; కాన
 యోదేవతలారా! పురాసురనిదారియు, హలాహలాసియునగు దేవునిఁ
 బ్రతిష్ఠింపుండి! ఈప్రపంచమెల్ల లింగమయము, లింగప్రతిష్ఠతము,
 లీనార్థగమకము లింగము, సృష్టిస్థితిలయస్థలము లింగము, సాధకులకు
 లింగప్రసాదములేక భోగమోక్షము లేయోగమువలనను సిగ్ధింపవు.
 లింగాజ్ఞలేక యెద్దియు నిలువఁజాలదు సరికదా తృణాచలమైనను సంచ
 లింపదు. ఇది ధృవము. అందుచే మీరెల్లరును భక్తితత్పరులగుచు
 మట్టితోనైనను, బేడతోనైనను, నీటితోనైనను లింగములను నిల్పి
 నేవింపుండి! యని దేవరాజు వాచించినంత వారందఱును దమతమ
 నామధేయములతో శంభులింగములను బ్రతిష్ఠించిరి. సర్వవిద్యాగురుఁ
 డగు గురుఁడు బోధించుచుండ నాగ్నేయదిగ్భాగమున దేవేంద్రుఁడు
 తనపేర నొక దివ్యలింగమును బ్రతిష్ఠించెను. ఆ యింద్రేశుఁడును సిం
 ద్రుఁడు భక్తితో నొనర్చిన గగనగంగాకనకకమలపూజను బ్రీతితోఁ
 గైకొనియెను. భోగిరాజు విభూషణుఁడు జగద్వంద్యుఁడునగు నాయొం
 ద్రేశుఁడు తనచేతను జపముచేయు పుణ్యశీలరకు భక్తిముక్తులు

తప్పక యొనఁగును. ఆపాకశాసనుఁ డేటేటను జాతరకేగుడెంచి సప్త
 గోదావరమున నీరాడి తెల్లనిమందారపుష్పములతో నాదేవునిఁ
 బూజించును. సప్తగోదావరజలములందుఁ ద్రివవణస్నానమాచరించి
 యుండేశుని భజించువాఁడు స్వర్గమునకుఁబోవును. ఒకమాటు
 జపించినను, మ్రొక్కినను, నేవించినను, దరిసించినను, జాట్టుతిరిగినను,
 మహేంద్రేశుఁడు ప్రసన్నుడగును. ఏద్రవదమభిలషించువాఁ డిం
 ద్రేశసన్నిధిని బంచాక్షరమంత్రమును జపించిన నిష్టసంసిద్ధి నిస్సంశ
 యముగాఁ నగును. సప్తగోదావరేంద్రేశసమీప స్థలమునఁ
 జేసిన స్నానదాన జపాదికములొక్కొకటి కోటిగుణితఫలమిచ్చును.
 సిద్ధేశ్వరస్థానమును సిద్ధలింగ మధిష్ఠించియున్నది. సర్వా
 రసిద్ధి కై సిద్ధు లాసిద్ధలింగమును బ్రతిష్ఠించిరి. అందుచే నాదేవు
 నకు సిద్ధేశ్వరుఁడను పేరువచ్చెను. ఆసిద్ధేశ్వరుఁడు తన్నా గాధించెడి
 సిద్ధసాధ్యగంధర్వవిద్యాధరులకుఁ జతుర్వర్గఫల మొనఁగును. ఆసిద్ధే
 శ్వరస్థానము దేవర్షిగణసంకులమగుచు దక్షప్రజాపతి యాగదేశము
 నకుఁ దూర్పుదెసగా నున్నది. ఆసిద్ధేశ్వరమునందుఁ గావించెడి
 యజ్ఞదానతపోహోమజపాది కర్మములం దొక్కొకటి కోటిగుణిత
 మగును. మఱియుఁ గానవచుగు యోగీశ్వరస్థాన మొకటి కలదు.
 అందు సనకాదులచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడిన యోగీశ్వరేశ్వరుఁడు గలఁడు.
 ఆస్థానము సాధకులకుఁ గల్పుతగునై, భవసాగరమునకుఁ దరణియై,
 యణిహస్త్యప్రభాతిఫలప్రదమై యున్నది. మంకణుఁడను మాని యా
 యోగీశ్వరేశ్వరుని సంసేవించి ముక్తిని బ్రాప్తింపఁజేయు బ్రహ్మనిజ్ఞా
 నమును బడసెను. చుర్చ్యుఁ డొక్కతడవ సప్తగోదావరజలములందుఁ
 గ్రుంగి జగత్పూజ్యుడగు నా యోగీశ్వరేశ్వరు నర్పించినఁ గలికల్ప
 వము తెల్లఁ బాసి యచుర్త్యపదవి సధిగమించును. మఱియు శుభదమని
 పరికీర్తింపఁబడు యయమేశ్వరస్థాన మొకటి గలదు. అందు యముఁడు

ప్రతిష్ఠించిన యమేశ్వరమహాలింగము గలదు. మానవుఁ డొకమాటు జగత్పతియగు నా యమేశునిఁ గాంచినంతమాత్రమున మహత్తరమగు యమభయమునుండి తొలఁగును. ఇది ధృవము. యజ్ఞతటాకమునఁ బ్రాంగి యమలింగనన్నిధిని నూటెనిమిదిమాటులు మృత్యుంజయ జప మొనర్చి, మృత్యుంజయుఁడగు శంభుని బ్రార్థించినసాధకునకు నవమృత్యు భయము లేకుండును. యమేశతీర్థమునందు మనుజుఁడు శ్రాద్ధపిండకాదు లిచ్చి నరకకూపములందుఁ బడియున్న పితరుల నుద్ధరించును. మఱియు నుదారమగు కాళేశ్వరస్థాన మొకటి కలదు. అందున్న మహాకాలుఁడు కాళేశ్వరుఁడు కామితార్థముల నెల్లఁ గలిగించుచుండును. ఆమహేశ్వరుని చేతఁజేయు నాననానోనుజపాదికము లొక్కొకటి కోటిఫలము నిచ్చును. మఱియు లక్ష్మీప్రదమని ప్రతస్తి పడయు వీరభద్రస్థాన మొకటి కలదు. అందు శ్రీవీరభద్రాదిదేవతలు ప్రతిష్ఠించిన శ్రీ వీరభద్రలింగమును సేవింప నకునకు సిద్ధనన్నిధి గాగావత్యవిభవముఁపొందించును. శ్రీదత్తవాసినగరిమున వీరభద్రేశుని సేవించుచే ధర్మార్థకామమోక్షముల పొందుదురు. ఆ వీరభద్రేశుని స్థలమున సాధకులకు భక్తియుక్తిచే నగ్నిసహోత్పాదికీయ లెల్లను బహుఫలప్రదములు. శ్రేయముగోరువారు యజ్ఞతటాకతీర్థమున యందును, బశ్చిమముననున్న పద్మినియందును మునుక వేసి వీరభద్రేశ్వరుని సేవింపవలయును. మఱియు బ్రహ్మేశ్వరస్థాన ముత్కృష్టమైన దని యభివర్ణింపఁబడుచున్నది. అందుఁ బరబ్రహ్మచే బ్రహ్మేశ్వరుఁడు సుప్రతిష్ఠితుఁ డయ్యెను. పూర్వ మొకప్పుడు బ్రహ్మాదిదేవత లందఱును భీమేశుని దర్శింప వేడుకపడి బ్రహ్మలోకమునుండి దత్త రామ పురమునకు వేంచేసిరి. సప్తగోదానరాది పంచతీర్థ రాజములందును మునిగిరి. ద్వాదశదివ్యలింగస్థలములను వీక్షించిరి. దివ్యామృత ముండు జ్యోతిర్లింగమూర్తి సదాశివుఁడు సమస్త దేవతావార్య

సార్వభౌముడు సనాతనుడగు భీమేశ్వరుని గన్నలారఁగాంచి పరమానందతుందిలులై యిట్లనిరి :— “ ఈ దత్తరామమహాపురము నకలావని మండలమునం దత్యుత్తమక్షేత్రమై, జగన్నోహరమై యున్నది. ఇందుఁ బ్రాలేయాంశుః శాధరుఁడు హిమాచలతః యకు జీవితనాయకుడై ప్రతిసంధ్యయందును నప్పరోబృందము సేవించుచుండ గోదావరీపయోరాసివాయువర్ధిష్ఠ భూషణుడై వసించుచున్నవాఁడు. ముందు సప్తగోదావరమును, బ్రహ్మను యజ్ఞశత్రుకమును, మధ్యమమున శ్రీభీమేశ్వరస్వామియును గల దక్షవాటికకు ననుమగు పుర మెందుఁగలదు? ఆహా! ఏమిభాగ్యము! ఏమిభాగ్యము! ఈదక్షవాటిపురవాసులు భీమనాథేశ్వరుని సదా కన్నులకలుపుదీరఁగాంచుచున్నారు. ఈదక్షవాటిశ్వరుఁడుదయార్ద్రహృదయుఁడై ప్రాణాంతమునఁ బ్రాణులకుఁ జెవిలోఁ దారకమంత్రమును జెప్పును. శ్రీభీమేశ్వరమహాలింగ పరబ్రహ్మమునకు భవనమై, కల్పాంతోపద్రుచసాగర భీతలోకమునకు నౌకయై, జగబూద్ధిపభూమి కాంతాలలామకు పరభూషణమై, ద్వాదశక్షేత్రతీర్థాద త్పత్రపితృత్యగ్రపద్మమై శివకీర్తియై, శివక్షేత్రమై, శివమూర్తియై, శివస్రియమై యెసఁగెడి దక్షవాటిపురమునకు నమమగు తీర్థము భూతలమునఁ బొడచూపదు. మంకణమహానీశుని సుగల్పసిద్ధిహేతువును, భువనైకవిభూషయునగు దక్షవాటికకు నమస్కారము! భర్గనటాఖండనాట్యరంగమహాభూమియు, గాశీపురసమానయు నగు దక్షవాటికకు నమస్కారము! దక్షిణ దిక్పాలియు దక్షిణయాగార్హభూమియు, శివదేవియు, మోక్షధామమునగు దక్షవాటికకు నమస్కార ము”ని బ్రహ్మాది దేవతలందఱును హస్తపద్మములను శిరమునఁ గీలించి దక్షవాటికకునమస్కరించిరి. అంతభక్తితో దక్షవాటిమహాపురమునబ్రహ్మ శివలింగమును బ్రతిష్ఠించెను. సప్తగోదావరజలములతో నాబ్రహ్మేశు

నకు మంత్రపూర్వకముగా నభిషేకించెను; బహువిధోత్సవములను గావించెను. అది మొదలు విశ్వాత్ముడు బ్రహ్మపూజితుడునగు బ్రహ్మేశుడు భక్తవత్సలుడగుచు భక్తులను గృహతోఁ బాలించుచుండును. అంత దేవగంధర్వసిద్ధసాధ్యోరగాడులు తమతమ నామధేయములతో శివలింగములను బ్రతిష్ఠించిరి. బ్రహ్మప్రతిష్ఠితుని బాలచంద్రశిఖామణిని బ్రహ్మేశుని మహాభక్తితోఁ బూజింపఁజూతుడు పూజించెను. బ్రహ్మేశును బురుహూతప్రతిష్ఠితుడగు నింద్రదేవుని భక్తిశిల్పలమానసుడగుచు భజించెను. సత్సనాటిలోకసముపదత్ప్రహుపతిని నలువ నలుమొర్ల నడించెను. ఆదిత్యుడును నాత్మప్రశంసకు మది సణగి భారతీవతికిఁ బ్రణమిల్లెను. దేవతల్లెగును కమతను నానుచు లతోఁ బ్రశస్తములగు శేభలింగములకుఁ జేమొడ్చి దుగింపని యానతి గొని దివికిఁ జనిరి. బ్రహ్మయును దాని నిల్పిన బ్రహ్మేశునకు భక్తిని శిరించునని మొక్కి- సత్యలోకమునకుఁ జనియెను. బ్రహ్మసప్రతిష్ఠితుడును, బ్రహ్మగోచరుడునునగు బ్రహ్మేశునిఁ బూజించు బ్రాహ్మణాదులు బ్రహ్మనిష్ఠీశధామములందు సుఖించెదలు. భక్తిచింతానుణిమగు బ్రహ్మలింగసన్నిధిని నరులకుఁ దపోధ్యయనాదులచే సాధింపఁబడని దొక్కటియు నుండదు. మాటియుఁ గపాలేశ్వరస్థానము త్తమమైనది నుతింపఁబడుచున్నది. లోకపాలకుడగు నాకపాలేశుడు ముక్తిప్రదుడు. మున్న కాలభైరవుని కరకమలమునుండి కమలాసనకపాలచాత్రదుఃకిలి యనువిదారిణియును సప్తగోదావరజలములను బడియెను. అంత నాస్థానమున సద్యోబాతుడును సదాశివుడును, గృహలోకపాలితాశ్రితమండలుడును నగు కపాలేశుడుద్భవించెను. ఆదేవుని నేవించిన పుణ్యచూపులను గాంచినంతనే మనుజుల మహాపాతకకోటి దూరమునందేయే తొలగిపోవును. పరమపావనమగు నాకపాలమోచనతీర్థమునందుఁ జేసిన దానహోమజపా

దిక మొక్కొకటి కోటి ఫలమునిచ్చును. మఱియు జగన్నతమగు వరుణేశ్వరనామకస్తాన మొకటి కలదు. అందు వరుణేశమహాలింగము వరుణునిచే బ్రతిష్ఠింపఁబడినది. వానలు లేనపుడా దేవునకు వేయి పూర్ణజల కుంభములతో నభిషేక మొనరించిన మంచి వానలు కురియును. మఱియుఁ గుక్కుటేశ్వరనామకస్తాన మొకటి కలదు. అందలి కుక్కుటేశుఁడు ముముక్షువులకు భజనీయుఁడు. తొల్లి యా యిందు రేఖాకోటీరునకుఁ గుక్కుట పక్షులతి భక్తితోఁ బ్రదక్షిణించి యా దేవుని క్షమచే మోక్ష మందినవి. శరణాగతపత్నలుఁడు తరుణాబ్జధరుఁడు కరుణావరుణాలయుఁడు నగు నాచరణాయుధనాథుని పీఠింపఁడి ! మహీతలమున మోక్షనామ మగు కుక్కుటేశ్వరస్తానము కాశీకేదారగోకర్ణ కుంభకోణములకు సాటియై యున్నది. ఆదేవుని సన్నిధిని హోమదేవార్చనాధీతిశ్రాద్ధ నాన వ్రతాదికము కోటిగుణితము. మఱియు సర్వదేవనమస్కృత మగు సోమేశ్వరస్తాన మొక్కటి గలదు. అందు సుధామయునిచే సోమనిచే నాసోమలింగము నిలువఁబడినది. ఆసోమతీర్థ జలములందు ముచకవేసి సోమేశుని భజించు నరుఁడు కైలాసమున కరగును. అందుచే మహర్షు లెల్లఁగును భక్తినిశ్చలుఁగును మహాదేవుని సోమేశుని నేవింతురు. మఱియు సర్వదేవ నమస్కృతమగు మాహేశ్వరి తీర్థ మొక్కటి గలదు. అందు యునివరులును సిద్ధాదులును మాహేశ్వరదేవుని నిల్పిరి. ఆ దేవుని స్నాని చిత్త మగునదియు నిష్ట మగు నదియు హృతమగునదియు సధీతమగునదియు బహుఫలము నిచ్చును. గయయందువలె మాహేశ్వరతీర్థమునందును మానవులు శ్రాద్ధపిండ వ్రదానాదులచే బితరులకుఁ దృప్తి కావెందురు. మఱియు లోకపావన మైనదని కీర్తిపఁబడు రామేశ్వరతీర్థ మొక్కటి గలదు. అందలి రామేశ్వరుఁడు సాధకులకుఁ గామితార్థముల నొసంగును. మఱియు

నాం మేశ్వరసన్నిధియందున్న రుద్రపాదగయయందుఁ బితృయజ్ఞ మొనర్చినవారు మహాఫలము నందుదురు. ఇంకను నధికముగాఁ జెప్పనేల? శ్రీభీమనాథునకును సప్తగోదానరమునకును నడుమ నొనర్చిన కర్మమనంతఫలము నిచ్చును. " పులిసోదభవ ! పండ్లెండుతీర్థము లేయని పలుకనేల? దక్షవాటినుహాస్థలమునఁ దీర్థముకాని ప్రదేశ మెచ్చట నున్నది? సప్తగోదానరతీర్థభూమికిఁ గాళికానగరముకాని, గయాకేదారాదిక్షేత్రములుగాని, సాటికానచుడితరములూ సాటియగు నవి! ఈ దక్షవాటికయే యుత్తమమైనది. అందు రామేశస్థాన మభ్యధికమైనది. అందుసారమును ధర్మపదమును నై నదిరుద్రపాద మహాస్థలము

ఇది స్మరదపురాణమునందలి భీమఖండమునఁ గల

పండ్లెండవ యధ్యా యము

పండ్లెండవ యధ్యా యము

—* ఈగ్రంథము వ్యాసునకుఁ బంచతీర్థములను వివరించి చెప్పి

భీమేశ్వరాలయమునకుఁ వోడ్కొనిపోవుట *

మరల నగస్త్వండు వ్యాసునితో నిట్లు వాక్రుచ్చెను:—ఓ ము నీంద్రా! పంచతీర్థములనుగూర్చి సవిస్తరముగాఁ జెప్పెదను! సావ ధానుఁడవై వినుము! వానిని దలఁచినంతనే సర్వపాపములు తుయించును మున్ను దక్షప్రజాపతి యజ్ఞముచేసిన స్థలమున నతీనతి తనతండ్రి కావించిన యవమానమును సైపనోపక యోగాగ్నిచేఁ దన దేహ మును కృజించినది. అది మొదలొసానము దక్షయోగాగ్ని త్రయతీర్థ మని జగమున నుత్తంశఁబడుచున్నది. అందు ముగ్ధులవైచినవారలు

ముక్తి నొందుటకు సందియము లేదు. అది మేడినింగల సకలతీర్థములం దుత్తమమైనది. దేవతలు కిన్నరులు గంధర్వులు సిద్ధులు చారణులును దానిని నేవించిరి. అచ్చట దేవతార్చనముగాని శ్రాద్ధదానాధీతి జపాదికముగాని యొకతనైన సలిపిన సాధకుల కదియవంత ఫలమిచ్చును. అట్లే యఖిలేష్వ సంసిద్ధినామకమును సత్తుతుత్త మొకటికలదు. అందెల్ల వుడును నరులకు సకలాభీష్టములును సిద్ధించును. పూర్వ మచ్చటనే పార్వతి చంద్రకళాధరుని సంతసింపజేసి యా పరనూత్మున కర్ధాంగి యయ్యెను. నాటినుతనాతీర్థమఖిలేష్వసంసిద్ధినామకమని ట్లోనే మండలమునఁ బ్రసిద్ధి వడసెడిది. అందు మునిగిన నరులకుఁ దేహంత మున శాంభవపదము చేకూర్చును. అందలి మహేశుఁడు తన్ను భజించువారలు కోరెడి యర్థము దుర్లభ మైనదయ్యును గృహతో సిద్ధింపజేయును. ఇది నిక్కువము. మఱియు నచ్చట భక్తితో నొనరించిన హవ్యకవ్యానిహుషకమగు కర్మము లేశమాత్ర మైనను వీనరవోవక మేగుతుల్యమగును. మఱియు స్వాదేవ సమస్కృతమై, పుత్రప్రాతాయురారోగ్యభోగభాగ్యఫలప్రసమై, పుణ్యమై యొప్పు సోమేశ్వరతీర్థ మొండు గలదు. పూర్వము సోముఁడు సకలా శ్రీకవత్సలుని మహాదేవుని నారాధించి వరమందెను. నాఁడు మొదలు కొని యా తీర్థము బుధసేవితమై సోమేశ్వరతీర్థమని విఖ్యాతమగు చున్నది. అందుఁ గ్రుంకి యాసోమేశ్వరస్వామికి మ్రొక్కిన సకల పాప ములడఁగును. మురులు విషయానక్తి వీడి శంసితవృత్తులగుచు ముక్తి గోరి యెల్లపుడు నాసోమేశు నారాధించుచుండును. సోమధరుఁడును సోమామరపాపదమును నగు నా సోమేశ్వరుఁడు కువలయ మున భక్తియుతులగు నరులకుఁ గల్పవృక్షమై యుండును. మఱియు దేవకిని గంధర్వసిద్ధసాధ్యసమస్కృతమై, పరమపావనమై యొప్పు హైమవతతీర్థ మొకటికలదు. పూర్వము పర్వతరాజు హిమవంతుఁడు

“జగత్సృష్టియగు మహాదేవుడు తన కల్లుడు కావలయు”నని సంకల్పించుకొని పదునాఱు దివ్యవత్సరములు సుదారుణముగా సప్తగోదావరతటమున నతనిస్వతోః దపమాచరించెను. అందుచే మహేశ్వరీండ్రుగ్రహముతో నందు దుద్భవించెను. నాటినుండియు నాతీర్థము హైమవతమును పేరఁ బరగుచున్నది. అది సకల తీర్థోత్తమమై, బుధ నేచితమై, సరులకు భుక్తి ముక్తి ఫలప్రసమై యున్నది. పూర్వము మహాత్ముండగు వసిష్ఠుడు మంకణున కాశీతాచలవరదుండగు మరుజులకుఁ గల్పవృక్షమనియు, హైమవతతీర్థమున స్నానమొనరించి హిమవదీశ్వరునకు మ్రొక్కిన నీలోకమున సకల భోగములను గుఱించి యంతమునశంభుపురమునకుఁబోవుననియు నాహిమాద్వీశుని మధ్యాహ్న భోగఘంటారవము పినిన నరుడు ముక్తి కల్యాణఘంటానాదము వినుననియు, సుపహారసమయమందలి ఘంటాస్వనమాలించిన మనుష్యుడు యముని మహిషకంఠ ఘంటారవమాలింపఁడనియు, హిమాచలేశ మహాతీర్థమునఁ జేసిన శ్రాద్ధపిండప్రదానాది క్రియలు బహు ఫలప్రసమై పితరులకుఁ నృప్తి గలిగించుననియుఁ జెప్పెను. సప్తగోదావరతీర్థము సర్వతీర్థములం దుత్తమోత్తమమైనది. శంభుడు లోకహితమునకై స్వయముగా పండుకొనించెను. పూర్వము సప్తమహర్షులును సున్రతులై లోకపానముకు నాతీర్థమును భీమేశ్వరాభిషేకమునకై తీసికొనివచ్చిరి. దాని యాధిక్యమును జెప్పఁ జతుర్ముఖుండైనను హరిసపుడు పెరివారలూ పేర్కొనువారలు! సప్తగోదావరము గుఁడుడు; సాహణములు జనార్దనులు; వాలుకాసంతతి ఋషులు; వృక్షములు దేవతలు. ఆసప్తగోదావరతీర్థము కాశికాపురముదలి మణికర్ణికకుఁ దోడ్పడి; భీమసాధారణము కాశీవిశ్వేశ్వర దర్శనమే! ఆసప్తగోతావరమును స్నానమొనర్చి జగత్సంమ్యుండగు భీమనాథేశ్వరేశ్వరున కొక్కమాఱు మ్రొక్కిన సమనకుఁ గై వల్యము

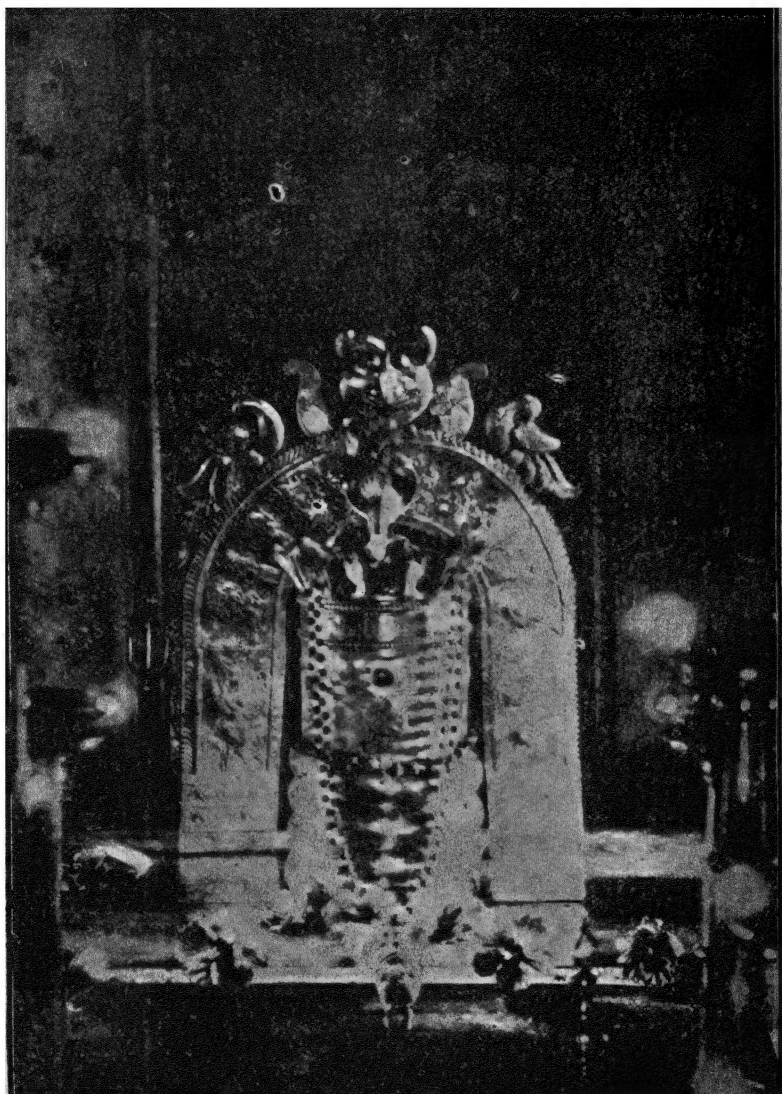
కలుగును. బ్రహ్మాండ్రాది దేవతలును మునులును దృఢవ్రతులై వ్రతి
 దినమును సప్తగోదావరమున స్నానముచేయ విచ్చేయుదురు. ఆసప్త
 గోదావరతీర్థమున సాధకులకు స్నానదానజపాదికము గణనాతీత ఫల
 మునిచ్చును. ఇందులకు సందియము వలదు. సప్తగోదావరస్నాన
 మును, భీమేశ్వరస్నానమును బుణ్యముచేయనివారలకు దుర్లభమైనవి.
 సప్తగోదావరమున నీరాడిన నరుడే సకల పుణ్యములను సాంగమగా
 సల్పినవాడు. ఘోరసంసార సంతాపజ్వరము శాంతింపజేయ సప్త
 గోదావర సలిలము నరులకుఁ బరమాషధము. ఆసప్తగోదావరతీర
 మందలి మణి సోపానపంక్తులు ముక్తి లీలావతీ సాధదివ్యసోపాన
 పంక్తులు. సూర్యోదయమున సంధికార బృందమెల్ల నడగినపగిదిఁ
 బాపబృందమెల్ల నాసప్తగోదావర స్నానమున సమసిపోవును. సప్త
 మునులును స్వయముగా సప్తగోదావరమును దెచ్చి భక్తియుక్తులై
 భీమలింగమును బ్రతిష్ఠించిరి. ఆమహేశ్వరుడు తన్ను భజించువారల
 కోర్కెలను గొనలుసాగించుట కీవులన్రూఁకై యున్నవాడు. ఒక్క
 మాత్రా దేవుని నభిషేకించినను, బూలశోఁ బూజించినను, సంసేవిం
 చినను దలఁచిన తలఁపులు తలకూడును. భీమేశ్వర చార్వమందలి
 పంచలింగపదములను, బంచతీర్థములను సేవించినవారల పంచమహా
 ఘోరపాతకములు పటాపంచలగును. అందలి కాసారములందైనను,
 డిగ్గియలందైనను, సూతులందైనను, గాల్యలందైనను గ్రుంకినఁ బంచ
 తీర్థములాడిన ఫలము కలుగును. భీమేశ్వరస్నానమున నగస్త్యేశుఁడు,
 రామేశుఁడు, నాకు లేశుఁడు, గణేశ్వరుఁడు, పాతాళ బైరవుఁడునను
 దేవతాపంచకమును, నీపంచతీర్థములను గాంచిన ద్వాదశక్షేత్రములను
 సందర్శించిన మహాఫలము సంభవించును. ఆదిమూలమగు మూలస్థా
 నేశ్వరలింగమును విలోకించిన నీక్షేత్రమందలి యన్యలింగములను దర్శిం
 చిన ఫలమబ్బును. సప్తగోదావరమును, భీమేశుని, నాకులేశ్వరుని, రుద్ర

పాదస్థలమును భక్తితో సంస్మరించిన నరుడు ధన్యతముఁడగున"ని కుంభజుడు దక్షపురాధిక్యమును, భీమలింగవైభవమును, సప్తగోదావరోత్కర్షమును, ద్వాదశక్షేత్రశారవమును, బుచ్చతీర్థప్రభావమును వ్యాసునకు వినిపించి మరల నిట్లనియెను:—ఓశ్రీష్ఠద్వైపాయన! సర్వలోకాధినాయకుఁడగు భీమేశ్వరుని సేవింప మనమెల్లరమును బోవలయును. మధ్యాహ్న భోగవేళయగుచున్నది. అదే! యాలింపుము! నాట్యసౌధాంతరమున గంభీరమృదంగనాదము విసవచ్చుచున్నద"ని లోపాముద్రతో డనగస్తుడును, శిష్యులతోడ వ్యాసుడును భీమేశునిఁ జూడవచ్చిరి. అంతఁ ద్రిపురాసురసంహారము కాలకూటాగ్నిభక్షణము దక్షాధ్వరధ్వంసము, పంచాయుధవధోద్ధృతము, జుభాంతకభుజాస్తంభదంభోళిస్తంభసము, దేవదారువనక్రీడ, యురులింగసముద్భవము, గారీకశ్యాణకేళి, గజాసురఖండన, మంతకౌఢ్యత్యహరణము, జలంధరమారణ, మంధకాసురభంగము, మృత్యునక్తాగ్రతాండవము, బ్రహ్మశీర్షవిచ్ఛేదము, శరభాకారజృంభణము మొదలగు శంకరచరిత్రములను బాగుగఁ బాడెడి గంధర్వనాయకులతో నిండియుండి రమ్యముగుచుండిన భీమనాయకాలయ విశాలమంటపోదారద్వారమును దహాధనపుంగవులు ప్రవేశించిరి. అంత భృంగి మహానాట్యనిత్యారంభవిజృంభణమును, ద్రయస్త్రింశతోక్తి సంఖ్యాబృందారకసమాకులమును, జతుష్పతికళాయుక్తవాణీస్ఫూర్తి ప్రకాశితమును, సింద్రదత్తాపరః కాంతాసహస్ర పరిశోభితమును, నసంఖ్యాత జగత్స్థాతప్రమథవ్రాతసంకులమును, గమనీయప్రభాకర్ణచక్షుగుత్సవదాయకమును, కైలాసశైలసంకాశమునునగు భీమనాథుని కళ్యాణాచలమంటపమును బ్రీతితోఁ గాంచిరి. దానికిఁ బూర్వభాగమున విపులమై, చంద్రకోటి సమప్రభమై, యద్రంకమై, శుభ్రరోచిర్మణిస్తంభవిరాజితమై, లోచనానందదాయకమై, యున్నలోకనాథుఁడగు భీమనాథుని యాస్థాన

మంటపము నవలోకించిరి. పదపసియానందము నాయకులు బహిర్గేహ ప్రదేశముననున్న పరీవారదేవతల కెల్లరకు భక్తితోఁబ్రణమిల్లిరి. దర్పకారియు దయాపరుఁడును సగు దండవాణీశ్వరుని దాంతులగుచు దండప్రణతి పూర్వకముగాఁగైవార మొనరించిరి. అంతఁదాపసభాగ్నమై నందిబాహుదండ ముంబలి సావర్ణవేత్రతాడనమునకు భీతిల్లిపలాయితులగు చుండిన యమరను డల ముండిన శ్రీభీమేశమహాప్రభునిమందిరమహా ద్వారమును జొచ్చిరి అప్పుడు భక్తితో మహాత్ములు ఋషి పుంగవు లంతర్గహమును బ్రవేశింపిరి; భీమనాథుఁడు నల్లభుజుల బావ్వితికిఁ బ్రణమిల్లిరి; కుమారగురు నారాధించిరి; గణాననునకుఁ గైచాఁపులిసిరి; స్వయంభూతను దుర్గామహాదేవిని నమించిరి; ఆశాతటశాటీకుని, నలుకభైరవుని వీక్షించిరి; స్వలోకసామ్రాజకుఁ జనుక్కుఁ ఖనకుఁ జేమోక్షిరి; స్వలోకైకి గడుకుని, వీక్షించుచు నేనించుచిరి. అట్లేశమముగా న్యవరీకారదేవతలకు బాగడిచి అంతట మేఘస్వత ప్రతీకాశమును, సహస్రర తిరస్కార స్వర్ణకుంభ విరాహతమును, నిశ్చయదిబ్బాడల వ్యాపితేజః పూజనముజ్వలమును, దివ్యమాణిక్య కలితమును, జుద్రమండల చుంబియు నైయుండుటయే నొక బ్రతిక్షణమును గాతుకమున వైమానికులచే వీక్షింపఁబడుచు నాత్మత్రైలాస్యమై యున్న భీమనాథుని స్వర్గచ సాధి మెక్కిరి. అందుజగద్వంద్యుడై పరిపూర్ణకృపానిధియై, సుప్రసన్నుడై, దీనబంధువై, భక్తనర్తకుడై, నరమండై భక్తార్తిధ్వాంత భాస్వంతుడై, భక్తాంతఫలప్రదాడై, భక్తానకుల సంచారుడై, భక్తభక్తిపరాయనుడై. భక్తాదీనుడై, భక్తసుఖుడై, భక్తచేతోవిహారియై, భక్తోక్తకారియై, భక్తేతరసుదుర్లభుడై, శీఘ్రప్రసన్నుడై, సులభుడై, సాత్వికుడై, శుద్ధవిగ్రహుడై, తమోగుణ నియంతయై, తారకుడై, తాపహారియై తారకమంత్రైక దైవతమై, తాపసాశ్రయమై, తారకోపదేవుయై, జ్ఞానసంపత్ప్రదాతయై, సర్వాభీష్ట

శ్లో॥ భక్త్యాభజంతి యం దేవం భర్తృపుత్రాభివృద్ధయే

భాగవతీ భారతీ మధ్యాభిమేళం తం భజానుషేష

సీ॥ లక్ష్మీ వాణియు మొదలగు • లలనలెల్లఁ బ్రియులు వధిల్లఁ దనయులు • పెంఘనెయ
నిత్యమును గొల్తు రెవ్వని • నిశితతోడ । నట్టి భీమేశు భజయింతు • మహాగహంబు॥

ప్రదాతయై, భోగమోక్షప్రదాయకుడై, హరిబ్రహ్మగిసేవ్యమానుడై
 నిరీశ్వరుడై, మహేశ్వరుడై, మహాదేవుడై, మహామూర్తియై, యనవరత
 ముప్రణమిల్లుచారల యపరాధసహస్రములనెఱిగియువిస్మరించువాడై
 యున్న భీమరాధేష్వునిభక్తితోఁగూచిరి. అంతవారలకు దేహములందు
 బులకాంకురములు పొడసూప సాష్టాంగపండప్రణామ మాచరించి
 యంజలి బ్రతుకూలు ఘటించి యిట్లు స్తుతించిరి:—దేవదేవ! మహాదేవ!
 నీలగ్రీవ! ననాశివ! భావనాతీత! భూతేశ! భీమనాథ! నీకు సమన్కారము.
 సర్వజ్ఞ! సర్వదేవేశ! సర్వాత్మ! సర్వకారణ! విశ్వేశ్వర! ఏమాతా!
 భీమనాథ! నీకు వందనము; కాలసంహరి! కాలాత్మ! కలికల్మషనాశన
 కామితప్రస! కాంగారి! భీమనాథ! నీ కభిచాము; శంభు! శశాంక
 కోటీశ! శరణాగతవత్సల! శివ! శంకర! శాతాంత్య! భీమనాథ! నీకు
 శ్రమిక్కు; శర్వకల్ప! నిరీశ! నిరుపద్రవ! నిష్కామ! నిర్మలాంబ!
 భీమనాథ! నీకు శేకినము; భూమిశతాంగ! దిగ్విక్ర! వ్యోమకేశ!
 మహాత్మక! భామాశోభితవామాంగ! భీమనాథ! నీకు శేమమోక్షు;
 అనాథనాథ! సున్నాథ! దీపనాథ! దయానిధి! గౌరీనాథ! జగన్నాథ!
 భీమనాథ! నీకు శేమమొగ్గ; మోక్షప్ర! సుహృత్తు! మండరీకాక్ష
 పూజిత! దక్షనాశి! ఫాలాక్ష! భీమనాథ! నీకు శోహణ! అని పెక్కు
 తెఱంగుల పతీయించిరి. బంగారుపూలుతోఁ బూచిరి. సప్తగోణా
 వరసదీ కనకా భోజపూజ గొడవదిరి. ప్రార్థించిరి. సకిలోపచారము
 లొనర్చిరి. మహామహేశ్వరుని ధ్యాయము సగుడ్వైషాయస ఘటో
 ద్యపు లావిధముగ భీమనాథేశ సమాధిసత్పిరులెరి.

ఇది స్కందపురాణమునందలి భీమఖండమునఁ బండ్లండు వయస్య యము.

—• వ్యాసుఁ డగస్త్యుని వీడ్కొల్పి శిష్యులతోడ భీమనాథుని సేవించుట •—

పెన్నిధిగన్న వేదచందమున నట్లు ద్వైపాయనమాని శ్రీభీమ నాయకునిఁ గాంచి పరమానందము నందెను అంతఁ బాఠాశ్రయఁడు మహాత్ముఁడగు నగస్త్యమునిపుంగవుని వీక్షించి పరమప్రీతుఁడై సగౌరవముగా నెట్లనియెను:— ఓయగస్త్యమునీంద్ర! నీప్రసాదముచే భీమ మండలమును గింటిని; ద్వాదశక్షేత్రములను, బంచతీర్థములను గాంచి తిని; దక్షనగరిని వీక్షించితిని; భీమనాయకుని దర్శించితిని; ధన్యుఁడ నైతిని; శృతకృత్యుఁడ నైతిని. ఓమహాత్మా! కుంభసంభవ! నీవిఁకఁ బుణ్యముగు నీ మహాక్షేత్రమునం దుచితస్థలమునఁ బత్నితోడఁ దపో నిష్ఠాపరుఁడవై యుండుము. నేను నిచ్చటనే యుండి విశ్వేశకృతధి క్కారమువలనఁ జనించిన భేదము వాయ సేవకవత్సలుఁడగు భీమేశుని సేవించెదన"ని చెప్పి యా యగస్త్యుని వీడ్కొల్పెను. అంత వ్యాసుఁ డుభీమేశసేవానిరతుఁడగుచు శిష్యులతోడఁ గూడి పంచతీర్థములందు నున్నానమొనరించు శంభులింగసన్నిధిని బ్రణవాన్వితముగు పంచాక్షరీ మహామంత్రముఁ జపించును; నలు దెసలందుఁ బ్రభ్రాతములగు సోమేశ్వరములందు భక్తితోఁ గ్రమముగాఁ బ్రదక్షిణమొనరించును; మణికర్ణికాసమముగు కుక్కుటేశమహాతీర్థమునఁ గ్రుంకి కుక్కుటేశుని భజించును; పుణ్యముగు నోంకారనగరమందుఁ ద్రికూటోదరమున నున్న బ్రహ్మపిష్ఠమహేశ్వరులను గీర్తించును; తుల్యభాగాతరంగిణియందు మునుఁగును; గోనావరియందు బ్రుంగును; సాగరమందోలలాడును; సప్త గోదావరమందు న్నానమొనరించును; నిత్యము శంకరు నర్చించును; భీమేశమహిమాకేళిచే సంమోదించును; భీమేశచరణకమలముల కెప్పుడును బ్రణమిల్లును. ఆమునివర్కుఁడు మాతృగర్భగృహోత్పన్న

మహాఘోషము వివర్తింప మహాదేవుని మహాగర్భగృహము నాశ్రయించును. అనిశము పరమేశ్వరుని సేవాపర్యుత్సుకతచే చిత్తము నందు మాటిమాటికిఁ “దానత్యంతధన్యుఁడ నైతి న”ని నలఁచుకొనుచుండును. శివా! శంభూ! విరూపాక్షా! మహేశ! భగవానుఁడా! యని రోమాంచపటలి ధరించి హర్షగద్గదనిస్వసుఁడై కరతాళ వితానముతోఁలజ్జాభిమానము లుజ్జగించి మాటిమాటికిఁ గొంతెత్తి శంభు గీతములను బాడును. దక్షవాతీశ! భీమేశ! సదాశివ! దయానిధి! మహాప్రభూ! నన్ను రక్షింపుమని విన్నపము చేయును. మతియు నా మానీశుఁ డీశ్వరాధీనమానసుఁడై బాలోన్మత్తపిశాచము వలె సిగ్గు వీడి యంగడివీధులందుఁ దిరుగాడును. ఆనందము మీంద్రుఁడు సుధా కాంతితో దీపించు భీమలింగమును బాహుద్వయమునఁ బరిరంభ మొనరించును. ఆమహాతపస్వి తన జటాగుచ్ఛము పిరియ నిందుశిఖా మణిపీఠమునకు భాలతలమును దాఁకించుకొనును; దక్షనగరీమహా క్షేత్రమును ప్రదక్షిణించును; పాతాళ భైరవప్రముఖు లగుదేవతలను గాంచును. ఓభీమనాథా! నేను కాశికాద్రోహిని, విశ్వపతిదూషితుఁడను, పాపిని రక్షింపు మని యంజలి ఘటించును. నీలకంఠా! పాప సంహర! పాపములకు నీపాదపద్మసందర్శనము దక్క వేతొండు ప్రాయశ్చిత్తము లేదు. ఓప్రభూ! నీవు సకలశరీరులకుఁ బ్రాణప్రయాణ వేళ తారకమును గర్జములమునఁ గధింతువు. ఓదేవా! కలియుగమునఁ బుణ్యహీను లగునరులెంత యన్నించినను నీదర్శనస్పర్శనములు వారలకత్యంత దుర్లభములై యుండును; వభద్రీయ నివాసమగు నీదక్ష వాతీమహాపురియందు నివసించెడి శిమానవులకు భోగ మోక్ష ఫలమన నెంతటిది! దేవేశుఁడవు మహేశ్వరుఁడ వగుచిన్న శిష్యులతోడఁ గూడి సేవించుచున్నాఁడను. దక్షవాతీపురాధిపా! శరణాగతమందారా! భీమేశ్వరా! కరుణాసింధూ! నేను విశ్వేశునికోపముచేఁ గాశికానగర

ముననుండి కనలి వచ్చితిని. రక్షించుమన! విన్నవించుకొని మునివరుడు
 నిత్యసేవాపరాయణుడు గుఱుడు బరమేశ్వరుని భక్తిత్వప్రాప్తి
 లేకమున నిట్లు నుతింపఁ దొడఁగెను: — ఓ భీమేశ్వరా!
 సీవీవిశ్వమున కీశ్వరుడవు. అమితపరాక్రమి యుడవు, విశ్వమే
 నీ కాత్మము; విశ్వమునే భుజింతువు? సృజింతువు; పండి
 తుల మనుషద్దములకుఁ బ్రభాకరుడవు! జ్ఞానశాస్త్రములచే
 నెఱుంగఁ దగినవాడవు; నీకు నమస్కారము! దత్తుని యాగపను
 ధ్వంసము చేసినవాడా! నమస్కారము! శ్రీపురాసురలనంత మొందిం
 చినవాడా! నమస్కారము! హాలాహలమును భక్షించినవాడా
 నమస్కారము! మూఁడవకంటను మన్మథుని రూపుచూపినవాడా!
 నమస్కారము! పార్వతీపతీ! బ్రహ్మాదిదేవతాప్రభూ! నిన్ను భజించు
 వారల యశుభాంధకారమునకు సూర్యుడవు. పరమేశ్వరా! నీకు
 నమస్కారము. పర్వతనివాసా! నాగేంద్రభూషా! నారాయణుడు
 తన నేత్రపద్మమున నిసాదద్వంధ్వమును బూజించెను. నీకు నమస్కా
 రము. అనంతశక్తి! భగవానుడా! సకలోపనిషత్తులనుచరితల శిరో
 రత్నములు నిసాదపీఠము నంటుచుండును; నానాజగన్నాటకములకు
 సూత్రధారుడవు. నీకు నమస్కారము. ఓవృషకేతనా! అశ్వంతపాత
 కుడైనను నొకశమును నీలింగమూర్తివై బడవైచిన సచిరకాల
 ముననే భోగాపర్ణములనందుచున్నవాఁడు. నీకు నమస్కారము. పరమ
 పుంసా! బ్రహ్మములు శ్రేయముగలుగఁ దమశిరఃకిరీటుములందు వెలి
 గెడి రత్నసీపములతో నిసాదపీఠమునకు నివాళింతురు! నీకు నమ
 స్కారము. నిరీశ! నిరంతక! నిస్తుల్యభామ! నిరుపద్రవ! నిస్సంగగమ్య!
 నిరాశ్రయ! నిర్వాణనాథ! నీకు నమస్కారము. భక్తానరక్త! అను
 పమప్రభావ! భవ! ఉగ్ర! దుఃఖార్ణవకర్మధూ! భూరిప్రభావ్యాప్తన
 భోవకాశ! భూతేశ! భీమేశ! నీకు నమస్కారము. భీమేశుని నామా

మృతము గ్రోలు జిహ్వయేజిహ్వ; శ్రీదక్షవాటీశ్వరమూర్తియందు లగ్న మగుదృష్టియే దృష్టి; దక్షిణసాగరతీగవానుడగు భీమనాథుని కథారసమును గ్రోలెడి శ్రవణమే శ్రవణము; తారకబ్రహ్మోపదేశకుడగు భీమేశుని మూర్ధార్చనమున నొప్పెడి హస్తమే హస్తము; మస్కథవారుడగు భీమేశునకు బ్రదక్షిణముచేయు పాదములే పాదములు; అంబికానాథుని పాదపద్మములపై నిలువఁగోరిన చిత్తమే చిత్తము. పెక్కుమాటలేల! శ్రీరసాగరమున జనించిన హాలాహలముచే బీడింపబడినలోకములను రక్షింప గళమునఁ గృష్ణోగ్రచిహ్నమునుధరించిన ప్రభువునాశ్రయించెదను. ఓచంద్రమాళి! దొరికిన భీక్షచే నాటి చిచ్చు నడచుకొనియు, భోగశక్తిచే నిషయాఘతర్షమును దొలగించుకొనియు, నిస్సృహులు నిన్ను పాసింతురు; కాన నిన్ను నేమింతురు. వీరములందఱేక మునీశ్వర సహస్రములతో నిండి యుండిన సస్త్రగోదావరజలపూరమున స్నానమొనర్చి విమలాంతరంగుడగుచు కరుణాసాగరుని భీమనాథుని భజింతురు. దాసజనులకు నృప్తానృప్తఫలము లొసఁగ నదేనిష్టావరతాకతాత్ముడగుచునుండిన వామదేవుని శరణుఁగొచ్చెదను. భర్తా! నీముంగల గంధర్వులు యక్షులు ఋరగులు సిద్ధులు సాధులు గీర్వాణులు విద్యాధనులు కిన్నరులు మొదలగువారలు నమ్మిలై మహోన్నతినందుదురు. ఇదె నీకుఁబ్రణమిల్లెదను. వషిష్ఠాదిగరిష్ఠమానిశ్రేష్ఠార్చిత శ్రీచరిణకమలుండై, గూర్జితజనరక్షానిష్ఠుండై, జేష్ఠుండై, శ్రేష్ఠుండై, భానుకృతప్రసిష్ఠుండైయున్న భీమేశ్వరుని భజింతురు. ఓభీమనాథ! నీవు మోహమునడచినవాడవు; గజాసురుని జయించినవాడవు; ఉపమాంసులేనివాడవు; అసల్పగుణముములను బేరొందినవాడవు; హృదయాంధకారమును దొలగఁద్రోసినవాడవు; బుధులందఱు నిన్ను సుతింతురు. బ్రహ్మకపాలమును జేతఁబట్టినవాడవు. నిన్ను సుతింతును. ఓభీమేశ!

నీవాదిమధ్యాంతరహితుడవు; అభ్రకేళుడవు; దురంతసంసారహరుడవు; ఈశుడవు; యమాంతకుడవు; దాంతుల మనస్సునందు వసించువాడవు; శాంతుడవు; గొప్పవాడవు. నిన్నెల్లప్పుడును హృదయమునఁ జింతింతును. ఓమహేశ! నీవు కుండేందుమందారి సుధారసాభుడవు; కందర్పకోటి ప్రతిమానరూపుడవు; బృందారక వంశ్యపదారవిందుడవు; చిదానందమయుడవు; నీకు వందనమొనర్చెదను. ఓభీమేశ్వరా! నీవు మేరుపర్వతధనువునందలి వాసుకి గుణమున నారాయణాశ్రయమును సంధించి యాకాశముననుండియే త్రిపురాసురులను సంహరించిన యద్భుతవీరవక్త్రుడవు. నిన్నారాధించెదను. దత్తువురాధినాథా! నీవు మోక్షప్రదుడవు; త్తోడిధరేంద్రకన్యావత్తోరుహోస్తనకటాక్షవీక్షణుడవు; ఉత్తేశనాహుడవు; ప్రణతాంబుజాక్షుడవు. నిన్ను సదావీక్షించుచుందును. ఓ భీమేశా! నీవనాద్యుడవు, ఆద్యుడవు, భవగోగవైద్యుడవు, విద్యాధినాథుడవు, విబుధాభివాద్యుడవు, విద్యోతమానుడవు, సర్వోజాతుడవు, విశ్వవేద్యుడవు. నీకుఁ బ్రతిభీమేశా! నీవు హిమనతునకల్లుడవు; ఆర్తులను రక్షించువాడవు; కపాలమును గరమని వహించినవాడవు; నీలవినీలకంఠుడవు, భాలనేత్రాగ్నిచే హృస్థివుని భస్మముచేసినవాడవు. నిన్నుఁ గొనియాడెదను. ఓ మహాదేవా! నీవు కైలాసవాసుడవు; చంచలాత్మలకు దూరమున నుండువాడవు, తాపత్రయపర్వతవజ్రపాణిపి; గంగాచారుజ్జగజాటుడవు; తమోహరుడవు. నీకు మొక్కెదను. ఓశంకరా! నీవు కేసలనుంగనవుకాని, పురుషుడవుకాని, యుభయాత్మకుడవుకాని, కానివాడవు; భూతజాతమును బుట్టించువాడవు. నిన్నాశ్రయించెదను. ఓప్రభూ! అనర్గళమగు నీ యాజ్ఞచే నెప్పుడును నీజగములు వర్తిల్లును; సితాసితవిగ్రహుడవు. నిన్నుఁ దిక్క నన్యదేవమును దలఁపను. ఓభీమనాథ! హరిబ్రహ్మాదులు నీయాజ్ఞాబలముననే

తమతమ యధికారములందవహితులై యుందురను ఖ్యాతి వడసిన వాఁడవు. నిన్నుఁ దక్క సన్మదైవమును భజింప నొల్లను. ఓ యీ శానా! అవ్యాహతశాననా! నీయాసతిలేక యీజగమున సత్యల్పమగుత్య కాగ్రమైననుజలింపదు కాననిన్ను నగలియన్మదైవమును భజింపను. ఓవు షభవాహనా! సచ్చిదానందమయుఁడవయ్యను సృష్టింపశక్తితోడలీల లను బొందుచున్నవాఁడవు; కాని నిన్నుఁ దక్క సన్మదైవమును భజిం పను. ఓహరా! అంధికారావృతమగు వస్తువు సూర్యప్రకాశముచేఁ బ్రకాశించునటుల నీప్రకాశముచే నీజడము భాసిల్లుచున్నది. స్వయం ప్రకాశుఁడవు, తమోతీతుఁడవు; కాన నిన్ను వదలి యన్మదైవమును భజింపను. ఓవిశ్వాత్మకా! సర్వవిరూపకా! యంత్రగానిచే యంత్ర ము తీర్చివేయునటుల సర్వజగచ్ఛేష్టలు నీచే నడపఁబడుచున్నవి; కాన నిన్ను దక్క సన్మదైవమును భజింపను. ఓశుద్ధస్ఫటికసంకాశ! నీవశి రీరుఁడవయ్యను భక్తుల ననుగ్రహించి స్తోత్రపాత్రమగు శరీరమును దాల్చితివి; కాన నిన్నుఁ దక్క సన్మదైవమును భజింపను. ఓయ మ్భుతాగా! నీయ శిరమున గగనగంగయుఁ గిరీటమునఁ జండ్రుఁడును సర్వదేహమునఁ బ్రియయు, లలాటమున నగ్నియు, గళమున విషమును గలవాఁడవు; కాన నిన్నుఁ దక్క సన్మదైవమును భజింపను. ఓభీమేశా! నీవబంధూ! సమస్తభోకాశ్రయపాద! బ్రహ్మానందేనవంశ్య! నాయ పరాధము సైపుము! గౌరీపతి! శ్రీరక్షవాళిశ్వరా! భోగలక్ష్మీమోక్ష ప్రదానక్షమనత్కటాక్ష! విశ్వమూర్తి! భక్తప్రజాధీన! నియాధినాథ! సన్నరక్షింపుము! తండ్రీ! నీవు జగద్గుహఁడవు, దయాస్యచేతస్కుఁ ఁడవు, కృపతో నాయపరాధమును సైపుము! కృపాపరుఁడగు తండ్రీకిఁ బుత్రుఁడొనర్చి యపరాధము సైపఁ దగదా! ఓశివా! జనులయప రాధకోటులను నహించెడి శీలము నీకున్నపుడు నాయపరాధము సైపుమనుట సూర్యప్రకాశమును గనుఁగొన దీపము వెలిగించుటయే.

యగు. ఓబీమేశ్వరా! నేను మహాపరాధమొనర్చినవాడ నయ్యను
 క్షమాభూషణుడవగునీకోపమునకు బాంతుడనుగాను. అట్లుకా నీభూష
 ణమునకునత్వముచేమహాప్రకాశమున్నది. ఓపశుపతీ! నరులపాపములను
 మఱపించెడినీక్షమాగుణమును నేనేమనిపొగడనేర్తును! దుర్బుద్ధులగువార
 లునునిన్ను పాపించినంత నేక్షమాదగుణములనొప్పుచుందును. ఓదక్షపుర
 వాసనిన్ను భజించువారతే స్వస్వములగుచుండ శీతలమగు గంగాజల
 మును, ఘోరమగు సగ్నిని, సుధామయుడగు చంద్రుని విషమును
 సమముగా ధరించుచున్నవాడవనునది చిత్రమే కాదు. ఓప్రభూ!
 నీవు కేవలముగవారలయపరాధముల నెల్ల గాచుటయే కాక పాప
 ములొసర్చువారలకెల్లరకు నహేతుని బాంధవుడవై శుభమిచ్చిరిక్షించు
 చున్నాడవు; ఓమహేశా! ప్రాణులకునీవే తల్లివి; తండ్రివి; గాంధవు
 డవు; విద్యవు; గురుడవు; నివాసమవు; విత్తమవు; బలమవు;
 తాతవు; సఖుడవు; దైవమవు ఇనియు నదియు నెవరే? స్వమును
 నీవే! ఓమహాదేవా! చూడవేమనెడెడి నగుడు తెఱలో నున్న
 నట్టునిజూచిన పగిది నీవు బుద్ధియును తెఱలోనున్నను నిన్ను జ్ఞాన
 నేత్రముచే బాగుగా జూచుచున్నాడు. ఓసప్తగోదావరతీరవాసా!
 విషయాభిలాషమను ముగజపు బౌద్ధత్యమున గలగఁజాతక స్వచ్ఛ
 ముగా నుండు సుధీమానసమును మానసమున రాజహంసవగుచున్నా
 డవు. ఓకూడిమూర్తి! లద్దమున ననమూర్తి జూచుకొనునటుల
 సత్సంగతిఘర్షణమున రాగాదిమలములు పోవుటచే విశుద్ధమగు స్వచి
 త్రముకురములందు బుద్ధులు నిన్ను జూతును. ఓభీమరాథ! దరిద్రు
 లభాగ్యనిమి లితినేత్రములు తమముందు స్ఫురించుచుండిన దానిని
 గానలేకుండిన చందముననే విమూఢులు సతతము తమ హృత్ప్రదేశ
 దేశములం నీశ్యుండవై యున్న నిన్ను గానరాకున్నారు. ఓచంద్ర
 రేఖామకుట! అనవరతయోగ భ్యాసప్రవీణు లగుమహాత్ములు నిన్నిల

బోధశక్తితో ధ్యానింపఁ జగినదియు, శ్రేష్ఠమైనదియు, సత్యమైనదియు సగు వస్తువపు నీవే! ఓపరమేశా! నీవు గోటికొఱచు బ్రహ్మశిరమును గిల్లితివి; ముకుందుఁడు తన నేత్రకనులముతో నీపాదపద్మమును బూజించెను. సత్కార్యమున సకలదేవతలను వెఱపించితివి; కాన నీకంటె సధికుఁడగుదేవుఁడందున్నవాఁడు! ఓభీమేశ్వరా! దేవతలెల్లను సమగ్రశక్తితో శేషాహిరాజునంజీరాభిరామములకు నీకోమలాఽఽఘులకుఁ జుకీరీబములొసలి ముఁజారపుష్పమరిందజలములతో నభిషేకింతును. ఓభీమేశా! సమస్తమును మధిపఁడఁబుట్టి, దేవతలకిందఱకు వెఱపుగొలిపి పుష్పగిడఁ జేసి నాధించిన మహావిష్ణును నీకంటె దేశమునఁ జింతనీలమునలె భాసిల్లుచున్నది. ఓపురాణి! పురుషోత్తమానిదేవతలు మృగంగాదులను ధరించి నేవించుచుండ సత్కృతముల లాగున భ్రమింపజేయు గింగాజలకణములచే బ్రహ్మాండమెల్ల వెల్లనగునట్లు నాట్యచూడుచున్నాఁడవు! ఓనృపాంశ! సకలస్వరూపద్రుమాత్మినై సాతాగోళమునంజి వెడలి చంద్రాక్షి నాళనెనెసమును దఱచి బ్రహ్మాండపండిములనెల్ల గ్రహింతువు. ఓభర్గా! నీవు కల్పాంతమేఘనాదకఠోరమంబ్వరమహాట్టహాసముచే గర్వోద్ధతుఁడవు, హస్తాగ్రనిజ్రభయంకరుఁడును ను జంధిరెపువును విసేతునిఁ గావించితివి. ఓదేవదేవా! నీస్తాగ్ని స్తంభతిరుండవగు నీదుక్కిందుమీఁదులను మహాప్రయత్నముతోఁ గనుఁగొని నంచి వెడలిన విరించి నారాయణులకు దూరస్పృహవైతివి. ఓహరి! నీవు గిరిని జూపముగను శేషుని గుణముగను, విష్ణుని బాణముగను, భూమిని రథముగను, బ్రహ్మను సారథిగను, సూర్యచంద్రులను రథచక్రములుగను, దేవగణమును భటులుగను జేసికొని త్రిపురములను హరించితివి. ఓయద్రకన్యాకుచశాతకుంభకుంభద్వయాలింగన! నీకుజేజే! ఆర్తసంరక్షణ! శ్వర! శంభూ! మహాదేవా! మహానుభావా! నీకుజేజే! ఓక్షీణ

కాశీనివాస! అధికగజకాలజలంధరాని శత్రుత్రిమిరమునకు సూర్యుడవు; ఆశ్రీతులమనోరథములను సిద్ధింపఁ జేయఁ జాలి నపారిజాతమవు. నీకు జేజే! భూమ్యాద్యష్టమూర్తి! త్రినేత్ర! ప్రమథేశ! రుద్ర! గిరీశ! మృత్యుంజయ! దేవదేవ! నీకు జేజే! కైలాసగిరిం ద్రవాస! మహాప్రభూ! శంకర! శూలపాణి! స్వయంభూజ్వలలింగ మూర్తి! శీదక్షవాటిశ్వర! భీమనాథ! నీకు జేజే!" యచి భక్త్యావేశమున మునివరుఁడు భీమేశ్వరుని నుతించుచుఁ బింగజటాజూటము చలింప నాట్యమాడెను. అప్పుడానందాతీతయమున నాముచివర్యునకు గంఠము డగ్గుత్తికనడియెను; కన్నులారంపి బాష్పపూరితము లయ్యెను; సర్వాంగములు పులకించెను. అంత ననన్యనూననుండగుచు నుండఁగా సభోపధినుండు యశరీరవాణి యుట్లచియెను:—దైవపాయనమానీ! నయాభుఁడు, భక్తవత్సలుఁడు, మహాదేవుఁడు నగుభీమేశుఁడు నిన్ను రక్షించెను; నిత్యమును సుఖముగా నిచ్చటనే నివసింపుము! ఈయందు మాళి సుప్రీతుండై నీతప్పుగాచెను; భీమనాథుని భజింపుము! నీకుఁ గార్యసిద్ధికాంగలదని యశరీరవాణి పలుకఁగా మహాముని యగు సత్యవతీ తపూజుఁడు విని శర్వాణివల్లభుని స్మరించి మ్రొక్కినితాంతసంతోషతరంగిత హృంతరుండగుచు శిష్యులను గూడి యుల్ల ను:—పైలా! దక్షపురీశుఁడు మనకుఁ గల్పవృక్షమయ్యెను జామీ! సుమంతా! పార్వతీకాంతుఁడు మనకుమహాతపఃఫలము చుమ్మి! జైమి నీ! ఈభీమనాథమహా వ్రథుఁడు సుప్రీతుండయ్యెను జామా! దేవలా! మహాదేవుఁడు మన యెడఁ గయతోడ నున్నవాఁడు చుమ్మా! వైశంపాయనా! దేవేశుఁడు మనకు బహుశుభము లొసంగును జామ్మా! ఈతని యనుగ్రహమున మనమెల్లరమునుగృతార్థులమైతిమ"ని బాదరాయణుఁడు పరమానందముతో మనోరమమగు దత్తరామమున శిష్యులతోడఁగూడి నివసించెను. వాక్మికీవ్యాసులకు స్తోత్రపాత్రములగు

శ్రీహక్రమాయణ దత్తారామాయణములే కలిమలాపహము లని” సూతుఁడు పెప్పఁగా శౌనకాదులు విని యాతనిని గొనియాడి మరల నాతనిచేతనే భీమేశమాహత్యమును వినవేడుక పడిరి.

ఇది స్కాందపురాణము నందలి భీమఖండమునఁ బ్రముఖము యథ్యా యము

ప దు నా ల్ల వ య థ్యా య ము

—• నారదుఁడు దగవ్యాజునిముఖలకు భీమేశ్వరయొక్కయు

సప్తగోదావరముయొక్క యుఁ బుట్టుకలను జెప్పటం—

పై మిశ్రాగణ్యమందలి ఋషులు సూతున కిట్లనిరి:—“ఓసూత! నీవు ధర్మవిదులలో శ్రేష్ఠుఁడవు సుహామతివి, వ్యాసశిష్యుఁడవు. శుభములొసఁ గూర్చుడి భీమేశ్వరమాహత్యము నీచేవింటిమి. మరల నిప్పుడు భీమలింగముయొక్క పుట్టుకయును, సప్తరీశప్రభావమున సప్తగోదావరము నమ్ముటయును, భీమేశప్రతిష్ఠయును గూడ నీవలననే వినవలచితిమి; కాన కలగూఁపంతయు మాకు వచింపుము! వ్యాసుని యనుగ్రహమున నీకట్లు పలుకఁగల నేర్పుగలద”ని వేడికొనినంతనే యాతఁడు ప్రేతుఁడై యిట్లనియెను:—“ఓ ఋషివర్యులారా! ఇది వఱకు బేర్కొనినది కుంభజంబువ్యాసునకుఁ జెప్పిన యాత్రాక్రమము. అొల్లి నారదుఁడు మునులకుఁ జెప్పిన దంతయు వాక్రుచ్చెదను. ఆల కింపుడి! పూర్వోక్తకథాక్రమముగనే మీప్రశ్నముల కుత్తర మిచ్చె దను. తాపసోత్తములారా! వినఁడి! మొదట వ్యాసుఁడు శిష్యుల అోడఁ గూడి కాశికఁ బోయెను. అంత నశిష్యాత్రిభరద్వాజభార్గవాంగి రసాదిమునులు “మేమును వ్యాసుడుండిన కాశికాపురమునకే పోయె

ద"మని సిశ్చయించుకొని తీర్థయాత్రాపరాయణులై పుణ్యతీర్థములకు
 గాంచుచుఁ బోయిపోయి కాశికానగరమునకుఁ జేరిరి; గంగలో
 స్నానమునర్చిరి. అంత సంతసముతో నాతపోధనులెల్లరును మహా
 దేవుని విశ్వేశుని నేవించిరి. త్రేలోత్తమోత్తమమును, గై నల్వలక్షీ
 సంస్థానమును సగునీకాశియందు "సంసారక్షేతనాశనమునకై నీవు
 మిగుల సంసక్తుడవు కమ్ము! నీవు మిగుల సంసక్తుడవు కమ్ము"ని
 పరస్పరమునుకొని మునులెల్లరును మోక్షకాంక్షతో దీర్ఘకాలమాకాశీ
 మహాక్షేత్రమున నివసించి నిశ్చయించుకొనిరి. అంత నానగరమున
 గృష్ణద్వైపాయనమునిని వెదకివెదకి యెందును నాతనిజాడఁ గానరాక
 యందలి యతులను గాంచి యిట్లనిరి:—“ఓ కాశీనివాసులారా!
 ఈమహాస్థలమునందెందును భాగాశర్వునిఁగానరాకున్నారము. ఆహూని
 యెచ్చట కేగెనో చెప్పండి" యని యడుగ నావశిషాదులకాముము
 త్సువు లిట్లనిరి:—“అయ్యా! మేమా విశ్వేశద్రోహిస్థితి యెఱుంగము.
 అతఁడీకాంక్షయందుండఁ దగినవాఁడా? అతఁడెఱుఁగున్నాఁడో! వాని
 పరామర్శముతో మాకేమిపని పోయి! పొండ"ని వ్యాసుఁడచేసిన
 మహాపరాధముసంతయుఁ దేలువడఁ జెప్పిరి. ఆ వసిష్ఠాదులముము
 త్సువుల మాట విని తమలోఁ దామిట్లు విచారింపఁ దొడగిరి:—
 “అయ్యా! విశ్వేశుఁడే యేల తనకుఁ దానే కోపింపవలయును. ఏడు
 దినములన్నము పట్టక శిష్యునందోహనహితుఁడై యుండిఁ బాదగా
 యణుని బలుపాట్లఁ బడఁజేసి యెదుగుకెదుకేల కోపియై కూర్బాద
 రాయణుని ధిక్కరింపవలయు? అట్టివాఁడు మనలనుమాత్ర మిచ్చట
 గృహింపఁడై ప్రాణములతో నిలువనిచ్చునా? కాన శృష్ణద్వైపాయ
 నుఁ డెచ్చట సుఖముగానున్నాఁడో మనమును సచ్చటనే నర్తించుట
 యుచితము"నుకొని వారెల్లరును గాశీపురమునందుండి కదలి శాఖోప
 శాఖల సతని మార్గమును బట్టికొని దత్తారాముచకు నిచ్చేసిరి.

అంత నామునులెల్లరును నాతీర్థరాజమునందలి తీర్థయాత్రాక్రమము తెలిసికొననేరక నారదునిఁ బూజించి యిట్లనిరి:—దేవమునీశ్వరా! బ్రహ్మాండ మండలమున నీవెఱుంగని తీర్థములేదుకదా! మాకిప్పుడీ తీర్థయాత్రావిధిని, దక్షవాటితీర్థమాహత్యమును, సప్తగోదావర కథను, భీమేశ గౌరనమును దెలుపుము' ని యాశరముతోఁ బర మేష్ఠి తనూభవుని నారదుని మునులడుగ నాతడు సంతృప్తాత్ముడై వారడిగినది యెల్లఁజెప్పదొడఁగెను:—పుణ్యచుగు సప్తగోదావరతీర్థము నానాతీర్థోత్తమోత్తమమైనది. భీమనాథేశ్వరస్వామి ప్రీతుడై దాపితీరమునఁ దనకుఁ దానవసించియున్నవాఁడు. ఓధార్మికులారా! సప్తగోదావరమునకును భీమనాథేశ్వరునకును శబ్దభేద మేకాసి యర్థభేదమేమియును లేదు. సప్తగోదావరమున స్నాన మొనర్చి సప్తసప్తి(సూర్య) ప్రతిష్ఠితుఁడగు భీమేశ్వరుని దర్శించిన సరునకు సప్త జన్మకృతపాతకములు నమసి పోవును. ఓనువ్రతులారా! సప్తగోదావరమున స్నానముచేయునపుడు ప్రయత్నముతో నీ మహామంత్రోద్వయమును బఠింపవలయును:—

“సప్తగోదావర, తీర్థం సర్వతీర్థోత్తమోత్తమమ్|

అత్ర సన్నిహితో యద్రో భీమనాథేశ్వరేశ్వరః||

సమస్తే భీమనాథాయ సప్తగోదానరాంభవే|

పాంపేంధనాగ్నయే తుభ్యం నిమజ్జామి హర త్వయి||”

ఈసప్తగోదావరతీర్థము సర్వతీర్థములందుత్తమోత్తమమైనది. ఇందు భీమనాథేశ్వరుఁడు సన్నిహితుడై యున్నవాఁడు. భీమనాథా! నీకు నమస్కారము. సప్తగోదావరజలమా! నీవు పాపమనెడి యింధన (వంటచెఱకు) మునకగ్నివి; నీయందు మునుఁగుచున్నాఁడను. నాపాపముల నెల్ల హరింపుము! ఆదియుగమున సద్భక్తితో గౌతమాది సప్తమహర్షులు భీమేశ్వరాభిషేకమున కీసప్తసింధువును దెచ్చిరి. జనులీ సప్తగోదావరతీరమున నివసించినను నందలి సలిలమును గ్రోలిన నల

లతో నాడినను, దానిపై నుండి వెడలడిగాలి పీల్చినను, దానిని గీర్తిం
 చినను ధన్యులగుదురు. వాహినీశిరోభూషణమై యగణ్యమై యుండెడి
 యీసప్తగోదావరమును సాదరముగ వీక్షింపుడి! అందవగాహింపుడి!
 అందలిస్వాదుజలములను గ్రోలుడి! పడవడిపాతాళ భైరవునకు బ్రణమిల్లుడి!
 నందికివందనమొసర్పుడి! సదీభరునకు నాకు లేశ్వరునకు నమస్కరింపుడి!
 తాండవవిఘ్నేశునకు దండమిడుడి! కుమారున కభివాదనమొసర్పుడి!
 విష్ణుని నేవింపుడి! మహాప్రభుని విచారాత్ముని నారాధింపుడి! నాగేంద్రు
 నకు సమస్కారమిడుడి! గిరినందనికిఁ గేలుమోడ్పుడి! అంత వేలు
 చింత లేక మహాలింగముగు భీమనాథేశ్వరుని భజింపుడి! అట్లాన
 ర్చిన వానికి జన్మజన్మాంతరాజ్ఞితములును సర్వేంద్రియసముద్భవము
 లును నగు సర్వకలుషములు నశించును. మఱియు సప్తగోదావర తీర
 మందలి రామలింగేశ్వరుని నేవి పఁ దెలిసియుఁ దెలియకయుఁ జేసిన
 దోషములెల్లఁ దొలఁగును. ద్వాదశక్షేత్రములందలి శివలింగములను
 దర్శించుటవలనఁ గలుగు పుణ్యమూ రామలింగమును దర్శించిన రాగ
 లదు. ద్వాదశక్షేత్ర తీర్థయాత్రాపరాయణులగు మానవులు పాపుల
 య్యును మృతినొందినది పయమాలయమును డాయజనరు. ఓతాప
 సులారా! దత్తవాటమున దేవేంద్రాదిదేవతలు ప్రతిష్ఠించిన శివలింగ
 ములు గాన్పించియును గాన్పింపకయును లెక్కకు మిక్కిలుచున్నవి.
 ఇంకను నాయానపాతువులగు విగ్నిష్టోమాదులా వలదు; చరణము
 లకు శ్రమము కలిగించుకొనుచుఁ దీర్థములవెంటఁ గిరుగుటయూ వలదు;
 ద్రవ్యనాశనమునకుఁ గాగణములగు గోదానాదులా వలదు; కృశింపఁ
 జేయు కృచ్ఛచాంద్రాయణాదూలా వలదు; దూరముననుండి స్మరించి
 నను దురితములను హరించువాఁడును, సమీపముననుండి స్మరిం
 చిన సకలార్థముల సమాకూర్చువాఁడును, బ్రాణావసరవేళ మోక్ష
 దీక్షనొనఁగెడి ముఖ్యదేశికుఁడును, దత్తవాటిపురమున కధ్యక్షుఁడును

నగు భీమనాయకుని భజింపుఁడి! తారకబ్రహ్మమంత్రైక పేటికయగు శ్రీదత్తవాటియందు శశిమాళులు సుఖాసీనులై “ప్రాగ్జన్మమునందు నేను కుంజరమును, నేను భుజంగమును, నేను పాతీమను, నేను కపిని, నేను మేషమును, నే నచ్చభల్లమును, నేను కీటకమును, నేను మండూకమును, నేను జంబుకమును, నేను కర్కటకమును, నేను శశమును, నే నేణమను, నేనువృశ్చికమును, నేను శాస్త్రులమును, నేను వృకమును, నేను ఖడ్గమృగమును, నేనుఖంజరీటమును, నేను మశకమును, నేను సరుఁడనని తమలోఁదాము చెప్పుకొందురు. ఆదత్తవాటియందలి శీర్షప్రదేశమునఁ గాని గేహమునఁ గాని వసమునఁ గాని యజ్ఞవాటమునఁ గాని శ్మశానమునఁ గాని మృతినొందిన శరీరులు శివులగుదురు. కాశికాపురమున విశ్వేశుచందము దక్షిణకాశియందుఁ బరిమేష్వరుఁడు భీమశంకరుఁడు దయానిధియగుచుఁ బ్రాణప్రయాణవేళ సకలజంతువులకు మోక్షార్థా తుగదీత చే నక్షయసుఖ మిచ్చును. మహీతలమునందా దత్తనగరము శ్రీభీమేశ్వరభూమిజగత్సప్తగోదానగ జలవీచీపరంపరా ఘోషతో భోద్యోతపాతకమై, మహాక్షేత్రమై, లక్ష్మీభద్రదాసమై, త్రిలోచనాదా వతంసఁ మై రాజ్యుచున్నద”ని భీమేశమాహత్యమును, దత్తనగర శౌరవఃసును, సప్తగోదానరోత్థురమును వారసుఁడు చెప్పఁగా మును లెల్లరును విస్మయాక్రాంతచేతస్కులై సప్తగోదానరమున స్నానము నర్చిరి. జగద్వృద్ధుని భీమేశ్వరుని దర్శించియు నమస్కరించియు, మరలమరల నుతించియు, గృతకృత్యులై, మహాధన్యులై, పరమానంద తుందిలులై, యాత్మారాములై చరించుచు దత్తవాటియందు వసించు వ్యాసునిఁ గాంచిరి. దత్తారామాయణుఁడైన యాబాదరాయణుని వలనను నాపుణ్యక్షేత్రమునందలి వివిధాద్భుతవిశేషములను దెలిసి కొని పరమానందమునందిరి.

ఇది స్కాందపురాణమునందలి భీమపురిమునఁ

బగునాల్లన యథ్యా య ము.

పద్మనేదవియధ్యాయము.

—:దక్షవాటిశునకు భీమేశ్వరడును బిరుదము వచ్చిన క్రిమమును వశిష్ఠుడు

మంకజునకుఁ జెప్పట:—

సూతుడు మరల శౌనకాది మహర్షులతో నిట్లనియెను:—
అంత నామునులెల్లరును దక్షవాటమునఁ దీర్థతత్పరులై చరించుచు
నొకచోటఁ బావనమగు వాహినీతీరమునందలి బిల్వకాననలతావితతి
గృహమధ్యమమునఁ బద్మాసనమును దీర్చికూర్చుండి నాసాగ్ర
మున దృష్టి నిల్పి హృదయమునఁ బార్వతీపతిని ధ్యానించుచు మహా
ప్రభావసంపన్నుఁడై మహామాహేశ్వరోత్తముఁడైయున్న కుంభసంభ
వునిఁ గాంచిరి. అంతఁ గొంతవడి యామానీంద్రునితో నిష్టనల్లాప
సఖ్య మనుభవించి వారందఱును గూడి తీర్థశౌరవమును జెప్పుమన
నిల్వలాసురసంహరుఁడగస్త్యుఁ డాతాపసశ్రేష్ఠులను గాంచి సశౌరవ
ముగా నిట్లనియెను:—“గంగాతీరభూమికి దక్షిణసాగరతటభూమి
సాటి, మణికర్ణికు నప్తగోదావరతీర్థమీడు; కాలభైరవునకుఁ బాతా
ళభైరవుఁ డుద్భి, విశ్వనాథశ్వరునకు భీమేశ్వరుఁడు జోడు; మోక్ష
లక్ష్మికి మోక్షరమ యెన; మహాభోగమహిమమునకు మహాభోగ
మహిమముజత; కాన తుల్యములగు కాశికిని దక్షవాటికిని దారతమ్య
విచారణ నాయ్యమైనది కాదు. ఘృమఘృమూరింభవలంకార ఘోష
ముతో జలకల్లోలహస్తములెత్తి బహువిధపాతకములను జంకించు నప్త
గోదావరమును వర్ణింప నెవరికగును?” అని కుంభజుఁడు చెప్పఁగా విని
యామానీంద్రుని వీడ్కొని పురప్రదక్షిణమొనర్చి భీమేశ్వరుని దర్శించి
కృతకృత్యులై యొకరమ్యస్థలమున వసింపుని ముందిడుకొని యాముని
పుంగవులెల్లరునుఁ జ్ఞాగుచ్చుండిరి. అంత శివభక్తినిధియు, శ్రీమంతుఁ
డును, ఋగ్యజుస్సామపారగుఁడును, సదాశివక థాగోష్ఠి పరితోషిత

మానసుఁడును, జగత్ప్రసిద్ధుఁడును నగు మంకణుఁడు ముదములో నామునిమండలమును వీక్షించియు వలగొనియు మ్రొక్కియు నంజలియొసర్చియు నిట్లనియెను:—“ఓసాధులారా! మీదర్శనమున నుకృతి నైతిని; కృతకృత్యుఁడనైతిని; భాగ్యవంతుఁడనైతిని. ఓదృఢవ్రతులారా! నాజన్మము సఫలమయ్యెను; నాతపముపండినది; నేను బహుజన్మార్జితపుణ్యపరిపాకమువలన బహుతీర్థములను గాంచినవారలును, దీర్ఘభూతులును నగు మిమ్ములను గనుఁగొంటిని. మీయందఱు కృపాబలముచే నేనును దీర్ఘమునైతిని. ఇదియెల్ల నిక్కునము. దేవదేవుఁడగు భీమనాథుని పావనమాహాత్మ్యమును వినవేడుక నాహృదయము నింశియున్నది. కాన నేఁడు మిమ్ములను జేరి యాచించుచున్నాడను. మీలో నొకఁడాగుహ్యము నానత్రవలయున”ని యాముసులను బ్రార్థింపఁగా వాఁడెల్లరును నీతితో నసిష్ఠమునిని బ్రార్థించి యామాహాత్మ్యమును కెప్పు నియోగించిరి. అంత వాక్యవిశారదుఁడగు నాసంయమింద్రుఁడా ఋషుల యనుమతి నంది మంకణునితో నిట్లనియెను:—“ఓమంకణా! భూమియు గగనమును దిశలను నిండిన భీమనుగు విహగ్నిని మ్రొంగుటచే నీదేవుఁడు భీమేశ్వరుడాంకితుఁడయ్యెన”ని విస్మయించుచున్న వచనమును మంకణుఁడు విని తత్కృతాశ్రయభక్తుకుండై మరల నిట్లనియెను:—“ఓమునీశా! నక్షత్రవాతీకుఁడుడీ కాలకూటము నెట్లు మ్రొంగెనో యాకథాక్రమమెల్లఁ దెల్లముగాఁ దెలుపుమ”ని మహాత్ముఁడగు మంకణుఁడు వేఁడికొనఁగా నసిష్ఠుఁడదియెల్లను గ్రమముగా నిట్లు చెప్పనారంభించెను:—“ఓమంకణా! తొల్లి జలంధరుఁడు, బాణుఁడు, బిడాలుఁడు, భూప్రలోచనుఁడు, విద్యున్నాళి హిరణ్యాక్షుఁడు, తారకుఁడు, మహిషాసురుఁడు, ఉంధకుఁడు, కాలకేయుఁడు, నివాతకవచుఁడు, బలి, గజాసురుఁడు లోనుగాఁగల బలశాలురగు రాక్షసుల

కును పాకశాసనపాపకపరేతరాజపలలాశిప్రాచేతనపవనపాల స్త్యవశు
 పతి ప్రధానులగువేల్పులకును దాయాదసంబంధమున వైరముపొడము
 టచే నొండొరులను జయింపనిచ్చువాడమిసది. అంత దుర్వారులగు
 దైతేయవీరులనోడింప దేవేంద్రాదిదేవతల శక్తులగుటచే మిగులఁ
 జింతింపసాగిరి. అప్పుడు దేవనాయకుఁడు దైత్యవైరియగు విష్ణునిప్రసా
 దమువలన దైత్యులను వధించెడి యుపాయమూహింప క్షీరసాగరము
 నకుఁ బోయెను. అత్తటిబయోరాశియందు జన్మానుఁడు యోగనిద్ర
 ను వీడి రవికగ బోధితముగు పద్మపత్రములవలె గన్నులు తెరిచెను.
 అప్పుడు కదనోద్యోగమును విద్వేషించి జయోద్యోగము నభిలషిం
 చుచు దివ్యాయుధములైదును నేవించుచుండెను; కృపాకూటుసంపీ
 ఠాను ధాలహరి కాష్ఠతులును, సౌఖ్యశాయనికులును సగు సనకాదు
 లత్యాదరమునఁ జూచుచుండిరి; అగ్రమునఁ బక్షిమ్రుండలజలిపుటము
 సంఘటించి భూలతాచాలనామోఘశాసనముఁకై ప్రతీక్షించుచు
 డెను; లక్ష్మీ తన యూరురంభాస్తంభయుగమునఁ జరిణాంబుగువా
 ద్వయముంచి యొత్తుచుండెను. అట్లు మనోహరముగు నాక్షరపయో
 రాశిశయ్యాగారమున రత్నప్రభాకీర్త ఫణా శ్రేణివిశ్రోపబహుకముగు
 భోగిరాజమహాభోగశయనమున శయనించిన శుభాకారుఁడా సురనా
 యకునిఁ గాంచెను. అంతదేవేంద్రుఁడు లోకహితైషియగు నా నారా
 యణునకు సతియొసర్చి రాక్షసులయాధత్యము సంతయును విన్న
 వించెను. ఆనాసవారాతియు నారహస్యమునెల్ల నాలించి యామఘ
 వానునకు హితకార్యముప దేశించి యాతనిని స్వస్థచిత్తునిగఁ జేసెను.
 శతమఘుఁడును క్షీరాబ్ధిశాయి యనుమతి వడసి సిద్ధసంకల్పుఁడగుచు
 శీఘ్రముగా నిజనివాసమున కేగెను. అంత దక్షుఁడగు నారాయణుఁ
 డాదేవదానవులకు మాధ్యస్థ్య మవలంబించి సంధియొనర్చి యుభయ
 సమ్మతముగ సజలమేఘస్వానగంభీరనన్నిభస్వనమున నిల్లనియెను:—

“అయ్యో! బుద్ధులారా! మీకీదుర్విచారము లేల? ఘోరసంగ్రామ రంగములఁ బడి నృతినొడుట శ్రేయమా? అయ్యో! అన్నదమ్ములగు మీరు కుడిచి కూర్చుండి యొడలెఱుంగక యర్థమునకై వ్యర్థముగాఁగుమ్ములాడఁ గూడునా? ఓ దేవదానవులారా! మీకుఁ గళ్యాణముగుఁగాక! ఇతఁ నైన వివేకముకలిగి కోపముఁడఁచుకొని యన్యోన్యవైరమును మానుఁడు! మీరెల్లరును భద్రసాన్దర్శితములపైఁ గూర్చుండి తైలో క్యరాజ్యము సచ్చిద్రముగా ననుభవింపవలయును; గాని యుద్ధమునకు సంసిద్ధమగుట తగదు! మనమెల్లరమును సుధాపానమొనర్చి దుస్సహమగు జరామరణములను బోఁగొట్టుకొందము! జరామృత్యుత్రాసహరమగు నాసుధారిసము జలరాళి మధించిన మనకు లభించునఁగాని వేఱునెఱఁగున లభింపదు; కాన బలసంపదతో నాదికచ్ఛవమును మూలాధారముహాసీతముగను సుధరసగమును మంతానముగను, ఫణినాయకుని సూత్రముగను జేసి ధైర్యోత్సాహములతో దేవదానవులు క్షీరాబ్ధి మధింపవలయునని” నారాయణుఁడు పలుకఁగా విని దేవతలునుబూర్వదేవతలను సల్లె యని కడువేడుకతోఁ బాలకడలి ద్రచ్చ నిచ్చగించిరి.

ఇది స్కందపురాణము నందలి భీమఖండిమునఁ బన్ననైదవ యధ్యాయము

ప ను నా ఆ వ య ధ్యా య ము

—• దక్షవాక్కుఁడు హరిహరమును గ్రోలి భీమేశ్వరుడమునంచుట •—

అంత నారాయణుఁడు సత్యోత్సాహములతో విజృంభించి చతుర్భుజాస్తంభములతో గండోపలశబ్దప్రపూరితదిగంతమును, నుత్తుం

గత్సంగోల్లిఖతస్వర్ణగర్భాండకర్పరమును నగు మందరాద్రిని గందుక
ముకరణి నెత్తి తన మూఁపుఁ జెట్టికొని తీర్థాభియందుంచి దేవదాన
వమునకు మహాసంతోషము సంఘటిలఁ జేసెను. అంత బలిప్రముఖ
దైత్యులును దేవతలును నింద్రాదిదేవతలును నమ్ము విష్ణుఁడు ప్రేరే
చుచుండఁ గూర్చినాథుని మూలాధారముగను, మంధరాచలమును
మంధముగను, శశేంద్రుని వాసుకిని దరిత్రాడుగను, మారుతముల నాక
త్రాళ్ళుగను జేసి పాలకవలిని ద్రచ్చఁ దొడఁగిరి. అట్లు సన్నాహము
లతోడను, నుత్సాహములతోడను, బ్రమదములతోడను, మదముల
తోడను, దైర్యములతోడను, సహంకారములతోడను, భయంకరహం
కారములతోడను, నుల్లాసములతోడను, మహాబలములతోడను, దేవ
తలును బూర్వదేవతలును మహాంబుధిని మథించునపుడు సూత్రాయ
మాణసర్పేశవేష్టనవ్యక్తచిహ్నమును ము కదండాయమానమును నగు
మంధరాచలమత్యద్భుతముగా భ్రమించి కొట్టుకొనుటచే సక్రపాణిని
కుశీరమకరాదులు త్రోలించుచు వినశములై భ్రమించినవి. అంతర్మ
గ్నములయిన పరుతోడేధరములశక్తిక్షీణింప జెక్కలు చూఁచుకొని
మ్రుంగి యణగినవి. మంధాద్రిమథ్యమానాబ్ధి నుద్భవిల్లిన ఘోమ
ఘోమారావములచేఁ జతుర్దశభువనములును జెవుడునడినవి. అప్పుడు
పాపతేని బిట్టునిట్టునూర్పుగాపులచే నింధనము సంపన్నప్రజ్వరిల్లిపటుల
దుగ్ధాబ్ధిని భయంకరమగు హోహలమునభవించినది. అంత నది
భుగభుగధ్వనులతో దిగంతములకు వ్యాపించెను; నిరంతరధూమజాల
ములతోడఁ గూడి సాంద్రముగాలేచు భయంకరవిస్ఫులింగములతో
నిఖిలదిశలను నిర్దహించెను; ప్రత్యగ్రతమతాపింఛద్రుమగుచ్చుచ్చటాట
విని బ్రహసించు నీలజిహ్వలెల్లయెడలను బ్రసరింపఁజేసెను; ఛటచ్చ
టాశబ్దములతో రోదనీకుహరమును విదళించెను; అసహ్యజిహ్వపటల
ములతో బ్రహ్మాండకర్పరమును గ్రసించెను; మహాఘోరములగు

నుల్కాపాతములతో దిశాముఖములనుదహింపజేసెను; నిరంతరోష్ణముచేసప్తాధోలోకములనుదహింపజేసెను. అల్లుభుజాగభృంగసంకాశునీలజమూళసన్నిభమై, కల్పాంతాగ్నిప్రతినీధియై, కాలమృత్యుసముమహాకోలాహలభీలమై, భువములు నిండియుండెను. అప్పుడు బ్రహ్మభయాకులుండై తాళసన్నిభమగు తనభుజాస్తంభ మెత్తి బ్రహ్మ్యామొసరించెను; దేవతలుచు బూర్వదేవతలును నితాంతభయవిభ్రాంతులై సూత్రఫణిశ్వరుని నగలి పూర్వసిక్కులకుఁ బరుగిడిరి; సకలలోకములు హాలాహలమహాభీలకోలాహలసమాకులములై తల్లడిల్లినవి; సునర్థవర్ణుడగు నిష్ఠువు కాలకూటాగ్నిసంపర్కమున నీలవర్ణుడయ్యెను; బ్రహ్మాండములెల్ల నేడిమిగలముతాటగయ్యెను; నితలెల్ల నగ్ధములైనవి; సభము హ్వలాకబళితమయ్యెను; భువనములేకును మాడిపోయినవి. అట్లంతటను హాలాహలమహాసలము విడువడి పెచ్చు పెరుగుచువుడు పయోరాశిప్రాంత నిశ్వంభరాస్థలమున భీమనాథేశ్వరుఁడు తలలోని పువ్వైనను నాడిపోక నిడుండవముగా స్వర్ణసింహాసనమెక్కి యుండెను. ఆ లలాటలోచనుని శరణాగతవత్సరుని దక్షవాతాధినాయకుని శరణుబొచ్చి హరిబ్రహ్మాండ్రామరు లిట్లనిరి:— గారీశ! చంద్రకోటిర! శూలపాణి! అంతకాంతక! భాలలోచన! సర్వేశ! కరుణాపూర్ణమాసన! మహాదేవ! దక్షవాతీశ్వర! శంకర! కాలకూటాగ్ని ప్రీతితుల్యమై వేటుదిక్కులేక యడలుచున్నారము. గక్షింపుము! రక్షింపుము!” అని భయనిహ్వాలులై మొరలిజియెడి యింద్రాదిదేవతలను, బలిప్రముఖదనుజులను విలోకించి యాహుఁడు ప్రపన్నార్తిహరుండై భయహస్తమును బ్రసరించి “భయపడకుడి! భయపడకుడి!” అనిచెప్పి యూజగదీశ్వరుఁడు మహాహుంకారముతో సకలలోకప్రపూర్ణమగు నా హాలాహలనిషాసలమును గరాగ్రమున గ్రహించెను. అయ్యెడ నాచంద్రకోటిని పాణిపంకజచుధ్యను

మున మహాజ్వాలామాలాకులమగు గరళము మధుకరమయ్యెను. అంతట విషభృద్భూషణుడగు నాజగత్రాత యావిషమును సిద్ధుడు రసమయీఘటికను మ్రింగినచందమున మ్రింగఁ జూచునపుడు పార్వతి యాస్మరవైరికంఠమును దనబాహులతలతో బిగ్గఁజూఁగిలించుకొని యిట్లను:—“ఓదేవేశ! ఈకాలకూటవిషాగ్నిని నీదు కంఠసీమను నిల్పి సర్వలోకములను రక్షింపుము! అట్లు చేయక కుక్షిలోనికే పోనిత్తువేని దవానలము వనమును గాల్చువిధమున నీకుక్షినుండిన లోకములను దప్పక నూపుమాపును; వెలికిఁ దెచ్చితివేని బహిస్థిత లోకములను భస్మము గావించును. నేననునది సత్యముకాన దానిని నీకంఠసీమను నిల్పుము!” అని యంబికపలుకఁగా లోకనాయకుడగు నాశంభుడు ప్రియావచనము నాదరించి సకలలోకములను సంరక్షింప విశ్వతోభకరమగు విషమును దనకంఠకోణమున నిల్పెను. అంత నది సర్వేశుని కంఠమున సర్వప్రత్యయకారణమగుచు జగద్రక్షణ సామర్థ్యమునకు సాక్షియై కానుపించెను. మఱియు నది చంద్రమాళి గళమున నిండ్రప్రకల్పితవిభూషణమై యలరాగుచున్నది. అట్టి యలంకరణమగు భూషణము మహాత్ములగు వారలకెవ్వరికి నుండియుండ లేదు. ఆర్తత్రాణసంభవమగు నట్టిచిహ్నమే విభూషణము కదా! త్రిపుర్వవైరి విషమును భక్షించిన యీపుణ్యకథను భక్తితో విను వారలకు మహాభయములేకుండును.

ఇది స్కాందపురాణమునందలి క్షీమఖండమునఁ

బగునాటయథ్యాము.

ప ను నే డ వి య థ్యా య ము

—* భీమేశ్వరుని యానతిని సురాసురులు విఘ్నేశునిఁ బూజించి మరల

సముద్రమును ముగించి గందాగ్రులను విడయుట *—

అంత బృందారకులందఱును కాలకూటమును మ్రింగి సర్వలోకరక్షణ మొసర్చిన పరమేశ్వరుని నిట్లనినంతించిరి:--ఓ దేవా! మహాపదవకారణ మగు హాలాహలాసల మారగించి సచరాచరమగు నీజగమును గాచి తివి. అశేషభువనాధీశా! శరణాగతసంత్రాణపరతంత్రాశ్శ్రుతాగుణము నీయందె నెలకొని యున్నది. సర్వలోకైకసంతోషవ్యవహారపదమునకు నీనీలకంఠమునఁ గాన్పించెడి నీలిమ గుఱుతయ్యెను. ఓ కాలకంఠ! లోకములను భీతిల్లజేయు కాలకూటవిషమును మ్రింగి భీమనామమును గైకొంటివి. సమస్తదిశ్వాలులు నీయొక్క లోపడి యుదురు. ఓ వేదవేద్యా! వేదములన్నియును నీదు నిట్టూర్పుగావులు. సర్వదేవగణాధీశ! సర్వలోకైకనాయక! దక్షివాహిపురీధామ! భీమనామ! మహాప్రభు! దేవదేవ! మహాదేవ! దేవవంద్య! నయానిధి! లోకరక్షకశాదక్ష! శర్వ! సర్వక్ష! శంకర! కాలకూటాగ్నిసంహారవినిలద్యుతికంధర! లోకజననికి సంబికకును, లోకజనకునకు నీకును మునిముతో మొక్కెదము. బహిరంతస్థితాశేషలోకరక్షారతయైన శివును, బహిరంతస్థితాశేషలోకరక్షారతుండగు శివుని; నిరంతరస్థితరస్మిపాపూర్ణచిత్తయగు శాంకరిని; నిరంతరస్థితరస్మిపాపూర్ణచిత్తుని శంకరుని వర్ణింతుము. కళ్యాణ గుణసంపన్నులును నాదిమకంపతులును బార్వతీపరమేశ్వరులును నగు మీరు జగద్వంద్యులు. ఓ ప్రభూ! కరుణతో నభయ మొసఁగి భువములను వెఱపించెడి ఘోరివిషమును మ్రింగి సకల లోకములను రక్షించితివి. అరిష్ట మెల్ల శాంతిల్లినది. ఆభీష్టము ప్రవర్తినది. దక్షిణాబ్ధితటావాసా! భీమశంకరా! ధరణీయు గగనమును

దిక్కులును దరికొని మండేడి విమాగ్నిని గరమునఁ గైకొని కంఠమున నిడికొనిన నిరుపమధృతి నీకె యొప్పును. ఓభీమనాథా! సమస్తభువన త్రానాగణ్యసమర్థతతో నీవట్లు చేయకున్న సకలలోకములు భష్టావశేషములుగాక నిలిచెడివా! స్వామీ! నీకు దేవతలే సములు కానపు డన్యలు సములగుదురా! ఇదియేటిమాట! మహాదేవా! నిన్న మరల మరల నుతింప నేల? నీవు మమ్ములను రక్షించితివి కాదే! ఉపద్రవము యుగిసి పొంగి తననంతనిని సంరక్షించుకొనఁడా?

ఓసమస్తభువనాధీశ! శివా! శ్రీ భీమనాయక! దేవీసమన్వితుఁ డవై కృపతో మమ్ముఁ గాపాడుము! నీలగ్రీవా! మహాదేవా! భోగిరాజవిభూషణ! దేవీసమన్వితుఁడవై మమ్ముఁగారణ్యముతోఁ గాపాడుము! వేదాంతవేద్య! స్వప్రజ్ఞ! దత్తావతూర్ధినాయక! దేవీసమన్వితు డవై కారుణ్యముచూపికావుము! క్షీణసాగరతీరవాసా! దృగ్గతమస్మథా! మమ్ము దేవీసహితుఁడవై ప్రోవుము! పాల్క-డలిని బుట్టిన విసమును మెసవిన ముక్కల! దేవీసమన్వితుఁడవై కరుణతో మనువుము! శంకరా! లభవ! భర్త! ఈశా! పార్వతీప్రాణనాయక! నీవు దేవీసహితుఁడవై కృపతో సాకుము! ఓ భీమేశ! లక్ష్మీవాణి మొదలగు దేవతలు పతిప్రతాభివృద్ధికై నిత్యమును భజించెడి మహాదేవుఁడవు! నిన్న భజింతుము! ఓ యీశ్వరా! వేదవేద్య! దేవాధీశ! సదాశివా! సప్తగోదాసరోత్సంగినివాసా! సునాథేశ్వరేశ్వరా! నీయాజ్ఞచే బ్రహ్మసకలజగమును సృంచుచు; దేవేంద్రుఁడధ్వరములందు హవిర్భాగములను జేకొనును; పావకుఁడు దేవతలకు హవ్యమును గైకొని పోవుచు; యముఁడు ప్రాణులపుణ్యపాపములను బరీక్షించును; పర్జన్యఁడు వర్షించును; పితరులు శ్రాద్ధములకుఁ దనివినొండెవరు; రాక్షస కోటులు నిత్యము ప్రత్యవాయములతో జీవింతురు; సమీరణుఁడు సకల గ్రహమండలమును వహించును; యక్షేశ్వరుఁడు సవనిధానములను

బాలించును; సర్వేంద్రియములును నింద్రియార్థమొందునర్పించును. ఆ యీశానుడు మాకభయమొసంగుగాక! వరుణుడు వారాశిఁ బాలించును; వాయువు వీచును; సూర్యాదిగ్రహము లాకాసమున సంచరించును; అహినాథుఁడు శైలకానన సహితముగ నీధరిత్రీని చాల్చును. ఓమహాదేవా! నిన్నాశ్రమించుచున్నాము. శివా! శర్వ! భవా! ఈశాన! వామదేవ! మహేశ్వర! ఉగ్ర! తత్సరువ! అఘోర! సద్యోజాత! నీకు మమస్కారము. దివవాతీశ! భీమేశ! నీలకంఠ! కరూనిధీ! నీ మహిమారాగరమునకు మేరకలదే!” అని దేవదైత్యులు స్తోత్రముచేయఁగా నాకాలహుటహరుఁడు భీమేశ్వరుఁడు బహ్మచ్యుతే ద్రప్రముఖులగు వీక్షించి యిట్లను:—“ఓదేవదా! పులరా! ఈ యుభోధి మధిరచుటకుమందు విఘ్నేశ్వరసర్పించుట ముఱచితిరి. విఘ్నరాజ్యాసము లేక యేకాధ్యములైన నెట్లు సిద్ధించును? శ్రేయము గోరువారలు తాము చేయఁబూనిన కార్యమునకు మొదలు గణనాధునిఁ బూనింపనలయును; కాన మీరిప్పుడు గజాసనునిఁ గొల్చి మరల సముద్రమును మధింపఁ బూని నిష్ప్రసిద్ధయగును” అని సగ మేశ్వరుఁడు పలుకి నాదేవదానపులందఱుఁడన్తఁ కాంచఁసంకాశుఁడై, యుభోధాశి తటస్కోణీయ నీలి వత్సరానుపురముననుండి సర్వవిఘ్నమొలను నివారింపచు సకలశుభముల నిచ్చుచుచుండిన తాండవ విఘ్నేశుని స్వర్ణసింహాసనమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి యన్యగ్రులై భక్తిసంపదను భజించిరి. పురందరుఁడు కనకకలశములతో విమలములగు నప్తగోదామర జలమును దెచ్చి యాసుముఖుఁ కభిషేకించెను; యముఁడు కాంచనోజ్జ్వలముగు నా గణాధిపుని గాత్రమునిండఁ గూర్చుకొనఁగొంధసార విలేపనము గావించెను; పద్మభవుఁడా ద్వైమాత్యుఁడు కుం బసపూన్చిఁ బ్రహ్మసూత్రము నర్పించెను; పద్మనేత్రుఁడు ప్రత్యగ్రపారిజాతకతరు ప్రసవమాల్యముల నా గణాధ్యక్షుని వక్షమున వైచెను; సూమధ్వజుఁ

డా లంబోదరునకుఁ గాలాగరుజభూపము వైచెను; ధనదుఁడా విఘ్న రాజునకు రత్నభూషణములను బూన్చెను; అంధకాసురుఁడా వినాయకు నకుఁ గోమలదూర్వారముల పంపించెను; పిల్లతెమ్మెరలొలయ పవనుఁడా యోగదంతుఁకు వీవన వీచెను. అంత వారలు నియమితాత్మకులై యా హేరంబున కపూపఘృతక్షీరశర్కరాపాయనములతోడను, మధుపుంజే త్సుకదళీనారికేళిఫలాదులతోడను, హృద్యమమగుమహోపహారమును ర్పించిరి; నలగొనిరి; ప్రణమిల్లిరి. అట్లు సంతసింపఁజేసి యాదేవుని ప్రసాదమును స్వీకరించిరి. అంత నాంబముతో మరల మహాంబుధిని మంధరాచలమంధాముతో మధంప నారంభింపఁగా నందు సకలలోకా హ్లాదకరుఁడగు చెంద్రుఁడుద్భవించెను. అంత దేవదానవు లామహావస్తువును బరమావరముతో శాంతుఁడు నీలగ్రీవుఁ డొసఁగిరి. ఇంక నాసముద్రమును దరునఁదరునఁ గల్పవృక్షమప్పురసలు, కౌస్తుభమహామణి, యుచ్చైశ్రమను హయ మాదిగాఁగల సకలకామదములును, సర్వమంగళాస్పదములును, నిఖిలలోకమనోహరములును నగు పవార్థము లొక దానివెంట ఒకటి యుద్భవి చుటయే కాక కరమున సమృతకలశముతో దేవదైత్యశుభాకృతియగు ధన్వంతరియుఁ, ముడరీకర్ణకాకాంతకనకసింహాస్థయై సర్వలోకైక సుందరియగు లక్ష్మీయుఁ బుట్టిరి. ఆదేవి లీలాస్వయంవరముఁ గలచ్యోణగుణసఁపన్నునిఁ బురుషోత్తముని వలించి యాదేవునిగళమున సుపర్యకుసుమమాల వైచిఁచి.

ఇది నామ, దేవపురాణమునందలి క్షీమపురిమును గుఁ న్నదకాథాయము.

ప గు నె ని మి ద ప య ధ్యా య ము

—విష్ణుఁడు మామూలగనయై తమచేతనున్న యమృతకలశమును హరింప రాక్ష
సులు ఓమేష్వరుని గూర్చి తప మొనరించుట—

మఱియు వసిష్ఠుఁడు మంకణునితో నిట్లచెప్పెను:—అంత నౌ
క్షత్రముతో దైతేయులు ధన్వంతరికరముననున్న సుధాపూర్ణకుంభ
మును హరించి నిరాశంకముగాఁ జనిరి. అచ్యుతుఁడు వంచనాచతు
రుఁడు కాన మాయాంగనయై గుం రాక్షసులహస్తమున నున్న యా
సుధాపూర్ణకుంభమును మరల హరించి తెచ్చెను. అందులకు నంద
క్షప్రులు దైత్యదాసవులు దీనాననులై మిగులఁ జింతాకులతతో
నొకచోఁ గూడి యుండఁగా నారదసంయమింద్రుఁడు గగనమున
గమించుచు నాదానవసజమును గాంచి వారల కెల్లరికును బ్రమోద
ము కూర్చు నెంచి ప్రస్ఫుటముగా నిట్లనియె:—“ఓ గాక్షసనాయకు
లారా! దేవతలమృతకలశమును హరింపఁగా పిందువడిఁ దెంద
ముతో నిట్లు కుంపనే? మీ కెల్లరిప్పుడభివృద్ధి గోరుదురేని సుధా
ధామార్థకోటిపండు, త్రైలోక్య రత్నాచతురుఁడు దాతాగ్రామాధి
పుఁడు నగుభీమేశుని భజింపవలయున”ని బ్రహ్మసుతుఁడు పలికిన పలు
కులు పాటించి రక్షసులు కక్షవాతీవసమున వెలసిఁ భీమనాయకునిఁ
గొలిచిరి. త్రిపురావాససహితులై యసురాధిపు లందఱును మహాభక్తి
తో లోకభయంకరముగాఁ నప మొనరించిరి. అందఱును బాశుపతా
చారమున స్థైర్యసంశుద్ధమాసనులగుచు జగదాగాధ్వని భీమనాథుని
ధ్యానింతురు; అరుణోదయవేళను గగనగంగానదినున్న కనకకమలము
లతో నాశంకరు స్పృశింతురు; భానూదయకాలమున నాభర్గునిఁ గృష్ణా
గరుసముద్భూత ధూపపూపూర్చునతోఁ బ్రీతిపఱింతురు; సంగమన

మయమున భోగిరాజవిభూషణునిఁ జారుకుంకమ నప్పురసాంద్ర చం
దనచర్చతో సంతసింపఁజేయుదురు; మధ్యాహ్నమున నామహేశ్వ
రునిఁ బాయసాపూపసూపాజ్య పదార్థదధితోభియగు నైవేద్యముతో
సంమోదింపఁ జేయుదురు; సాయంతనమున నాశర్వరీకళాధరుని మృ
దంగర్పురీశంభు ఘోషకాండమరునిస్వనములతో హ్వింపఁ జేయు
దురు; నిశీధమున నానీహారాద్రిసూతాధవుని శ్రావ్యములగు వీణాగావ
ములతో నేవింతురు; మతియు వారు దినదినమును భక్తితో బ్రహ్మ
పంచాక్షరాది మంత్రములు పఠించుచుఁ బ్రత్యగ్రబిల్వశ్రములతో
నాబుచాననునిఁ బూజింతురు; ఆసూరిపులు నిష్ఠాపరులగుచు వేదమం
త్రములను బురాణమంత్రములను నావిశ్వైకస్తుత్యుని నీశ్వరునిఁ గీర్తిం
తురు. ఆ పూర్వదేవతలట్లు సర్వాభీష్ట ప్రదాయకుని భీమేశ్వరునారా
ధించి యూదేవుని యనుగ్రహమున మహాభైరవ్యమునందఱి గర్వించి
యశేషభువనములను నిర్మించిరి; విక్రమోత్సాహ దుస్సహులగుచు నిర
పరాధులను నిర్భరులను హింసించిరి. అప్పుడెందునిచేతివ్రజాయుధము
జాగ్రదుద్గీప్తిపాడరి మొద్దువోయినది; జ్వలనుని ప్రదీప్త తేజమువిలయమౌ
దినది; కాలునిదారుణకాలదండము నిరర్థకమైనది; వరుణునిపాశము
బలహీనమైనది; బలవంతుఁడు ప్రభంజనుఁడు మిగులఁ దూలెను; ధన
పతిఘనత యణగెను; గ్రహములకు నిగ్రహము పుట్టెను. అట్లు కాల
నశమునఁ గాలకేయాది దుష్టరాక్షసులకు భీమేశునికృప పెచ్చు పెరుగు
నెడ బ్రహ్మచ్యుతేంద్రాది దేవతలు త్రిపుగానులచేఁ బీడింపఁబడుచు
దక్షవాతీశుని భీమేశుని శరణువొచ్చి సాష్టాంగదండప్రణామమాచ
రించి ప్రాంతములై దివ్యలింగాకృతి యగునాపరమేశ్వరు నిట్లునుతించిరి:
దేవదేవా! దుహదేవా! దత్తరామాధినాయక! సప్తగోదానరోత్సం
గనివాసీ! భక్తవత్సల! కాలకూటనిషఙ్గరా క్రాంతలో కైకరక్షక!
కారుణ్యాసీనహృదయ! అనాధనాథ! త్రిభువనమహాప్రభూ! త్రిపురా

సురులు పీడించుచుండ మిగుల దుఃఖించుచు దిక్కులేక దిగులువడుచు
న్నారము. రక్షింపుము! రక్షింపుము! ప్రథమమున నీవుదేవతల
బూర్వదేవతలను నమముగా సంరక్షించితివి. ఇప్పుడు మేము బెగడొం
డుచున్నారము. వారలీచరణకే రక్షింపఁబడి యున్నారు. మేమిత్తటి
బ్రహ్మలమై యుంటిమి, కానమమ్ములను మనుషవలయును! సర్వజ్ఞ!
నీవు ధర్మమెఱుంగ ని వాఁడ వా! దీక్ష వాటాధి నా య క!
భీమేశ! హాలాహల మహానలశ్వా ల ల ను సంహరింప
నెంచి క్షీరసాగరమున సుధామయలింగమవై జనించిన నిన్నాశ్ర
యింతుము! భవ! దేవేశ! శ్రుతిసీమంతభూషణ! భుజంగరాజకేయూర!
సూర్యచంద్రాగ్నిలోచన! మనోభవారి! భగవానుఁడా! అణిమాది
ప్రణాయక! భక్తలోకనీసిధి! శంభూ! భవాంభోసధితారక! భాలభాగే
క్షణోదగ్రకీలీభక్షితమన్నధ! శూలపాణి! పశుపతి! అనన్యవిక్రమో
దీక్షలగు పురాసురులచే బీడింపఁబడుచున్నాము. మమ్ములలోకింపుము!
గౌరీసూనసకాసారకలహంస! కృపానిధి! పురాసురకృతబాధను నివర్తిం
చుము! నత్య! నిర్మల! నిర్వృంద్య! నిర్వికార! నిరంజన! మహేశ్వర!
పురాసురకృతబాధను నివారింపుము! దోర్దండమండితానేకనివ్వాయు
ధసముజ్జ్వల! పురాసురకృతబాధను మార్చుము! ఖట్వాంగచాపపరశు
త్రిశూలధర! దుర్జయ! మహేశ్వర! పురాసురకృతబాధ తొలఁగింపుము!
మాకు వేఱుదిక్కులేదు, నీవే దిక్కు! పురాసురకృతబాధను చొలఁగఁ
ద్రోయుము! నిరుపద్రవ! నిస్సంగ! సచ్చిదానందవిగ్రహ! మహేశ్వర!
పురాసురకృతబాధను బోఁగొట్టుము! భూజలానలచంద్రాగ్రవాయు
హ్యోమాత్మవిగ్రహ! మహేశ్వర! పురాసురులు పెట్టుబాధను బాపుము!
బ్రహ్మశిరోమాలావిభూషణ! హరిప్రియ! మహాదేవ! పురాసురకృత
బాధ లేకుండఁ జేయుము! బాలేందుచూడాంకార! లోకశంకర!
శంకర! ధయంకరమహాదైత్యలోకమును సంహరింపుము! అద్వితీయ!

అక్షర! అగణ్య! సత్య! సర్వవియామక! వ్యాసాదిపండితస్తుత్య! పురదైత్యులను బరిమాన్పుము! అసంతృప్తి! ఆర్యవర్య! అఖలేశ్వర! అనాదినిధన! అనీశ్వర! పురాసురులను దెగటాగుము! సత్య! సర్వేశ! సర్వాత్మ! సనాతన! సదాశివ! సర్వజ్ఞ! భీమేశ! గర్వాంధులను సంహరింపుము! ప్రణతార్తిహర! ఈశాన! దక్షవాటాధినాయక! భీమేశ! సర్వదేవాత్మ! ప్రభూ! మాకభయమిమ్ము! మంత్రోపనిషదర్థ! మన్మథాంతిక! శాశ్వత! సింధురాసురసగహారీ! జగద్గురు! మాకు శుభ మొనఁగుము! దక్షిణాబ్ధితటక్షోణీనివాసీ! దీనరక్షక! శూలపాణి! మాకు జగద్దేయమగు విజయమిమ్ము! ఉగ్ర! తత్పరుష! అఘోర! వామదేవ! త్రిలోచన! భాలాక్ష! భర్గ! భూతేశ! సదాశివ! మాకు భద్రము సమకూర్పుము! కామగులగు త్రిపురాసురులు భూతప్రతాపమునఁ దైలోక్యరాజ్యము నిర్విక్రమముగా నేలుచు మాచే నధమకార్యములు చేయుంచుచున్నారు. ఇప్పట్లున వారలను చూపుచూపక తడసిన మావంటివారలకు శివనమే లేకుండుటయలుండ దైత్యులకేలోకప్రభుత్వమేకచ్ఛత్రముగాఁ గలదు. అప్పుడు మాకు స్వాస్థ్యమెక్కడిది? ధర్మమార్గమెట్లుండును? స్వామీ! శివాపియ! శరణ్య! ఈశ! త్రయీగణ్య కారుణ్యగుణభూషణ! అబ్రహ్మణ్య మిదే యాలింపుము! చంద్రశేఖర! అసహ్యవిక్రమోదగ్రులగు త్రిపురాసురనాయకులనలస మాకభిమానము తూలిపోయినది. శంభూ! శ్రుతిచూడామణి! శివ! ఓక్షవాతీశ! భీమేశ! భోగిరాజవిభూషణ! మమ్ములను గృహింఁ గాపాడుము! భువనత్రాణతత్పర! సప్తభువనములకు నుగ్రమగు కాలకూటభయముద్భవిల్లిన పగిదిఁ ద్రిపురాసురుల వలనను భయముద్భవిల్లుచున్నద"ని బ్రహ్మాండోచ్యుతాద్యులదేవతలును బ్రార్థింపఁగా సమస్తభువనత్రాణజాగరూకేక్షులుఁడు ప్రభువు శివుఁడు సప్తపాతాళభువనగర్భగోళమునుండి యావిర్భవించినదివ్యస్వయంభూజ్యోతిర్లింగమూర్తియు నగు భీమేశ్వరుఁడు నిర్వికల్పమును,

నిరస్తమస్తాపాధికమును నగునిష్కళంకస్వరూపమును విడిచి, కుసుం
 బరాగవిలసజ్జటామండలమండీశుండును, గిరీటకోటినిస్తండ్ర చంద్రశే
 ఖానముజ్జ్వలుండును, మల్లి కామాలికానీలారంగద్లంగోత్తమాంగకుం
 డును, గాశ్మీరతిలకాకారలలాటశిఖలోచనుండును, గండమండలసం
 దీప్తకుండలిస్వామికుండలుండును, నింద్రనీలమణి ఛాయావిరాజత్కింధ
 రావిషుండును, బద్మాసనశిరోమాలాహారోదాంభుజంతరుండును,
 సంధ్యాచారుఘనోద్ధామవారణార్ద్రానాంబరుండును, గంగాంబుజాగ్ర
 విలసల్లీలాసారంగశాంబకుండును, నతార్తిధ్వాంతవిచ్ఛేది కోమలాంఘ్రి
 సఖచ్ఛవియు, హారకర్పూరపాటీరమందారచ్ఛవి విగ్రహుండును నై కృ
 పతో నాబ్రహ్మాదిదేవతలముంగల బ్రాహ్మర్షివించి కయానుధారసా
 సారసమగ్రశుభవీక్షణుడై యుండ నాబృందారకవరులు సాదరముగ
 వీక్షించుచుండిరి. అప్పు డాయార్యత్రాణపనాయకుండు భీమేశ్వరుండు
 సగేంద్రకన్యావత్సోజకుంకునూ మోడమేదురమును, ఫణికంకణశోభిత
 మును నగు తన శ్రీహస్తమును బ్రసాదించి వారలకభయ
 మొసంగి సజలమేఘగలభీరస్వసముసనిస్త్యుచు :—
 “బ్రహ్మాండప్రముఖామగులా రా! మీగుచిరకాలమునుండి
 పడెడిపాట్లకు నేను నాడెందమునఁ జింతిలుచున్నవాడను. బాహుగ
 ర్పసముద్ధతులగుచు నిరాంతకులైయున్న దానవులను సంహరింతును.
 మీరును బలయుతులగుచు యుద్ధసమారంభ మహాసన్నాహముతో
 బయలువెడలిననుఁ గొల్చిరండ”ని వారలకుఁజెప్పి యామదనాంతకుండు
 ముహూర్త మాత్రములో శత్రునగర విజయసాధనమును మనమునఁ
 దలంచెను.

ఇదిస్కాండపురాణమున ౧౪వో ఖంధమునఁ
 బగునెనిమిదవ యధ్యాయము.

— భీష్మశ్రుతుడు శ్రీకృష్ణునితో సంభాషించుట —

భీష్మశ్రుతుడు మంకణునితో నిట్లనియెను:—అనంతరమున భీష్మ శాభిజ్ఞానయోగమువలనను, బ్రభావాతిరేకము వలనను నాజ్ఞాతిశయమువలనను భూమిరథముయొన; సూర్యచంద్రులు చక్రములైరి; జహ్నుసారథియయ్యెను; చతుశ్వేదములును గుట్టములైనవి; ప్రణవము ప్రతోదమయ్యెను; తారకాపథము పతాకమయ్యెను; కనకాద్రిచాపమయ్యెను; ఘణివల్లభుడు నారీయయ్యెను; సప్తమారుతములు కలులయ్యెను; విలయకాలానలజ్వాల ములికియయ్యెను; పాలసంప్రభుటల్లుడు బాణమయ్యెను. ఇట్టిసాధనములన్నియును నన్నిహితములైయుండ నతౌరాచుపురాధ్యక్షుడు భీష్మనాథమహాప్రభుడు జగద్రామహోత్సాహసముజ్వలుడగుచుఁ ద్రపురవిజయమునకై దర్శికగేంద్రమార్ద్యకమగు మేరుకార్ముకమును గైకొని చంద్రావర్క-రిధాంగమగు సుర్యోశతాంగమొక్కెను. అప్పుడు కర్ణికారాంబు (గోగులమ్మ) బ్రాహ్మ్యేదిసప్తమాత్రుకలతోఁగూడి యామహాప్రభునిపై శుభాక్షతలు చల్లెను; పాతాళభైరవుడు బంగారు బెత్తము హస్తమునందిమకొని ముందుగాఁ బోవుచు సైనిక సమ్మర్దము నపనయించెను; దివ్యదుందుభినాద గర్జితములతో మందారపుష్ప వర్షము మెండుగఁ గురిసెను; సంయమిశ్వరకోటులు నుదుట వెడద కేలుడమ్ముల మొగ్గి జేజేలుకొట్టిరి; ఆమహాప్రభువు సార్యతిని బరిరంభించు హస్తమున మేరుచాపమెక్కిడి పన్నగేంద్రగుణముసారించెను. అట్లనంతశక్తిమంతుడగు కపర్దికాంచనాచలకూటకోటి వంది మోపెట్టునపుడు స్వర్ణకాయుడు నిర్మలరౌప్యమును గమ్మితిసిన విధమునఁ జక్కఁగా నిక్కి కానిపించెను; వెల్లుల్లి తునకల లాగునఁ

గుబునమువగిలి బీటవాటి తగడెత్తెను; మహనీయతరస్సార ఫణిమంజరి బాలవల్లవరాజీవముల పగది జేగురించెను. మహాబలాఘ్యుడగు నాథా లనయనుడు బంగారుకొండవింటను బాపతేనియల్లెత్రాకిని మహాక తోరముగా టంకరించెను. ఆటంకారము కమలగ రాండ్ మెల్లనిండెను. అందుచే భూచక్రము కుమ్మరిసారివలె దిగ్విరం విరిగెను; అంబరము బీట లువోయెను; దెనులువ్రయ్యలయ్యెను; సాతాశమూఘూర్ణిలెను; బ్రహ్మా డభాండమాలు పగిలెను. అంతస్పృహగిరి రాకృష్ట సురాచల శరాస; మా కాశమధ్యమమున సూర్యపరి వేషమువలె జూపట్టెను. మఱియునాయద్రి శృంగములను చర్చించు కన్దునుతులు... ఇతిపుత్రులును బరస్పరము కుశల ప్రశ్నములు చేసికొనిరి. అంత గారుద్రుడ్రుచాపమును బలము గానాకర్ణా శము తిగించిపూజా నాగేంద్రుడు విషము భుజులుభుజు లునగ్ర క్కెను. విషభృచ్చుఖిసంధవమగు నానిషసహి సాగలెగయు చు భుగభుగ ధ్యాసముతో నిస్ఫిరభీషణమై ప్రవ్వరిలెను. అప్పుడుగురు నిచేతికొండవింటను విషానలకావాలి పట్టి స్వశీగ్రుని నాసికారాధ్రము నుండి వెలువడు నిశ్వాసవాయువులచే బెచ్చుచుండెను. ఆభీమేళుడు తెగనిండె ఇనిచిన వింతివారి యగు సాపతేనినోటనుండి వెడలిప గూ వినపుట్గి కాకోలిమువలె వెలుపుగొలుపుచు ముష్ణగములను ముట్టుకొ నియెను. అవ్వినముగాబుగానుర నధారంభమున భువనైకధర్మగుండగు భీమేశ్వరుడు నిర్భరోత్సాహముముతో గగ కాద్రిచాపమునుద్దం డభుజాచండిచుమున నాక్షిరిమనవుడు భుజుగపు గవుడు వేయుపడగ లను విషము క్ర క్కెను. అదియూనాగేంద్రుని నాసికారాధ్రసముద్గర్థ ను గుచు క్షీరసాగర మధనోద్భూతహాలాహు విషమువలె బ్రవ్వరిల్లి సముజ్వల జాలా హాలముల గ్రదై లో క్య మాక్ర మించెను. అంత విషభృద్భూషణుడగు నా భీమేశ్వరుడు జగదా ర్పిహరుడు కావున దానిని వీక్షించి సగ్రభమముతో విపులజటాక

లాపమును బ్రసరించియు, గంగానదీప్రవాహానల్పసలిలము ప్రోక్షించి
 యు, వామలోచన శీతాంశుధామశౌరవమంజుల మగు కటాక్షవీర
 జాలమును బ్రసరింపజేసియు నా మహోపద్రవముడిసెను. అంత విఘ్నే
 శప్రసాదపరితోషితుఁడును, దుర్గాసహాయుఁడును నై యా భాలేక్షణు
 ఁ విమలకక్ష్యములును, దారామాగ్ధచరములును, లోకోపద్రవ
 కరములును నగు త్రిపురములను వీక్షించి పురాణపురుషుఁడును, సనా
 తముఁడును నగు నారాయణి గొణముచేసి యరింబోసియు, భాశుపతా
 శ్రుచుత్రకముగా సభిమంత్రించియు, నాకర్ణాంశముగాఁ దిగిచియు, భాల
 నేత్రాగ్నిహ్వలా మాలోజ్జ్వలంభణపూర్వకముగాఁ గనో మగు నట్టహా
 సముతో విజృంభించియు వైచిన నా విష్ణుగొణాగ్నిచే దైతేయనగర
 ములు తగులుపడినవి. ఆయనుగ్రామగృహములు లోహసుయముల
 య్యును హరశరాగ్నికీలాహ్వలాదాహమునఁ గరగి మూఁడు పెద్ద
 ముద్దలైనవి; చుడికానాయకుఁడఖండ భుజదండబలసంపదచే మండ
 లాకారముగ నొచ్చిన కాంచనాద్రికోటపై పరివేషమునుండి వెడలిన
 పుండరీకాక్షకాండాగ్నిహ్వలామాల సోఁ గూడేవారినగర త్రయ
 మునఁ గ్రాకారసౌధగోపుర కుట్టిమములన్నియును భస్మావశేషము
 లయ్యెను; గుణిస్వర్గస్థరత్నత్రయ పర్వతములు చూర్ణములైనవి; మిగు
 ల సాంపునిండి చూబతోటలే కాక కేళికాసార కల్పకైరవకమల
 ములును జరిచురవోయినవి. అత్యైఘ్రమున నుండునగరములు భాలనే
 త్రాశ్రువహ్నిహ్వలాజాలములఁ గాలునపుడు మూలమైన పుట్టక న భు
 లింగమొక్కటి శోభిల్లుచుండెను. అది యాదళింగోద్భవమనాదీ
 యభువుని భౌతి నింగి మోచియుండి యగ్నిసేక దాడిక దీపస్థంభము
 వలె దీపించుచుండెను. అట్లు నారాయణాశ్రు దైతేయహ్వలాజాల
 విజృంభణమున దైతేయనాయకన్యామి యగు భీమనాయకునకు దాన
 వాధీకుఁడరిప్పిని కేళికాననకల్పవృక్ష సముద్యాతపుష్పములు వాడు

వాఁజకుండెను; చారుకర్పూరసంయుత విలేపసము కొం చె మై న ను
గొ ఁ న డ కు ఁ డె ను. అ వ్వి ధ ము స ఋక్ష్మామయజుర ధర్వణ
వేదతురంగకమున, సూర్యశశాంకరథాంగమును, గనులోన్భవసారథి
కమును సగు ధరిత్రీరథమెక్కి సర్వగాజశింశీకమైన కాంచనాద్రిధను
ర్గండమునఁ బుండరీ కాక్ష బాణమును సంధించి పురత్రయమును కపిం
చి జయలక్ష్మిఁ బరిగ్రహించెను. విశ్వానను ప్రధాననానాగంధర్వుల
లుజేజేలుపల్కిరి. అంతస్వదేవనాథుఁడునీలగ్రీవుఁడుక్రీడాలీలావిలాసం
పన్నుఁడగుచుఁ బ్రమోదాతి శయమునఁ గాండనమాడఁ దొడఁగెను.
ఆచండికానాయకుఁడు తాండవించిన తాండవనిందాది దేవతామం
డల ద్విక్ఫలమై, సింహిమారానకలితమై, డమరుధ్వనిమంజులమై, య
ఖండిత శ్రమశుభ్యద్భూషాకుండలి వల్లభమై, యఖండతారాధ్రమద
ములను, జగ్గమండలగుండనములను, జలద్ధంగా కాండగణములను
మహానటుని హర్షమునను, నట్టహాసములను, మహాస్వస్ములను బొండు
బహ్మండమండలమై యుంచెను. అప్పుడఁ బ్లుటనోగ్రభైరవఁ డాకినీ
గణమును, సప్తమాతృకిలును, బిశాచములును, నిశాచరులును, భూతము
లును, బ్రహ్మ వర్షమును సమస్తవిగుధప్రజమును బొగడ నిస్తుల్యమహి
మోన్నతుఁడశేషభుననాధీశుఁ డెంతయు సంతస ముండెను. అంత
భీమనాథుఁడు కనకశైలకోగండమెక్కుకొని యాస్థానమును నుంచి
మార్చి యగు ఫణినాయకుని చిత్వంభ గాసంభరణమును కు నియోగించె
ను; అచ్యుతసాయకిమును క్షీరాంభోరాశిశూరమున సమర్పెను;
సగన్వలీనాథుని సత్యలోకమునకుఁ బనిచెను; వేల్పులను వీడ్కోలెను;
వేదములను దిం నిట్టూర్పుగాడ్పులలోఁ గలిపి కొనియెను;
దివాకనిశాకరులను గాలము గడుప నియోగించెను. అట్లు
నానాభువనానీకపరిత్రాణపరాయణుఁడగు భీమనాయకుఁడు కృతకృత్యు
డై త్రిపురాసురులకుఁ గలదైవతమును, బరమమును, సిద్ధిలమును, నిరు

పదవమును, బంచాక్షరీపంచతత్వమును, బంచబ్రహ్మమయమును నగు నాదివ్యలింగము * నైదుఖండములుగా ఖండించి యందలి నాల్గుఖండములను యనుకేశారామ సోమారామక్షీరాగామకుమారారామములని విఖ్యాతములగు చతురాగామ నగరములందుఁ బ్రతిష్ఠించి తాను దక్షిణాచండకానమ్మై, దక్షిణసాగరతటక్షీతియందున్న దత్తరామ పురమున శుద్ధస్థానికసంకాశమును, సర్వలోకమనోహరమును, స్వర్గలీలా నతీచారుణోచనప్రసవాస్పితమును, సమస్తభవనస్తుత్యమును ననంతఫల ధాయకమును నగు భీమేశ్వరగుహలింగమునందధివసించెను. ఇందుశిఖామణి యగు భీమేశ్వరుఁడు త్రిపురసంహార మొనర్చిన యీ పుణ్యకథను భక్తితో చినువారలకుఁ బరమనుఖము పాటిల్లును.

ఇది స్కాందపురాణమునందలి భీమఖండమునఁ బంచాష్టమ్యధ్యాయము

* “పంచఖండములుగా ఖండించి కృష్ణవేణీమహానదీతీరమున ధరణాలకోట యను గ్రామంబున నమరేశ్వరునిచేతఁ బ్రతిష్ఠితంబగుటకేసి యమరలింగంబునఁ బ్రసిద్ధుడైన యమరామంబును గౌతమీతీరంబున దక్షిణసూలంబున గుణపూడి యను గ్రామంబున సోమనిచేతఁ బ్రతిష్ఠితంబు నేయంబగుటంజేసి సోమలింగంబునఁ బ్రఖ్యాతంబైన సోమారామంబును, బాలకోటయను గ్రామంబున త్రిరామచంద్రునిచేతఁ బ్రతిష్ఠితంబగుటంజేసి రామలింగంబునఁ బ్రసిద్ధుడైన క్షీరామంబును, జాకు క్షివంశ రాజధాని యగు రామకృష్ణభీమవరనామగ్రామంబునఁ గుమార రత్నంబైన కుమారస్వామితో బ్రతిష్ఠితం బగుటంజేసి కుమారభీమలింగంబునఁ బ్రఖ్యాతంబు నొందిన భీమాగ్రామంబును, మొదలిమఱు యగు దత్తప్రజాపతీయునికిపట్టయిన యా రామంబగుట దత్తరామంబున కివలన్నిధానంబై గానంబడునట్లుగా నిప్రకారంబున భోగి మోక్షప్రదంబులైన పంచారామములను బ్రతిష్ఠించింపి తామను దక్షిణాచలంబున ముట్టితిరటంబున విశుద్ధస్థానికసంకాశంబుగా నిదిదశలోకభౌమినివిలోకన చ్ఛాయాగుళుచ్ఛాన్నితో త్యాగిభీషక్తయుక్తంబులగు భీమభీమేశ్వరలింగంబునందధి వసించెను.” అని త్రినాథకృతభీమేశ్వరపురాణమునందున్నది.

ఇ గు వ ద న య థ్యా య ము

—• భీమలింగమును బ్రతిష్ఠింప సప్తమునులును సప్తగోదావరమును కెచ్చుట •—

అంత వశిష్ఠుడు మంకణునితో నిట్లనియె:—ఓమంకణా! త
గ్వాత దివ్యమునులేద్వరును దృఢభక్తి సమన్వితులై చప్పటతాళములు
మొరయ సంస్తుతిపూర్వకముగా నృత్యమొనర్చుచు బ్రమోదమున
బులకాంకురములు మైనిండనుతించుదు, భక్తానంతఫలప్రదుడగు భీమ
శలింగమును భజించిరి. ఆ ఖండవంచకము నిత్యమనంతఫలమిచ్చును.
దానిని దేవాద్రాదిదేవతలు నేనించిరి. అదికోటిసూర్య ప్రకాశము
కలది; ఓ దాటిశ్వరకుండలమైనది; బ్రహ్మాండకోటిజనకమైనది; చంద్ర
మఖండనమండనమైనది; పుండరీకానందప్రసాదప్రసాదమండలమైనది;
పుండరీకోద్భవశిరోమాలికాహాసశోభితమైనది; ఆదిమధ్యాంత రహిత
మైనది; ఆదికారణమైనది; అన్యయమైనది. అఖిలాగమసంవేద్యమైనది;
అప్రమేయమైనది; అనీశ్వరమైనది; అపారమహిమోదారమైనది; అవా
జ్ఞానసగోచరమైనది; అనంతగుణసంపన్నమైనది; అజేయమైనది; అస
మానాధికమైనది; అశేషమంగళస్థానమైనది; అపవర్గఫలప్రదమైనది; అచల
ధ్వని శుద్ధాత్మమైనది; స్వభక్తజనకామధేయమైనది; మహితలమునం
దావంచారామములు సకలసంపత్సంపూర్ణములైనవి. అందు దక్షిణా
మముత్కృష్టమైనదని ప్రశస్తివడయుచున్నది. ఆ పురవరమున బంచ
బ్రహ్మమయుడును, జ్యోతిర్లింగమూర్తియు, సదాశివుడును నగు
భీమనాథుడు వెలసియున్నవాడు. అంత మహాధన్యు లగు నామహ
ర్షులు ప్రదీప్త మగు నాలింగమూర్తిని విలొకించి పరమానందమునం
దిరి. దేవతలును దేవతలును బ్రసన్నుడగు నాయీశుని గాంచి
“ఇతి ముందు దైత్యులవలన బాధ మనకేమియును లేదు” అని సంత
సించిరి. ఘోర మగు కారాగారములందుండిన సురాంగనలును

వారలపుత్రులును భర్తలును దుఃఖమును బాసి మోదమున గోదావరి జలముల నీరాడిరి; లోకాహ్లాద విధాయకునిదత్తువురాధీశుని భీమనాయకుని దర్శించిరి. అంతః బుద్ధ్యాత్ములగు భరద్వాజాదిమునులేడ్వరును భీమనాథాభిషేకమునకై యొకనదినిదోడ్తేర నాయుత్తపడిరి. ఆ తపస్వులు భుక్తిముక్తిప్రసమై, పంచబ్రహ్మతేజోవిభాసితమై, యాదిమధ్యాంతరహితమై, యసవద్యమై, యనీశ్వరమై, సకలశోభనమై, శుద్ధమై, బుద్ధమై, యక్షోభ్యమై, యుత్తమమై, యాద్యమై, యచ్ఛేద్యమై, యజరమై, పూజ్యమై, భువనపావనమైయుండి యాకాశము నంటుచున్న భీమేశ్వరమహాలింగమును విలోకించిరి. దానిని సంప్రతిష్ఠింపనుద్యమించిరి; అందులకుఁ గాలము పరికించిరి; శుభలగ్నమును నిశ్చయించిరి; సర్వసంభారనిచయమును సంపాదించిరి. అంత వినుతవ్రతులగుచు “మొఱట నిటకే శుద్ధవాహినిని గౌతమీనదిని దోడ్తెచ్చి శుభమగు లింగసంస్థాపనము చేయుదము”ని సంకల్పించుకొనిరి. అంత వారు నిర్ణయించుకొనిన శుభలగ్నమున దివ్యామృతస్వయంభూతలింగమూర్తికి మహాప్రభునకు భీమనాథదేవునకు వాహినీవిమలజలములసభిషేకింప మహర్షులు గౌతమప్రముఖులు సాభిలాషులగుచు శిష్యసహితులై దత్తరాజీమహాపుంగుమునందుండి నిర్గమించి శీఘ్రముగ నేగి పురోభాగముననున్న మహాపుణ్యతరంగిణి యగు గౌతమీగంగను గాంచిరి. ఆ యాపగ లోలకల్లోలమాళికయై యుండుటయే కాక జోలాఫేలా విలాసభాసమాసమరాళకచక్రవాకక్రౌంచసారసజలకుక్కుటాదివివిధజలవిహంగములతోడ శోభిల్లుచుండెను. మఱియు డిండిరపిండపటలప్రభాధవళితాంబరయై, సుధారసప్రతిచ్ఛంకమధురాంబునమంచితమై, శీతలోర్మిచ్ఛటవ్రాతనివీతసకలశ్రమయై, స్నాననిష్ఠాపరానేకజనాకీర్ణతటద్వయయై యుండి యనవరతమును దేవతలచేతను, దాసములచేతను, బాగడఁ బడుచున్నది. మోదమున నీగౌతమీపయఃపానమొనర్చినవారు

మరల మాతృస్తవపయఃపానమాచరింపరు. అంత నామునివర్యులు
 పరమానందభరితులగుచుఁ బరస్పరమిట్లనుకొనిరి:—కంటికే! మును
 లార! ఈగంగ ప్రభావనంపన్నయై త్రైలోక్యపావనమొనర్చుచు నిరం
 తరము చలద్వీచిహస్తవిన్యాససంభ్రమములతో ఘమఘమధ్వానహుం
 కారఘోష మొప్ప నిఖిల ఘోరపాపాఘములను జంకింపుచున్నద”ను
 కొని దృఢవ్రతు లగు నా మునివర్యులు స్వకామితార్థసిద్ధికై యా
 గౌతమి నిట్లుగడించిరి:—“అంబ! గోదావరి! నీదుతీరములందు సతతము
 గీర్వాణయతోరగసిద్ధపాద్యగంధర్వపిద్యాధనులు నిండియుండురు. ఓ
 లోకసంగక్షణవిచక్షణ! మర్మనారతమును రక్షింపుము! త్రైలోక్య
 పావని! అరవిందగర్భ! గంగా! దేవీ! అమృతోపమానము లగు నీదు
 జలములనిచ్చి నిత్యమును సకలశరీరులను రక్షించుచున్నదానవు; కాన
 నీవు తల్లివి! మహేశవత్సీ! సకరాజకన్యా! శత్రువిక్రీకరణాతిసత్తా!
 నీదు హస్తకమలమనుకుండియుండు నిండుగ జలమున్నది ప్రపన్నుల
 మగు మమ్ములను బరిపాలింపుము! అంబ! గోదావరి! భక్తితో
 గోదావర యను నీ ఘృణ్యనామమును వచించుగుణవంతుల కెల్లపుడును
 బహుశుభములు గలిగింతువు అంబా! కంబుమరాళముక్తామణి ప్రభా
 హాలవిభాసితములై యమృతోప మానములగుచున్న నీదు జలములు
 మాకు నిత్యము బహుచాభ్యుదయము లొనఁగుఁ గాత! గౌతమి! లోక
 మాత! చక్షుత్రముల వలెను ముక్తాహారములపగిదిసి సుధారసము చం
 దమునను శుభ్ర మగు కాయినీకుఁగలదు! ఆపాతాళగభీరనీర! సాగగా
 లింగససాఖ్య! నీకు సమస్కారము! ఓ గౌతమీ! దేవగోకనిశ్రేణికా!
 ద్వీపసమగ్రభూషా! సంతాపనిర్వాపణచతురా! సమస్త కళ్యాణదాయినీ!
 నీకు వందనము! గంగా! అనేకకాయతలు కలకలశములను ముంచు
 నపు డగు ధ్వనిచేతను, గజగండావములచేతను భిన్న హాసములు
 నీయందుఁ గాన్పించును! నియందుద్భవిల్లిన పద్మములపై రాయంచ

లాడుకొనుచుండును. ముప్పుటను నీకు మ్రొక్కెదము. ఆనందకర్త్రీ!
 అఘనంఘహక్త్రీ! వందారుబృందపరిపాలనకల్పవల్లీ! బృందారక
 వ్రాతముసీంద్రవంద్యా! గాతమకన్యకా! నీకుఁ బ్రణమిల్లెదమ"ని
 కొండాడి యిట్లు వేడికొనిరి:—! "ఏచ్చేయవమ్మ! త్ర్యంబకాద్రీంద్ర
 గజగండస్థలదానధార! పయనము కావమ్మ! శీతాంశుకళాకిరీటజటాట
 వీనూతనపుష్పవల్లీ! వావమ్మ! కంజాసనపాణికంజకమండలోదంచిత
 శీర్థవారి! లేవమ్మ! గోత్రావనితావతంసకంఠస్ఫురన్మౌక్తికహారవల్లీ!
 ఆలోలకల్లోలవరంపరలలోడను, పాలమరడిండీగఖండతండములతోడను,
 ముక్తామణిశేణినమాశోభానముచ్చలద్వారిసమూహములతోడను ని
 రాజిల్లుచు వినుతప్రభావవై, జలాభిరామవై, జనవీక్షణీయవై, నిరంత
 రామోదభరప్రపూర్ణవై, వేగిరముగాఁ గదలవమ్మ! గంగమ్మతల్లీ!
 అదే! సాగరతీరమున మాస్వామియమృతాంబురాశి సముగ్ధపుష్ప
 శ్రీదత్తవాహినగరిశ్వరుఁడు భీమపతిప్రీతితోఁ బ్రతిష్ఠఁ గైకొనును; కాన
 యోదేవి! గోదావరి! త్ర్యంబక శైలకన్య! రోలాంబమాలాకలితాంబు
 జాతనంపద్విరాజద్విమలాంబుపూర! నీవాదేవుని సమీపభూమిని శీఘ్ర
 ముగాఁ బ్రవేశింపుము! సోమకళావతంసుఁడు మహేశుఁడు భీమేశ్వరుఁడు
 వైభవప్రతిష్ఠఁ బొందఁ బ్రతీక్షించుచున్నవాఁడు. ఓకళ్యాణి! కాని
 విలంబముచేయక యాతనికడకుఁ గదలిరమ్మ!" అని మహాచుభావులు
 సంయమిశ్వరులు ప్రార్థింప నాగిరిమ్మ ముదమున వారలను వెంబ
 డించెను. అప్పగిది సత్యదృఢతప్రభావముచే మహాత్ములు తపస్వులు
 లోకపావనియు, గీర్వాణతాపసవ్రాత సేవ్యమానపయస్సుధయు, నాంధ్ర
 భూకాంతాకుచహారావళియు నగు నాగోదావరినాకర్షించుకొని మో
 దముతోదానికిముందును వెనుకను బార్శ్వములనునుండిభజించుచు దత్త
 పురీమార్గమును బట్టిరి. అయ్యదనున మహేంద్రుఁడు సర్వదేవగణప్రభుఁ
 డగు భీమనాయకదేవునిప్రతిష్ఠఁ జూచు వేడుకతో సంతరితుమార్గమున

లోకపాలకగంధర్వయక్షవిద్యాధరసిద్ధసాధులను వెంటనిడుకొని దృఢాదరుడగుచు నావిధముగా గోదావరిని దోడితెచ్చెడి మునిపుంగవుల ననుగమించెను.

ఇది స్కాంతపురాణమునందలి భీమఖండియన “సప్తమహర్షి కృతగోదా

వరీసమానయన ము” నెడి పేరుగల యిరువది డవ యధ్యాయము

ఇరువదియొక డవ యధ్యాయము

సప్తగురు సప్తగోదావరమును వెచ్చనపుడు శుల్కభౌగాతీగమందలి

రాక్షసులతోఁ గలసింగుడు

అట్లు సప్తమహర్షులు గోదావరినిదోడి వెచ్చెడిమార్గములో నొక నదియొడ్డునఁ బుణ్యజనులు పెక్కండు బంధువులతోడఁ గూడి గార్హస్థ్యయుక్త మగు పుణ్యతపంబాచరించుచుండిరి. అప్పుడానక్కసుల యొడ్డనుండెడి సర్వస్వమును మునులకు వెన్నఁగి వేగముగా వెచ్చెడి యేటివెల్లున గొనిపోయెను. అట్లు హుశభ క్వేదికాయుగావస్థంభాలీ సృక్స్పవాదికమును, గనుండలుబృహీశాశీపుస్త దేవార్చనప్రజమును సగార్హములును వరదపాలెపోవుటగాంచి యా యాశ్రమవాసులగు దానవులూ మునిబృందముతో వాచులాడఁ వొడఁగిరి. అప్పు డాకాశేదిన్యమునలకును దైత్యమునలకును గ్రోధముప్పతిల్లుటచే నొండొరులు కలహింప సాగిరి. అత్తతీవారలకుఁ గన్నులెఱివాఱెను; బామముడి విఱిసెను; కటము లదరెను; శిఖలు నీడెను; అవ్విధమునఁ బోరాడియాడి తమ తమ తపోబలాతిరేకమున నొకరిచ్చ నొకరు శాప

ములుగ్గఁగింపఁ జేతులతో జలమందుఁకొనిరి. దానవుల సప్తమునులు
 తెచ్చెడి పుణ్యనది యెండిపోవుఁగాక ! యనియు, దేవర్షుల దానవుల
 పుణ్యతరంగిణి యపూజ్య యగుఁగాక ! యనియు శపించుకొనిరి. ఆ
 దానవనదియుఁబూర్వముగౌతమీనదిఁగండియేపుట్టినది. దానిని దపస్వి
 యు మహాత్ముఁడును సగు తుల్యభాగునిచేఁ దోడ్కొని రాఁబడినదని
 నుతిహాసముఁ జేగినవారలు పలుకుదురు. ఆతుల్యభాగుఁడు రాక్షసుఁ
 డయ్యును సాధుమార్గమవలంబించినవాఁడు; పరమాత్మతత్త్వ మెఱిగిన
 వాఁడు; పక్షపాతము లేనివాఁడు. అతఁడు మధ్యస్థుడై సుఖ
 సురులపోరాటము మాన్పెను. అట్టి తుల్యభాగసమర్థత్వమువలననే యా
 దైత్యుఁడన్నర్థ నామకుఁడయ్యెను. వాని నానుముననే మేదినిమీఁద
 దుల్యభాగ సంపాదించుచున్నది. అనిమ్మగ పూర్వము గౌతమీఁ
 బుత్రిక. అంతమునిరాజగు తుల్యభాగుఁడు మహాశ్రమపడుచు వివదిం
 చుచుండెడి మునులను, దానవులను వారిగించి లోకహితముగ నిట్టని
 యెను:—“మహాత్ములగా! కోపము వలదు! ఈ పుణ్యనదులు జగ
 త్స్వవనజీవనలు; వీనిని మీరలు శపింపఁదగదు. ఓసాధులగా! ఘోర
 మగు నీశాపాన్ని జల్లార్పిడి! శమావంతులగుఁ దానవుల కిట్టి కోప
 మెన్నడు నుండరాద”ని ధీమంతుఁడు తుల్యభాగుఁడుపదేశింప వారి
 ల్లరు నాతని పలుకులను బాటించి యిట్లనిరి:—“ఓయనఘా! నేఁడు
 తాముపదేశించిన హిశవాక్యముఁ దాదరముఁచితిమి. అనూఘమగు
 మామాట మరల్పగాదు; కాన వేఱు తెఱఁగున భువన్తననీయలకు
 నీమహాతటితులకు మేలొనఁగూర్తుమ”నిదైత్యమునులు ప్రసాదముతో
 నవ్పర్చిప్రవరాసీత యగు వాహిని యంతగ్రహవాహ యగునట్లుగాను,
 నవ్తరువులును నాదైత్యతపస్సులనదియగు తుల్యభాగకు సత్తరాయ
 ణదక్షిణాయన పుణ్యకాలము లందును, సూర్యచంద్రగ్రహణములం
 దును, బ్రతియాదిత్య వాసరమునను, దర్శపౌర్ణమాసీప్రభృతి మహా

స్వకాలములందును, సంక్రమణము మొదలగు విశేష కాలము లనున్నాన
దానజపతపహోమశాస్త్రదేవార్చనా విధానము లక్షయఫలము లగు
నట్లుగాను వరములు ప్రసాదించిరి. అంత గౌతమీగంగ సింధులును,
గింపురుషులును, యక్షులును, నాగులును, విద్యాధరిలును, సురలును,
గరుడులును, సాధ్యులును, భేచరులును, ముదటను బార్హదేశము
లను నుండి హర్షకోలాహలోద్ధతు లగుచుఁ గైవారమొనర్చుచుండ
రంభాది దివ్యాస్పరోగనలాడుచుండ, దానవబృందము మురళీగాన
మొనర్చుచుండ, ధాత్రీజనులు సింహనాదములు సల్పుచుండ, సము
చ్చలత్పయో వీచిమాలికాపరిశోభితయై, దూరీకృతేశగోవిందధామసిద్ధ
వసుంధరియై, జవాతిశయ శీర్ణాద్రిధాతురేణు చయానిలయై, ప్రవాహ
జనితారావ ప్రపూరితదింతరయై, వేగముగాఁ బ్రహహించి ప్రవహించి
దక్షవాతీనుహపురిఁ జొచ్చినది. అప్పుడు తారామార్గమున దేవదుండుభి
నిస్వనములు విజృంభించెను. ఆ నదియే దక్షవాహినికక్షోణీకాంతకు
మండనమయ్యెను. అట్లు సప్తమహర్షులు పుణ్య యగు గోదావరిని
దెచ్చి హర్షోత్కర్షమునఁ దారునిశ్చయించిన శుభలగ్నమునఁ బ్రతి
ష్ఠితుడై పూజనము గొన్న భీమేశుని గాంచి విస్మయమందిరి. మహా
శుఁడే తాను నిశ్చయించిన శుభలగ్నమునఁ దనకుఁదాను బ్రతిష్ఠితుఁ
డయ్యె నని పరమర్షులు ప్రహర్షించిరి; కాని యాభీమేశుని ప్రతిష్ఠను
మేమొనర్పవలయునని యాయిత్ర పడునెడ మమ్ములను కైకొనక నిర్భ
యముగా నెవ్వరో ప్రతిష్ఠగావించిరని విచారించిత్తులైరి. అంత సంతో
షరోషసంరంభ నిర్భరాక్రాంతచేతనులగు నాముషులచెంతకుఁ బద్మ
బాంధవుఁడు సంసంభ్రమమున గగనమునందుండి విచ్చేసి భక్తిసము
దై సంయమిండులకు మొక్కి కరకమలములు ముకుళించి యిల్లని
యెను:—“ఓపరమర్షులారా! మిమ్ములను మిగుల వేడికొనుచు నే
నొక విన్నపము చేసికొనుచున్నవాఁడను. కృపతో నాలింపుఁడి! మీ

కు మార్గమున నంతరాయము కలిగి కాలవిలంబము కాఁగా శంభుఁడే తనకుఁ దాను బ్రతిష్ఠితుఁడయ్యెను. అంత నేనాదేవునిఁ బూజించితిని. ఓమహాత్మకులారా! మీరు వాంఛించిన దేవదేవుని ప్రతిష్ఠాపనమునే జేయశక్తుఁడనే! అశేషజగదాధారుఁడు దత్తరామవల్లభుఁడు భీమేశ్వరుఁడు తనకుఁ దాను బ్రతిష్ఠితుఁడయ్యెను. మీరు నిర్ణయించిన శుభ కాలమతిక్రమింపరాదని కృపాసింధువు కంఠేకాలుఁడు తనకుఁ దాను నిలువఁబడియెను. అట్లు స్వయముగాఁ బ్రతిష్ఠితుఁడైన దత్తాధ్వరధ్వంసకుని మొదట నేను బూజించితిని; తర్వాత మారి యర్చించెను; పద పడి బ్రహ్మ కొలిచెను? పిమ్మట నకలదేవతలును నారాధించిరి. తారును నాభీమేశ్వరునిఁ బూజింపుఁడి!” అని యాయాదిత్యుఁడు మునులతోఁ బల్కుఁగాఁ గాలయాపనమువలనఁ జంద్రమఃకిరీటునిప్రతిష్ఠాపనములభింపమికి మిగుల వగచిరి. అత్రైఱిగున మనస్తాపమునందు మహాతపోధనశ్రేష్ఠులకా కాశవాణి యిట్లనియెను:—“ఓమునీంద్రులారా! కరుణాసింధువగు నిందురేఖాశిఖామణి మీయెడ ననుగ్రహముచే నాత్మసంస్థాపితుఁడయ్యెను. భక్తితత్పరులై యర్చించుచుండిన మీచేతనే స్థాపితుఁడయ్యెను. మీరట్లుడెంతమానఁ గుండరాదు. భక్తిగౌరవము కన్నఁ బ్రధానమేమున్నది? మీకు భక్తివశంపదుఁడగు భవుని పైభక్తి యల్పమైనదా? ఉత్తములగు మీరు భీమేశ్వరునిమూర్ధాభిషేకమునకై గౌతమీపుణ్యనదిని బాదపీఠనమీపభూమికిఁ దెచ్చితిరి. బ్రతిస్థారంభనమయమున నభిషేకించిన భానుఁడును, బ్రతిష్ఠింపఁజూచిన మీరలేడ్వరును బరమేశ్వరుని నిల్పినారు. భక్తిసంపన్నులగు మీరలెనమండ్రుగురును నేకార్థార్హక్రియాపరులే! ఓతపస్వులారా! నభోవీధియందుండి నేను సత్యముచెప్పితిని. మీరలెనమండ్రును గలసి మహేశనన్నిధిని బూజికై పాశుపతులును నియోగింపుఁడి! వారష్టమూర్తులనఁ బడుదురు. భూతలమున నారు దక్క నన్యులర్హులు కాదు. అష్టమూర్తికు

లమునఁ బుట్టివాఁడు జడుఁడయ్యును భవార్చనకర్తుఁడు; కాని వేదాంతవేత్తయయ్యు నితరుఁడు భీమేశుఁజూడ నర్హుఁడు కాఁడు” అని నభోవాణి పలికిన పలుకులు పరమర్షులు విని మిగుల నుప్పొంగి నభోమణికిఁ బ్రణమిల్లి యాతనితోడఁ గూడి గోదావరిప్రవాహజలములను సేమకుంభములనిండఁ దెచ్చి భీమేశ్వరునకు నాగుగా నభిషేకించి పూజించిరి. అట్లు సప్తమునివరులు తెచ్చిన గోదావరీమహానదికి సప్తగోదావర మను పేరువచ్చెను” అని వసిష్ఠుఁడు చెప్పినదంతయు శంకరాశ్రయుఁడగు మంకణుఁడు విని ప్రీతుఁడై మరల భీమేశ్వరైభవమును దెలుప నిట్లనియెను:—“ఓమునీంద్రా! ఉత్తమమగు భీమేశ్వరదేవమాహత్య్యమును విన నాడెందమునఁ గౌతుకము జనించుచున్నది; కాన యా దేవుని కౌరవమును జెప్పుమ”ని మంకణుఁడడుగఁగా మరల వసిష్ఠుఁడు చెప్ప మొదలిడియెను.

ఇది స్కాందపురాణమునందలి భీమఖండమునంజిరుండి

యొకండవ యధ్యాయము

ఇరువదిరెండవ యధ్యాయము.

—* నూర్పుఁడు కైలాసగిరినుండి గారీపాణి పక్షపాట

మునకుఁ దోడితేఱోపుట.

వసిష్ఠుఁడు మగుడ మంకణునితో నిట్లు నుడివెను:—ప్రతిష్ఠానంతర మాదివ్యలింగమునందుఁ బరమేశసన్నిధానము చేయ నంచి దివాకగుఁడు గత్యర్థము తన మూర్తినిఁ గానిని సురాలయమునఁ

బ్రహ్మచర్యం వేసి వెనకైలాసనగమున కేగెను. కుబేరదిగలంకార
 మగు నాధాత్రిధరోత్తమమున నరదముచేనుండి యవతరించి నర్వలో
 కాధిపతి యగునిందురేఖానతంసుని మందిరసమీపమునకు భక్తివిశ్వా
 సపూర్వకముగా విచ్చేసెను. అప్పుడు బహిర్గార్వరప్రదేశమున నంది
 యాదిననాథుని నివారించెను. అంతట భాస్కరుడొందీశ్వరుని నుప
 నిషద్యాకృతములచే గొనియాడెను. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాదులైన
 నావృషభేశ్వరు నట్లు సంస్తుతింపకు. అంత నానందీశ్వరుడు ప్రసన్ను
 డై యాభాస్కరుని వెంట నిడుకొని వచ్చి భృంగిభీషణహుంకార
 మహాగావభయాకులమై, గణనాతీతగీర్వాణబృందసాంద్రమై, యుండచి
 తమై యున్న కత్యంతరమును బ్రవేశపెట్టెను. అంత నాభాస్కరు
 డును భక్తితో భక్తాగ్రీనుడై, శుభదర్శనుడై యున్న భవానీవతిని
 దర్శించెను. ఆమహాదేవుడు జగపల్లవకుంజాగ్రమునఁ బుష్పశోభను
 ధరించునదియు, గంగాతరంగాంభుకణాలంకృతమును, నిందిందిరనుండర
 నుండరలాంఛనమును, సుధానురందరుచిరమును, గిరణచ్ఛదమనోజ్ఞ
 మును నగు సురపొన్న పూవును ధరించి యుండెను; లలాటమున నిం
 ధనీభూతకామకలేబరము గల నేత్రాగ్ని యరు తిలకముచే నొప్పు
 చుండెను; ఘనామణికిరణసమాకాంతవిశేషముగాఁ బ్రకాశించెడి ఘటి
 కుండలద్వయముచే న్నాకైలాసవాసుని చెక్కిల్పు చెంగలించుచుండెను;
 ఇంద్రనీలమణులను ధరింపకయే నల్లనికాంతిగల హాలాహలశోభచే
 నాశంభునికంఠము శోభించుచుండెను; నలక్షణవేదాధ్యయనశాసకర్ష
 ములచే మంజుల మగుబ్రహ్మశిరోరత్నహారమున నావామదేవుని వక్ష
 స్థలము భాసిల్లుచుండెను; ప్రాయకాలాగ్నిని దగ్ధము లయినభువన
 ముల భూతి యాభూనేశుడు దేహము నిండఁ బూసికొని యుండెను;
 ఆగిరిశునియంబరముప్రకాశించు శరీరకాంతిసంపదనునంబరమునుధవళిత
 ముగాఁ జేయుచున్నది; ఆచంద్రశేఖరుడు శేఖరశశాంకునకుఁ గ్రొత్తగారజ

నీకశత్రమునుగల్పించినభంగినున్న పచ్చియేనికతోలుపచ్చడమువైచిఁగొని
యుండెను; ఆభూతేశుఁడు బుధాభీష్టఫలదాయకుఁ డగుటవలనను, గంక
ణోరగభోగాగ్రరత్నాంశుచయమంజులము లగునిజాయతబాహుదండ
ములు పల్లవశాఖలతో నొప్పారుటవలనను బ్రేక్షకులకుఁ గల్పవృక్ష
భ్రాంతి కలిగించుచుండెను; ఆ శశిధరుఁడు శారీదృష్టివిలాససాదృశ్య
స్నేహశౌరవమున సంప్రాప్తమైన జింకపిల్లను జేతఁ బట్టుకొనియుం
డెను; జలంధరాది రాక్షసుల ప్రాణానిలములను గ్రోలిన మహాసర్ప
మోయన్నట్లున్న త్రిశూలము నాశూలికేలఁ గీలించియుండెను; ఆ
యథాకేశుఁ యాభరణభోగిభోగమాణిక్యతేజ మగ్నిస్తంభావిర్భావ
చర్యను దలఁపునకుఁ దెచ్చుచున్నది; మహావిష్ప్రదానాపరాధము శాం
తింపఁ జేసికొన వచ్చి యంతకమస్తకమును దాడన మొనర్చిన
పాదముపైఁ బడిన సాగరము భంగి నున్న ఫణాగ్రములందుఁ బ్రకా
శించు మాణిక్యములందుఁ బ్రతిఫలించు మేఘములతో నలరారు
శేషాహిమంజరము నాశర్వఁడు తొడుగుకొని యుండెను; శ్రుతిసీమంత
సింధూరఁ గనీవారుణత్విషములును, చపస్వివిమలస్వాంతసరోజమిళింద
ములును, బల్లవాళినముల్లాసహారులును నగుపాదములందు నిఖేందు
చంద్రిక యాక్రమించి యుండి వందారువుల తమమును హరియించు
చుండెను; శీతాచలనుతాగత్రలతావృతిన మేతయై యున్న నిజతనూ
ధవళసంపదచే యమునావాహినీయుక్తనుధాంధస్సింధువిభ్రమమును
నహించి యుండెను. ఆవినాక్తి శుచిస్మృతుఁడై బ్రహ్మవిష్ణ్వేశవాసవాది
నురావలిపైఁ గారుణ్యపూర్ణ సంవీక్షానుధాసారము చిలుకుచుండెను;
పార్శ్వములందు సనకాది మహాయోగిప్రవరు లాశంకరుని దివ్యమం
గళవిగ్రహమును నేత్రచపకములను గ్రోలి మరలఁ గ్రక్కుదుమో
యనుభయమున నిమిలితాత్ములై ధ్యానయోగముఁ సేవించుచున్నా
రు; చతుర్ముఖపురందరులను నృణీకరించు ప్రమథనాథ మాఖండపర

శువును సేవించుచుండెను. మఱియు నాగిరీశుడు కందర్పకోటిసుందరుడును, బ్రహ్మవదనాంబుజుడును, సకలభువనరక్షణజాగరూకేక్షుడును, దేజోరాశియు, ససంఖ్యాతకల్యాణగుణభాసురుడును, సకలజగదుత్పత్తిగుప్తివిపత్తివిధాయకుడును, నిర్మలుడును, నిరుపద్రవుడును, బిచండసంభృతానేకకోటి బ్రహ్మాండమండలుడును, సర్వదేవగణాధీశుడును, సర్వభూతనివాసియు, సకలభూతనియంతయు, సర్వజ్ఞుడును, శంకరుడును నైయుండెను. అట్టిమహేశునకుఁబరమభక్తితో సాష్టాంగదండప్రణామమాచరించి యంజలి కేల్పించి ముంగల నిలచి నివాకరుఁడిబృంగిఁగొని యాడెను:—“శివ! రుద్ర! శంభు! పరమాత్మా! భవభంజక! భీమ! విశ్వరూప! నీకు నమస్కారము! భవ! శివు! బ్రహ్మ! సర్వసాక్షి! శక్తియుక్తి! శాంత! వామదేవ! నీకు నమస్కారము! అఘోర! ఘోర! గూఢ! అమితతేజసుఁడ! శరణ్య! అగ్రగణ్య! నీలకంఠ! నీకు నమస్కారము! స్తుత్య! సత్య! నిత్యానందమయ! జ్ఞానాత్మ! భగవానుఁడా! మహాదేవ! నీకు నమస్కారము! శ్రేష్ఠ! శిర్వ! సర్గస్థిత్యంతకారి! ఆద్య! వేదవేద్య! పరమేశ! నీకు నమస్కారము! శంకర! మృత్యుదంష్ట్రాకరాళాస్యభంగక్రిడాకతమును దేవదానవసమస్కృతమును నగు నీచరణారవిందములకుఁ బ్రణమిల్లుచున్నవాడను. శంకరా! సంసారభీరువులకు నీసాదపద్మయుగళప్రణతి దక్క వేటొక యుపాయము కలదే! ఈశా! అర్థాయనమగు చిత్తమును నినర్తించుకొని జ్ఞానసంపదను బడయఁగోరువారలకు నీవు గమ్యస్థానమవు! పరమేశ్వరా! కర్మములకు నీవే కర్తవు! కర్తలను నియమించువాడవు! కర్మములకు సాక్షివి! కర్మములకనుచూపఫలమును గలిగించువాడవు! సనాతన! నీవీ జగమునకుఁ గర్తయగువానికి గర్తవు; భరించువానికి భర్తవు; హాసనమొనర్చువానికి హంతవు. ఓస్వామీ! సదనత్తులను క్రియాఫలములను నిష్కలముగాఁ దీసికొనుచున్న యంగివగు నీకిర్పాచూపమున భూతములందు వైషమ్యమొకింత

యేనియునులేదు. అమేయా! సర్వమును మీరియున్నసీపు సత్యవ్యర్థులు
పుండవని యనేకశ్రుతులచేఁ గీర్తింపఁబడుచున్నవాఁడవు; పరమపద
మగునీతత్త్వమును దెలిసికొననగునా!” యని సంస్తుతించి భక్తానుగ్రహ
కాఠియగునాగిశునకు దివాకరుఁడు తనగాకను దెలిసెను. అంతభాస్కరుని
యందలి నేయ్యమున గూననుఁడు క్షీరాబ్ధిమంథించునెడ బొడమిన
లింగమును జూడఁబోదమని విశ్వజిహ్వ విన్నపము చేసెను. ఆవిఘ్నపతి
విన్నవించినమీఁదఁ బాగ్యతి విన్నపము చేసెను; ఆప్యతాత్మజునిన్న
పమొనరించిన వెనుకఁ గుమారుఁడు విన్నవించెను; ఆకౌంచఘ్నుఁడు
విన్నవించిన తర్వాత బ్రాహ్మణిని ప్రమాతృ గణము విన్నవించెను;
ఆచూత్మగణము విన్నవించినపిమ్మట భూతనర్థమును విన్నవించెను. అట్లు
నిండువేడుకతోఁ గైలాసమందిరుని సమృతసాగరమున నుడయించి
యాంధ్రభూమండలమున నక్షపురినున్న యాదివ్యలింగమును జూడఁ
బోదమని ప్రేరేచుటయు నాశీశికంసుఁడు విఘ్నేశునియందలి యనుగ్ర
హమునను; గొరియందలి గారాబమునను, గుమారునియందలి కూర్చిని
మాతృగణమందలి మక్కునను, భూతములందలి ప్రేముడితోడను నాది
త్యునియందలి యాదరిమునను నుభయలోకమునకుఁ బోవనుద్యమించె
ను. అప్పుడు హరివిరించునగుచియిట్లను:—“వీరందఱును నక్షవా
టమునకుఁబోవ వేడ్కిపడుచున్నవారు. ఈపద్మబాంధవుఁడును మిగుల
బ్రాధించుచున్నవాఁడు; ఆదివ్యసుగళలింగమునకుఁ జంద్రదర్శనము
చేయవలసియున్నది; కాని యాంధ్రభూమికిఁబోయి యందలి విశేష
లుపరికింపఁలయును. ఒకచోటనే చదికిలఁబడియుండ ఫలమేమి! వినో
గార్థము నక్షవాటమునకుఁ జని యందే యిచ్చకొలఁదిఁ జింతము.
అందుచే నాధక్తుఁడగు నీభాస్కరుని ధర్మమాజ్ఞిత్యమును బొందు”నని
శర్వుఁడు కైలాసగిరినగ్గియందలి ప్రమథుని కెల్లరికును దెలియుటకు

వీధివీధికి ఘంటాటంకార సహితముగాఁ దిసపనుపును జాటఁ గిన్నచుల
బనిచెను.

ఇది స్కాందపురాణమునందలి భీమఖండమునది

దిరుగి రెండవ యధ్యాయము

ఇది స్కాందపురాణమునందలి భీమఖండమునది

— మహాదేవుడు కైలాసగిరినుండి దక్షరామమునిని పిచ్చిబిడ్డ —

నసివ్వుడు మగుడ మంగణానితో నిట్లు వాక్కుచ్చెను:—

“అంతటఁ జలద్రకిరీటుని సన్నిధిని గార్వతి హస్తస్థైర్యములను
మొగిడిచి నిట్లు వక్కాణి చెను:—ఓజగద్వీపస్య! ఓతవాటిక నాకు
జన్మస్థానము. అందుచే నా కానగరరీలలామముపైఁ గలన్నహప్రేమ
ములపెంపు వచింపజాలను. ఓదేవేశా! భక్తవత్సల! ఆపురమున
సుధామయమై యున్న భీమలింగమునందు సన్నిధానము చేయుము!
ఉత్తరమునఁ గాశీనగరము మోక్షలక్ష్మీకి ససతి యగులాగున గిక్కిణ
మున దక్షవాటి భోగమోక్షరమావాస మగుఁగావుత! కాశీకిఁ బో
జాలని కుంటులు కుదుపులు కుష్మరోగు లంధులు పృథ్వులు బొంబు
మొదలగువారలు దక్షవాటియందే మోక్షమునందుదురుగాత! కలిదోష
మున నీమేదినిమీఁదఁ గామాంధులును, గతినాత్మకులును, బాహుకర్మ
రతులును, సజ్జానాంధకారావృక్షులును, నిర్దయార్థులును, దుష్టచేతస్కు
లును నగువారలకు వారణాశియందు వలె దక్షపురమునఁ గూడ నీకృ
పను మోక్షము కలిగెడిని! సకలలోకములకు మోక్ష మొసంగు నీవు

ప్రీతితో నన్నిహితుండవై యుండ నాకుఁ బుట్టినట్లెడతీణకాశియై
యున్న నతవాటీనగరము భువనమాన్యము కాకుండునా!" యని శౌరి
యర్థించెను. అంత మహేశ్వరుఁడు కైలాసశిఖరసీకాశమ్మె పొల్పు
మహావృషభమును స్మరించినంతనే వచ్చి యదియెదుటనిల్చెను. అప్పుడు
శౌరీపతి శౌరితోడ నానందివాహన మెక్కి ప్రీతితో డక్షవాటీనగరము
నకుఁ బ్రయాగించెను. లోకనాయకుఁ డట్లు పయనించునపుడు విబు
ధోత్తము లగుమాధవాదులును భృత్యసహితులై నమతమవాహన
ముల నారోపించి యా మహాదేవుని వెంబడించిరి; యక్షగంధర్వ
గీర్వాణసిద్ధవిద్యాధరాదు లెల్లఁగును గిఱిగొని చనిగి; దేవర్షులు మనో
హరము లగుగద్యపద్యములను గొంతెత్తి పాడుచు నాశంకరుని వెన్నం
టిరి. అంతట మిక్కుటము లగుజయారావములతోడను, వేద ఘోష
ములతోడను, వీణాకాహళనిస్సాధకాశంఖాదిశబ్దములతోడను, గరి
బృంహితములతోడను, హయహేషితములతోడను, భటార్యులు
తోడను దిక్కులు పిక్కటిల్లినవి; వినాయకుఁడు హర్షమునఁ గొక్కు
నెక్కి మున్నాఁడి నడచెను; సుబ్రహ్మణ్యుఁడు మయూరము నధిరో
హించి కగిసి తొలిచెను; దుర్గాభైరవవిఘ్నేశులు స్రమధనేవితులగుచుఁ
జనుడెంచిరి; నుభయప్రదేశమున వసురుద్రాదిత్యులు నడచిరి; శార్వము
లందుఁ గుంభోదరుఁడును నికుంభుఁడును మహాకాలుఁడును భృంగీశ్వ
గుఁడును నుద్ధతులై జననమ్మర్దము నడచిరి. వెండి
తొండనుండి విసుసికదాలు పు కడువేడుకతో
విచ్చేసినపుడు నతారామపురోపకంఠము నద్దయు దనరాలెను. ఆ
యదనున యక్షేశ్వరాదులు యక్షసంఘమున సంభ్రముతో పురవీధులు
సవరచేసిరి; దేవతలు ముక్తావలీనాసకహూరహరిద్రా చూర్ణకుంకుమ
ములతో శంఖపద్మాదిలాంఛనములు పెక్కులు పెట్టిరి. అంత పశుపతి
పార్వతీసహితుఁడై గుహావైభవముతోఁ గనకాబ్జమాలికా తోరణో

జ్వలమై, సువర్ణదండ కలితధ్వజరాజ విరాజితమై, వివిధవిపణిరత్న కిరణ కిమ్మిరిత దిశాముఖమై, సర్వాలంకార సంపన్నమై, నానాబుధగణా నివృతమై యొప్పు దత్త రామమహాపురమునకు వేంచేసెను. ఆ యవస రమున భీమలింగమునకు గౌరవముతో దేవేంద్రుడర్చింప నక్షువాట ముననున్న సారసాయతలోచన లగు నప్పగనలు పాణిపల్లవముల గం ధపుష్పాక్షతజలములతో నొప్పుచు హిరణ్మయసాత్రములను బట్టుకొని ఘ్రులుఘ్రులుఘ్రులన సదాశివు నెదుర్కొనిరి. ఆ చంద్రవదనలు హావభా వవయో హుపవీధ్ర మోల్లాన భాసురలగుచు నా యాదిమగంపశులగు బార్వతీబరమేశ్వరులకు రత్నదీపాంకురములతో నీరాజనములిడిరి. అ త్తతి భూతేశుడు భవానిని సరసాఽపముల సమ్మోదింపఁ జేసెను; ఆసన్నమున నున్న భద్రహేరంబతండ్వాది గణనాయకులను సమ్మా నించెను; లక్ష్మీపతివాణిపశుల నిన్న పములాలకించెను; దక్షిణభూభాగ భాగ్యమునను, బ్రహ్మయదృష్టమునను గాలంకుని కరుణాకటాక్ష వీక్ష ణమును, గౌరీముఖచంద్రప్రసాదమును సందుఁ గాన్పించినవి. దక్షిణా పథజనులు “దత్త రామపురీమధ్యమమున నందివాహనము నెక్కివచ్చి న నాగాభరణునిఁ గన్నారఁగంటిమి కన్నులపండువైనది” యని పరిమ ప్రితులై యిట్లువాక్రుచ్చిరి:—“అహా! మనభాగ్యమేమనవచ్చును! నాగేం ద్రాజనవసనుడును, నాగేంద్రాభరణోజ్జ్వలుడును, నగేంద్రతన యాశ్రి స్టుఁడును నగునగాధివాసునిఁగంటిమి” ని యమంచానందమునందిరి. అంతనొక వంశ మహాజనులెల్లరును కైవార మొనర్చుచుండ, నొకప్ర క్కను హరిబ్రహ్మేంద్రాదిదేవత లభ్యర్చించుచుండ నక్షువాటికాఘం టాపథమున నల్లనల్లన నడచి వచ్చి భీమేశాలయాంతరముఁ జొచ్చెను. పిమ్మట బ్రయోక్తులతోఁ బార్వతీపతి పద్మనాభుని నాదరించెను; శిరఃకంపమునఁ బద్మజుని గారవించెను; ముంఁదహాసమున మహేంద్రుని మన్నించెను; కటాక్షవీక్షణమున దేవతాగణమును గరుణించెను; ఆవి

తమునఁ గ్రమముగా నందున్నవారల నందఱ నాయుమాపతి కారుణ్యమునఁ గనుఁగొనెను. ఆచందమున గౌరీకాంతుఁడు భీమనాయకుని మంట్రమధ్యమమును జూచ్చునప్పుడు పావకుఁడు ప్రదక్షిణముగఁ బ్రజ్వలించుచు హవిస్సును వహించెను: ఆశాముఖములు ప్రసన్నములయ్యెను; పనమానుఁడు శరీరులకు వీలుగ వీచెను. అంతట గొందఱు అపరసలు స్వర్ణరత్నసముజ్జ్వలములగు కళకలశములతో గంగాజలములను గైకొనివచ్చి యాపార్వతీపతిపాదపద్మములను బ్రతౌలించిరి; కొందఱు లాజాక్షతాదికళ్యాణవస్తువాతముతోడ నర్చించిరి; కొందఱు దేదీప్యమానమాణిక్యనీరాజనము లిడిరి; కొందఱు ధర్మమయ పాత్రములనిండ బుష్పఫలములను జేకొనివచ్చి నివేదించిరి; కొందఱు మనోహరముగఁ బాడిరి; కొందఱు మంజులముగ నాడిరి; కొందఱు భక్తిని బ్రణమిల్లిన. అప్పగిదిఒరమేశ్వరుఁడు ప్రవేశించునడ భీమేశ్వరాలయము నెండవ కైలాసమన నొప్పెను. అంత నాయోగీశ్వరేశ్వరుఁడు నివ్యాంగనావిరచితవిభోపచారములను జేకొనుచు నందివాహనమునందుండిరిగి శన భుజావలంబమున నిగిన పార్వతిహస్తాబ్జమును గరకమలమున నుంచుబించి దేవతాగురుఁ డిడిన శుభలగ్న మగు మార్గశీర్ష శుక్ల చతుర్దశియందు రోహిణీనక్షత్రమున సిద్ధయోగమునఁ బ్రాసాదపుగుమ్మమును గాఁటెను. అప్పుడు తాపసులయాశీర్వాద మహాఘోషములు నిండియుండెను; పురందరుఁడు హస్తమున వేత్రమును బట్టి ముందు నడచి జననమ్మర్దము నడఁచెను. ఆనుహేశ్వరుఁడు తన్నఁగాంచి “పూర్వమితఁడొక తస్పృచేసినవాడనితలఁచునేమో” యని మస్మఘుఁడు భయపడుచు మహాప్రభుని దర్శించి నక్షవాటీవనీ కేళీ దీర్ఘికాపుల్లహల్లకములును బూజించెను. అస్పరసలు ముందుకటాక్షవీక్షణపద్మములను చిదవఁ గరాంభోజ ప్రసూనములను బూజించిరి. అంతఁజచ్చటిమనుజులెల్లరును గామక్రోధములనువిడనాడిరి; ధర్మమార్గ

మునవలంబించిరి; మోక్షోపాయైకశరణులైరి. అట్టిశానుఁ డభ్యంతర
స్థలమునందుఁ బ్రవేశించి ముకుందశతానందపురందరప్రముఖు లగు
సురలు సమర్పించిన మధుపర్కాద్యుపచారముల నందుకొనెను;
కత్యంతరము గడచెను; గర్భమంటపము లోనికిఁ జొచ్చెను. అంతటఁ
కైలాసశైలనదనుఁడు నీలకంఠుఁడు సుధాత్మకమై, నూత్న స్వరూపమై,
విమలమై, స్వయంభూజ్జ్వలమై, విస్మయమై యున్న శ్రీభీమనాయక
స్వామి మహాలింగమును నాగమోక్షప్రకారముగా నర్పించి యారూ
పమును నాపాదమ స్తకము ముహూర్తమాత్రముచింతించి పార్వతియు,
విష్ణుఁడును, బ్రహ్మాదులును జూచుచుండఁగనే లోకానుగ్రహతత్ప్ప
రుఁడై మహోత్సాహముతో మనోహరమగు నాదాత్మరామభీమేశ
మహాలింగమునందైకవ్యమయ్యెను. ఆసమయమునఁ ద్రిభువనములందును
దివ్యలింగమహాదేవతాదాత్మ్యము స్పష్టముగా నభివర్ణింపఁబడినది.
ఆద్యమై, యచ్యుతమై, యవ్యక్తమై, యజేయమై, యజమై, యవ్య
యమై, యనవద్యమై, కైలాసాద్రినమాగతమై వెలయు నామహాతే
జము నంది దత్తనగరీభీమలింగమెంత యో రాజిల్లినది. అమృతాం
భోధి మధ్యాంతసముద్భూతమును, ననిర్మితమును, మహాదృఢతమును;
జగదీభిమమును, భోగమోక్షప్రవాచకమును, సర్వకల్యాణజనకమును
జ్యోతిర్మయమును, స్వయంభువును, దివ్యమును నైన లింగము లక్ష్మీప
తియు, బ్రహ్మాండప్రముఖామరులును భక్తితోఁ బ్రతిష్ఠించి చేసిన
పూజనమును గైకొనియెను. బ్రాహ్మముఖ్యముఖ్యమాత్మకలును,
నందిముఖ్యగణోత్తములును, హరిబ్రహ్మాదిదేవతలును, నింద్రాదిలోక
పాలురును, విశ్వేదేవులును, వసువులును, రుద్రులును, నాదిత్యులును,
గిన్నరులును, విద్యాధరులును, గంధర్వులును, సిద్ధులును, సాధులును,
నురగులును, సూర్యాదిగ్రహములును, సకలనక్షత్రములును, దారక
ములును, మూర్తములును, సమూర్తములును, చితరులును నాజగ

త్రుభు సభిషేకించిరి; గంధపుష్పములతోడఁ బూజించిరి; ధూపమిడిరి; దీపములను జూపిరి; అభివాదన మొనర్చిరి. అట్లు వివిధోపచారములతో నర్చించునపుడు వారల కంగములు పులకించెను; నేత్రము లానఁ దాశ్రుప్రపూరితము లయ్యెను; హర్షమునఁ గంతములుగద్గదవ్వ నము లయ్యెను.

ఇది స్కాందపురాణమునందలి భీమఖండమునం దిరువది

మూడవ యధ్యాయము.

ఇరువది నాలుగవ యధ్యాయము.

—పత్నితలు భీమేశుని నుతించుట; కేవేంద్రుడు భీమేశ్వరున

కొనఁగి భూభాగమునకు భీమమండల మని పేరిడుట.—

అంత గౌరి లక్ష్మి వాణి శచి యహల్య యరుగధతిలోనుగాఁ గల సాధ్వీమతల్లులు స్త్రీలజలులై స్వదేవతాధీశుఁ డగుభీమేశుని ముంగల నిలచి యిట్లు కొండాడిరి:—“కరుణాయుక్తాంతరింగ? గంగా తగంగవిభూషితోత్తమాంగ? సూర్యచంద్రద్రథాంగ! ధరాశతాంగ? కర్పూరహారధనశాంగ! శ్రీభీమలింగ! నీకు నమస్కారము! అప్రమేయ! వర్ణనీయమతు లగుననకననందనననత్కుమారననత్పుజాతాది యోగీంద్రులు వాఙ్మానసముల కతీతిమగు నీశ్వరవమున వర్ణింపఁజాలకుండి నపుడిక జడమతుల మగు మాబోంట్లెట్లు వర్ణింపఁ జాలుదురు? అతు లప్రభావ! నీవు నిర్గుణుడవు; సగుణుడవు! (గుణాతీతుడవు, గుణాధ్యుడవు) రజోగుణమున బ్రహ్మవై యీ విశ్వమునెల్ల సృజింతువు సత్వగుణమున విష్ణుడవై రక్షింతువు; తమోగుణమునఁ గాలాంతకుండ;

వై సకలమును భక్షింతువు. భవా! నిఖిలకారణ! ఎందు జంతుజాలము కాలమునకు లోనై నిదురను మెలగువయును బడయుచున్నదో యట్టి రేయింబవళ్ళను జేయు నిశాకరదివాకరుల తేజోరూపమును బూని రాత్రిందివస్వరూపుడవై మెలగుచున్నవాడవు. భీమేశా! పృథివ్యాపస్తేజోవాయ్వాకాశాద్వాత్మమూర్తివని యఖిలాగమపారగులు నిన్ను బొగడుచున్నవారలు. అది యట్లు గాదు! నీవు సర్వాత్మకుడ వౌటచే నిన్నట్లనజనునా! ఈశ్వరా! నీవు సకలభూతహృదయముల సధివసించి యున్నవాడవు! నీమాయచేతనే యీజంతుజాలమంతయు బలు తెఱగులఁ బ్రేరేపింపఁబడి భ్రమించుచున్నది. తత్త్వము విమర్శింప సత్యమును నీవే సకలేంద్రియములకును బలమునిత్తువు. ఓభీమనాథా! నీకు శ్రోత్రాదులు లేకున్నను సకలేంద్రియములతోడ శబ్దాదికమును, సద్భూత మగు సర్వజాలమును గ్రహించుచున్నవాడవు; అపారమహిమార్కపసాధ్యసిద్ధికై నీకెంతమాత్రము సాధనసామగ్రి పేక్ష లేదు. దత్తవాటాధినాథా! దేవేశ్వర! సకలభూతగుహశయ! శక్తియుత! సకలశక్తిమద్భరిష్ఠ! పొగడఁ దగిన నిన్నే మరలమరల నమ యనుచు శ్రుతులు సంస్తుతించును. అజా! నీవు కేవలసందరాశివి; అద్వితీయుడవు; శుద్ధుడవు; బుద్ధుడవు; ఉపమారహితుడవు; ఆదినొక్కడవై యుండి పడపడి బహురూపముల మెఱయుచున్నవాడవు; అవ్యధముననున్న నిన్నల్పమతుల మగు మేమెల్లర మెట్లు కొనియాడ నేర్తుము? అభ్యసనాటవమునఁ బ్రాణములను నింద్రియములను జయించి రాత్రిందివములు హృదయమునఁ నిన్నే నెమకుచుండడి సంయమింద్రులకే దుర్లభుడవు; బ్రహ్మాదులకే దీర్ఘకాల మగోచరుడవై యుంటివి. ఇతఁ మానసికవారలకా గోచరించువాడవు! లోకైకనాయక! ప్రాణులకు దానయజనాదులను గాని, యస్త్రాంగయోగములను గాని చిక్కక యనన్యభక్తనే చిక్కుచున్నవాడవు;

ఈజగమెల్ల నీయధీనమై యున్నది; నీవో భక్తియుతుల కధీనుడవై యుండువు. అమంగళలక్షణములను ధరించియున్నవాడే వయ్యను నిన్ను శ్రుతులు శివుడవనియు, శివతరుడవనియు, నిరంతకుడవనియుఁ గొనియాడుచున్నవి. ధ్యానింపఁగిన నీ విగ్రహమునొక్క మాత్రైనను దలఁచు జనులకనుదినమును బహుశుభములు గలుగును. అహిభూషణ! విషామృతములును సలిలానలములును నీకుఁదుల్యములే! శతకాముడవయ్యను గాముకుడవై హైమవతిని దేహార్థమునఁ దాల్చితివి; నీ శరమాద్యుత్పత్తనము నీ కే తెలియవలయును; నిన్నుచు నీ తత్త్వమును నన్వేషింతు తెలిసికొన నేరఁడు. నిర్వాణనాథ! నిజకర్మ పరాయణులును, సుజ్ఞానమార్గవర్తనులు ననన్యచిత్తులును నగు నాజనులు భక్తి నిధివై, యనాదిమూర్తివై, సర్వాతీతుడవై యున్న నిన్నే భజించుచున్నవారలు; నీకే మ్రొక్కుచున్నవారలు. సత్పురుషు లెల్లపుడును మతాంతరము లంగు విసిగి శాంతచిత్తులగుచు శంఖన మాసనన్బుడవును, భవుడవునుసంతాపశాంతి కరుడవును, సపాసింప సాగార్థకారునియ్యుడవును, సంతకమదాంతకుడవును, నగు నిన్నుఁ జింతింతును. లోకైకపుణ్యగుణచర్ణన! మేము మండమతులమయ్యను నాత్మశుద్ధికి నీ మహిమాసాగరిమును గీర్తించుచున్నాము. ఓశివ! శక్తికొలఁది నీపై రచించినవాగ్రచన పేలవమైనను దక్షిణమే సకల జనులను బవిత్రులను జేయుచున్నది. తపోధనప్రియ! చంద్రార్థచూడ! చిరసంచితమగు తపోధనముననీ దేహార్థమును గైకొనినదియు, జగదేకమాతయు, నీకు సతియు నగు గౌరికి నమస్కారము! అంబా! షడ్ముకుందపురందరాదిబృందాకప్రకరసంస్కృతపారవిందా! ఇంద్రుని ద్యుతివిసంధికి నీల వేణీ! ఎందారుబృంద వరని! గిరిసందని! నీకు నంది నము! అంబ! సస్మితముఖచంద్రబింబ! బింబాధిరోష్ణ! పరిపూర్ణకృపా వలంబ! కడఁబననవాసిని! లోకమోక్ష! భాలాంబకప్రియ! మమ్ము

రక్షింపుము ! విద్యుల్లతాంగి! శుభకారిణి! కనకకలశప్రభాజయవిరాజ
 త్కుచయుగ్మ! సుఖప్రదాయినీ! చంద్రకళావతంస! పర్యతరాజపుత్రి!
 శర్వాణి! శివా! నీకు సమస్కారము.” అని పతివ్రతలు పార్వతితోఁ
 గూడిన పశుపతిని నుతించిరి. పదపడి భుజంగభూషణములతో భాసిల్లు
 భీమేశ్వరుఁడు పార్వతీసమేతుఁడై కృపతోఁ బ్రసన్నుడగుచు
 నా సాధ్వీమణులకుఁ బ్రసన్నుడయ్యెను. అంతట నమోఘసర్వసుండగు
 నా సోమఁడా సతీసుతల్లులకుఁ బెక్కునరములు ప్రసాదించి దేవత
 లందఱును జూచుచుండ భక్తానుగ్రహతత్పరుఁడై మరల నా భీమేశ
 మహాలింగమునందే యంతర్ధానము నొదెను. అంత దేవేంద్రుఁడు తన
 దండనుండిన సకలధర్మవిదుని గురునిఁ గాంచి యిట్లనియెను:—
 “ఓ సకలధర్మవిధిజ్ఞ! నాకీసమయమున సకలదానములలో నుత్తమ
 మగు మహాదానమెద్దియో సెలవీవలయు! ఓ మహామతి! దేవతలకును
 బ్రాహ్మణులకును నీదఁగిన పదార్థమేదియో వివరింపవలయు!”
 అని దివస్పతియడుగఁగా బృహస్పతి యిట్లు వక్కాణించెను:—“ఓ
 దేవేంద్ర ! దానముల కెల్ల భూదానమే పరమ మత్యమైనది.
 ఎందుచేతనందువా భువిని సదా బహుపదార్థములు ప్రభవించు
 చును. ఓ యింద్రా! సర్వార్థముల నొసఁగు భూమిని భూసురునకు
 దానమిచ్చినవానికి సకలదానఫలమును సంఘటిల్లును. ఇంకొకకు సం
 దియమున్నదియో! బంగారును వెండియు రత్నములును ద్రవ్యములును
 గజశురగాదిజంతువులను, సంధము చుష్పములు సండ్లు మొదలగువా
 నిని వేటువేటుగ వేసుకతో నిచ్చుటకంటె సర్వార్థములనిచ్చు భూ
 దానము త్తమమైనదియ! వసుంధరాదాన మొసఁగిన సకలవస్తువులనిచ్చుట
 యే యగును; గావున వితర్కింపఁ బనియేమి? సర్వగుణోపేతియై, సస్య
 శాలినియై యున్న ధరిత్రిని పాత్రమున కొనఁగిన వాని కాధరణియు
 న్నంతిదనుక సకలసౌఖ్యములు సంభవించును. కృతదక్షిణలగు సన్నిహి

నూది బహువపుములు చేసిన ధన్యులకలటెను, సత్యమను, నింది
యజయమును, జ్ఞానమును, దయయు, దేవతార్చనాదిపుణ్యములును గా
వించినపుగుఱులకలటెను, బాతివ్రత్యగుణోపేత యగు వనితారత్నము
కంటెను నధికసంపత్తికలిగిన కతన భూదానమొసంగినవాడే పెద్దయని
పెద్దలండు. వేదవిదునకు మహీదానమిచ్చినమనుజుడే యనూనగో
త్రుడు! అతడే ఘనుడు! అతడే సుకృతి! అతడే కోవిదుడు! అతడే
గూరుడు! అతడే దాత! పుణ్యశాలి యగు భూదాతను మృత్యువు
కబళింపదు; తపసుడు తపింప జేయడు; దహనుడు దహింపడు.
సంగ్రామమున స్వామికార్యమునకై శత్రుశరముల గూలిన వీరుడును
బ్రభావమున బుడమి నొసంగిన పూరుషుని బురుడింపడు. బహుసస్య
ఫలభూమిని భూసురున కొసంగినవాడు దక్కకై దుతరములపూర్వ
లకును, నైదుతరములపగులకును నూర్ధ్వలోకములు కలిగించును.
యవలు, గోధూమములు, మినుములు, సెనగలు మొదలగునవి పండెడి
పుడమిని శాడబుల కొసంగిన పుగుషునకు స్థిరమగు స్వర్గసౌఖ్యము
కలుగును. ఓ నురలోకాధినాయక! భూమిప్రవాత ప్రత్యహమును సునర్ణ
పీఠసాసాదనుదావళశురంగములతోడను, మహావాద్యసితచ్ఛత్రచా
మరాందోళికాఘజములతోడను, విద్యుల్లతాచాగువధూరత్నవాసో
భూషణ చందనములతోడను, ధనధాన్య ప్రజాధేనుబంధుమిత్ర
భటప్రజములతోడను నెగడుచుండును. శుక్లపత్నమున దినదినము
చంద్రప్రభపురాణించులీల నేటెటను బండెడి పంటవలన
బుణ్యసంపత్తి పూరాయించును. భూదానమిచ్చినవాడు పాపాత్ము
డయ్యును సర్పము కుబుసమూడ్చినగతి నతిఘోరములగు పాతకము
లను బరిహరించును. మనీషులు హయమేధ మొనర్చినవానికిని భూదా
తకును దారతమ్యమును దలపోయరు. ఆ గెండును దుల్యధర్మములు.
వానవ! భూదాత సునర్ణకింకిణీజాలరమ్యమై, కామగమాంచితమై

దేవాస్పరోవధూబృందసంకులమై, ప్రమదానహమై యున్న దివ్య విమానమెక్కి పోయి యూర్ధ్వలోకములందు బెక్కిండ్లు నిరర్గళముగా నివసించును. ధరదానమునకు సమమగు దానమును, భూదానస్వామిని బోలు పుణ్యుడను నెందును లేరు. ఇందులకు నందియము వలదు. ఓపురుహూతి! వేయునేల! నేను నివేదించి వినరించుచున్నవాడను:- భూదానమే దానము; సూనృతమే ధర్మము; అనృతమే పాతకము" అని వాచస్పతి వక్కాణింప వేల్పుతేను విని భక్తితో నాచార్యునిఁ బూజించెను. అంత నిద్రుఁడాగురూపదేశమున భక్తివిశ్వాసతాత్పర్య పరిపూరిత మానసుడగుచు సన్యజాతముతోడను, నుద్యానవనముల తోడను, దటాకములతోడను, షిగ్గియలతోడను నిండియుండిన భూమండలమును ధారాపురస్సరముగా శ్రీభీమేశ్వరుని కర్పించి దానికి భీమమండలమని పేరిడియెను. అద్దానినీమావిభాగ మిట్టిదియ:- “పూర్వ భాగమున మహాసాగరము; దక్షిణమున వృద్ధశాతమి; పశ్చిమమున శాతమింగంగ; ఉత్తరమున యోజనత్రితయపరిమితీ” అని సురనాయకుఁడు శ్రీదత్తవాటికాభీమలింగమున కేకభోగముగఁ గట్టడచేసెను. సాగరముయొక్కయు, శాతమిపదియొక్కయుఁ గిరములందున్న వృక్షరాజములతోడను, దుల్యభాగాతరంగిణితోడను, గణ్వనదితోడను గూడినదియు, నానావిధములగు శ్రేష్ఠవస్తువుల సముపాయముతోనల రారునదియునగు ధిరణీమండలమును ధారాపూర్వకముగాధరణీధర వైరి సర్వలోకాధినాథునగు భీమనాథున కొనఁగెను. ఆహా! ఏమి! దాతసర్వ లోకైక నాయకుడగు దేవనాథుడా! హుబువనది యంబుధిశాత ములతీరమునందలి మహాభూమండలమా! ప్రతీగ్రహీత భగవానుడగు భీమనాథుడా! ఇట్టిది మేదినికి సర్వాతిశాయుని యగు సమృద్ధికాదే? ఇప్పగిదిఁ బాకశాననుడు జగత్సృజ్యుడగు భీమనాయకునకు భక్తితో నంగరాగభోగమునకు దాసిదానసమర్పితమును, మత్తేభహ

యమాణిక్యగాణిక్య సహితమును నగు శ్రీభీమమండల మొనఁగి యం దలి చాతుర్వర్ణమును రావించి యిట్లునియెను:— “భీమమండల! నా నులారాభూజనులారా! సావధానచిత్తులయి విశ్వాసపూర్వకముగావినుఁ డి! నేనీ మహాక్షేత్రము నాచంద్రతారకముగా సర్వజ్ఞుఁడును నిందుమాళి యుబరమాత్ముఁడునుశ్రీదత్తునగరీస్వామియునగునీభీమనాథునకుధారా పూర్వకముగా నిచ్చితిని. కాఁబట్టి యీ నసుధ నాచే నద్రికన్యాకాంతు నకీఁ యడినదని తెలిసికొనుఁడు! మీరింక బిడ్డబిడ్డతరము భోగిభూషణుఁ డగు శ్రీభీమనాథమహాప్రభు నాశ్రయించి యిందు సుఖముగా జీవింపుఁ డి!” అనిచెప్పుచు మార్గశిరమాసమునశుక్ల చతుర్దశినాఁడు రోహిణీయత సిద్ధయోగమున సురేశ్వరుఁడు సర్వేశ్వరునకు శ్రీదత్తువాటిసగరీభీమేశున కార్పూణువారకాంతలతో వారాసిగౌతము లవధిగాఁగల మహీ స్థలమొనఁగెను. అట్లునఁగి ధర్మశాసనమిట్లు వ్రాయించెను:—“వర్త మానమహీపాలులారా! రాఁబోవురాజులారా! నేనొనర్చినవరమభూ దాసధర్మమును బరిత్యజింపక పాలింపుఁడి! అందుచే మీకు పుత్రపౌత్రాయురారోగ్యరాజ్యబంధు సమృద్ధులే కాక సకలాభీష్టితార్థములును సిద్ధించుఁగాక!” అని శ్రీదత్తారామనగరమున బంగారుతో దేవాలయసౌధప్రాకారవేదికలను, ద్వారకేహవళులను నిర్మించెను; వినిర్మలములగు దీర్ఘికలను దర్శింపఁచెను; తోటలందు మందారతరువులను నాటెను; పయస్వినులగు శామధేనువులనిచ్చెను; నానాపుష్కరిణులం దును సిద్ధరసమును బ్రకాశింపఁజేసెను. అంత జగత్కుటుంబియుగు భీమేశుఁడు పాథోధిగౌతమ్యేలాపగావధియగు భూమండలము నేకభోగముగఁ బాలించెను. అద్ధరణీమండలమును భీమనాయకుఁడు నిరాతంక ప్రభావముతో నేలునపుడు కుమారారామభీమేశుఁడు సమానాధిపతియగుచు: సంవేద్యస్థానభైరవుఁడు సమీపబాంధవుఁడగుచు, నుండుటయే కాక నిరుగునఁ బల్వలీశుఁడును బారుగున మంకండేయేశుఁడును వెలసి

యుండిరి. మఱియుఁదనకు గజాననుఁడు యువరాజుగను, భార్యనివట్ట మహిషిగను, గుమారస్వామి వాహినీవల్లభుఁడుగను నుండ సర్వలో కైకనాయకుఁడు శ్రీదత్తనాటిభీమేశ్వరుఁడు త్రిలింగధాత్రీవలయాము నేకచ్ఛత్రముగా నేలెను.

ఇది స్కాందపురాణమునందలి భీమఖండమునందలియవనినాల్గవ యధ్యాయము

ఇ డ న ది యై ద న మ థ్యా య ము .

—భీమేశ్వరుఁడు వసంతోత్సవము ననధరించుట.—

అంత ననంతఁడు నక్షిణసాగరతీరభూమండలలేశ్వరుఁ డగు భోగిరాజవిభూషణునిఁ బుష్పములతోఁ బూజించెను. మఱియు నమస్త ఋతుసామంతఁ డగునాతఁడు మాధవీవిచికిలప్రచురఁడైనాడ నంపదచే సౌఖ్యమొదవించుచుండెను. వసలక్ష్మికి ముత్యాఁజల్లి వలె సురపాన్న మొగ్గ లలరాఁతెను. పెందోటఁలందుఁ జంచరీకతమోజాఁ వినిర్వాపణ చుంచువులగుచుఁ జాంపేయకుసుమదీపములు వెలింగెను. పాంథుల కుత్సాతకారి యగుధూమకేతువు కైవడి నాగకేశరము పువ్వువీరిసెను; మీఁది ధూమము వలెఁ దుమ్మెదలు వెడలినవి. చందనాచలానలములు కలశీసంభవనతీకబరీపరిశోభితములగు సలిసీపుష్ప పరిమళములను గ్రహించుచును, దామ్రీపర్ణిపీచికిరత్ స్ఫురత్కంఠిణములను దస్కరించుచును, వనరంగలతాకాంతానర్తనాభ్యాసతత్పరులగు చును, గందర్పామంద తేజస్త్యవృద్ధికి వార్ధషికములగుచును దత్తరా మమున మెల్లమెల్లఁగా వీవదొడఁగెను. మహావీరుఁడగు మన్మథుఁడు దత్తనాటివగరీనారీసుందరభ్రూలతికాసమముగు శరాసనమునఁ దడ్చి

లాసవీక్షణజాలనమృదబాంధవములగు సాయకములను దొడిగి జగ
దేకజయోద్యతుడై నిరాఘాటముగా విహరించెను. అమృతసాగరము
నుండియు, జంద్రమండలమునుండియు, మెఱపులనుండియు, నగ్నిజ్వాల
లనుండియు, గండర్వేక్షుశరాసనములనుండియు, లక్ష్మీపత్యుగుకాం
డములనుండియు, గంధర్వకులమునుండియుఁ బుట్టిన జగద్వర్ణనీయసుం
దరాంగు లగు నప్సరోంగనా ముదారద్రుమసాంద్రము లగు దక్ష
వాతీపరిసరకీడాకాసభూములందుఁ గుసుమాసవములను గోలి
హిందోళివైఖరిని గలకంఠమనోహరముగా భీమనాథమహాప్రభుని
గుఱోత్కర్షమును గొని చూడిరి. మధుపములు మధుపానాతిరేకమున
బుభరధ్వజులు చేయసాగెను; రిసాలసాలకిసలగ్రావసంపదచేఁ గమా
యకంఠము లగు మదకోకిలములు మధురముగా గుబగుబమని కూయఁ
దొడఁగెను; శారికలకలకలములును, గీరసంతతిసూక్తులును, వనాంతర
మునఁ గుసుమాపచయానక్తితో నాడెడి విలాసినులయన్యోన్యప్రియ
సంభాషణములును మిక్కుటమై లోకములకు శ్రవణానందమొనర్చి
నవి; క్రీడాచరిమండలమునఁ బరిపక్వఫలాపీడదాశిమిఱోడనీడగము
లగుకోకిలములు స్పీడించినవి; తామ్రచూడఁగల నారామములు
వకులపుష్పమరందరసబిందువులతోడను, దామ్రపల్లవములతోడను,
బుష్పములతోడను, నాగసామ్రాజ్యమును సారెసారెకు ననుభవించు
చుండెను; క్రముకప్రసూనశ్రీఃసూరుతములు గంధసారసగాయాత
గంధవాహకిశోరములచేఁ బ్రభూతములయ్యెను; అతానికుంజకింజల్క
శ్రీమంజుషుష్పరజము లక్ష్మీవనసమువలె నొప్పారెను. ఆనవంతకాల
ము నీలాంబుదసమప్రభము లగు రోలంబచికురంబములతోడను, నాఖం
డలధనుర్లీలానుకారి యగు శుకపంక్తులతోడను, జంచలాజాలసౌభా
గ్యరుచిరము లగు పల్లవోత్కరములతోడను, గరకాకృతీసుందరము
లగు పతత్రసూనములతోడను, సాంద్రవర్షానుకూల లగు ప్రవస్థరం

దబిందువులతోడను. వనములందు వర్షాసందేహము కలిగింపజేసెను, మధువాసరము చరాచరాత్మక మగు విశ్వమును జయప్రీతవృజ్ఞాతో జ్ఞాంభోజోజ్వలమైనిమజ్జింపజేసెను. అప్పుడు విబుధులు దక్షవాటికాంతి కోద్యానమండలి వివిధపుష్పములను భీమనాథుని నభ్యర్చించిరి. అప్ప రోలనలు పుష్పమైరేయపానమనోద్యోగవిజ్ఞాంభితలగుచు సాంద్రచం ద్రికయందు వీధివీధిని జగన్మోహనవిగ్రహుఁ డగు భీమనాయకుని గీత విశేషములను స్వర్ణవీణానునాదనములతోడఁ బాడిరి. కొందఱు విలాసినులు కానులసియాడఁ బయోధరములు వణఁకఁ గనకశ్వే తగరుక్కిరిపికఁకేకిరథాధిరూఢులై పాణిపల్లవములఁ బసిఁడి లే జేఱుకసింగిణివిండ్లను బూని భీమనాయకునిపై విడిచిరి; కొందఱు చంచ లేక్షణలు చామీకర మయోత్తంగరథసౌధశిరోగృహమునఁ గనక పద్మకర్ణికామధ్యమమున దీపించు భీమేశ్వరమహావ్రభునిపైఁ బుష్పబాణములను వైచిరి. అంత భీమేశుఁడమోఘశాసనుఁడగుచుఁ గేళీవిహారమునకై స్వకింకరముఖమున దేవవర్యులకు నాజ్ఞవాటింపెను. వారి లకు నవారితముగ గంధకస్తూరిక హృద్రసముఖములగు నమస్తవస్తువుల నిచ్చెను. అప్పుడాపురమునందలి నిర్జరాంగనలెల్లరును జారుచిత్రాంబర ములను ధరించి కాశ్మీరాంగవిలేపనము కావించుకొనిరి; ప్రదీప్తమాక్తి కమణిశ్రేణీభూషణములను గైసెసికొనిరి; నీలవేణులందుఁ గేతకీప్రతిక లను గీలించుకొనిరి. అట్లమానిను లసమానవిలాసమునఁ భాసిల్లుచు నేవ్రుఁడగు భీమేశుని నేనింప నచ్చిరి. అంత హేరంబుఁడు దాతూరా మాంగనోత్తంగస్తనద్వంద్వశిఖోపమ మగు నర్ధేభమునుధరించి నచ్చె ను; సాతాళభైరవుఁడు భక్తితో భవుని భజింప వారకాంతాధరదుచ మగుజపాకునుచూలికను గంఠమున వైచికొని వచ్చెను; సర్వాలంకార సంపన్నుఁడు ప్రసిద్ధుఁడు నగు వీరభద్రుఁడు చంద్రగుజ్జరసమంతిన వామపాదముపై సురాసురవినిర్జిత మగు చిరుదండియఘల్లుఘల్లునఁ

బాగడలు బాండుమల్లియలు పొన్నులు పావడచొళ్ళియమున నిగిడ్చి
 చంద్రమాళినమీపమునకుఁ జేగనచ్చెను. బ్రహ్మాదిసకలదేవతలును,
 నింద్రాదిలోకపాలురును, నందిభృంగిమహాకాళప్రముఖులగు ప్రమథోత్త
 ములును, యక్షరాక్షసగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరాదులును మహావైభవ
 సంపన్నులై సమయోచితభూషణలంకరించుకొని నృపకేతనుఁ డగు
 శంకరునాశ్రయించి గిగిలొని యుండిరి. అంత భీమేశ్వరుడు స్త్రీతిగో నా
 హరిబ్రహ్మపురస్సరులను గాంచి సంపూర్ణ సౌహృదమున దాక్షారామ
 పురీసుధ్యమమున వసంతోత్సవకేళికై భూలతాసంజ్ఞలను బురికొల్పెను.
 అప్పుడొక కోమలి కుంభోదరునిమీఁదఁ గుసుమరజమును జల్లెను;
 ఒక భామిని భృంగియాననమునఁ గర్పూరపాంసునంటించెను; ఒక పద్మ
 పు వీరభద్రునినెడఁదటొమ్మున గమ్మని గంధ ములఁదెను; ఒక భామ
 చతురాంగనయై కాలభైరవునిశ్రవఃపుటమునఁ బూర్ణహిమజలమును
 జల్లెను. ఒకకలువకంటి కుమారుని నెన్నడుట నిశ్శృంగముగా నంకు
 మదపంకిలము ప్రాచులు; ఒక మగువ మణికుంభమునఁ బురుగు నించి
 విఘ్నేశుని కుండబొజ్జమీఁదఁ గుమ్మరించెను; మండమనేనియు, ఘట్ట
 తల్లియు గోగులాంబయు నూకసతియు ద్రాక్షారామపురివీధియందు
 నేతులను, నొనెలను, బసుపుసీయనను, గుంకుమచందనములను భూత
 తత్వోఁ గాతుకమునఁ గేళిసల్పిరి; మాళవీదేవి భద్రకాళీతనూలతపై
 సారసారభమంజుల మగు హరిద్రాచూర్ణపటలి చల్లెను; కర్ణమోటి
 కర్ణికారాబజైఁ గసకకలశీపూర్ణము లగు కస్తూరికాజలముల నించెను;
 సార్వతి తొలుపట్టి యగు గుఱ్ఱువేలుపు సప్తగోదావరజలములను
 ముఖమునను దొండముననుబీల్చి విజ్ఞప్తగుచు దేవకాంతలోలములం
 పాదాఁగ ద్రుస్సననూఁదుచు మధూత్సవవిహారిమునల్పెను; రంభోర్వసీ
 మేనకామంజు ఘోషాతిలోత్తమ లోనుగాఁగల వేలుపుబానిసలు కడు
 వేడుకతోఁ గరకంఠునిపై గంధసారమును, హిమ్రాబువులను, సారంగ

మదకాశ్మీరకర్పూరఖండములను జల్లిరి. పద్మాలయ పద్మనాభుని
 మీఁదను, భారతి బ్రహ్మమీఁదను, శచి శత్రుమఘునిమీఁదను గర్పూర
 గంధకస్తూరికాజలములఁ బోసిరి. సాంద్రకాశ్మీరపరాగము సంధ్యారా
 గము పగిలి, నగురువు నిబిడాంధకారముచందమునను, వేడఁడశుండాగ్ర
 కరకండనముర్ఘ్నితము లగు సప్తగోదావరీజలప్రవాహంభఃకణములు
 తారకలవలెను నొప్పారినవి; దేవగంధర్వకిన్నరులు నిలాసించు లగు
 వేల్పుబానిసెలకు సమగ్రకర్పూరపటలములతోడను, నమందకుంకుమ
 రజోబృందముతోడను గట్టిగ మోక నాత్మభవుని కీర్తిప్రతాపనభులు
 మూర్తము లయ్యెనో మరునట్లుంజిరి; క్రీడనల్పైఞ్చి సురాంగసల
 యార్ద్రాంగలతలనుండి కాలుచుండెడి కుసుమభాంభఃప్రవాహమునను
 గస్తూరీకర్దమమునను పతితకర్పూరఖండములకు సంధ్యారాగతమస్తా
 రాగణపూర్ణమగునంబరముభాతి మహీతలము శోభిల్లెను. మండవీకృత
 పుండ్రేక్షుడండకోదండపాణులగు గుహ్యకాగ్రణులు విడిచిన కుపల
 యాశుగములు హిమనీరంభురాుతరమున బింబికేములగు నప్పరశ్చంద్ర
 వదనావదనములను గాంచి పద్మములనుకొని మకరంగరసాగ్నిదహ
 నక్తితో చచ్చిన పట్పదములా యరునట్లుండెను; విద్యాధరకరోద్ధిృత
 మగుకస్తూరికారజోరాని లాంబువాహపటవీలీలను వహించిన విధమున
 శోభిల్లెను; క్రీడాచపలు లగునప్పరకామినీవర్షము నీలాంబువాహపటలి
 మధ్యమునందలిచంచలాజాలవిలాసమును నహించినది; యక్షులొసగ్గిన
 యక్షకర్దమపూర్ణకరండముల సంఘట్టనస్వనములు గర్జితఃస్వరభము
 లయ్యెను. అప్పరసప్తీలఘ్న బ్రమఘోతములు హిరణ్మయకుంభము
 లతోఁ బోసిన హిమజలము ధాగావర్ష నందను నహించెను; బృందార
 కాంగనాబృందము చల్లిన కర్పూరశకలావళి కరకాశ్రేణివలె చలసిల్లె
 ను. ఇవిధముగ జగత్ప్రియతమ మగు వసంతసమయోత్సవమును
 శ్రీభీమనాయకదేవుఁ డవధరించెను. అంత నచ్యుతవిరించ్యాది దేవ

గణమును మాతృకలను నర్హనత్కారములచేఁ గనిపి నుధామయుఁడు, న్నయనభూతజ్యోతిర్లింగతమపురుఁ నగుచిందుమాళి శక్తియుక్తుఁడై మహా సందియు నుండెను.

ఇది స్కాందపురాణమునందలి భీమఖండమునందు “వసంతోత్సవము”ను

నిరూపదియైదవ యధ్యాయము.

ఇరువదియాఱవయధ్యాయము

ఊత సచ్చట దివ్యక్షులు భీమనాథుని సప్తగోదావరజలముల సభి
 పేకించి పూజించిరి. అట్లు విశ్వస్తుత్యుఁ డగు నా మహాదేవునర్చించిన
 పిదప నాతఁడన్వ లంజలిపుటములు గీలించి ప్రత్యేకముగా నిట్లు ప్ర
 స్తుతించిరి:—“నక్షత్రవాటనాథ! శివ! అన్యయ! వేయి మోములతో వెలి
 గెడి చూడ శేషుఁడ నిను నర్జింపనేరకున్నపు డేకవక్త్రుఁడ నగు నేను
 సన్నెట్లు వర్జింపఁగలుగుదును? ఘణిరాజహార! నక్షత్రములను లెక్కింప
 వచ్చును; ధరణిపరాగము నెన్నవచ్చును; నర్హధారలను గణించ
 వచ్చును; కాని నీనుహించునాగరమందలి గుణరత్నరాసులు లెక్కింపవ
 గునా! ఓజగధీశ్వర! పార్వతి యొనర్చిన పరమతపమును మూల్యమును
 జేకొని యర్ధశరీర మొనఁగిన నిన్ను నిత్యము హృదయమున సంస్మ
 రించుచున్నాఁడను. నరమునఁ జడలేఱును గిరీటమున నిత్యభాసుర
 మల్లికావిలాస మగు చంద్రకళను గిరీటమున వహించిన యీశునిఁ గీర్తిం
 చెదను. భువనరచనగర్వధూర్వహుఁ డగు పద్మభవుని ముఖమును పద్మ
 ముపగిది నిశితఃఖముఖమున గిల్లిన యసమానాధిక ప్రభునాశ్రయించెను.
 మృదులతరళిరప్రయోగమున లోకములను తోటింపఁజేసి వశవఱుచు
 కొనిన మన్మథునిఁ జూడ్కిచేతనే భస్మముగావించిన నిటలాక్షునకు

నమస్కారము ! నిఖిలలోకవివాశహేతు వగు ప్రబలహాలాహలకీలము భక్షించి జగద్రక్షణ సామర్థ్యముగలవాడ వనిపించుకొనిన కస్తూరీ విసీలగళునిఁ బ్రస్తుతించెదను. ముల్లోకములకు వెఱపుగొలుపుచు నాక నమున నెలకొన్నత్రిపురాసురులను తెల్లినకగ్నియై వెలయు విష్ణుబాణ మును సంధింపఁదగినయతులచాపమును ధరించినశివునాశ్రయింతును. శమదమాదులచే విమలాత్మకు లగు వారలమానసస్థానమున స్థిరతర భాసురదీపికయై, శివాసహాయుడై, వినయనిధియై, యాశీతనేపథియై యున్న వానిని బ్రత్యహమును బ్రణమిలైదను. ఒక్కడయ్యును భిన్న మార్చియై గుణభేదములచే నీజగమును సృజించును; రక్షించును; నాశ మొనర్చును. ఆర్జు యజరుని, నక్షరుని, బురాణుని, గిరిశరణుని శరణు చొచ్చెదను. అమరకీరీటకోటిస్ఫుటమణిదామ నమావృతాంఘ్రివీరుడై కమలసఖసహస్రకోటి భానుడై, భృంకుటిముఖుడై యున్న భగ్గుని హృదయమున భావించును. విష్ణునేత్రపద్మపూజావిధిపరిశోభితపాద పల్లవుడై, యవనీరఘుడై, బుధనుతుడై, నిజకథాకథన విధూతభవుడై యున్న భవుని భజింతును. అఖిలభూతహృదయ నివాసుడును, నకలచరాచర రూపుడును, నద్వితీయుడును, బరమపురుషుడును, నాగమాంతవేద్యుడును, బశుపతియు నగు నభవుని నాయాత్మమునఁ జింతింతును. పార్వలీలతయు, జటాపల్లవములును, గంగాజలకణపుష్ప ములును, గంధప్రభామధుకరములును గల యీశకల్పభూజము ననిశ మభీష్టఫలసిద్ధికై నమస్కరింతును. అమృతనుఖకరుడై, దయాసముద్రుడై, యిందుకుందచందనచారు గాత్రుడై, శమనమదహారుడై, మహానుభవుడై, యున్న మహేశునియందు నామనమెల్లప్పుడును రమించుచుండుఁగాత! మందహాసభాసురముఖార విందుడును, బ్రచుర సుధాలహరీకృపావలోకుడును, నభయవగ్రహదాన లీలాచతురకరుడును నగు శంకరునిపై నామతి సతతముండుఁగాక! వ్యాఘ్రాజినల

సత్కటియై, దురితమునహన్త భానుడై, భజనరతజనప్రియుడై, కుజనవిదూరతరుడై యున్న హరునిపై ననవరతము మాయిచ్చ నర్పించుఁగాత! స్వచరణశరణార్తలోక రక్షాభరణ! గుణభరణ! అద్భుతప్రభావ! సూర్యశశికృశానునేత్ర! తరుణసుధాంసుపతంస! శంభూ నీకు నమస్కారము. మదయుతగజజలధరాంధకాది రాక్షసవిదారణ ప్రవీణ! పరశుడమరుపాశశూలహస్త! ప్రహుధపతీ! భగవానుడా! నీకు నమస్కారము వృషభపరిపృథాశ్వ విశ్వమూర్తి! శుభకర! శాశ్వత విశ్వవిశ్వనాథ! విషధర! శతకామ! కాలవైరి! వేదాంతవేద్య! మహాత్మ! నీకు నమస్కారము. జగదధిక! మహానట! ఆదిమూర్తి! సకల ఫలప్రద! శర్వ! సర్వసాక్షి! అపరిమిత బ్రహ్మాండపిచండిల! కుద్ర! నీకు నమస్కారము. ప్రణవనదన! చిన్నయ! అగ్రగణ్య! ప్రణతనుహృత్తమ! దేవ తాధినాథ! విమలచరిత! భీమ! సర్వపండిత! ప్రశుభితదోష! మహాప్రభూ! నీకు నమస్కారము. క్షీణజలహుతవాహనీతధాను! గ్రహపతి! మాగుతపుష్కలాత్మమూర్తి! ప్రణవగుణ! మహేశ్వర! ఆర్యపర్యస్తుత! బల! ధూతపతీ! నీకు నమస్కారము. సార్వభౌమచాగ్ర భాసురచందనాంచితోరస్క! భువనశరణ్య! కృపాళు! శ్రీతహిత! కక్షపురిత! భీమనాథ! రక్షింపుము! సగుణ! వినుత! సాంబ! శర్వ! దేవప్రజనుత! దక్షిణకాశికానివాసి! సకల జనక! అమలనుధా మయదివ్యలింగమూర్తి! ప్రపన్నుడ సగు నన్న రక్షింపుము!" అని మునిసములును, నరుంధతీసాధ్వయు, బ్రహ్మపశుసఖచండికాపరి చారికా సమూహమును శివునిబహుప్రకారముల నుతులొనర్చియుఁ బూజించియుఁ గృతకృత్యులైరి. ఈ సప్తమునిస్తోత్రము పఠించువార లకును వినువారలకును, వ్రాయువారలకును, వర్ణించువారలకును భీమేశుఁ డభీష్టము సిద్ధింపఁజేయును. " అని వసిష్ఠుఁడు భీమేశమాహ త్యమును జెప్పఁగా మంకణుఁడు విని ప్రీతుడై క్రమ్మట శివభక్తిని

గూర్చి విననెంచి యిట్లునియెను:—“నసివ్వు! నయమిశ్లేష్! హగ్వి
 ద్వర! మనీషులు స్తోత్రమొనర్చెడి శివభక్తిమాహాత్మ్యమును విని
 పింపుము!” అనుటయు నావసిష్ఠుఁ డిట్లు పేర్కొన మొదలిడియెను:—
 “మర్త్యుని మనస్సు శివభక్తిప్రతపూరిత మగు నెడల నిష్కర్మ సిద్ధికై
 కల్పవృక్ష కడంబకమేల? కామధేనుశతంబే? బసుంకణ! “శంభు
 పాదపద్మభక్తులకుఁ బ్రణాశము లేదు; భవభక్తిపూరితమాసనులకు
 గల్మషములు కదియవు” అని యాదిని భక్తాధీనుఁ డగు బాలచంద్ర
 ద్రావతంతుఁడు నిజభక్తజనులకుఁ బ్రతిజ్ఞచేసి చెప్పెను. భోగీంద్ర
 భూషణుడై, శాంతుడై, భస్మోద్ధూళితవిగ్రహుడై, శుద్ధస్ఫటిక
 సంకాశుడై, తటిత్పింగ జటాధరుడై, సూర్యాయుధస్ఫురత్ప్రాయై,
 కస్తూరీనీలకంఠరుడై, గజచర్మపరీధానుడై, తాండవాడంబరజ్వ
 లుడై, హరిబ్రహ్మమహేంద్రాద్రిగీర్వాణాభినందితుడై, యాకాశసి
 ధుకల్లోలమాలికాచారమస్తకుడై, యశేషభువనత్రాణజాగరూకే
 ఓణుడై, శుభుడై యున్న మహాదేవుని సాకాశనిగాఁ గాని, నిగా
 కారునిగాఁ గాని, యెంచి వివిధోపచారముల సర్పించు వాగులు శివ
 భక్తులు. శివద్రవ్యమును లయింపఁజేయఁజూచినను, శివధనమును
 హరింపనెంచినను, శివభక్తిద్రోహముని శివభక్తివిదులు చెప్లుదురు.
 శివునికై యాచించి తెచ్చిన ద్రవ్యము నందినుమంతయేనియు ముట్టు
 కొనక శివార్చనముచేయువాఁ గుత్తమశివభక్తుఁడు. పలుమాటలే!
 ఈశ్వరునికై యర్పించి తెచ్చిన ధాన్యాదివస్తువులచేడ్పాటునకోర్వకుండు
 టయే పరమశివభక్తి. నాడు భక్తజనుల ననుచుయును సమగ్రిసంతో
 షమున సంతసింపఁజేయు ధన్యుఁడొకఁడును, బక్వాన్నములను, ఫలా
 దులను నెప్పుడును నాకర్పింపకయే యనుభవింపని పుగుషపుంగవుఁ
 డొకఁడును, మత్కుఠాగుణవర్ణనములను బ్రశంసించుపురాణములనే
 యవితరము పఠించువాఁడొకఁడును; శిలలతోడనో దాగువులతోడనో

చుత్తికలతోడనో యిసుకతోడనో లింగములను గల్పించి భక్తికలిగి పూజించువాడొకఁడును; సిద్ధినమును బంచాక్షరమహామంత్రము జపించువాడొకఁడును భక్తులని భవుఁడు భక్తవిమర్శనముచేయునెడఁ జెప్పును. ఓ భక్తైకదర్శనానన్త! మహాతాపసపుంగవ! రాగద్వేష మత్స్యసంకుల్పమై, గామక్రోధలోభ మోహమదమాత్సర్యమహాగ్రాహ సమాకుల్పమై, బుద్ధ్యపాపజలమహాప్రవాహమై యున్న యీసంసార నుహాసాగరమున జంతువులు కిర్మచోగితములై మునుఁగుచుఁ దేలుచుఁ గొంతతడవు సుఖమును, గొంతతడవు దుఃఖమును ననుభవించుచు విషయప్రియులై నన్తించుచుందురు; కాని జడత్వమునలన నొకప్పుడును యరమేశ్వరపాదపద్మభక్తి యను నావతో నా భవసాగర సారము సంక్షాళింపరాదు. పరలోకమందలి యమశత్రువును, యమపీడను ననాదరించి కౌమారియగు కామార్తిఁ బడియుందురు. మణియు ఘోరమగు కలియుగము రాఁగా శివభక్తి కఱవగును. ఆ భవభక్తి కృతయుగమున నాల్గుపాదములను, ద్రేతను మూఁడు పాదములను, ద్వాపరమున నెఱుఁగుపాదములను, గలియందొక పాదమునను వర్తించుచుండును. కలియుగమున జనులు దుష్టమార్గము లందు వర్తించుచు శివుని, శైవశాస్త్రములను, శివభక్తులను మిగుల నిందింతురు. విమూఁహాత్ములగు మనుజుభాదములు సకలదేవతామానసీయులగు మహాత్ములను, మహానుభావసంపన్నులను, ధన్యులను, భవసపావనులను, దంభాహంకారహితులను, సర్వభూతహితరతులను, పైదికాచారనిరతులను, భూతిరుద్రాక్షభూషితులను, బంచాక్షరీజప పరులను, మహాద్భుతద్భుతప్రతులను, శివపూజాప్రసితులను, శివధ్యానానక్తులను, శివచిత్తార్థసతత్త్వరులను, శివైకశివణులను, ధీరులను, వివిధ విషయవిముఖులను నవమానింతురు. కలియుగమున మానవులు దురాత్ములగుచు శివుని నేవింపరు; భవహరి మగు శివశిఖర నాలింపరు;

ఒకప్పుడైనను నామరూపములచే శివుని సంస్కరింపరు; అంతవారలనజ్ఞాన
మావరించును; పరమధర్మ మగు శైవాచారములను దలపెట్టరు; చాప
ల్యముతో నుడుగక విషయములందే రమించుచుందురు. శరీరమా
జరారోగాద్యనేకదోషాయతనము; శీవితమా పద్మపత్రజలకణలోలము;
మదహేతువు లగు సంపదలా చపలాజాలచంచలములు; నయస్సా
ఖద్యోతకీటశ్రీకరణి స్థుగుబయే కాక యున్నాడకారణమునైనై
నది; కళత్రసుతబాంధవులా యేలేసీటను గొట్టుకొనిపోవు కొయ్యలు.
ఇట్లు బంధకారణములును, తువాభంగురములును నగు వీనితో నేమి
పని యని యనిత్యము లగు దేహాదు లందాదరముపక నిత్యానంద
మునకై మహేశుని భజింతురు. ధర్మాధర్మముల నెఱుంగనిమూఢు
లుత్తమ మగు ధర్మమునందధర్మభ్రమముకలిగి భ్రష్టులగుదురు.
దురాత్ములు ధర్మాభాసమున ధర్మభ్రాంతితోఁ బ్రవర్తించుదురు.
మొఱకులు చేడుత్రోవలను బట్టి నరకములఁబడి ననయుదురు. మందు
వేసఁగిని నిర్జలదేశమున జలదాస మొనర్చువాని చాడ్చున ధర్మసూన్య
మగు. కలియుగమున ధార్మికుఁడే యుత్తముఁడగును.

ఇది స్వ. పదపు రాణమునందలి శ్లోమఖండమున

నిరునదియానయధ్యాయము.

—పరమేశ్వరుడు పార్శ్వలిక గలితఁడు మను యోగవిధానమును జెప్పట—

నసింహుడు వెండియు మంకఁబునితో నిట్లనియెను:—

ఒకప్పుడు సర్వలోకహితైషిణి యగు పార్శ్వ లోకశంకరుఁ డిగు శంకరునితో నిట్లు వాదించెను:—“దేవదేవ! లలాటాక్ష! భవ! భవభక్తి కలియుగమునఁ గానందు; కాన నిఖిలలోకహితముగా భక్తి యోగమునానతిమ్ము!” అని ప్రార్థింపఁగా సర్వజ్ఞుడు లోకానుగ్రహ తత్పరుడై నిట్లనియెను:—“మధురభాషిణి! ప్రియా! బాగు! బాగు!! లోకహితమునకై యడుగఁ దగిన ప్రశ్నమునే యడిగితివి. జలజానన! కలియుగమున భక్తి క్రాగియుండును. ఓ యార్యా! కలినిఁ గాపులే కాని పుణ్యాత్ముఁ డొక్కరుఁడును గానిపింపఁడు. ఘోరముగు కలియు గమురాఁగా బాపములెల్లఁ బ్రబలుచుండును. ఓనగాననా! ఓయా సత్యక్షిమాచారములను నవి యుండవు. అత్తైఱుగునఁ గాపాధకార ము ప్రబలుచుండి సరులు యోగభ్రష్టులగుచు సరకకూపములఁబడి నవయుదురు. అంత సత్సమాగమమువలసను, మన్నామకథాశ్రవణము సను గలియుగమున సరులపాపములు క్షయించును. అప్పుడు జనులకు నాపై భక్తి నాటుకొనును. ఇందులకు విచారింపఁ బనిలేదు. అట్లు నాపై భక్తి నెలకొనినంతనే ఫర్మము నర్థింను. నిత్యము లింగార్చన మునఁ బ్రియము పుట్టును; భూతి ఫరింపఁ బుద్ధిపుట్టును; రుద్రాక్ష మాలికలను వైచుకొనఁ వేడ్కజనించును. అంత సాధకులకు డెంద మున సందియములు వీడును; ఆత్మమునఁ బాశుపతాచారిము వదిల పడును. మృగేక్షణ! ముక్తిలత కదియే కదా మూలదుంప! అంత బ్రహ్మ క్షత్రియవైశ్యులు సదాచారనిరతు లగుదురు; స్త్రీలు సత్యవ్రత

మాచరింతురు; శూద్రులు త్రైవర్ణ్యశుశ్రూషాపరులగుదురు; ఆమీఁద
 వారందఱు శైవమాగ్ధాధికారులగుదురు. మఱియుఁ గైవల్యమునకధి
 కారి కాఁగోరువాఁడు రాగ ద్వేషములను విడనాడవలయును; ప్రజ్ఞను
 సంపాదించవలయును; స్థైర్య మవలంబించవలయును. అట్టి వానికుల
 మును వెదుకఁజనదు. అనేకజన్మసంశుద్ధుఁడైనఁ గాని యోగవిద్యా
 చతురుఁడు కాఁజాలఁడు. యోగసంపత్తియన వాయుమార్గముచే విశు
 ధమగు మార్గమునందు సాధనముచేయుటయు నాధులను, శ్రోధమును,
 వాయువులనుజయించుటయును, మనస్సును నిలుపుటయును నైయున్నది.
 ఇంద్రియములు చిత్తమునకు లోనై యుండునపు ఉద్ధమార్గమునఁ జలి పఁ
 జాలవు. యోగమునకు యమనియమాసనప్రాణాయామప్రత్యాహారధ్యా
 నధారణసమాధులను నెనిమిదియంగములుకలవు. ఆ యష్టాంగయోగ
 మునుబ్రశంసించుగురునాథుఁ డుపదేశించినపగిది బాగుగా నభ్యసించినను
 ద్ధిమంతుఁడుకృతార్థుఁడై పరమభక్తితో నున్నఁగాంచును. విజ్ఞువునున్న
 మనుకొని భ్రమించెడి పురుషున “కిది త్రాఁచి కాని పాము కాఁ”ని
 తెల్పఁగా సర్వభ్రమ సవృత్తియై చంచలమన యోగముచేనన్నుఁ గ
 మునఁ గాంచుచుండెడి పురుషుఁడంధకారమునకుండు సధికమగు వి
 ద్యానివృత్తియగును” అని సర్వజ్ఞుఁడు తెలియును. అంత నాజగద్గురు
 నితో దేవి యిట్లనియెను:—“శంకరా! యోగమన నేమి? దానికంగము
 లగు యమాదులెట్టివి? ఆప్రకారమంతయు నవిత్తముకాఁ బలుపుడు!”
 అటుటయు నామహాదేవుఁడు శైలతనినాజ కా యోగప్రకారమిట్లు
 నుడువఁదొడఁగెను:—“పార్వతీ! జీవాత్మ పరమాత్మముల
 సంయోగమే యోగమని ప్రశంసించఁ బడుచును.
 దానికంగములు యమాదులు; క్రమముగా వానివిధములను నవి
 స్తరముగాఁ దెలిపెదను. సావధానముగా వినుము! యోగవిత్త
 ములం దొక్కొక్కదానికిఁ బలుతెఱఁగులు గలవని చెప్పుదుట.

అంశలి యమమే సత్యము, నయ, తమ, ధృతి, మితాహార
 మాంజవము, బ్రహ్మచర్యమస్తేయ మహింస, యశోచము సని
 పదివిధములుగా నున్నది:—పరులకార్తికలిగింపనితథ్యభాషణమే
 సత్యభాషణము; పరులదుఃఖాదులను సహింపమియే నయ; పరా
 ఘాతనహనమే తమ; ధనబంధునియోగాదులం దుండు స్థైర్యమే
 ధృతి; యతులెనిమిదికబళములను, నానప్రస్థులు పదునాఱు కబళము
 లను, గేఢులు ముప్పదిరెండు కబళములను భక్షించుటయు, సన్యులు
 లఘుభోజనముచేయుటయునేమితాహారమనబడును; వ్రతస్తకర్మముల
 నాచరించుటయందును దుష్కర్మములను నర్జించుటయందును మనో
 హక్యా-యకర్మముల నొక్కరీతిగనుండుటయే యాజ్ఞవము; సన్యాసు
 లును, వ్రతస్థులును, బ్రహ్మచారులును ద్వికరణశుద్ధిగా శ్రీలను
 గూడకుండుటయు, గృహస్థుడు ఋతుకాలమునందే భార్యతోఁ
 గలయుటయును, సత్సంగియును బ్రహ్మచర్యమనుపేరఁ బరగు
 నున్నవి; ఎందును సత్వము చేయకుండుటయే యస్తేయము; వివిధ
 కుశుద్రోహము లేకుండుట యహింస. శౌచము కావ్యమనియు
 నాధ్యంతరమనియు న్నివిధము. మృజ్జలములచే నాచరించునది శాహ్య
 శౌచము; శస్త్రమునను న్నాత్యత్వవిద్యను నగు నది యాంశరశౌచము.
 ఓప్రిమా! నియమము శపనునియు, సంకోషమనియు, నాస్తిక్య
 మనియు, కానమనియు, నీశ్వరాశ్చనమనియు, సిద్ధాంతశ్రవణమనియు
 ప్రేయనియు, మతియనియు, జపమనియు, వ్రతమనియుఁ బదివిధము
 లుగా నున్నది. అందుఁ గృతచ్ఛవాంఁగ్రాయణాదులను శరీరము శోషింపఁ
 జేయుట తపనుగు; దొరికినదానితోడనే డెంకము తనియుట సంకోష
 ము నాబడు; పుణ్యపాపము లున్ననను బుద్ధియే యాస్తిక్యము; న్యా
 యముగా నాగ్నించినధన మర్థులకర్పణముచేయుట యే దానము;
 సన్న పూ నిం చు ట యు, స ర్వ జం తు పు ల ను దృ ప్తి

నందించుటయు నీశ్వరార్చన మనంబును; వేదాంతశాస్త్రగ్రహణమే
 సిద్ధాంతశ్రవణము; లోకమునకును వేదమునకును విహారములగు కర్మ
 ములను జేయ లజ్జించుటయే హీ; సగాచారవిధియందు శ్రద్ధలో నుం
 చుట యే మతి; గురువుపదేశించిన సన్మతమునందును, వేదోక్తపతన
 మునందును, శ్రుతి స్మృతి తేతిహాసాని వాఙ్మయమునందును, వర్తించుటయే
 జపము; కర్మాధిపురుషార్థకకారణ మగు సుపవాసాదికము వ్రతము.
 నిర్వాణఫలహేతువు లగు నాసనాదిప్రయత్నములందు యమనియ
 మములు గలవారలే యధికాగులు. మఱియు మోక్షఫలహేతువులైన
 యాననములనేకములు గలవు. అందుచు మిగుల సుత్త మమైశవానిలో
 గొన్నిటినిమాత్రమే పేర్కొనెదను. జానూర్వంతకభాగములందు బాద
 ములను నిల్పి ఋజుకాయుడై కూర్చుండుట యే స్వస్తికాననమగును.
 దక్షిణగుల్ఫమును వామపృష్ఠపార్శ్వము నందును, సవ్యగుల్ఫమును
 బాహ్యవంతమునందును స్థాపించి యుండుటయే గోముఖాననము.
 వామాంకమున దక్షిణపాదమును, నన్యాంకమునందన్యపాదమును
 శృఙ్గముగా నుంచినపిదప న్యత్యస్తముగా హస్తద్వయమును బ్రసరింపఁ
 జేసి పాదాంగుష్ఠద్వయమును శాగుగాఁ బట్టుకొని, పక్షముపై సుస్థిర
 ముగాఁ జుబుక్కొగ్గముంచి నాసాగ్రమున దృష్టినిలుపుటయే పద్మాస
 నము. కొండలుపెద్దలు మబుకన్యత్యస్తనియమమును జెప్పురు. ఊరువు
 లందు వెల్లకిల బదద్వయమును వానియంతకమునఁ గడమును దీసి
 కొనివచ్చి నాసాగ్రదృష్టియందుంచుటయఁ బద్మాసనమని కొండలు
 చెప్పుదురు. ఆపద్మాసన విధియందుఁజుబుకమునుహృదయముపైఁ బెట్టి
 నాలుకనుదంతమూలమునకుఁ గైకొని వచ్చి మెల్ల మెల్లగా వాయువులను
 జలుంపవలయును. దక్షిణాంకమున వామపదమును, వామాంకమున
 దక్షిణపదమును నుంచి కూర్చుండుట యే వీరాననము. అండాంతస్థ
 రేఖకు సాంతము నందుగుల్ఫ ముగ్ధమునువ్యత్యాసముగానిల్పి యుజానువు

లందు ఋజ్వంగులియగు బాహుద్వయమును బ్రసరింపఁ జేసియు వివృతాననుఁడై నాసాగ్రమున దృష్టినిల్పుటయే సింహాననమనఁబడును. గుల్ఫములనండయుగాంతస్థరేఖా పార్శ్వము లందుఁ బ్రవర్తింపఁజేసి యత్యంతప్రయత్నమున జేతులతో నాపార్శ్వములను బట్టుకొని వర్తిం చుటయే భద్రాననము. ఓ సర్వమంగళా! గుహ్యగ్రమున సవ్యగుల్ఫ మును, దాని కగ్రమున దక్షిణగుల్ఫమును సుస్థిరముగా నిల్పి కూర్చుండుటయే ముక్తాననము. ఇదెంత యో యారోగ్య మిచ్చును. దీనినే కొందఱుపండితులు సిద్ధాననమనియు, మఱి కొందఱు గుప్తాననమనియుఁ జెప్పుదురు. కరతలద్వయమునేలపై దృఢముగామోపి నాభిపార్శ్వద్వయాధారకూర్పరి నుగు శరీరమంతయు సంతరిక్షమున దండము పగిది నార్జవముగాఁ బ్రవర్తింపఁ జేయునది మయూరాననము. ఓమతిశాలిని! ఇవి యెల్ల దేహమునకు లఘుతఁగిచ్చును; సకలవ్యాధు లను నశింపఁజేయును; సమస్తపాపములను తీయింపఁజేయును. ప్రాజ్ఞుఁ డగు వాఁడు స్థితరుఁడై స్వస్తికప్రముఖాననములను నిత్యమలవాటు చేసికొని ప్రణవసంఖ్యతోఁ బ్రయత్నపూర్వకముగాఁ బూరించి ప్రాణ మును సపానముతోఁ గలుపుటయే కాక యా ప్రాణాపానగతులను గుంభకముతో నిరోధింపవలయును. అంత రేచించుచుఁ బ్రాణముతోడ సమముగా సపానమును గలుపవలయును. ఓ పార్వతీ! ప్రాణా యామమనునదిదియే. ఓచంద్రాస్యా! దీనిని దినదినమభ్యసించెడి సాధ కుఁడు వాయువును జయించును. అశని దేహమందలి సకలనాడులును శుద్ధియగును. అపానమున కగ్రభాగమునందంగులిద్వయపరిమాణము గలిగి కృశాను ధామమున్నది. దానికగ్రమున సవాంగుళమితాంతర మున నాడీకంద మొకటి కలదు. దేహమునందంతటను డిబ్బదికొండు వేల నాడులు గలవు. అందు ముఖ్యముగా గణింపఁదగినవి నూటొక్కటియ! ఓకృతోదరీ! వానిలోను బురుషులుగు నాడులు శ్రేష్ఠ

ములైనవి. అందును గూడ మూడు నాడులు ముఖ్యములైనవి. ఆమూటిలోను నొక్కటి యే గరియసి. పైని చెప్పిన పదునాలుగు నాడులకు సరస్వత్యాదినామములు గలవు. అవి పదునొకండు జిహ్వది వ్యాపారములకు హేతువులు. నాసికకు వామదక్షిణరంధ్రములందిళా పింగళము లను కెండునాడులున్నవి. అవి ప్రాణాయామములకు సాధనములు. ముఖ్యనాడి యగు నుషున్న బ్రహ్మరంధ్రమునందును నాడీ కండమనకు మధ్యమమును దున్నది. బ్రహ్మనాడి యని ప్రసిద్ధినడయు నదియే. అందు వాయువును బ్రవేశింపజేయుటయే యోగమనఁ బడుచున్నది. ఓ ప్రియా! ఇకఁ బ్రత్యాహారప్రకారమును బేర్కొని యొక నాలింపుము! ఇంద్రియార్థములను నిగ్రహించుట యొకటియును సకలేంద్రియములు ప్రపత్తించెడి యాత్మమే సర్వగతమైనదనెడి యంతశ్చింతన మొకటియును, సకలనిత్యకర్మములనాత్మమునందే ప్రతిదినమాచరింపయొకటియును, శరీరమందలి పదునెనిమిదిస్థానములందుఁ గ్రమముగా వాయువు నిల్పుట యొకటియును, బ్రత్యాహారవిశేషములు. పాదాదిజానుపర్యంతము భూమియై, యాక్షోశ్యాది పాయుఃస్వంతము జలమై, యానలిలాదిహృదయపద్మసర్వంతమునన్నియై, యాక్షైశ్వానరాది భూమధ్యపర్యంతము వాయునై, యానుకుదాది మూర్ధపర్యంతము గగనమై యున్నవి. సుమతీయగువాడీ పంచస్థానములను వివేచించుటయే కాక కృమముగా నాయైగింటను బ్రహ్మవిష్ణుకుదేవ్వరసదాశివదేవులను భావింపవలయును. అట్లు ప్రాణాయామపరః ఉచలాత్మకుఁడు ప్రణామముతో ధరించుటయే ధానామని యోగశాస్త్రవిదులు పలుకుదురు. ఓ సుశ్రోణి! సగుణమనియు నిర్గుణమనియు ధ్యానము ద్వివిధము. గంగాచంద్రఘణేంద్రాది చిహ్నములను ధరించినాశుభాకారమును జిత్తించుటయే సగుణధ్యానము. ఓ యాశ్వురీ! సన్నకంతునిగను, నద్వితీయునిగను, సత్యానందునిగను, ఆదాత్మకునిగను, బ్రహ్మ

ముగను భావించుటయే నిర్గుణధ్యానము. ఓ పార్వతి! నాయందత్యంత నిశ్చలధ్యానమాననలయమేయేకరూపమైన సమాధి యగు. ఓప్రియా! ఇది యే యోగవిద్యాప్రకారము. గురుకళ్యాణముండినధీమంతుఁడు యోగదత్తుఁడగును. ఓమకోరమా! గురుఁడే శిష్యుఁడు శిష్యుఁడేగురుఁ డను భక్త్యోగో గురుఁడనగు నాయెడ భేది యలేని శిష్యునకుఁ గృపతో సకలవరములొచ్చెదను. “నేనే గురుఁడు గురుఁడేనేన”ని వశుఁడై రజో స్పృత్తిని ఒరిత్యశించిన బుద్ధిమంతుఁడు శింకరుఁడు రాజును గొల్చిప విధమున గురుని భంపనలయును. వియనత్సలుఁడై, గురుసంసేన నానక్తుఁడై యున్న శిష్యుఁడు నాయుగహమునఁ బురుషార్థములను బొందును.

ఇది స్కందపురాణమునందలి క్షేమఖండమునది.

దిగువదియేషవి యధ్యాయము.

ఇ రు వ ది యో ని మి ది వ య ధ్యా య ము .

—పార్వతికిఁ బరమేశ్వరుఁడు బ్రహ్మము నుపాసించు

విధానమును తెలుపుట—

పార్వతికిఁ బరమేశ్వరుఁడు మగుడనిట్లనియెను:—“ఓనువదనా! సకలభూతములకు హితమొనరించుచు సర్వవిష్టంభుఁడై ప్రవర్తించు వాఁడు నాకు భక్తుఁడు. నేనన్వహ మతనిని సంమోదింపఁ జేయు చును. మఱియుఁ బుణ్యపాపపయఃపూరమై, కాంతాదిసుఖసైకతమై, దుర్వారదుఃఖిగర్హమమై, కామవీచీపరంపరయై, సంతానజంతుస్తామమై, చేతోవికారశిలోచ్ఛయమై, విషయానక్తిగరళమై, దారిద్ర్యబడ

బాసలమై, యపారమై, చుహాఘోరమై యున్న సంసారసాగరమున మునుగుచుఁ దేలుచుఁ గడ గానరాక కలఁగఁ బాఠాపి డెందముతో నుండు వారలకు నాయదుగుదామరజోడు తెప్పయై తేల్చును. కుమ తులు కామకోధాది గ్రస్తులై న్వకులాచారములను న్యజించి భవసాగ రమునఁ బడుదురు. సుఖదుఃఖములతత్త్వమెఱుఁగక సుఖమును దుఃఖ ముగను, దుఃఖమును సుఖముగను దలఁచి మహాంబుధియందుఁ బడు దురు. ఓ హరిశేఖణ! మనస్సును గామక్రోధమదలోభముల నశ మొనర్చియు, గులాచారపద్ధతులను విడనాడియు సన్న్యాసమార్గ మును బట్టుదురు. ఆ య న్న్యా య వృ త్తి వ ల న భ యం క ర భ వ సా గ ర ము న మునిగిపోవుదురు. అట్లు సంతారాభిలోఁ బడి భయానకము లగు సరకముల పాలగుదురు. ఆ దుర్గతులందుగ్ర యాతనలను జిరకాలమనుభవించి మరల వసుధాతలమున హీనజాతు లందు జనింతురు. ఆ నీచ జాతులందుఁ బుట్టి బహుపాపవర్తనలగుచు సధఃపాతాఘ్నలగుదురు. అట్టి దుష్టాతులకుఁ గాని, పుణ్యాత్ములకుఁ గాని శరణాగతవత్సలుఁడ నగు నేనే శరణమగుదును. మనుజులకు మత్కథాగుణవర్ణనము శ్రేయస్కరిమైనది. రాకాచంద్రనిభాననా! ఇది యెల్ల నిక్కువము” అని మహేశ్వరుఁడు పరమహితముపదేశింప మరల నాదేవి యిట్లనియెను:—“ఓశంభూ! ననకాదులు ఘోరమగు భవార్ణవమును గడచి మోక్షసంపదను బొందిన జ్ఞానమును నాకుప దేశింపుము!” అని మనోవల్లభ వేడిఁకొన సర్వజ్ఞుఁడు ప్రీతుఁడై యిట్ల ను:—“ఆర్యా! శమము, దమము, ధృతి, జ్ఞానము, సర్వభూతదయ, ధీమత్వత్ప్రియను నివి గలవాఁడే మోక్షసుఖమునందును. ఓజలశేఖ ణా! హర్షమును మాట కాని, విషాదమును మాట కాని లేకయే యస్య గృహమునందున్నట్లు వర్తించువాఁడు ముక్తుఁడగును. ఓతరశేఖణ! ప్రకృతేతరమగు నా విగ్రహమును జూడశక్తుఁ డగు వాఁడు ముక్తుఁడు.

నిత్యానిత్య వివేకాధ్యుడు, సకలార్థనిస్పృహుడు, సమాధినిష్ఠాసంపన్నుడు ను సగు వాడు ముముక్షువు. సర్వకర్మవినిర్ముక్తుడై సర్వమును బ్రహ్మమే యనెడి సుదృఢజ్ఞానము గల ప్రాజ్ఞుడు కైవల్యము నందును. ఓమహామతి! “తత్” పదార్థమే పరమాత్మము; “త్వమ్” పదార్థమే జీవుడు కాన హృదయమున వీనియొక్కమును భావింపవలయు నని వేదసూత్రములందుఁ గలదు. పెద్దకాలమునకుఁ గన్న యనుఁగు చెలికాని నానవాలు పట్టి తెలిసికొనినట్లు విస్మృత మగు నాత్మమును బుద్ధిచే భావింపవలయును. రజ్జువును గాంచి సర్పమునుకొనెడి భ్రమ నివర్తించినపు డిది త్రాడే యని తెలిసికొన్న చందమున వేదశాస్త్రజ్ఞానమున్నపుడు కీగుఁ డాత్మమును దెలిసికొనును. ఓప్రియా! ఏకమై, సర్వగతమై, నిత్యమై, కూటస్థమై, దోషవర్జితమై యున్న యాత్మము భాంతివశమున భిన్నము నలఁ గాన్పించును. ఉపాధివలన ఘటాకాశమహాకాశములు భిన్నములై కాన్పించుచు విజమునకు భిన్నములు కానివిధమున జీవేశ్వరభేదము గాన్పించుచున్నను వాస్తవమునకు భేదములేదు. కలలోఁ గాన్పించిన పదార్థములచందమున దేహి నగు నేను లేను; ప్రాణములు లేవు; ఇంద్రియములు లేవు; మనస్సు లేదు; బుద్ధిలేదు; చిత్తములేదు; అహంకారము లేదు; భూమిలేదు; ద్రవ్యము లేదు; తేజము లేదు; వాయువు లేదు; ఆకాశము లేదు; ఇంద్రియగోచరములు లేవు. ఈదృగ్గోచరమగునడంతయు మృషయే! ఇట్టి దానికి సాక్షియై, కేవలఁడై యున్న శివుడను నేనని సమాధినిష్ఠుఁ డగు ధీమంతుఁడు బ్రహ్మకైవల్యమునందును. ఓమహాదేవి! “ఓమ్” అను నదేకాక్షరమగు పరబ్రహ్మము. ఇందు దేవవేదత్రయానికిమంతయు సంతర్భూతమై యున్నది. ప్రయత్నపూర్వకముగా సమాధినిష్ఠాపముడై జీవుని నీశ్వరబుద్ధితో భజింపవలయును; అభేదముగా వర్తింపవలయును; ద్వంద్వావతీతుఁడు కావలయును; నిరాశ్రయుడై యుండవలయును;

అశ్రుమునుండే రమింపవలయును; సకలభూతములను నాశ్రవ్యరూపముగాను నాశ్రుమును సకలభూతస్వరూపముగాను జూడవలయును; మఱియు నాశ్రుమును గేవలముగను, నిత్యముగను దలపఁవలయును; సందయము లుడిగి దృశ్యమగునదెల్ల మిథ్యయని భావింపవలయును. అప్పుడుగాని జన్మమృత్యు జరావ్యాధిదుఃఖదోషవిచారమును బ్రహ్మజ్ఞానమును బడయఁజాలఁడు. అద్రోహ! బహుకర్మములు కావించిన నాశ్రుములేక మోక్షము సిద్ధింపదు. వేదార్థజ్ఞాన మేజ్ఞానము: అన్యమగునది గతము నజ్ఞానమే! ఓప్రియా! జ్ఞానాభ్యాసమల్పమయ్యును బహుభాషునందఱుమును హరించును. సద్విషము స్తోక నాయ్యును సంతతిమనమును హరింపదా? నావాంఛము కర్మమయ్యును శాంతిము నల్లఁ గొల్పిన కరణి జ్ఞానాగ్ని శుభాశుభమగు సర్వకర్మమును నహించును. తామరపాకును నీటిబొట్లులుని తెఱఁగు. సంప్రాప్తవిషయములు బ్రహ్మ వేత్త నగుటవు. మన్యాదులమూలముచ భక్షింపఁబడిన నిషము కుక్షిలో శ్రించుభాతి సుఖభవించిన దెల్ల బ్రహ్మజ్ఞానకు శక్తిమగును. అట్టివాడు చిలాలసంపదనుజూచినను జూడనిండు! పుష్పాగిస్తాభముల నాఘ్రాణించిన నాఘ్రాణింపని. మ! మధురగీతముల నాకర్ణించిన నాకర్ణింపని. డ! ఇష్టాన్నములగు. భక్షి. చిలాల భక్షింపనిండు! మృదులశయ్యాదులను స్పృశించినను స్పృశింపనిండు! అతఁడు చిలుగుండినను, బోవుచుండినను సమాహితుడగుచు నీష్వింపడునగును. స్మగ్ధగుణవలయును. అతనిని గర్మములు బంధింపవు. జ్ఞానమైనదిగ్రహించు నవమానించు దుర్మతి కౌరవాదినరకములఁ దీవ్రపావకర్షణలచే దహింపఁబడును. ఆ బ్రహ్మవిజ్ఞానసంపన్నుఁడు విషయముల సుఖభవించునాడయ్యును క్రీడించినవాడే యగును; కిర్మములు చేయ నాసక్తిలేకున్నను సకలకర్మముల నాచరించినవాడే యగును. అఖిలపాపవిభాసనమగు బ్రహ్మవిజ్ఞానము సందనవాడే శాంతిమంతుఁడు; అతఁడే నిష్క్వి

కుండు; అతడే సమకర్మి; అతడే నిస్పృహకుండు. ప్రజలు రాజును బూజించినట్లుగా దేవతలూతనిని బూజించుదురు; అతని జన్మమే జన్మము; అతడే సకలసృష్టతముల నాచరించినవాడు; అతడే దేవుడు. వాని చూగమనమున దేహగేహములు సంతృప్తియగును. బ్రహ్మజ్ఞుడు భిక్షాత్తుమెవనిగృహమునకు బోవునో చూతని పితృకులు సంతృప్తులగుచు నాతనిని గోటిర్యసములతో బ్రశంసింతురు. అనుభవమగుదనుకను సత్త్వవీధియందూ బ్రవర్తించు తత్త్వముతో నుండువానిని వీక్షించు వారిలకు వెంటనే సకలానుములు నగుసిబోవును. ఎవనిచూశ్యము నిత్యము చిదాహరదామృతార్థనమున గమించునో యట్టివాని కొలము సవిత్రమేకం. చురీతలముచింతడే కృతార్థుడు. ఓయార్యా! శ్రద్ధ, గురుభక్తి, శాస్త్ర్యము మొలగు సాధనములున్న గాని నేనాంత సంగ్రహము కాదు. ఇది శత్యము! పలుకుమాటలే? ఓ విమలాత్మక! దేవతాసుకవిశ్వాసము నిల మహాత్ములకే గూయర్థము దొర కొనుచు గాని యన్యులకు దొరకొనదు" అని శ్వహితైషిణియుఁ బ్రేయశీయు నగు శౌరికి బ్రహ్మవిజ్ఞాన గొననమానుఁ బరబ్రహ్మ యగు సదా శివుడు సన్నిధిని విసిగ్గుడు మంకణానిమానీంద్రులకుఁ జెప్పి మరల నిట్లనియె:—ఓ మంకణమాని! బ్రహ్మవిజ్ఞానసంపన్నునకుఁ గ్రోత్తించిన మహాసఖము భీమేశనగరమున మృతినొందిన ప్రాణులకెల్లరికును గ్రోత్తించుచు. జ్ఞానాధికునకును, మూఢునకును, బుజ్యాత్మునకును, ఖలునకును గుల్యముగా మోక్షసుఖము భీమనాయకనరగిరిని లభించును. ఓ మంకణ! శ్రీభీమేశుని మాహాత్మ్యమును వర్ణింపఁ జతుర్ముఖునకే యలవికాపుడు లోకమ న నింకొరికె ట్లలవియుగును? నా శక్తికొలఁ దిని శ్రీభీమేశ్వరుని మాహాత్మ్యమును వర్ణించి యీతపోఫల కెఱుక పఱచితిని" అని నన్దిష్టమహాముని యచ్చటనేయుండి వినుచుండిన తాపనేంద్రులకును, మంకణునకును శ్రీభీమేశ్వరమాహాత్మ్యమును

జెప్పెను. మహాత్ము లగు నామానివర్యులును, మంకణుడును నావసీ
వ్రసంయమింద్రు నభినందింపఁ జేసిరి.

ఇది స్కందపురాణమునందలి భీమఖండమున

నిరుపదియొనిమిదవ యధ్యాయము.

ఇ రు ప ది తో మ్మి ది ప య థ్యా య ము

—:పరమేశ్వరుడు పార్వతికి దత్తరామగారమును జెప్పట:—

పూతుఁడు మరల శౌనకాదిమునులతో నిట్లను:—ఓమహర్షు
లారా! సద్యోముక్తికారణ మగు దత్తవాటీమాహాత్మ్యమును మరలఁ
జెప్పెద నాలింపుఁడి! అదియుగమున సమస్తభువనేశ్వరియు, మహా
దేవియు, బూర్ణవిజ్ఞానసంపన్నయు, భోగమోక్షవిధాయినియు, గళ్యా
నియు నగు హిమవైశేంద్రతనయ కృతాంజలియై మహేశ్వరునితో
నిట్లను:—“దేవదేవ! జగన్నాథ! దేవవంద్య! సదాశివ! సర్వభూత
హృదావాస! నావిజ్ఞానన మాలింపుము! సూక్ష్మ! అవ్యయ! సదా
నంద! శుద్ధ! బుద్ధ! నిరామయ! జ్ఞానదానకళాసక్త! భక్తవత్సల!
శంకర! నీలకంఠర! సర్వజ్ఞ! కారుణ్యమయవిగ్రహ! స్వామీ! గాదిలి
గలిగి నావేడికోలును వినుము! శర్వ! తిత్పర! అఘోర! వామదేవ!
మహేశ్వర! వేదాంతవేద్య! విశ్వాత్మ! విశ్వకారణ! శాశ్వత! ప్రభా!
భక్తితో దండప్రణామమాచరించి లలాటమున నంజలిఘటించి నడుగు
చున్నదానను. వెంటనే మోక్షఫలమిచ్చు పుణ్యక్షేత్ర మెది? ఉత్త
మ మగు పుణ్యస్థాన మేది? యని దేవ ప్రార్థింప భగవానుఁడు
ప్రేయసి నభినందింపఁజేసి జగద్ధితార్థ మిట్లు పలికెను:—“ఓకళ్యాణ!

సద్యోముక్తిప్రదాయకమును, స్వఃద్యపాపాఘహరస్థానమును, సర్వ
సర్వార్థసిద్ధిదమును నగుదానిని జెప్పుచున్నాడను వినుము! దర్శన
ముచేతనే జనులకు భోగమోక్షములను విధించువాడనై సుధాసాగర
మధ్యమమున స్వయముగా నుడయించినవాడనై, సప్తర్షులచేతను,
సూర్యునిచేతను బ్రతిష్ఠింపఁబడినవాడనై యప్పరసశ్రీకటాక్షేతౌ
సంలక్ష్యయుతమూర్తినై యున్న నాచేత దక్షవాటీపురవరము
భోగమోక్షములకుఁ బుట్టినిల్లని ప్రకాశింపఁ జేయఁబడినది. కృతయు
గమున మునులు శంసితవ్రతులై త్రికాలవిహితస్నానము లాచరించు
చుచును, భస్మోద్ధూళితవిగ్రహలగుచును, గుద్రాక్షమాలాభరణులగు
చును, జటానల్కలధారులగుచును, శంభులింగార్చనాపరులగుచును,
జిరకాలము ఘోరతప చూచరించిరి. ఆ మహాతపమునకు మెచ్చి
భక్తవత్సలుఁడను, మంకణాసల్యసంకల్పకల్పవృక్షమును, సహికంక
ణుఁడను నగు దక్షవాటీపురాధ్యక్షుఁడు వారలకుఁ బ్రసన్నుడయ్యె
ను. అట్లు దక్షవాటి కాధ్యక్షుని సాక్షాత్కారము వీక్షించి
మహర్షులు హర్షోత్సర్గమున దండములు వలె భూమిపై సాగిలఁ
బడి మ్రొక్కి యంజలిపుటములు గీలించి నుతించి యిట్లు వేడి
కొనిరి:—“ఓ సదాశివ! మహాదేవ! విరూపాక్ష! జగద్గురు! వందా
రులోకమందార! పరమానంద! శంకర! మహాప్రభు! కృపతో
దక్షవాటీపురమునకు వరమిమ్ము! ఓ దేవ! నీ పాదాంబుజమునకు
వంకన మాచరించెదము! సద్యోభోగశ్రీయును, సద్యఃకై వల్యసంపదను,
విద్యును, సవిద్యానాశమును, దక్షవాటికకుఁ గలిగింపుము!” అని
ప్రార్థింపఁగా నాసమయమున భక్తవత్సలుఁడు భీమేశుఁడు విశుద్ధ
లును నూర్ధ్వరేతసులును నగు నామునిశ్రేష్ఠులతో లోకహితమునకై
యిట్లనియెను:—“ఓ తపోధనులారా! దక్షవాటికకు వడమోగుగిత్తిని,
వెండికొండపై గలవేడ్కను వీడితిని; మేఘమందిరముపై గల

మొచ్చును వడలితిని; మొదలి మామకు నారామమై, సమస్తగుణ భానురమై యున్న దక్షనగరమునందు సతతము వసించును. అగ్రజుడైనను, నంత్యజుడైనను, బురుషుడైనను, బాలుడైనను, బలితుడైనను, మూఁఢుడైనను, ధనవంతుడైనను, ధనహీనుడైనను, బలవంతుడైనను, బలహీనుడైనను, బ్రాయంపువాడైనను, బంగువైనను, నాస్తికుడైనను, గామియైనను, నిస్సృహుడైనను, మశకమైనను, గుంజరమైనను, ఖరమైనను, సూకరమైనను, గీటమైనను, బకమైనను, గ్రిమియైనను, వృక్షమైనను, నృణమైనను, దేహాంతమునఁ గైవల్యసుఖ సంపద నందును. పూర్వభాగమున సాగరమును, దక్షిణమున వృద్ధ గౌతమియు, బల్చిమమున గౌతమీగంగయు, నుత్తరమునఁ దుల్య భాగయుఁ గల యీ భీమమండలము భుక్తిమూక్తిఫలప్రదమైనది. ఈ పుణ్యభూమండలమును గనుఁగొనినంతనే శుష్కకాష్ఠము వహి నయోగమున దహించినటుల మహాఘోర మగు మర్త్యులపాప బృందము నశించును. అందు దేవదేవుఁడు సకలశరీరులకుఁ బ్రాణానయూణవేశ చెవిలోఁ దారకబ్రహ్మవిద్య నుపదేశించును. సిడికెడు ధాన్యమైనను, స్వల్పధనమైనను నొసఁగిన గాతకనంతఫలము లభించును. శ్రద్ధతో శివయోగికి భోజనము పెట్టినవాఁడును, వస్తు మిచ్చినవాఁడును భవబంధమునుండి ముక్తుఁడగును. దక్షవాటమున జపహోమదాన తపోధ్యానసమాధియోగములు గలిగినపుణ్యులకగణ్య ఫలము కలుగును. హిమవత్పర్వతమునఁ గోటిసంవత్సరములు తపమాచరించిన ఫలము దక్షవాటమునందు ఘటికార్థోపవాసమాత్రమునఁ గలుగును. కాశియందుఁ గోటిబ్రాహ్మణులకు భోజమిడిన ఫలము దక్షవాటికాక్షేత్రమున బిచ్చము పెట్టినంతమాత్రముచే సిద్ధించును. గ్రహణకాలమునందుఁ గురుక్షేత్రమునఁదులాపురుష దానమువలనఁ గలుగుఫలము దక్షవాటియందు భోజనము పెట్టినంతమాత్రముచే

సంభవించును; దేవేశుడ నగు నే నిందు భీమనాథుడనై యుండిన కతన దక్షిణానందవనవాటి యగు దక్షవాటి తీర్థోత్సవమయ్యెను. ఇందు శివగంగయు రుద్రగంగయు సనురెండు తీర్థములున్నవి. అందు మొదటిది పాపములనెల్లఁ బాఱఁదోలును; రెండవది పితరులను దనివి సంపించును.” అని వరములొసఁగి యా సంయమిందుల యెట్టియెదుట నే యంతర్ధానము నందితిని; అంత నాతాపసపుంగవులు దిక్కులు పిక్కులునట్లుగా “ఓన్నమగ శివాయ” యని పఠించిరి. వారుపంచాక్షరీమహామంత్రపారాయణ సరాయణులై యిట్లునుతించిరి. “దేవదేవ! అంబికానాథ! భక్తవత్సల! నీ వెచ్చటికేగితివి! నీవరిగిన తెఱఁగెఱుంగకున్నారము. ఎచ్చటికిని విచ్చేయక నిరంత మిచ్చటనే యుండుము!” అని వారలు ప్రార్థింప నామహాదేవుఁ డిట్లే యని పలికి యా ఋషులు చూచుచుండఁగనే మెఱపుమెఱచిన తెఱఁగున భీమలింగమునఁ జొచ్చితిని. అందుచే వారలు విస్మయాక్రాంతచే తస్కులగుచు మిగులనంతసించిరి! ఓగారి! ఇది భీమలింగపుకారము. ఇంక దక్షవాటివర ఘరీనూపాత్మ్యమును వినము! అంత నా సగయమిశ్రేష్ఠులు భక్తి శ్రద్ధాయులై కు సప్తర్షిప్రహరీత మగు సప్తగోదావరమును గాంచి యిట్లు నుతించిరి:— “శంభుజ్ఞాజూటనివాసిని! దేవి! శివప్రియ! నీవు లోకరక్షణకార్యార్థముదూభృతమైనదానవు; నీకు సమస్కారము. ఓగోదావరి! ఏకస్వరూపముతోడనే భీమనాథుని సన్నిధియందు సదా సన్నిహితయై యున్నదానవు. నీకు మొక్కెడము?” అని శంసితవ్రతులగు నా ముసలెల్లరును వికచకనకమలబృందపరిమళతుందిలములును, లోకపావనములును సగుఃసాపుణ్యతరంగిణీజలముల సముద్వలాన్నాన చూచరించిరి. నిందువేడుకతోనిగిడి లోకపావనియగు నీసప్తసింధువన వరతము నొక ప్రవాహమున శ్రీభీమనాయకుని నేవించుచున్నది. ఆ వరప్రవాహము హంసగామినియుఁ బాతాళగామియునై సాగరము

తో యోగమించుచున్నది. శ్రీభీమలింగసన్నిధియందు గభీరతరజలపూర
మగ్నమౌన ప్రగోదావరతీర్థ మెల్లప్పుడును రాజిల్లుచుండును. ఓప్రియ!
ఈత్తమఁకుగు నా తీర్థరాజము శ్రాంతవేగమున వారిధిని గలయుచు
జ్వుది. ఓశాతోదరి! నిస్పృహఁడుచుననహంకారుఁడుచునగుశివయోగి
తీర్థామణిసప్తగోదావరమున జలకమాడిభీమనాథమహాప్రభునిసముజ్జ్వల
యోధాగ్రభాగసావర్ణకుంఠములనుగాంచిజిహ్వాతోషడక్షరమంత్రమును
బ్రహ్మచిరఘోరతరాపార సంసారసాగరమున మునుఁగుచుఁ
డేలుచునుండునా? నీవుచు నేనుచు బుతులుచు బ్రీమథకోటు
లుచు, నారాయణుఁడును, బ్రహ్మయు, దివపతియు, నిశానాథుఁడును,
నింద్రాదిలోకపాలురును, దేవవిద్యాధరాదు లందఱును గలసి సర్వ
తోకడఁసేవ్యుడై, భద్రదాయకుడై, సాంద్రవైభవుడై, యున్న
శ్రీదత్తవాటిసగరనాయకుని మహాశ్రేయమునకై భజంతము. ఓభద్రదే
భద్రామిని! సప్తగోదావరతీరవాసుఁడును, సప్తసప్తప్రీతిప్రితుఁడును, సక
లలోకదత్తుఁడును, దీప్తసావనవిగ్రహఁడును, భజనీయుఁడును, భవ
కూఁడును, భక్తాభీష్టఫలప్రదుఁడును సగు భీమనాథుని భజంపుము!
భీమనాథమహాస్థానము సర్వకామార్థసాధనము. అదియొక సంవత్సర
వ్రతమున సర్వోముక్తి నొసఁగును. సూర్యుఁడు మేఘరాశియందు
శ్చంద్రానక్షత్రముతోన్గుండు చైత్రమాసమున సప్తగోదావరములో
స్నానమాచరించియు శక్తికొలఁది ధనము బ్రాహ్మణుల కొనఁగియు
శక్తితో భీమనాయకుఁడ నగు నాకుఁ బ్రదక్షిణనమస్కారాదులాచ
రించెడు రాత్రిభుజింపవలయును; అట్లే రవివృషభరాశిని విశాఖానక్ష
త్రమునాశ్రయించి యున్న వైశాఖమునను, దివాకరుఁడుమిథునమునందు
ముఖానక్షత్రముననుండు నపుడును, భానుఁడు కర్కాటకమున భగ
వైవర్తమైన సక్షత్రమున పసిందియుండఁగను, విభాకరుఁడుసింహరాశి
యందు వైష్ణవపక్షత్రమున నందుండఁగను, సర్వముఁడు కన్యారాశి

యందుఁ బూర్వాభాద్రాపక్షత్రయమున నుండఁగను, ద్వాదశాత్మతల
యందు ద్వాదశతనక్షత్రమున నుండఁగను, సహస్రాంశువు వృశ్చిక
మునఁ గృత్తికాయం దుండఁగను, జుండకరుండు ధనురాశియందు
రుద్రదైవతనక్షత్రమున నుండఁగను, గ్రహపతి మకరమునఁ బుష్య
మీనక్షత్రమునందుండఁగను, జితభానుఁడు కుంభరాసియందు మఖా
నక్షత్రమునందుండఁగను, లోకభాంధవుఁడు మీనరాశియందు ఫల్గునీ
నక్షత్రమునందుండఁగను సప్తగోదావరస్నానమును, యథాశక్తి ధన
దానమును, శ్రీభీమనాయకదర్శనమును, రాత్రిభోజనమును నియమా
న్వితుండై భక్తితో సంవత్సరవ్రతమాచరింపవలయును. ఈయత్తమ
వ్రతమాచరించిన స్వర్గాధికి స్వర్గమును, ధనాధికి ధనమును, మోక్షా
ధికి మోక్షమును లభించును. ఓకల్యాణి! నాకుఁ బ్రయస్థాన మగు
నీక్షేత్రమునందెందైనను మృతినొందిన మానవుఁడు కైవల్యసంపద నం
దును. ఓమృగేశ్వరా! గాతౌరామపురోత్తమమునని సప్తగోదావర
తీరమున నొకింత స్వర్ణదానము కావించినను మేరుదాన మిచ్చినట్ల
గును. స్వామంగళా! భోగమోక్షనివాసభూమి యగు నక్షవాటిమహా
పురముఁ మనెడి మనుజులొనర్చెడు స్వాభావిక కర్మమెల్లను మత్సే
వానియనువ్రతమే! వారి పలుకులెల్లఁ బంచాక్షరజపమే. నతౌగామ
మాహాత్మ్య మవాఙ్మాననగోచరము. ఓమనోరమా! భీమనాయక మహా
దేవదివ్యశ్రీపాదసన్నివేచనే మర్త్యుఁడు మహాగ్రహపకర్మకడయును
మహైశ్వర్యమోక్షసామ్రాజ్యపదవిగాంచును. మహాదేవి! నమస్త శాస్త్ర
సిద్ధాంతమతాంతర సునమ్మత మైన యీక్షేత్రము సద్యోముక్తిప్రదా
యకమై సద్యఃసుజ్ఞానపదనమై, సద్యఃసర్వాధిసిద్ధిదమై యున్నది. ఓ
యీశ్వరి! శ్రీదాతౌరామనగరముత్తమతీర్థమా. నీవు మిగుల
బ్రాహ్మిం చుట వలన నీయర్థము నీకుఁ జెప్పితిని. దీనిని
జిత్తమున నవధానము చేయుము!" అని సర్వజ్ఞుఁడైన హృద

యేశుఁడు పలుక హైమవతి మగనికి మ్రొక్కిహర్షోత్కర్షమునందెను. ఓమునీంద్రులారా! ఈ పరమరహస్యమును నేను నాదుగురుముఖమున వింటిని; బ్రహ్మవాడు లగు మీకు వాక్రుచ్చితిని. ఓమనీషులారా! శ్రీదత్తునగరీష్ఠానము సద్యోముక్తి ప్రదాయక మని మహేశుఁ డాన తిచ్చెను. ఇది వేదార్థము! సద్యోముక్తి గోరు నరుఁడు దత్తురము నకే వనవలయును. అన్యతీర్థములకుఁ బోవుట కాలము గడుపుట కై పుష్పవనమునకుఁ జనునట్టిది యే యగును.

ఇది శ్రీస్కందపురాణమునందలి భీమఖండమునఁ

దియదిహొమ్మిదవ యధ్యాయము:

మ పు ద : య థ్యా య ము

—మూతుఁడు శౌనకాదిమునులకు దత్తరామమాహాత్మ్యమును జెప్పటఁ—

శ్రీమూతుఁడు శౌనకాదిమునులకు మరల నిట్లనియెను:—“ఓ మహాత్ములారా! మరల ఘోరకల్మషనాశనమును శుభకారణమును నగు భీమలింగమాహాత్మ్యమును వినుడి! బ్రహ్మవిష్ణుపారందర ప్రముఖులకుఁ గల్పకోటిశతముల నైనను వర్ణింప నలసికానిది. అట్లయ్యును నర్వదేవగణప్రభుఁ డగు భీమనాథుని మాహాత్మ్యము నాబుద్ధికి గోచరించినంతవట్టు వచించెదను. దత్తుఁడు మేషశిరమును ధరించినపుడును, జంపేయకళికవగిది వాణీవధూనాసిక ఖండింపఁబడినపుడును, బూషార్కుని వదనము బోసివోయినపుడును, విష్ణుచక్రము విఠిగినపుడును, హవ్యవాహనుని నాల్కలేడును విచ్చిన్నములైనపుడును, జంద్రుని యరమునఁ దాడనము తగిలినపుడును, యాగమృగశిరము చెండాడినపుడును, క్షణములోఁ బ్రాగ్వంశప్రదేశమిల్ల భస్మము గావింపఁ

బడినపుడును, మునులును దేవదానవులును సిద్ధ గంధర్వయతుసాధ్య సిద్ధా
మనుకులును సుహృథయాక్రాంతులగుచు శరణాగతవత్సలుఁ డగు
భీమేశుని శరణు చొచ్చి యంజలులు ఘటించి యిట్లభ్యర్థించిరి:—
“భీమేశ! శరణు! శంకర! శరణు! సర్వజ్ఞ! శరణు! శివ! శరణు! క్షీరాబ్ధి
మధ్యసంభూతవిషభూషణకంధర ! విష్ణుబాణమునఁ ద్రిపురములను
ధ్వంసముచేసినవాఁడా! శరణు! శరణు! జలంధరాంధక వ్యాఘ్రసింధు
రాసురసంహర! కల్పాంతసంధ్యావసరస్ఫరతాండవతత్పర ! శరణు!
శరణు! శారీకుచపరీరంభకేళీసుఖవశంవద! అశేషభువనాశాంత
సంరక్షణ విచక్షణ! శరణు! శరణు! దక్షిణాబ్ధితటభూమండలేశ్వర
శ్రీదత్తనాథీనగరీమహాక్షేత్రనివాసి! శరణు! శరణు ! వృషకేతన !
విశ్వైకస్వామి! భీమేశ్వర! సమస్తదేవతాధ్యక్ష! శరణాగతులను మమ్ము
లను రక్షించుము! విశ్వసర్వస్థిధ్వంసలీలాకాశలధూర్వహ! సంసారాంభోధి
తరణక్రియాహేతుపదప్లవ! భుజంగరాజ కేయూరచంద్ర కేళాశిఖామణి!
పరమాత్మక! భీమేశ! మేము నీకింకరులము. రక్షించుము! రక్షించుము! ఆకా
శగంగాకల్లోలజాలకాంతజటాధర! అపారమహిమోదార! కృపామృతసా
గర! శరణు! శరణు! లోకైకవిస్మయకరప్రభాత్మ! భక్తపాలక! స్మరహర!
మేమొనర్చిన యపరాధకోటులను దలపెట్టకుము! ప్రణతార్చిప్రాణికోటి
పరిత్రాణపరాయణ! సూర్యచంద్రాగ్నిలోచన! శరణు! శరణు! ప్రేయసీ
చారువామాంగప్రకాశమయవిగ్రహ! ప్రసన్నలోకవరద! పరమేశ్వర!
ప్రసన్నమగుము!” అని స్తోత్ర మొనర్చినవారల నెల్లరను సర్వపాలకుఁడును
దీనబంధువును నగు భీమేశ్వరుఁడు ప్రసన్నుడై కృపాపూర్ణ చతువులతో
వీక్షించియు, మండహాసముఖపద్మవికాసాతిశయమున నానందపఱచి
యు నిట్లనియెను:—“వత్సలారా! ప్రణామవశంవదఁడ నగు నేను సుప్ర
సన్నుడనైతిని. సర్వలోకహిత మగు నామాట చెవియొగ్గి వినుడి! నేనీ
దక్షవాటికకు బహువరముల నిచ్చితిని. ఇది క్షీతిపైఁ దీర్థరాజపద

మనవిఖ్యాతమైనది. మదనగ్రహమున ధాత్రిపై గల తీర్థముల నెల్ల నతక
రించిన యీదక్షవాతీమహాతీర్థము పెంపునింపినది. గత్తుప్రజాపతిని
గీర్తించి దత్తరామమహాపుర మాచంద్రతారకముగా సకలతీర్థోత్త
మోత్తమమగునట్లు వరదాన మొసంగితిని. సమస్తగుణశోభిత మగు
నాపుణ్యక్షేత్రమునఁ బార్వతితోడ వసించును. యజ్ఞకుండజలములందు
మునిగిని పుణ్యాచారసంపన్నుడే నాకు భక్తుఁడు. శ్రద్ధతో ద్వాదశ
క్షేత్రసూత్రయందుఁ బ్రవర్తించు పుణ్యాచారసంపన్నుఁడు నాకు భక్తుఁ
డు. స్వయముగా నింటింటికీ బోయి భిక్షించి తెచ్చిన ధాన్యవస్తు
తైలాజ్యలవణాదికమగు యాత్రాపదార్థవాతము తీర్థవాసుల కొసంగిన
పుణ్యాచారసంపన్నుడే నాకుభక్తుఁడు. మతియు సమస్తతీర్థ గాజనుగు
యజ్ఞతీర్థ మొకటికలదు. అది బహుజన్మకృతము లగు మహాఘోరపాత
కములను బ్రతిఁదోలును. భాస్కరుఁడు వృషభరాశియందును, మిథున
రాశియందునునున్న పుడును, గృష్ణపక్షౌష్టమీతిథియందునున పక్షిదావ
రమున స్నాన మొనర్చినపంచజనునకుఁ బంచమహాపాతకములును బంచ
బంగళమైపోవును. ఆషాఢమాసమున శుక్లచతుర్దశియందును, సూ
ర్యుఁడు కన్యారాశి ముందుండునపుడును, శ్రావణపౌర్ణమాసియందును,
జన్మనక్షత్రమానందును, భానువారమునందును యజ్ఞకుండజలస్నానము
వలన నరులకుఁ గల్మషేఘవినాశనమగును. పద్మమిత్రుఁడు తులారాసి
యందు సనించియుండఁగా యజ్ఞకుండసీరముల నీరాడిన నరుని మహా
పాతకసంచయమెల్ల పుగ్గి పోవును; దిననాథుఁడు వృశ్చికరాశి
యందు నిలిచినపుడు యజ్ఞకుండమునఁ బ్రాతఃకాలస్నానమాచరింపఁ
గల్గెషములెల్లఁ గ్రాగిపోవును; మార్తాండుఁడు ధనుస్సునందుండునెడ
రుగ్రదైవతనక్షత్రమున యజ్ఞకుండమునందు నీరాడిన సర్వపాపములును
నమసిపోవును; దినకరుఁడు మకరరాసియందుండుతటి బువ్యమీనక్షత్ర
యుతభానువాసరమునఁ బ్రాతఃకాలమునందు యజ్ఞకుండమున నవగా

హించిన నరుఁడు సాతకములను దరించును. మాఘమాసమునందు మఖానక్షత్రమున సూర్యోదయమున నస్తగోదావరమున స్నానమొనర్చిన నఖిలదురితములును దొలఁగును. ఫాల్గునమున ఫల్గునీనక్షత్రముతోఁగూడిన ద్వితీయయందు సప్తసింధుస్నానమొనరించిన మర్త్యుఁడు వీతపాతకుఁడౌను. మాటలు వేయు నేల? నర్వజ్ఞుఁడ నగు నా మాట ముమ్మాటికిని సత్యమైనది. భువనత్రయమందును దాక్షిణ్యరామనమ మగు తీర్థములేదని జయఘంటానాదపూర్వకముగాఁ జెప్పుచున్నాఁడను. దక్షవాటికయందు భక్తితో నన్నవస్థాదికము బ్రహ్మవిదుల కొనఁగినవానికిఁ గైవల్యపదవి చిక్కును; మఱియు నచ్చట మఠాదులను గట్టించి యందు బ్రహ్మయోగిని నివసింపఁజేసిన మానుషుఁడు నాకు మాన్యుఁడు” అని దేవదేవుఁడు చెప్పఁగా హరిబ్రహ్మదిదేవతలును, ఋషులును, సిద్ధిగంధర్వవిద్యాధరాదులును దక్షనగరీర్థ సేవాపరాయణులై భక్తితో భీమేశ్వరునిఁబూజించి కృతార్థులైరి.

ఇది స్కందపురాణమునందలి భీమఖండమున ముప్పదవ యధ్యాయము.

ముప్పదియొకండవ యధ్యాయము

—* దక్షయాగమునఁ గోల్పోయిన తన చక్రలాఙ్గమునకై విష్ణువు విభూతిధారణాదులొనర్చి భీమేశుని సేవిఁచుట.

సూతుఁడు శౌనకాదిమునులతో నిల్లనియెఱుఁ:—పూర్వమొకప్పుడు జలంధరవ్యాఘ్రగంధనాగాంధకాది మహాదైత్యులు బలోదగ్రులగుచు భువనత్రయము నాక్రమించుకొనిరి. అప్పుడు దేవేంద్రుఁడు భయభ్రాంతుఁడై తపోధనులను సిద్ధచారణగంధర్వసాధ్యవిద్యాధరా

దులను వెంటనిడికొని బ్రహ్మలోకమున కేగి దైత్యుల యాధిపత్యమును విరించికి విన్నవించెను. ఆ భారతీనాథుఁడును జేయునదిలేక నిుండ్రాదులనందఱును దోడ్కొని శ్రీరసాగరమునకుఁ బోయెను. అందు శేషాంగశాయియు, సర్వలోకార్తిహరియు నగు సరోజనాథునిఁ గనుగొని కృతాంజలియై సర్వమును దెలిపెను. భగవానుఁడు కనుజాంతకుఁడావిజ్ఞాసనమాలించి చింతాభరమునఁ జాలనేపటిసఱకు సంతకుండెను. అంతఁ బ్రణమిల్లిన నగనీరుహగర్భునితో సరసీరుహలోచనుఁడైట్లను:— విక్రమ శాలి య గు వీ య భద్రుఁడు సరోజా వేశమునఁ జక్రమును ముక్కలుచేసి చక్కిలుమువలె మెక్కినాఁడు. కోపాగ్నిజ్వాలాదగ్ధయగు తల్లిఋణము తీర్చ మిగులఁ నీప్తమూర్తియై యఖిలామరులను బీడించుచుండ నెదుటనుండి సంగరభముతోఁ జక్రమును బ్రయోగించితిని. అంత నాతఁడాగ్రహమున నానిని బట్టి భక్షించెను. అప్పుడా మహాత్ముఁడత్యద్భుతప్రభావమున వెలుగుచుండ నాతని ముంగళనుండనోడితిని. తద్వారా నామహాబలుఁడతిగోపమున దక్షప్రజాపతి శిరమును జెండి య శ్వ రా న ల మ శ్వ రు యు స ప్రే ల్చు ట యే కా క య కు ర క త విక్రముఁడై మేషమస్తకము నా ప్రజాపతికంఠమున స్థాపించెను. అట్లునుర్నిరీక్షమై యున్న యాతనితేజమును జూడఁజూక మహాభయమున వానిదృష్టి పథమునుండి తొలగి పోతిని. నాటినుండియునా చక్రములేమింజేసి నా బాహునండము, నీలాసమృద్ధిరహితమై, నిరాయుధమై యున్నది. అయ్యో! నాసుదర్శనమేయుండి యుండిన దైత్య బాధా కలులై దుఃఖించుచుండిన మిమ్ముల నిట్లు గాంతి మిన్నకుండువాఁడనా! ఇతనిప్పుడు భక్తేష్టదాయకుఁడగు భీమనాయకునిఁ జక్రలాభమునకై నేవించెదను” అని బ్రహ్మాండ్రాదిదేవతలతోడ క్షీతిభూషణమై యున్న దాక్షా రామమహాక్షేత్రీమనకు విచ్చేసెను. అందు యథావిధి శివగు

గామహాకూపమున ననగాహించెను. అంత భస్మోద్ధూళితవిగ్రహమును, ద్రింపుడ్రాంకిత మస్తకుడును, రుద్రాక్షమాలాభరణుడును, జటావల్కలమండితుడును, భృథవ్రతుడును నై నిత్యమును బద్ధనహస్తముతో నియచుమున నీలగ్రీవుడై, యమారాత్మియై, సదాశివుడై యున్న భీమనాథేశ్వరుని గొత్తకాలము కొలిచెను. కిరణమును బుండరీకాక్షుడు సహస్రపుండరీకమాలతో సహస్రనామములను బఠించుచుఁ బూజించును: వివిధభూషణములతో శశాంగకన్యోశీగుని పాదపీఠము సలూకరించును. అట్లునుదినమును సాగరముగాఁ గవర్గిపాదపీఠమునకు సమర్పించబడిన సరోజాతములు భక్తుద్భేదకముతోఁ గాంచుచుండెడి వానిజాతుని ఏక్షణములతో సంగతము లగు మధుకకవాతసమేతములై గాజిల్లెను. అట్లు ప్రత్యహమును బద్ధనహస్తముతో హరునిఁ బూజించెడి పద్మినాభుని మనమును బరీక్షింపనెంచి శ్రీభీమేశనుహదేవుఁ యొకపద్మమును హరించెను. అంత నాపద్మలోచనుడు తానర్పించు సహస్రపద్మములలో నొక్కటి లేకుంటుచు నిట్లునగచెను:—“అయ్యో! ఏమిది! నానియచుమునకు మహాభయము కలిగి: దే” యనినగచి కటకస్ఫుటక త్నాంశుపటలీపాటన మగు కన్తికానఖాగ్రమున వికచపద్మసదృశమగు తనదక్షిణలోచనము నూడఁబెరిగి సుధాకళాధరుడై, సర్వలోకైకపూజ్యుడై, సర్వాభీష్టప్రదాయకుడై, శ్రీకృష్ణవాణీకటకస్థాయియై యున్న భీమనాయకున కర్పించెను. అప్పుడిది వెన్నును కొనగోటఁబెరిగించిన నేత్రపద్మమును బరమభక్తతో బంగారుగిద్దియపై నునిచెను. అప్పుడు సవ్యాష్టమగు పద్మినాభుని లోచనము వామదేవపాదాబ్జములందు నెంజేనియు శోభించెను. అంత నా సదాశివుడు సంతోషిచెంది నదియుండగుచు దామోదరుని ముంగలఁ బొడచూపి ప్రీతితో నిట్లనియె:—“పుండరీకాక్ష! నీభక్తికి నాడెందము

మిగులఁ బ్రీతిచెందినది; కాన నీచిత్తమునకు వచ్చిన వరమపగుము!
 ఇదిగోయిచ్చెదను" అని పరమేశ్వరుఁడు పలుకఁగా నానలినలోచనుఁడు
 నమస్కరించి లోకావనావక్రమగు చక్రము నాత్రిలోచనునిరూపిం
 చెను. ఆ భీమనాథేశ్వరుఁడును తపాచరవిపత్తులకు నస్త్రుకుల్పదై నతమగు
 నుదర్శనచక్రము నిచ్చెను. అంతకు మున్నే భాగలోచనుఁడు కమల
 లోచనున కంభోజగుచి పగు నక్షిణలోచనును నొసఁగి యుండెను.
 అట్లు నారాయణుఁడు శ్రీభీమేశమహాప్రభునికడనుండిపడసిన దివ్యా
 యుధమగు వేయిమల నాలు మూర్తాండకోటిసప్తశ్రవభామండల
 శాలియై తేజోధారయై యుండెను ఆచక్రముతో యుద్ధమున దుష్ట గాతు
 నులశిరములను భేదించెను. ఇంద్రాదిదేవతలకల్లెరుకును బ్రహ్మాదము
 కలిగించెను. ఇది యుగగ్రంథుఁ డగు భీమనాయకుని మాహాత్మ్యము.
 ఆ దేవుఁడు నిజాఘ్రిపూజాసక్తులకు సలలాభీష్టముల నొసఁగును. వారి
 వాసరమున నదృక్తితో శివగంఢజుముని స్నానమాచరించి భీమనా
 థేశునవలోకించు వారలకభీష్టములు సిద్ధింతును. అంతఃప్రసాదారభవన
 మున భీమనాయకునకు నక్షిణముననున్న శార్దూపకు మ్రొక్కువార
 లు వాంఛితములు నడయుచును. భీమనాయకుని కేతనముచకు నక్షిణ
 దిగ్భాగముననున్న మహాలింగమూర్తి యగు గుర్రుచకు నమస్కరించు
 వారలకు శుభములు చేకూడును. అట్లే భీమనాథునకు నక్షిణమున
 నున్న లక్ష్మీముతునకుఁ గేశవునకు మ్రొక్కినవారలు భద్రములు
 పడయుదురు. గాతునదిగ్భాగముననున్న విఘ్నాధినాయకునకుఁ బ్రణా
 మిల్లిన వాఁకిష్టార్థసంసిద్ధిసంగసండును. భీమేశునకు వాయుదిగ్భాగ
 ముననున్న దుర్గకు నష్టమిహుఁడు గాని చతుర్దశినాఁడు గాని నేవించిన
 నరుఁడు నిష్కల్మషుఁడగును. తాండవేశ్వరుని దర్శించు మానవులు
 వీరతంత్రాపులై కళ్యాణవరంపరనందుదురు. భీమేశునకుఁ బురోభాగ
 మున నున్న హిమాచలశనయకు గారికి నమస్కరించునరుఁ డవ్వహ

మును శుభములను బడయుచుండును. గారిని, జనార్దనుని, రుద్రుని, గేశ
వుని, గణపతిని, శివను, దాండవేశ్వరుని గ్రమముగా గాంచి భీమేశ్వరుని వి
లోకింపవలయును. పూర్వకాలమునం దద్భుతమహోదార
విరాడూపసముజ్జ్వలుండును, సనాతనుడును, సర్వభూతాత్మకుడును
నగు శ్రీభీమేశ్వరస్వామి మహాప్రభావముతో మరులింగమూర్తియై
యొకింతయేనియు నవకాశము గొన్నించకుండునట్లు సర్వము నాక్ర
మించి కుప్పనముతో మన్న సర్పముపగిదిభూకృపఃస్వర్లోకములు
మూడును భేరిమఱిసి బ్రహ్మాండకర్పరముదాక్షిణ్య బెరిగియుం
డెను. అప్పుడు బ్రహ్మాదిదేవతలు భూక్రాంతు లగుచు బరమాద్భు
తనిగ్రహుండునా భీమేశ్వరుని పక్క నుత్తించిరి:—“సర్వేశ్వర!
మహాత్మా! నిరూపమును గాంచి యాచినుధ్యాంతములను దెలిసికొన
నేగకున్నారము! నిరూపమును ప్రాప్యము చేయుము! లోకానుగ్రహ
నిష్ఠ! ఇట్టి మఘ్నతరూపమును గాంచి మేమెట్లు పూజింపగలుగు
దుము! స్రహ! వాసునమూర్తివి కమ్ము!” అని ప్రార్థించి నద్భుత
నైధిపుండు దేవేశుండు నగు భీమేశుండు కామణ్యామృతసాగ
రుండై బ్రహ్మాండమండలాపూర్ణ మగు తన ప్థాలశరీరమును ఖర్చ
ముగా కొనిచ్చి దక్షవాతీపురీస్వర్ణసౌధమధ్యమున విరాజిల్లెను.
కేశవగణాధిపదుర్గాతాండవశంకరకాలభైరవులును, గారియును, బరివే
ష్టించియుండఁ బుద్రవ్యాసహరణపానహరియును శంకరుడును, బరి
దారాభిగమనచాపధ్వంస యగు నీశ్వరియుం, బరపిడాపానహరుం డగు
కాలచంప్రకథాధరుండును నైర్మతిభాగమును సఫలసింప రక్షోదిగ్భాగ
మున భీమనాథుండు ప్రకాశించుచున్న వాడు. అంబుధివృద్ధగంగకాంతే
యనరితక్రణ్వనదీతుల్యభాగాన స్తగోదావరముల ప్రవాహములకు మధ్య
దేశమై, జగన్నుతమై, మధ్యమలోకభాగధేయమై, దేవకిన్నరగంధర్వ
సిద్ధవిద్యాధరాశ్రయమై, సమీపోద్యాసమందారపారిజాతాదిభూరుహ

మై, బ్రసూనవిన గామోదవాసితదిశాముఖమై, యజ్ఞతటాకసంజాతమ
రందాస్వాదన శాలులగు స్ఫురన్నిలినదబృందముల ఝంకారామంద
నిన్వనములతోడను, శింజనీవల్లిటంకారలబ్ధమీనకేతు ప్రతాపసంతత
పరిదీపితమై, యాఖండలాదిదిక్పాలజాగరూకప్రతిక్షణ ప్రిగుప్తదీప్త
ప్రాకారగోపురప్రాంగణస్థలమై, మూలికాఖడ్గఘటికారసంజనముఖ
సంసిద్ధితేత్రమై, నసిష్ఠచాలఖల్యాత్రిశాంజిల్యాంగిరసాన్యస్తాశీతినహ
స్నర్నిమండల సమాకులమై, కర్ణకారాంబికాపాణినువర్ణడమరుస్వనప
ర్జన్యగర్జితభ్రాంతిస్సృత్యకుమార నుమూరములతోడను, గుమారారామ
సంవేద్యకుండలా ముఖసంజ్ఞితములతోడను, వ్యాఘ్రేశ్వర మార్కం
డేయేశ్వరులతోడను, నన్యములగు శాఖోపశాఖాతీర్థములతోడను
శోభిల్లునదియై, సమస్తభువనోన్మేషమై, కైలాసమేరు శైలమందిరి
ములకన్నను, ఆదంబరకాళహస్తి శాశీనగర శ్రీనగములకన్నను, కేహ
రసేతుబంధములకన్నను, బ్రయశమమై యున్న దత్తరామపురోత్త
మమునఁ గాలకూటాగ్ని వ్యూలాజాలవిజృంభణమును హరించియు,
జండత్రిపురదైతేయనుందరీగండనుండలమకరేపత్రభంగ శ్రీహృన్యము
గావించియు, సర్వమంగళాయుక్తుడై భీమలింగమహాప్రభువు నిగంతరాఖ
లజగత్ప్రాణలీలాపరుడయ్యెను.

43 స్కంధపురాణమునందలి భీమఖండమున

మహ్నో మొకండఁ యధాశ్రియము.

ము ప్ప ది రె ం డె న య భాగము

—భీమేశ్వరుడు వ్యాసాసులకుఁ బ్రసన్నుడై దక్షరామమాహర్ష్యమునుజెప్పటం—

సూతుఁడు శౌనకాదిమునుల కిట్లనియెను:—పూర్వము వాస
వుఁడు నాట్యోత్సవార్థము సురూపులగు నాహ్నుతయచ్చరలను శ్రీ
భీమేశ్వరుని కొనఁగి యుండెనుగదా! ఆ విలాసవతులలోఁ గొందఱు
చంద్రమండలమునుండియుఁ గొందఱు క్షీరసాగరమునుండియు, కొంద
ఱు హుతాశనశిఖాచయమునుండియు, గొందఱు మెఱిపులనుండియు,
గొందఱు సూర్యబింబమునుండియు, గొందఱు పంచబాణుని యిత్తుకా
ర్ముకమునుండియు, గొందఱు లక్ష్మీపతియూరుకాండములనుండియు,
గొందఱు గంధర్వకులమునుండియు జనించిరి. వారలెల్లరును మన్మథసా
మ్రాజ్యసంపదనింపువాని; రూపలానణ్యతాగుణ్యసౌకుమార్యసమగది
తులు; వారికచములు తమోవిసీలములు; వారి యలకలు గాలేందు
సదృశములు; వారి భూవళులు పంచబాణచాపములు; వారి చూపులు
మన్మథబాణములు; వారి కర్ణములు శ్రీకాంతులు; వారి నాసికలు
స్వర్ణకోరకములు; వారి యోవ్యములు బంధుజీవకతామ్రములు;
వారి పలుచరుసలు మల్లెమొగ్గలు; వారిగండఫలకములు దర్పణ
ములు; వారి మంజుసూక్తములు శుకకూజితములు; వారి చాగుహ
సనము చంద్రికయే! వారి యాసనములు చంద్రబింబసమములు; వారి
కంఠములు కంబుపులు; వారి బాహుపులు లతలు; వారి నఖశోభ
ప్రవాళసుందరము; వారి నక్షోజములు పూలబంతలు; వారి మధ్య
మములు సింహమధ్యమములు; వారి నళులు తరింగతుల్యములు;
వారి రోమరాజులు భుజంగులు; వారి నాభికుహరము లావర్తన
ములు; వారి కటిమండలములు భూచక్రములు; వారి యూరుయుగ

శములు రంభాస్తంభములు; వారి జుఘీకలు తూచీరోపనుములు;
 వారి గుల్ఫములు మాణిక్యపొల్లనములు; వారి పదములెఱ్ఱదామరలు;
 మఱియు వారలు గంభీరవేదగమనలు; నర్వాలంకారశోభితలు;
 నాట్యసంగీతచాక్రవర్తిసద్విద్యలకు జన్మభూములు; విసయాసుగుణో
 పేతలు; సుకాంతలు చైనవారలు. ఆ వారననితలు మహోత్సవము
 లందుఁ బ్రసినంధ్యాకాశమునందును సత్యంతభక్తియుతులగుచు నేవే
 శుని భీమనాథమహాస్రభుని నేవింతురు. అప్పుడు వారలు శ్రవణానంద
 దము లగు సంగీతములు వాడుదురు; సయనోత్సవమగునట్లు నాట్య
 మాడుదురు; నరసముగా మధురాలాసములాడుదురు; సత్రపముగ నవ
 లోకింతురు; శృంగారచేష్టారచనములను గావింతురు; మనోహర
 ముగఁ జిఱునగవులు నగుదురు; ఇష్ట కేళీచిలాసములఁ దేలుదురు;
 పుష్పమాల్యములు సమర్పింతురు; సారకన్పూరకస్తూరీగంధపారముల
 నలదుదురు; సంధ్యారాగసమప్రభము లగు నీరాజులములిడుదురు;
 మనోజ్ఞము లగు మంగళాష్టకములను బఠింతురు; అనవద్యము లగు
 గద్యపద్యములను జదువుదురు; బిరుదావళీకీర్తనములను బాడుదురు;
 పుణ్యము లగు కథానందవాదములను నెప్పుదురు; కళ్యాణగుణములను
 నర్చింతురు; స్మరింతురు; మ్రొక్కుదురు; సకలోపచారములను
 గావింతురు. మఱియు సకలదేవతలును శ్రీభీమసుండరీపుణ్యతోడి
 యందునలుదెసలను భక్తితో శంభులింగములను బ్రతిష్ఠించిననూపరు
 డగు భీమేశునిట్లు వేడికొనిరి:—మేమెల్లరమును నిల్పినలింగ
 ములకు నిరంతరము మహత్తర మగు భుక్తిముక్తిప్రగానైకసామ
 ర్థ్యము గలిగింపుము!” అని సకలదేవతలును వేడికొన భక్త
 నత్సలుఁ డగుభీమేశ్వరుఁడు వారలు వాంచిం చినట్లనుగ్రహిం
 చెను. శ్రీభీమనాథునకును సప్తగోదానాథునకును నడుమ నిండే
 శ్వరమహాతీర్థము గలదు. అది సకలపాపములకు నశింపఁజేయుట

యే కాక దర్శనమాత్రముననే నరులకు భుక్తిముక్తిఫలము నొసగును. దానిని దేవనాథుఁడు సద్భక్తియుతుఁడై ప్రతిష్ఠించెను. మఱి యుభేమేశునకు దక్షిణదిశాభాగమున శ్రీయజ్ఞపురుషేశ్వరుఁడు గలఁడు. అతఁడు భోగావనగముల నిచ్చు దివ్యలింగమూర్తి. ఆదేవుని చెంత నగ్నికుండమును పేరుగల వాపి యొకటి కలదు. అందలి జలముల స్నాన మొనర్చి తర్పణము గావించినవాని పితరుల సదియూర్ధ్వగతికిఁ దీసికొని పోవును. అందుఁ గృత్తికానక్షత్రమున స్నానమొనర్చి యాయగ్నిశ్వరుని గాంచినవానికి ముక్తి పాణిబిల్వఫలమగును. దానికి దాపునఁ బాప హారిణి యగు దక్షకుండిక గలదు. దానికి దక్షిణదిశాభాగమున హిమ గిరినందనయు, భువనేశ్వరియు సగు దాక్షాయణీమహాదేవి వెలసియు న్నది. ఆ దక్షకుండమునఁ గృష్ణపక్షమునం దప్సమినాఁడైనను, జతుర్దశి యందైనను స్నానమొనర్చి యాదేవికి సాష్టాంగసమస్కార మొనర్చిన వాఁడు దేహాంతమున మోక్షుచుండును. ఆ తీర్థమునకు త్తరదిశాభాగమున వీరభద్రుఁడు ప్రతిష్ఠించిన వీరభద్రేశునిఁ గాంచినవాఁడు మోక్షముం దును. అదేవునకు సమీపమున నైర్వృతియందు నిర్వృతి ప్రతిష్ఠించిన నిర్వృతిలింగమును దర్శించినవానికిఁ బరమగతి సంభవించును. శ్రీభేమేశ మహాదేవునకుఁ బశ్చిమదిక్కున వరుణేశుఁడు ప్రతిష్ఠించిన వరుణేశ మహాలింగము గలదు. ఆ వారుణకుండముందు వారుణనక్షత్రమున మునిగియావరుణేశ్వరలింగమునుదర్శించినవానికిసంతతానంతదుఃఖప్రా తభనబంధమువీడును. శ్రీభేమనాథమహాదేవునకు వాయువ్యదిశాభాగమున వాయుప్రతిష్ఠిత మగు వాయులింగము గలదు. ఆ నాయుకుండజలముల స్నానమొనర్చి యా వాయులింగదర్శన మొనర్చినవాఁడు మోక్ష సంపదనందును. మఱియు సోమప్రతిష్ఠిత మగు సోమేశ్వరమహాలింగము గలదు. సోమనక్షత్రమునందాసోమకుండజలమున స్నానమొనర్చి యాసోమేశ్వరుని వీక్షించిన మానవుఁడు మర్వార ఘోరనంసార

దుఃఖబంధములను బాయును. కుబేరుడు ప్రతిష్ఠించిన కుబేరమహా
లింగమునవలోకించిన నరులకు సర్వార్థసిద్ధియగును. శ్రీభీమనాథేశ్వరున
కీశానదిగ్భాగమున సప్తగోదావరతటమునందీశానలింగము గలదు.
రుద్రనక్షత్రమున సప్తగోదావరమున మునిగి యా యీశానలింగ
మును భజించువానికి భుక్తిముక్తులు కలుగును. కృష్ణద్వైపాయనమౌని
సప్తగోదావరతీరమునందత్యంత నిష్ఠతోఁ బరమతపం బాచరిం
చెను. మఱియు దక్షవాటికాపూర్వద్వారమునందుండి నూకాంబికా
మహాశక్తియు; దక్షిణద్వారమునందుండి ఘంటాంబికామహాదేవియు,
బశ్చిమద్వారమునందుండి గోగాంబ (గోగులమ్మ) యు; సుత్తరద్వార
మునందుండి మండాంబికామహాదేవియు నానగరోత్తమమును రక్షించు
చుందురు. మర్త్యలీశక్తిచతుష్టయమును దర్శింపవలయును; లింగ
పార్వతీదర్శనము చేయవలయును. సప్తగోదావరతటమున బాదరాయణుఁ
డత్యంతనిష్ఠతో సుదారుణమగు మహాతప మాచరించెను.
అంత నితాంశభక్తివిశ్వాసతాత్పర్యదృఢమాననుడగుచు నందు శంభు
లింగము నొకదానిని నిల్పెను. ఆ సత్యవతీసుతుఁడు పంచాక్షర
మహామంత్రమును జపించుచుఁ జిరకాలమాల్లింగమును సేవించెను.
అంత హరిబ్రహ్మాండాదిదేవతల కుపాస్మ్యుడగు నా మహాదేవుడా
మహామునికిఁ బ్రసన్నుడయ్యెను. అట్లు పరమేశ్వరుఁడు ప్రత్యక్షమైన
పుణ్యాహమున సమదభ్రమరవ్రాతకోలాహలవిజృంభితమును నామోద
నిర్భరమును సగు పుష్పవర్షము గురిసెను; దేనలు విరిసెను; మండా
నిలములు మనోహరముగ వీచెను; దేవదుందుభులు మొరసెను; నకల
లోకములకు మనఃప్రమోదమానహిలైను; అచ్చరలాడిరి; గంధర్వులు
మధురముగాఁ బాడిరి; మునిగణము స్తుతించెను; జగజ్జనులు కొందఱి
ప్రాలాపములాడికొనిరి; కొందఱు తాండవమాడిరి; కొందఱానంద
మున బాహ్యుద్ధము నల్పిరి. అత్తఱి బాదరాయణుఁడు ప్రసన్నుఁ

డమున పరమేశ్వరునిఁ గాంచి పులకాంకురసర్వాంగుడై మ్రొక్కి యిట్లు ప్రస్తుతించెను:—“ఓపార్వతీశ! సర్వజ్ఞ! సర్వదేవేశ! సర్వాత్మక! సర్వభూతహృదావాస! నీకు నమస్కారము! నీలకంఠ! నిగమోపనిష ద్వేద్య! నిస్తుల్యమహిమోన్నత! నిత్య! అనంత! నిరాతంక! నీకు నమ స్కారము! మృత్యుంజయా! సత్యవ్రతిజ్ఞ! త్రైలోక్యసత్య! దైత్యపురాంతక! అత్యంతాద్భుతసామర్థ్య! నీకు నమస్కారము! కళ్యాణగుణ సంపన్న! కళ్యాణాదికార్ముక! కళానిధికళాకల్ప! కాలకాల! నీకు నమస్కారము! కామగర్వాదిదంభోళి! సోమసూర్యాగ్నిలోచన! సామప్రియ! మహాదేవ! వామదేవ, నీకు నమస్కారము. అంగనాక్రాంత నామాంగ! మంగళప్రదనామక! పుంగవాశ్వ! జగద్వంద్య! గంగాధర! నీకు నమస్కారము. నీలలోహిత! భూతేశ! భాలలోచన! శంకర! కైలాసవాస! శ్రీకంఠ! శూలపాణి! నీకు నమస్కారము! ఈశ్వర! అనీశ్వర! అమేయ! శాశ్వతానందదాయక! విశ్వరూప! విరూపాక్ష! విశ్వనాథ! నీకు నమస్కారము. ఓప్రభూ! సత్కృతములు, వర్షధారలు, భూరేణువులు గణింపశక్యములగును; గాని నీకళ్యాణగుణములు లెక్కింపరావు. జరులు ప్రీతియుతులై వేదాంతముతో శక్తికొలది నీగుణార్ణవములను స్తోత్రమొనరింతురు. అంతట నీస్తవముసఫలమైనది; విశ్వాధికుఁడవు, విశ్వసృజుఁడవు, విశ్వస్థితివిధాయకుఁడవు, విశ్వనాథుఁడవు నగు నీకుఁ బ్రణామమాచరింతును. ఓస్థాణు! ప్రళయకాలమునందఱలమును సంహరించి నీవొక్కఁడవే యుండువు; ఓభవా! సృష్టియందుఁజచరాచర మగునదంతయు నీవే! ఓపరమేశ్వర! సర్వభూతములందు గూఢమూర్తివై యున్నవాఁడవు; భూతకర్తవు; అణువునకన్నను దక్కువవాఁడవు; గొప్పదానికంటెయ గొప్పవాఁడవు; నీకు నమస్కారము. ఓబ్రహ్మ! శేషమోహములను నివర్తింపజేసికొని సకలమును నీవే యనుకొను వానికి నసారమగు సంసారసాగరము గోవత్సపదమగును. ఓభీమేశ!

నీ క థ య నె డి ను ధ ను న మృ త ము తో నెట్లు పోల్చు
 నగును? మర్త్యుఁ డ మృ త పా న ము న స మ రుఁ డే యగును;
 నీకథానుధాపనమున నోయమరాధిపుఁడేయగును. చేతస్సనందు శివుఁ
 డుండు వానికి మంగళము లెక్కడివి? ఓకృపాకర! మహాఘోర మగు
 భవపంకముచుండి నన్ను లేవనెత్తుము! నీదు పాదపంకజభక్తిహస్తా
 వలంబనమువలనఁ బుష్కరసోపేతమునందెల్లపుడును నాయాత్మ
 రమించుఁగాత! నాశిరమెల్లపుడును నీపాదపద్మమునందుఁ బ్రమరమై
 యుండుఁగాక! ఆయాసహేతువు లగు వివిధమనోరథార్థము లక్కఱ
 లేదు.” అని భక్తుఁడగు వ్యాసుఁడు నుతింప భక్తవత్సలుఁడగు కామారి
 యా వ్యాసునిఁగాంచి నితాంతప్రీతమాననుఁడగుచుఁ గారుణ్యవీక్షణ
 మున వీక్షించి ప్రమోదింపఁజేసెను. అంత నాపరమేశ్వరుఁడచ్చటకు
 నచ్చియుండిన మునివగులకు, యోగీశ్వరులను, సమస్తదేవతలను నుద్దే
 శించి యిట్లనియెను:—ఇందున్న చారందఱును నాదరముతో నామాట
 యాలింపుఁడి! సందియము వదలుఁడి! అర్కుఁడౌకనమున కాభరణ
 మైన సగిది ధరణీమండలమున కెల్లచు దత్తువురక్షేత్రమే భూమణము.
 ఈ పుణ్యస్థలమున సకలజనులకును భుక్తిముక్తులు గలుగును. ఈయర్థ
 మునందు మీరలందఱును విశ్వాసతత్పరులు గావలయును. ముల్లోకము
 లందును మాకభీష్టములగు నారామములనేకములున్నను దత్తువురమునం
 దున్న యభిమానము మఱొకదానిపైఁ గానరాదు. ఇది సత్యము!
 ముమ్మాటికిని సత్యము! నేనిది బాగుగా భావించియే పలికితిని దత్తు
 వాటమునకంటెఁ బరమ మగు తీర్థము భువనత్రయమునందును బొడ
 చూపదు. మఱేవేల్పుచెంతకును బోకుండఁ గండ్లాడఁబెఱకుకొని
 యుఁ, జరణద్వయమును ఖండించుకొనియు దత్తువాటముననే సరుఁడు
 వసింపవలయును. తిష్ఠన్మాత్రుఁడైనను సనిష్ఠసమానుఁడైనను దత్తు
 వాటపురమున నున్నవాఁడు మోక్షమునందుననుటకు సందియము

వలదు. దక్షవాటిదర్శనమున బ్రహ్మహత్యానురాపానగురుత్పగమ నాదిపాపాఘములు తక్షణముననే నశించును." అని సర్వదేవగణ ప్రభుఁడు చంద్రకళాధరుఁడు లోకహితకరణముగాఁ జెప్పి యంతర్ధాన మందెను. అప్పుడందున్న గోవిందశతానందపురందరపురస్సరు లగు బ్రహ్మయోగీశ్వరులును, మార్కండేయపురస్సరు లగు మదపాల మాధ్వల్యమాండవ్యాదిమహామునులును గృతార్థుఁడై, యీశ్వరానుగ్రహగణ్యలాభసాతుష్ట్యుఁడై యున్న బాదరాయణునిఁ బ్రస్తుతించి నిజ నివాసముల కేగిరి. సప్తగోదావరస్నానమును, రామనాథావలోకనమును, రామగయాపితృశ్రాద్ధక్రియాదికమును, గౌరీజనార్దనరుద్రకేశ న గణ నాథ దుర్గాతాండవేశ్వరుల దర్శనమును, బ్రదక్షిణ ప్రక్షుమును, బంచాక్షరజపమును, బాళుపతాచారనియమమును బరమమతములు. సర్వదేవతాసార్వభౌముఁడు, సదా శివుఁడు, భుక్తిముక్తిప్రదాత, భువనైకమహాప్రభుఁగును నగు భీమనాథేశ్వరుని భజించు విమలాత్ము లగు భక్తులకెల్లరకును నాగమోక్త మతమిది య! సతజనాభీష్టఫలదానసుమద్రుమములై, సకలకలుషహరములై, దూరావరణదేవతలై యున్న పరదారేశ్వరుఁడును, సగస్త్రీ శ్వరుఁడును భీమేశ్వరపూర్వదిగ్భామందలి ప్రాసాదములందు నెలసి యున్నారు. శ్రీదక్షవాటిసగరియందు లేని యమృతము భూతలమున మతేచ్చటను లేదు; శ్రీదక్షవాటిసగరియందు లేని యమృతము భూతలమున మతేడను లేదు; శ్రీదక్షవాటిసగరియందు లేని శాసనము జగతీతలమున మతెందును లేదు; శ్రీదక్షవాటిసగరి సర్వక్షేత్రనివాసభూమియై, సమస్తవిబుధాశ్రయమై, శివమహాంతఃపురమై యున్నది. అత్రైఱుగున జగద్దేయసమృద్ధిచే శోభించు శ్రీదక్షవాటిసగరిమునకుఁ దాపసులమందఱి మును బొదము! నేత్రోత్సవ మగు శ్రీభీమమండలమును వీక్షింతము! శోభన మగు సప్తగోదావరమున మునుఁగుదము! కణ్వనదిని, గౌతమిని,

సాగరసంగమమునను, గాంతేయనదిని మజ్జనమాచరింతము!" అని నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రముననున్న మునివర్యులుపలుక వ్యాసశిష్యుడు సూతుఁడననన్యమానసుఁడగుచు నూరకుండెను. అంతనామునిమునిపుంగవులెల్లరును బురాణవక్త యగు సూతునకు వస్త్రాలంకారభూషణముల నిచ్చి పూజించిరి:—ఒకమునిశ్రేష్ఠుఁడు శుశోభ యగు శాటియిచ్చెను; ఒకరుఁడు కమండలువునిచ్చెను; ఒక్కొక్కరుఁడు నమస్కరించెను; ఒక్కొక్కరుఁడు మనోహర మగు కుశాసన మొసఁగెను. వేయేల? ఉన్నతగుఁచు వివిధద్రవ్యముల నొసఁగిరి. మఱియు బుద్ధిమంతుఁడు పురాణము చెప్పువాని నవమానింపరాదు! అట్లానర్చినమూఁధాత్మకుఁడు చారవసరకమునకుఁ బోవును; బ్రహ్మరాక్షసుఁ డగును. సకదేహులకు జ్ఞానమొసఁగెడి శ్రేష్ఠుని బురాణవాచకునిఁ బూజింపకయే పురాణశ్రవణఫలము నందఁజాలఁడు. అపూతుఁడును, నరకుఁడును నగు వానిని గాంచి యమోఘశాసనుఁడు భీమేశుఁడు కోపించి మిగులఁ బీడించును. అట్టి దుష్టమనుజుఁడీశ్వరవైభవముచెఱిగి యున్నవాఁడయ్యుచు యముని వశమై నారకబాధలనందును. మఱియు నాలుబ్బుని వాలుకాకుంభతపనమునందును, చారవాదులందును బడఁగొట్టి మిగులఁ బీడించును. అందుచే మహాత్ములగు వారలు పురాణవాచకునిఁ బూజింపవలయును! ఆ విప్రవరునిఁ బూజించినవానికిష్టసిద్ధిలుగు ననుటకు సందియములేదు" అని యుదాహరణలగు నా మహాత్ములెల్లరును నాబురాణవాచకుని సూతునిఁ బూజించిరి. అంత ద్వాదశవాహిక మగు నాసత్రయాగమునఁ గూడిన శౌనకాదిమహర్షులెల్లరును యా యాగావసానమున హర్షోత్కర్షముతో రోమహర్షపుత్రుఁడును, మతిశాలియు నగు సూతుని పెంటనిడుకొని వచ్చి శ్రీభీమేశ్వరుని నవతొకించిరి. ఇట్లు పావనమై, వేదసమ్మితమై యొప్పు శ్రీభీమేశమాహత్యమును భక్తితోఁ బఠించు వారలకును, వినువారలకును, వ్రాయవారలకును, ధర్మమునుబరిపాలించు

వారలకును శ్రీభీమేశకృపచే దీర్ఘాయువు, బలమారోగ్యమైశ్వర్యము, సుస్థిరయశము, ధర్మాభివృద్ధి, విజయము, తుష్టి, పుష్టి, మతి, ధృతి, నిత్యోత్సవసమృద్ధి, సంపత్తి, బంధువులు, పశుసంపత్తి, పుత్రలాభము, కుశలము, సంతతసుఖములును సంభవించుటయే కాక దేహాంతమున శంభులోకసుఖము సంభవించును !

ఇది శ్రీస్కందపురాణమనందలి భీమఖండమున

ము ప్ప ది రె ం డ వ య థ్యా య ము

సంపూర్ణము.

ఇది కాటకూటేశ్వర గ్రామవాసులగు భాగవతుల

వేంకటసుబ్బారాయునకును సీతాంబికకును

బుత్రుడగు లక్ష్మీపతిశాస్త్రిచే

రచింపబడినది.

తప్పు ఒప్పుల పట్టిక

మొదటి నలువదియొనిమిది పుటలలో మాత్రమే కొన్ని ప్రమాదములు కలవు
వానిని సవరించుకొని చదువఁగోరెదము.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.	పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు
1	21	డియె	డె	26	12	తెరం	తెఱం
3	16	రము	రమున	„	26	నానూ	నానానూ
4	10	నాయత్త	నాయిత్త	27	5	త్తరి	త్తటి
„	16	జ్ఞాత్వ	జ్ఞాతృ	„	„	తీర	తీఱ
5	4	మారు	మాఱు	„	10	ఆఁకు	ఆకు
„	22	త్తరి	త్తటి	„	20	క్షద్ర	క్షౌద్ర
6	9	త్తరి	త్తటి	„	„	స్తోక	స్తోక
„	16	స్వర	స్పర	28	12	పము	పమము
7	17	పాత్ర	ప్రాంత	29	19	ద్దరు	ద్దఱు
8	17	సమ	సమృ	33	22	ముల	ములు
9	9	యింతి	తిం	„	„	మునుం	ములనుం
10	21	సాద్	సాద	37	12	షారు	షార్కు
„	23	సూ	నూ	„	13	విను	విని
11	12	డాన్ని	డాన్వి	40	8	ప్రారి	పారి
„	14	యరు	యఱు	41	12	గుదా	గుద్దా
„	25	లేరు	లేఱు	42	2	ద్విక	ద్విజ
12	1	క్యూర	క్రూర	„	3	జఘ	జఘ
13	16	కృష్ణ	కృష్ణ	„	13	శశౌ	శసౌ
14	21	వర	ఁబర	43	14	అచ్చ	ఇచ్చ
„	„	లేదు	లేదు	44	2	ప్రతి	ప్రతి
16	25	పథి	పథి	„	16	సిద్ధ	సిద్ధి
25	19	పోయింప	పోయె	„	26	వేడి	లెడి

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.	పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
45	16	సిద్ధే	సిద్ధే	„	6	యొనఁ	యొనఁ
„	17	క్తుల	క్తు	61	12	శాతాం	శాంతా
„	19	నీర	వీర	63	22	వభ	భవ
„	22	వర	వన	164	5	వానికి	వానిక
46	6	మున	మున				
„	12	కతా	కలతా			వీరిక	
„	14	బృదా	బృందా	III	15	కృష	కృష
„	19	ఫాలా	భాలా	III	11	భీమేశుని	భజంప
„	22	భవ	భవ			నగ్నిష్టమాదులు	చేయ
„	23	భార్త	భార			నక్కటలేదు.	
47	13	నజ	నకు	VIII	12	నిధి	నిధే
„	20	బడి	బడెడి	X	24	నుండై	నుజుండై
„	„	నాశ	నాన	XII	21	దుత్య	దుల్య
48	1	దృష్ణ	దృష్ణి	XVIII	14	యెంచి	హిమనం
„	2	ర్యభా	ర్యగ్రభా				తుండు

అచ్చగుచున్న గ్రంథములు.

శ్రీరామకృష్ణగోపాలు భండాగుకాగు వారిచే రచియింపబడిన మార్గోపదేశిక సంస్కృతమందిరాంతః ప్రవేశికలు నలఁ బాశ్చాత్య పౌరస్త్వపండితులచే రచియింపబడిన సంస్కృతాంధ్లాని వాచకము. కాదలను జక్కఁగఁ బరిశీలించి సంస్కృత భాషావిషయములెల్ల సచి కాలములోఁ దెలియునట్లుగా సంస్కృత ప్రథమ వాచకము, ద్వితీయ వాచకమునను కెండు గ్రంథములు సంస్కృతమెల్ల నాగరాక్షరముల తోడను దెలుఁగు తెలుఁగక్షరములతోడను ముద్రింపబడుచున్నవి. ఇట్టిగ్రంథము లిదివఱ కేభాషయందును నెచును రచియించియుండ లేదు. వీనియఁ బఠ్య కూమలను దెలుప విషయములెన్నియో నెఱపు. సంస్కృతభాషతోఁ జక్కఁగా మాట్లాడుటకుఁగాని, వ్యాసములు రచియించుటకుఁగాని, భాషాశక్తిరణము చేయుటకుఁగాని వ్యాఖ్యానములులేకయే స్వశక్తితో నెట్లెట్లకార్థమునను తప్పఁగలుగుటకుఁగాని యిట్టి గ్రంథములు లేవనియే ప్రథమముగాఁ జిప్పఁగలము. శీఘ్రకాలములోనే వెలువడును. విషయములన్నియుఁ దేలి తెలుఁగు మాటలతోడనే యెల్లరకుఁ దెలియునట్లు తెలుపబడినవి. ముందుగా వ్రాసికొనినవారలకు మూల్యము తగ్గింపబడును.

భాగవతుల లక్ష్మీపతి శాస్త్రి,

రామచంద్రపురము

